MAXIMILIANI STOLL
S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII
S. S. TRINIT. PHYSICI ORDINARII,
ET PROF. PRAX. MEDICAE P. O.

PARS QUARTA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO
VINDOBONENSI.

VIENNAE AUSTRIAE
SUMTIBUS RUD. GRAEFFER
ET SOC. MDCCLXXXIX.

Jacob Adam fecit Viennae.

ILLUSTRISSIMO

JOH. PET. FRANCK

AUGUSTISSIMO IMPERATORI A CONSILIIS, STUDII MEDICI, ATQUE FACULTATIS MEDICÆ TICINENSIS PRÆSIDI, AC PER UNIVERSAM INSUBRIAM AUSTRIACAM PROTO-MEDICO. PLURIUM ACADEMIARUM MEMBRO. &c. &c.

ILLUSTRISSIME VIR!

Cum Stollii *præclara in artem nostram merita mecum reputo, numerus amicorum ante oculos verſatur, qui ob parem ingeniorum præſtantiam, animique integritatem, viro optimo, dum viveret, arctiſſima neceſſitudine jungebantur.*

In nobilissimo illo amicorum cœtu TE Vir Illustrissime *a* Stollio *summo loco habitum fuisse, eumque* TUI *amantissimum semper exstitisse, insigni testimonio comprobavit, cum omnibus viribus eniteretur, ut TE* Austriaci Imperii Civem *salutaremus; qua certe re, amoris sui erga patriam*

triam perenne monumentum Posteris reliquit.

Ita enim universam Artem Medicam studiis TUIS *augeri ornarique videmus, ut* Stollii *mortalitas magis, quam vita ejus, morte finita sit.*

Has igitur Praeceptoris optimi reliquias, cum singularis illius in TE

 ami-

amicitiæ memoria, tum ſumma meæ æſtimationis affectione adductus, TUO *Nomini conſecratas eſſe volui; utpote certus,* TE *illas eadem, qua* Tibi *dantur, jucunditate ſuſcipere.*

Joſephus Eyerel.

PRÆFATIO.

Rationis medendi, quam *Stollius* anno 1777 edere inceperat, atque ad annum usque quartum 1779 tertio

volumine perduxit, quartum nunc, & quintum, idque ultimum, volumen ſequitur.

In quarto hujus operis volumine Ephemerides anni 1780 continentur; atque ob hanc ipſam *diarii epidemici* continuationem, titulo Rationis medendi hoc ipſum opus inſignire haud dubitavi. Reliqua autem, quæ in his voluminibus conti-

nen-

nentur, dilucidandæ *Stollii* methodo non minus apta ſunt, quam illa, quæ prioribus *rationis medendi* partibus inſerta leguntur.

Diarium obſervationum medicarum, quas *Stollius* in Hungaria collegit, ad febrium doctrinam potiſſimum pertinet, atque prima, ut ita dicam elementa oſtendit, ex quibus *Stollii* pyretologia poſtea coaluit.

Ad-

Adverſaria ſequuntur clinici maxime argumenti, iisdem ferme annis conſcripta.

Quintum Volumen morborum obſervationes exhibet, *quas Stollius*, cum primum Vindobonæ ex Hungaria redux medicinam faceret, in adverſaria retulit.

Secunda ſectio hujus voluminis hiſtoriis morborum, quos *Stollius* anno 1776 in Noſocomio S. T. obſer-

vave-

vaverat, dicata eſt; regnabat autem tunc phlogoſis bile commixta.

Addidi tandem de febre rheumatica, & arthritide, aphoriſmos, quos ad intelligendam *Stollii* methodum, quam in morbis chronicis perſanandis tenebat, plurimum conferre exiſtimo.

Adnotationes quasdam ſubjunxi, doctrinæ huic illuſtrandæ idoneas.

Quæ

Quæ ad vitam optimi Viri pertinent, ex *Petzelio* a) *Stollii* amico adduxi. Scripta ad temporis rationem recensui.

a) *Petzel* Denkmal auf *Stoll*; Herausgegeben von Blumauer. 8vo Wien 1787.

ter festinante, indicationibus solum certis, remediis solum simplicissimis inhærente; neque spe, neque metu, neque pervicacia, neque præfidentia, neque aliud agendo, neque novitatis studio in transversum acto b).

Variolarum insitionem strenue promovit. Quovis anno mensibus æstivis hortum vel in vicino pago, vel in suburbio conduxerat, ut variolarum insitio majori cum emolumento, & quadam etiam cum jucunditate possit peragi. Nullum ex insitivis variolis infortunium.

Linguæ græcæ doctissimus erat *Stollius*; ut ex illius oratione academica *de præstantia linguæ græcæ*, atque ex alia quadam dissertatione de optima discendi, docendique sermonis græci ratione, quam in Additamento E prima vice excudi curavi, elucescit.

Brevi post suum ex Hungaria reditum uxorem duxit. Bina proles: filius atque filiola.

Paucis ante obitum mensibus ibat anilis fabula per urbem, a *Stollio* in schola clinica sectum fuisse cadaver fœminæ contagiosa febre mortuæ; inde venenum in adstantes primum juniores medicos, dein autem in uni-

b) *Stoll* aph. 854.

universum populum transiisse. Verum hæc erat morbi conditio. Grassabatur eo tempore febris rheumatico-inflammatoria, sub larva febris putridæ delitescens; nam & fictitia debilitas, & capitis stupor, & petechiale exanthema medicos facile seduxerant, ut synochum imputrem, ut schola ait, pro putri haberent. At nocuit omnis apparatus antisepticus; salus in antiphlogistica methodo. Inter alios tales ægros mulier decubuit in schola clinica peripneumonia rheumatico-inflammatoria affecta; mala erat a longo tempore pectoris conditio. In suppurationem abiit morbus. Pus copiosum sacco inclusum in cadavere repertum. Jam ante hunc diem, quo cadaver secabatur, plures medicinæ studiosi in urbe & in suburbiis ex hac epidemica febre decumbebant; ab ea die quotidie plures ab epidemico morbo corripiebantur, atque ii etiam, qui cadaveris sectioni non adstiterant. Ipse *Stollius* post aliquot dies in febrem rheumaticam incidit, unde brevi tamen convaluit; quo ex morbo cum decumberet, *Imperator Josephus II.* ægrotantem invisit, ut ex viro maxime veridico morbi hujus epidemici indolem atque decursum perciperet. En lector amice *veneni* histo-

riam

DE VITA ET SCRIPTIS

MAXIMILIANI STOLLII

MEDICINÆ CLINICÆ P. P. O. IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI.

Vir & arte, & facundia insignis. CELS. PRÆF.

Natus est *Maximilianus Stollius* Erzingæ, pago quodam ditionis Cleggoviensis, quæ *Principi* a *Schwarzenberg* subdita est, anno 1742 die 12ma Octobris. Patrem habuit chirurgum hujus ditionis non ignobilem.

Septimo ætatis anno datus eſt primum in diſciplinam ſacerdotis in eadem villa degentis, atque etiam cognati. Biennio elapſo ipſe pater curam habuit filii, quem ad chirurgicam artem addiſcendam animo jam deſtinaverat. Invitus ſequebatur filius, nam ſæpius, utut fruſtra, patrem rogaverat, ut totum ſeſe ſtudiis tradere liceret. Cum annus & dimidius ferme tyrocinii chirurgici ageretur, accidit infortunium, ut ruſticus, dum in ſylva arborum ramos ſecuri ſcinderet, una ſiniſtram ſibi manum amputaret; quo cruento ſpectaculo tantopere movebatur *Stollius*, ut artem chirurgicam toto animo averſaretur. Ceſſit tandem pater votis filii, illumque parocho villæ tradidit, a quo per quatuor annos primam, ut tunc fieri ſolebat, linguæ latinæ inſtitutionem accepit.

Ob inſignem in literis hisce progreſſum, atque ſingularem induſtriam ad Gymnaſium *Rotweilenſe*, ubi Jeſuitæ ſtudiis præerant, a patre mittebatur. Examine prægreſſo ad quintam ſtudiorum claſſem, quam humanitatem dicunt, admiſſus eſt. Profeſſorem ibi quoque habuit Patrem Aloyſium *Merz*, qui ingens *hæreticorum malleus* totam poſtea *Germaniam percelluit.*

At

At præter omnem patris ſpem, qui eo conſilio ad gymnaſium filium miſerat, ut litteris humanioribus imbutus, egregius arte quondam, atque etiam eruditione inſignis chirurgus evaderet, *Stollius* noſter aſtutis fraudibus Patrum Societatis Jeſu ſeductus anno 1761, etſi pater id ægerrime ferret, in ſocietatem receptus eſt.

Tyrocinii *) triennio elapſo anno 1756 *Halam* in Principatu Tyrolenſi mittebatur, ut diſcipulos primæ & ſecundæ claſſis humaniores literas doceret. Cum autem *Stollii* inſtitutio ab uſitata *Patrum* norma plurimum deflecteret, & diſcipuli breviori atque etiam amœniori via ad veteris Latii Græciæque ſtudia ducerentur, *ſuperiorum* ſuorum benevolentiam adeo non merebatur *Stollius*, ut odium potius illorum implacabile incurreret. Charis diſcipulis ſuis ereptus *Ingolſtadium*, mox dein *Eichſtadium* mittebatur. At tricarum tandem pertæſus anno 1767 e ſocietate disceſſit, Jeſuitarum imperium tenente *Riccio*.

In patriam redux paucis ibi ſeptimanis commorabatur *Stollius*. *Argentoratum* petiit

*) Novitiat.

tiit medicinæ ſtudia inchoaturus. At anno elapſo *Viennam* abiit, ut ad lectos ægrorum ducente *Haenio* artem ſanandi morbos addiſceret A). Anno 1772 in univerſitate Vindobonenſi ſummos in arte honores obtinuit B).

Poſt aliquot menſium intervallum in Hungaria phyſici comitatus, ut ajunt, munus adeptus eſt. Quamprimum itaque ad exercendam artem in Hungaria Stollius ſe contulerat, omni ſtudio, atque ſumma animi contentione in obſervandis deſignandisque morbis popularibus verſabatur, ut ex *collectaneis ad deſcriptionem febris Hungaricæ* C), ex pulcherrima epiſtola ad *Grantium* D), atque ex diario obſervationum, quæ quarto volumine rationis medendi continentur, luculenter apparet. Jam enim de certo in arte medica principio inveniendo propemodum deſperans, Æſculapii ſacra relinquere conſtituerat, aliæ diſciplinæ operam daturus, quæ & minus conjecturalis, atque uſu manifeſtius comprobata eſſet. At aſſidua & attenta obſervationum, quas immortalis *Sydenhamus* de febribus ſcripſerat, penſitatio, *Stollium* ægrorum ſaluti, atque artis noſtræ incremento ſervavit.

Duos,

Duos, & quod excurrit, annos, medicinam in Hungaria exercuit, cum labore multo, & gravibus morbis ita fractum esset corpus, ut spe recuperandæ sanitatis *Viennam* redire *Stollius* cogeretur. Ultimo tunc morbo tenebatur *Haenius*. *Haenii* prælectiones primum continuabat, eoque mortuo, gravissimam hanc provinciam *Illustrissimus L. B. de Stœrk Stollio* demandavit. 13 Maii anno 1776 collegia practica inchoavit.

In docenda medicina ita se gessit *Stollius*, ut magna undique turba juniorum medicorum conflueret, ut artis sanandi præcepta non ex cathedra, sed penes lectos ægrorum, ex ore fidissimæ magistræ, *summe videlicet veridicæ naturæ*, addiscerent.

Artem autem ipsam tanta cum peritia, tam fausto eventu exercuit, ut & Principibus charus esset, & maximam inter optimos cives famam adquireret. Eminent inter illos, quorum sanitas *Stollii* curæ credita erat:

Ille heros *Kaunitius*, Atlas,
Qui catus Austriacum sustinet Imperium *).

 Prin-

*) Hesiodi opera omnia. à B. Zamagna Parmæ ex typograph. reg. p. 129.

Princeps de *Czatorinsky*, ſummi Belliduces *Hadikius* & *Loudonius*.

Plurimos ex orci faucibus ſervavit: atque noſtro etiam amœniſſimo Poetæ *Blumauer* hæc felicitas contigit; graviſſimo enim hydrope laboranti *curante Stollio* ſanitas reſtituta eſt. Sanatus æger medico ſuo ob ſervatam vitam ſuaviſſimo carmine publicas grates perſolvit.

Summa nempe erat in *Stollio* animi contentio, ut morborum cauſas, ſigna, curandi methodum exactiſſime rimaretur; neque ullis laboribus aut faſtidiis perterritus omnem vitam ſanandis ægris impendebat; optime gnarus, artem ſanandi, uti *Quinctilianus* de arte dicendi aſſerit a), multo labore, aſſiduo ſtudio, varia exercitatione, plurimis experimentis, altiſſima prudentia, præſtantiſſimo conſilio conſtare. Univerſim ipſe *Stollius* ipſiſſimam ſui imaginem accuratiſſime expreſſit, cum optimi medici lineas traxit: Medico opus eſt in curandis morbis ſagaciſſimo, ſumme induſtrio, ſumme attento, perſeverante, nec imprudenter

ter

a) *Quinctilian* Inſtitut. orator. Edit. Rollin, T. I. c. 14.

ter ſeſtinante, indicationibus ſolum certis, remediis ſolum ſimpliciſſimis inhærente; neque ſpe, neque metu, neque pervicacia, neque præſidentia, neque aliud agendo, neque novitatis ſtudio in transverſum acto b).

Variolarum inſitionem ſtrenue promovit. Quovis anno menſibus æſtivis hortum vel in vicino pago, vel in ſuburbio conduxerat, ut variolarum inſitio majori cum emolumento, & quadam etiam cum jucunditate poſſit peragi. Nullum ex inſitivis variolis infortunium.

Linguæ græcæ doctiſſimus erat *Stollius*; ut ex illius oratione academica *de præſtantia linguæ græcæ*, atque ex alia quadam diſſertatione de optima diſcendi, docendique ſermones græci ratione, quam in Additamento E. prima vice excudi curavi, eluceſcit.

Brevi poſt ſuum ex Hungaria reditum nupſit. Bina proles: filius atque filiola.

Paucis ante obitum menſibus ibat anilis fabula per urbem, a *Stollio* in ſchola clinica ſectum fuiſſe cadaver fœminæ contagioſa febre mortuæ; inde venenum in adſtantes primum juniores medicos, dein autem in

 uni-

b) *Stoll* aph. 854.

universum populum transiisse. Verum hæc erat morbi conditio. Grassabatur eo tempore febris rheumatico-inflammatoria, sub larva febris putridæ delitescens; nam & fictitia debilitas, & capitis stupor, & petechiale exanthema medicos facile seduxerant, ut synochum imputrem, ut schola ait, pro putri haberent. At nocuit omnis apparatus antisepticus; salus in antiphlogistica methodo. Inter alios tales ægros mulier decubuit in schola clinica peripneumonia rheumatico-inflammatoria affecta; mala erat a longo tempore pectoris conditio. In suppurationem abiit morbus. Pus copiosum sacco inclusum in cadavere repertum. Jam ante hunc diem, quo cadaver secabatur, plures medicinæ studiosi in urbe & in suburbiis ex hac epidemica febre decumbebant; ab ea die quotidie plures ab epidemico morbo corripiebantur, atque ii etiam, qui cadaveris sectioni non adstiterant. Ipse *Stollius* post aliquot dies in febrem rheumaticam incidit, unde brevi tamen convaluit; quo ex morbo cum decumberet, *Imperator Josephus II.* ægrotantem invisit, ut ex viro maxime veridico morbi hujus epidemici indolem atque decursum perciperet. En lector amice *veneni* histo-

riam,

riam. At ne mireris: ipſe olim celebris Rector hujus univerſitatis a) tetri hujus contagii originem veteri proverbio explicat: Auſtria aut *ventoſa*, aut *venenoſa*.

At brevi novæ turbæ oriebantur a materia arthritica, quæ per plures annos in corpore morbis multis, iisque gravibus, ſtudiis intenſioribus, in ſeram noctem protractis, laboribus ingratiſſimis, & privatis etiam calamitatibus labefactato, magna copia collecta fuerat. Die 22 Maji alacris noctu domum redeuns ſubito acutiſſima febre corripiebatur; atque omnibus remediis fruſtra adhibitis repentina materiæ arthriticæ ad cerebrum translatio die 23 Maji hora ſeptima veſpertina vitæ ſalutiferæ finem impoſuit.

a) De Sorbait opera medica.

INDEX SCRIPTORUM

A M. STOLLIO

EDITORUM.

1777.

Maximiliani Stollii M. D. & Profess. Praxeos medicæ publici. Pars prima rationis medendi in nosocomio practico vindobonensi. Viennæ Austriæ. Sumtibus August. Bernardi. 8.

Quamprimum *Stollius* post obitum *Antonii de Haen* demandatum professoris medicinæ clinicæ munus susceperat, omnis ferme in pervestiganda morborum popularium, eorum videlicet, qui *passim* affligunt, sive omnium horarum, non observato temporum ordine ii sint, sive certas tantum anni partes ament, natura, genioque versabatur, „ usu utpote cum suo, tum & aliorum expertus, notionem non eorum solumodo morborum

borum, qui frequenter perniciem inferunt, ſed illorum etiam, qui inter vulgatiſſimos, curatuque leviores a plerisque habentur, quive affligunt potius, quam enecant, nondum ita ex omni parte completam, adæquatamque eſſe, quemadmodum vulgo exiſtimant, & non pauci vel ipſos inter medicos arbitrantur." *in Præfat.*

Præmiſſa brevi deſcriptione tempeſtatum, quæ ſingulis menſibus obſervabantur, multæ, eæque graves morborum doctrinæ in *primo hoc volumine* continentur; videlicet: Pleuritis bilioſa; rheumatismus bilioſus; inflammatio rheumatica, atque ejus a *genuina* inflammatione diſcrimen; pleuritides rheumaticæ; pleuritis occulta, ſeu latens, fallaci ſua lenitate maxime inſidioſus morbus; dyſenteria. XX ſectiones cadaverum. Excerpta ex Necrologio.

1778.

Rationis medendi Pars II.

Catarrhus bilioſus. Deſcriptio morbi, quem ipſe auctor paſſus eſt. Febris malignæ notio varia. Deſcriptio febris lentæ nervoſæ menſe Aprili usque ad Majum 1777 obſervatæ. Febris bilioſæ æſtivæ deſcriptio

tio: digreſſio ad contagium peſtilentiale. Febris puerperarum. Febris æſtivæ caſus varii, atque multiplex complicatio, XXII ægrorum hiſtoriis illuſtrata, additis in illas hiſtorias reflexionibus. Paraſitica febris æſtivæ indoles. Varia.

1779.

Anton. de Haen Operum poſthumorum Vol. I. collegit, ediditque Maximil. Stollius. Viennæ. Sumptibus Rudolph Gräffer. 8.

Tribus tomis hæc *Haenii* ſchediasmata edere conſtituit *Stollius*. At primus tantum hucusque prodiit; reliqui duo, quos jam a longo tempore Bibliopola prelo deſtinaverat, propediem ſequentur. *Alterum* volumen continebit caſus rariores in praxi Hagana collectos; *tertium* denique *Haenii Swieteniique epiſtolas*; de his autem epiſtolis ita *Stollius* ſentiebat: „ *Haenianæ* epiſtolæ placebunt cuivis artem exercitanti, *Swietenianæ* vero & huic, & omnibus iis, quibus cor ſapit. Ex quo certe *Swietenii* epiſtolas legi, quæ interiorem magni hujus viri vitam hinc inde produnt, eundem omni exceptione majorem non ſolum *æſtimo*, utpote quem ſemper maximopere æſtimavi,

ſed

ſed etiam *amo*, atque ejusdem memoria ſummopere delector." *In Præfat.*

Continentur autem in primo volumine: Caſuum variorum decas. Aphorismi de diagnoſi & prognoſi in acutis. Hiſtoria morborum, præcipue variolarum anno 1744 Hogæ-Batavorum obſervatarum. De tuſſi puerorum convulſiva finiente anno 1746, & initio 1747 Hagæ-Batavorum obſervata. Hiſtoria medica annorum 1747 & 1748. Hagæ-Batavorum conſcripta. Diſſertatio de colica pictonum, olim ab auctore edita, nunc vero multis in locis ab eodem auctore correcta, & caſibus ægrorum ineditis locupletata. De his præcipue morborum epidemicorum deſcriptionibus *Stollii* judicium valet: „ Obſervationes has ſingularis quidam character commendat, nempe veri ſtudium, ſtyli grata negligentia, & animus rebus potius, quam verbis intentus, atque id unice agens, quo ſe ipſum inſtruat, alieniſſimus tunc temporis ab infauſta litigandi libidine, quæ poſteriores vitæ annos notaverat."

1780.

Rationis medendi Pars III.

Inſunt huic volumini: Ephemerides annorum 1778 & 1779. De cauſſa & ſede phrenitidis ad *Gulielmum Grant.* Commentatio de natura & indole dyſenteriæ. De morbis quibusdam ſyſtematis hepatici; præſertim de ictero. De quibusdam affectibus nervoſis. Sparſa quædam varii argumenti. Idem in hoc volumine epidemicos morbos obſervandi ſtudium, eademque, quæ priorum laborum dos erat, in perſcrutanda horum morborum indole, complicatione varia, atque apta medendi methodo conſtituenda ſagacitas. Non utique inſolitæ res, atque monſtra obſervationum in tribus his rationis medendi voluminibus continentur; at luculentiora certe arti noſtræ incrementa ab hac obſervandi ratione accedere, quam a novitatis ſtudio, quod tot & tanta in genus humanum mala protulit, palam eſſe exiſtimo. Multo dignos encomio arbitror, ait *Stollius*, qui reperiundis novis inſudant, ſed nec inutiliter eorum locari operam, qui illorum, quæ priſca ætas tulit, notiones examinant, contrahunt, dilatant, rectificant.

cant. Illi regiones detegunt incognitas, hi patrio ſolo docent recte uti, atque id minori quidem cum gloria, ſed emolumento non impari.

1 7 8 1.

Mohrenheim wieneriſche Beyträge zur praktiſchen Arzneykunde I. Th. Wien bey Gräffer. 8.

Continentur in hoc volumine *Stollii* obſervationes de colica ſaturnina.

1 7 8 2.

Ger. L. B. van Swieten, conſtitutiones epidemicæ, & morbi potiſſimum Lugduni-Batavorum obſervati. Ex ejusdem adverſariis edidit Maximilianus Stoll. Vindobonæ & Lipſiæ apud Rudolph. Græffer. 8. *Vol. II.*

Ob ſimplicitatem, fidamque deſcriptionem has *ſummi Swietenii* reliquias in publicam lucem producere *Stollius* non dubitavit, etſi probe noverit, & quæ hodiernæ medicinæ conditio ſit, & quibus potior legentium numerus delectetur. „Qui enim Hip-

Hippocraticam artis ſimplicitatem hodiedum ubique crepant, hos ab eadem longiſſime non raro abeſſe video, dum aut remediis variis materiam medicam, quæ mole ſua jam dudum laborat, onerant potius, quam augent, aut methodos tortuoſas, anne lubricas dicam? & vaniſſimo profundioris ſcientiæ fuco illitas, ſtupenti plebeculæ vendunt, aut obſervationum miracula venantur, contemptis iis, quæ ante pedes ſunt ſita, quæve nemo non dudum cognoviſſe idcirco falſo arbitratur, quod, quæ frequentiſſime viderit, ea etiam perspexiſſe exiſtimet." *In Præf.*

1783.

Rede über die Vorzüge der griechiſchen Sprache. Wien bey Anton Gaſsler 8.

Summis laudibus extollit linguam græcam, ejus præſtantiam præ latina demonſtrat, atque juventutem academicam, ut Græcorum literaturam majori ſtudio velint excolere, hortatur.

1784.

1787.

Aphorismi de cognoſcendis & curandis febribus. Edidit Maximil. Stoll. Viennæ apud nobilem de Kurzbek. 8.

Abſolutiſſimum de febrium doctrina opus, in quo omnia, quæ a *Boerhaavii* ætate ad noſtra usque tempora, fida obſervatione ſtabilita ſunt, mira brevitate conſignantur. Quæ autem a *Stollio* immutata ſint, aut addita, illos non latebit, qui comparandis *Boerhaavii* & *Stollii* aphorismis vel pauciſſimum temporis impendere non dedignantur.

Recenſitis nunc libris, quos ipſe *Stollius* ediderat, ad ea ſcripta tranſitum facio, quæ poſt obitum *Optimi Viri* typis edita ſunt.

I.

Maximil. *Stoll* Prælectiones in diverſos morbos chronicos.
Poſt ejus obitum edidit, & præfatus eſt Joſephus Eyerel. Vindobon. 1788. typ. Chriſtian. Wappler. 8.

Continet: Prælectiones de ſcorbuto, rachitide, hydrope, atque lue venerea.

Prælectiones de convulſionibus, morbis infantum; de morbis quibusdam capitis. Eundem librum in germanicam linguam traduxi.

2.

Maximil. Stoll. Briefe an die Frau v. * über die Pflicht der Mütter, ihre Kinder zu ſtillen. Herausgegeben, und mit einigen Anmerkungen vermehrt von *Joſeph Eyerel.* Wien bey Chriſtian Wappler. 1788. 8.

Epiſtolæ de matrum infantes lactandi officio.

Populari dicendi genere pericula oſtendit, quæ infantes a mercenariis nutricibus ob matrum plerumque ſocordiam, incurrunt. Fragmenta inſtitutionis de optima infantes educandi ratione.

3.

Maximil. Stoll über die Errichtung öffentlicher Krankenhäuſer Herausgegeben vom Adalbert von Becken k. k. Hofrath. Wien bey Chriſt. Friedrich Wappler. 8.

De optima noſocomia publica conſtituendi ratione.

Animus erat *Stollii*, hoc ſchediasmate demonſtrandi, quo modo vaſta noſocomia

put-

publica ita possint constitui, ut retentis iis emolumentis, quae minoribus xenodochiis propria videntur, illa detrimenta evitentur, quae a vastis nosocomiis alias haud removenda esse passim existimatur. Cogitationes adjungit auctor, quo modo ita constituta nosodochia non tantum in solamen praesentaneum miserorum mortalium, sed etiam in *artis incrementa* cedant.

4.

Josephi Eyerel Commentaria in Maximiliani Stollii aphorismos de cognoscendis & curandis febribus Tom. I. Vindob. typ. Christ. Wappler 1788. 8.

Continet primum hoc volumen commentariorum praeter varias aphorismorum explicationes, quas in ipsius auctoris mihi traditis collectaneis, reperii, suo ubique loco inserendas, pröemia insuper, quae *Stollius* praelectionibus suis clinicis ab anno 1776 — 86 praemiserat. Alterum horum commentariorum volumen proxime prodibit. Eadem etiam commentaria *germanice* comparent.

5.

Dissertationes medicæ in universitate Vindobonensi habitæ, ad morbos chronicos pertinentes, & ex MAX. STOLLII *prælectionibus potissimum conscriptæ. Edidit & præfatus est Josephus Eyerel. Viennæ* 1788. *typ. Christ. Wappler* 8. *Vol. II.*

Non tantum ob dissertationes clarissimorum virorum, cl. *Closset de fontibus indicationum in morbis chronicis*, cl. *Szöets* de *arthritide*, *Cruciani de dysenteria* &c., collectio hæc dissertationum nominanda venit, sed ob aliam etiam dissertationem *de morbis mulierum*, quæ ferme de verbo ad verbum ex *Stollii scriptis*, quæ *ipse Stollius* viro cl. de *Battisti* in hunc finem communicaverat, ut eam publicæ disputationi exponeret, *descripta est.*

6.

Maximiliani Stoll rationis medendi Pars IV. & V., eaque ultima. Post ejus obitum edidit Josephus Eyerel. Viennæ 1788. *apud Græffer & Soc.* 8.

Quæ in his ultimis rationis medendi voluminibus continentur, in præfatione exposui.

ADDI-

ADDITAMENTA.

A.

Perilluſtris ac Clariſſime Domine,

Interrogaſti me heri poſt collegium matutinum, quid die veneris circa puellam illam in ſuburbio Leopoldino contigerit, adfueritne fœtor? reſpondi: me fœtorem vere cadaveroſum percepiſſe, cum reliquis mortis indubitatæ ſignis, corporis flacciditatem ſolam ſi excipias. Sed quæ ulterius acta ſunt, coram aliis tum quidem dicere nolueram, ſed ea *Tibi* ſcripto referre conſtitui.

Actorum autem ſeries hæc eſt: Acceſſi cubiculum 44 circiter horis a morte elapſis, viſurus, quonam modo cadaver ſe haberet. Fœtor aderat vere cadaveroſus, manifeſtus,

quive non aſſuetis vix ferendus videbatur. Abdomen tumidius, quam primis 24 a morte horis, purpuraſcens, & cum livore vireſcens; nulla prorſus rigiditas; cornea penitus opaca. Cum me ferendo cadaverum fœtori & ſectionibus anatomicis jam aſſuetum exiſtimarem, victus curioſitate cadaver ſecui. Ecce anatomen: Sterno cum cartilagineis coſtarum partibus remotis rubella aqua, carnium loturam referens, utrosque pulmones inter & pleuram apparuit, quam ex defectu ſyringis, ſpongia ſucceſſive exceptam in vas quoddam amplum ligneum expreſſimus. Chirurgus quidam ſenior cum collega juniore, qui ſectioni interfuerant, æſtimatione facta mecum ſtatuere, aquam hanc vaſe exceptam libras tres æquare, aut ſuperare. Sed adparuit inſuper cor ingens, quod thoracem anteriorem totum expleret, abſconderetque penitus pulmonem ſiniſtrum, eumque verſus ſpinam dorſi reprimeret. Pericardium diſſecturus inveni illud arctiſſime, & ex omni quidem parte cum corde concreviſſe, concretione tam tenaci fortique, ut unum ab altero vix potuerim absque læſione aut pericardii, aut ipſius cordis dilacerando ſeparare; ſeparavi tamen. Cor dextrum grande & aneurismatice ampliatum, ſan-

ſanguine male coagulato plenum; valvulæ, ſtructuraque, magnitudine excepta, naturalis. Arteria pulmonalis ampla, quæ facile pollicem immiſſum admitteret, rigiditate cæteroquin non cartilaginea, ſed naturali, usque ad locum illum, ubi arteria hæc in duos ramos dispeſcitur. At hos ipſos ramos ſolito ampliores, parietibus craſſis, & vere cartilagineis inſtructos deprehendebamus. Pulmones ad ſpinam dorſi compreſſi, ſanguine quam maxime infarcti, colore nigreſcens ſanguinis craſſamentum referentes. Ventriculus cordis ſiniſter naturali capacitate non abludens. Aorta debite ampla, parietibus tenuibus valde & ferme flaccidis. Verum magnitudines, capacitatesque ac ſitus menſurare anguſtiæ temporis, quibus concludebamur, & opus idcirco tumultuarium, prohibuere. Cranium non aperui, quod inſtrumenta & tempus me deficerent; neque etiam abdomen, tum ex penuria temporis, tum quod maximam putredinem ibi ſuſpicatus, meæ adſtantiumque ſanitati, & paulo poſt ſepelientium naribus parcere conſtitueram. Thorace deinde conſuto cadaver in tumba repoſuimus. Interfuit ſectioni, qui me ſecantem adjuvit, ſolertiſſimus —

Medicinæ ſtudioſus cum duobus chirurgis, atque uno alterove ex vicinia. Hæc digna cenſui, Profeſſor optime, quæ tibi referam.

Viennæ, 18 Junii 1771.

Diſcipulus tui obſervantiſſimus

Maximilianus Stoll

Med. ſtudioſus.

B.

MAXIMILIANI STOLL CLEGGOVIENSIS ERZINGANNI THESES INAUGURALES MEDICÆ,

VIENNÆ MDCCLXXII.

I.

Dantur morbi inflammatorii cum pulſu aut naturali, aut tardiori, quam in ſanitate eſſe ſoleat.

II.

Tunc autem præſentia febris ex reliquis ſymptomatibus, cephalalgia, dedolatione, vigiliis, jactitatione, dolore, calore agnoſcitur.

III.

Patet ergo morbum inflammatorium pro non inflammatorio, febrim continuam remittentem pro exquiſita intermittente non raro haberi, ſi potiſſimum criterium ſemper ex pulſu petatur.

IV.

Plurimum intereſt, ut morbi initium exacte determinetur; cum ſupputatio dierum criticorum inde pendeat, quæ, quid ſperandum, timendumve, moliendumne quid ſit, an quieſcendum, attentum medicum docebit.

V.

Initium morbi acuti plerumque ab initio febris æſtimandum eſt, non autem ab initio ſymptomatis cujusdam febrim præcedentis: horror, calorque ſubſequens febris initium docent. Eſt tamen, ubi horror ſerius accedit, & morbus a laſſitudine incipit, homine interim per aliquot dies ὀρθοςταδὴν ægrotante.

VI.

Dejectus appetitus, nauſea, vomituritio in acutorum principio rariſſime a ſaburra circa præcordia hærente naſcitur, cum, quod homines plerumque ſaniſſimos antea, & quin in aſſuetam diætæ normam peccarint, his ſymptomatibus affici videamus; tum quod excuſſa, quæ putabatur ſaburra, adeo non tollantur hæc incommoda, ut etiam exaſperentur. Patet hinc uſus aut abuſus emeticorum in acutorum exordio.

VII.

VII.

Ante crisin morbi acuti nunquam licet dare purgans, nisi materia *turgeat*; plerumque autem non turget.

VIII.

Aucto humorum motu, inductaque eorundem rarefactione, aut diathesi phlogistica, vasorum interim capacitate non aucta, species quædam debilitatis oritur, quam *fictitiam* apellamus, a sufflaminato humorum motu oriunda, cui venæ sectio, plerumque sæpius repetenda, medetur. Fictitia hæc debilitas frequentissima est in acutis.

IX.

Datur etim debilitas *vera* in acutis, quæ a *fictitia* probe distingui debet, & quam ex κενεαγγειᾶ, aut præsenti gangræna cognoscimus.

X.

Ex idea *debilitatis fictitiæ* dari ratio potest, quare in maxime malignis morbis pulsus sæpe dicatur vix incitatior naturali, & debilis: cur malignissimum morbum, pestem videlicet, quidam febris expertem dicant, licet extremus vehementissimæ febris effectus adsit: vis cordis videlicet, arteriarum-

rumque aucto humorum volumine sufflaminata.

XI.

Patet inde, an in hisce acutis stimulantia conveniant? an non optimum cardiacum plerumque venæ sectio sit?

XII.

Venæ sectio eo usque repeti debet, usque dum debilitas hæc fictitia emendetur.

XIII.

Dolor, respiratio difficilior, pulsus celerior non semper postulant venæ sectionem; cum hæc symptomata a materia morbi mota, a flatibus, ab indigestione tempore morbi, oriri queant. Sed horum absentia, acrisia morbi, diuturnitas symptomatum, eorumque vehementia venæ sectionem indicant.

XIV.

Die critico nunquam facienda est venæ sectio, nisi materia morbi mota nobilius viscus, vehementer, & adhibitis licet auxiliis aliis, pertinaciter afficiat, illamque ibi infigat ita, ut novus inde morbus, præsenti periculosior nascatur.

XV.

XV.

Symptomata in acutis gravia, inſolita, diuturna, & ad methodum antiphlogiſticam maxime rebellia, exacerbataque veram *malignitatis* ideam abſolvunt, non autem ſanguis venæ ſectione diſſolutus, ejusque effectus.

XVI.

Si morbi malignitas corticem peruvianum expoſcat, peſſime negliguntur auxilia reliqua reliquis dicata ſymptomatibus.

XVII.

Purgans lene in acutis poſt factam criſim utiliter datur, ut primæ viæ a ſordibus tempore morbi collectis liberentur, & ſi quæ a materia, quæ excerni deberet, adhuc cum humoribus oberraret, ea verſus inteſtina determinetur.

XVIII.

Purgans & venæ ſectio etiam poſt benigniſſimas variolas adminiſtrari debent, ſæpius ſubinde repetenda: quibus neglectis non raro pravæ, ad oculos præcipue pectusque metaſtaſes fiunt, a materia morbi videlicet necdum penitus evacuata.

XIX.

XIX.

Febres intermittentes *per ſe* nec venæ ſectionem, nec evacuationem alvinam admittunt.

XX.

Ergo male pro regula ſtatuitur, corticem peruvianum in intermittentibus cum purgante mixtum propinari debere.

XXI.

Quæcunque tuſſis, quibuscunque ex cauſſis orta, in corpore infantili, quod totum quaſi nervus eſt, ſi gravius ingruat, *convulſiva* eſt. Ergo tuſſis *convulſiva infantum* male ſemper dicitur morbus ſui generis, & ſpecificus, poſtremis hisce ſeculis ex Africa in Europam translatus.

XXII.

Inde ratio habetur, cur in hac tuſſi emeticum ſubinde proſit, noceat ſæpe, & cur tam diverſa in ejus curatione methodus ſit.

XXIII.

Ab effectu medicamentorum ſanguini ſuis adhuc in vaſis contento affuſorum, aut externe adplicatorum, male concludimus de eorundem effectu ore aſſumptorum. Hinc

XXIV.

XXIV.

Tinctura cinnamomi in hæmorrhagiis ſolum tunc convenit, quando poſt magnam hæmorhagiam, loco vulneris per alia prius probe munito, vires vitæ languent. Nam ſpiritus vini in tinctura præſens ſuperſtites in vaſis humores rarefacit; fixius cinnamomi aroma, & vis ejus roborans partes ſolidas ſtimulat, roboratque. Sic dum interea corpus prudenter nutritur, prior proportio inter vaſorum capacitatem, & humorum circulantium volumen redit. Ad ipſas vero hæmorrhagias ſiſtendas, quacunque ex cauſſa ortas, nequaquam valet, imo letifera eſſe poteſt.

Col-

C.

Collectanea ad descriptionem febris hnngaricæ pertinentia.

1) Febres acutæ frequentes sunt in Hungaria 1. ob strictum corporis habitum, 2. labores æstuante sole; 3. perfrigerationem tempore noctium vernarum & autumnalium, quas pro more sub dio transigunt. 4. Ob pravam in initio motus cujusdam febrilis medelam, 5. pravam puerperarum tractationem.

2) Inito calculo *plures*, qui acute decumbunt, moriuntur, quam sanantur.

3) Inter omnes acute decumbentes *plures* sunt, qui petechias acquirunt, quam qui aut nullas, aut alia exanthemata habent.

4) Qui sanantur, *tarde*, *difficulter* sanantur, languent per menses.

Cura *primo* aut *nulla*, quod quidem rarius est, etsi feliciores forent ægroti, si sibi permissi nullam adhibeant curationem, quam adeo perversam, ut solent.

Secundo, aut *curam perversam*, quam muliercularum chorus suadet, & *mos antiquus* imperat; aut Dominarum pagi intem-

pe-

pestiva sedulitas subministrat. Curationes autem his potissimum absolvuntur. Venæsectio plerumque nulla fit, cum quod chirurgus sæpe non adsit, tum quod rustici mori potius se velle dicant, quam tantum pecuniæ pro venæ sectione solvere, quam quidem sæpe re vera non habent. Piper cum spiritu vini, vinum, spiritus vini cum melle. Ad æstum febrilem temperandum glaciem ex caveis Dominorum suorum subterraneis expetitam ad pectus, frontem, tempora, carpum, quo loco pulsum exploramus, adplicant, ligantque; frustulum glaciei ore accipiunt, deglutiuntque; aut aquam glacie perfrigeratam potant. Sunt, qui lodices aqua hac glaciali madefaciant, hisque se totos involvant, & aëri nocturno, perflanti sese exponant.

Tertio aut cura chirurgorum adhibetur, rarius quidem ob dictam rationem. Consistit autem hæc cura in hoc: Plerumque semel faciunt venæ sectionem, sæpius non. Dant emeticum. Dein decoctum radicis serpentariæ virginianæ. Prohibent expositionem corporis aëri, sed arcte concludunt ægros & stragulis obruunt ad exprimendos sudores, & provocanda tali modo exanthemata.

6) Deductiones. *Primo.* Febris hunga-

C rica

rica alia non eſt, quam febris acuta, quæ ubicunque locorum datur, ſed quam perverſa medela exaſperat, & lethales facit. Sic in *media Germania febris hungarica* haberi poteſt, & revera ſubinde habetur.

Secundo. Male concludunt de bonitate methodi ſuæ Hungari ex eo, quod hac adhibita tamen *multi* ſanentur. Nam plures moriuntur; ſecundo ſanatio imperfecta, tardaque ſequitur.

Hunc errorem committunt etiam multi in civitatibus, etiam in magnis urbibus Practici. Ut de bonitate alicujus aut methodi aut medicamenti certi quid concludamus, oportet inire rationem inter *ſanatos & mortuos hac* methodo, & inter *ſanatos & mortuos illa* methodo. Item debent ſumi *æque graves*, quantum ſaltem ex æſtimatione ſcimus. Et debet attendi ad *modum*, & *temporis moram*, qua per *hanc* vel *illam* methodum ſanitas ſequitur. Hoc autem non fiet, niſi medici *ſincere* & *amice* inter ſeſe conferant. Sic etiam ſæpe mundus decipitur cum ingenti damno, quod ſanatorum hac medela, hacque methodo numerus ſcribatur, reticeatur vero numerus non ſanatorum. Hinc ſemper numerus *ſanatorum* & *non ſanatorum* deberet prodi. Chirurgi, qui

qui tantam ſibi vendicavere licentiam, ut medicus ſaniora ſuadens ne quidem toleretur, & qui non omni modo artis medicæ ſcientia, ſed ſæpiſſime etiam neceſſaria chirurgiæ cognitione deſtituti ſunt, ſequentes emetici ſui rationes dant, quas quidem inexpertæ huic medicantium plebi condonare poſſemus; ſed cum a practicis ſæpe magnarum urbium eædem dari ſoleant rationes, eandemque quoad ſubſtantiam curandi rationem adhibeant, & curam vomitorio propinato auſpicentur, id mihi in præſentiarum negotii ſumſi, inania eorum argumenta diluere.

1) Conatus vomendi, vomituritioque nil probant, cum ab inflammatorio ſtimulo in pleuritide, enteritide &c. ambigua hæc ſaburræ ſymptomata ſæpe obſerventur.

2) Venæ ſectionis *neceſſitas. Tempus. Numerus. Indicatio venæ ſectionis & ſigna neceſſitatis.* Debilitas duplex, ejusque diſcrimen, & unde dignoſcenda altera ab altera. Neceſſitas hujus cognitionis. Debilitas fictitia imponit medicis. Eſt in plethoricis, item in motu febrili; probatur exemplo *Sydenhami*, qui ſecta juveni vena febrim atrocem vidit, etſi ea jam antea adfuerit. Hinc habetur ratio, cur in maligniſſimis mor-

bis debilitas pulſus, cur atrociſſima peſtis absque febri dicatur eſſe, etſi falſo? Cur illa chirurgi apud Sydenhamum cura per enormen venæ ſectionem præferri mereatur? cur minus tuta ſit *methodus ſudatoria*, cur illa methodus ſudatoria per ſudores expreſſos *vi ſtragulorum*, non autem *potu diluente* obtentos mala fuerit ſæpius? Cur methodus ſydenhamiana *tolerari* & quomodo *perfici* adhuc poſſit? Cur robuſtiſſimi homines peſte potiſſimum laborent, pereantque? Cur valetudinarii, debiles, languentes magis ſecuri a peſte ſint? Quæ methodus præſervatoria a peſte?

Morbi malignitas adeo non excuſat a venæ ſectione, ut eandem poſtulet etiam. Quid morbus malignus? Quomodo ratione ſymptomatum & curæ differt a non maligno? Exanthemata, mictusque cruentus non ſemper malignitatem denotant. Horum ſymptomatum in non malignis explicatio.

Pro venæ ſectione non facienda male *ſemper* & *unice* indicatio a pulſu per tactum explorato deſumitur, febris enim non eſt in ratione pulſus, ejusque frequentiæ.

Ruſtici plerumque venæ ſectionem omittunt, ſi dominus ipſorum, aut parochus, aut chirurgus illam ſuadeat.

No-

Nobiles multum boni exſpectant a venæ ſectione, ita ut mortem ferme certam exſpectent, ſi audierint primis diebus non fuiſſe ſectam venam. At *nunquam* bis fit, imo nulla amplius venæ ſectio fit, ſi quarta dies elapſa ſit, etſi ea prius facta non fuerit. Subinde, etſi petechias habeant, pauci tamen moriuntur, ſi modo ſemel venæ ſectio facta fuerit. Ut primum acute quis laborare incipit, *præcipue* ſi petechiæ jam incipiant adparere, vomitorium dant. Alvum relinquunt obſtructam in omni exanthemate, & nil damnoſius reputant quam clysma. Idem faciunt præcipue in variolis, ubi variolas ſperant optimas, ſi alvus pertinaciter obſtructa ſit. Dant tunc in primo & ſecundo ſtadio *infuſum croci* per modum theæ, item *myrrham rubram* & decoctum lentium, cui miram vim pellentem attribuunt. Nil damnoſius putant, quam balnea pedum. Curam puellæ tres circiter annos natæ in primo & ſecundo variolarum ſtadio habui, ubi variolæ tertio & quarto die apparere incœperunt, puella penitus apyretos erat, lecti, & cubiculi impatiens, cum optimo appetitu, copioſiſſime interim variolæ prodibant. Nihilominus matronæ, præcipue vero puellæ mater, lamentabant,

 quod

quod puella ita omnis expers caloris esset, pessimo, ut putabant, omine. Unicum quod vidi, & quod utiliter posset medicus imitari, est, quod soleant in quibusdam locis Hungariæ infantibus capillos abscindere statim in primo aut ad initium secundi stadii, quam primum scilicet suspicio prudens variolarum adest. Novi dominam, quæ inter caniculares æstatis calores infantes variolantes cubiculo conclusit, stragulis obruebat, & succenso fortiter fornace torsit.

Vidi Dominam, quæ rusticis morbo acuto laborantibus argillam madidam ad carpos posuit & brassicæ muriam copiose illis potandam dedit. Siccatam argillam removebat, addebatque novam madidam. Sicque feliciter se multos curasse ait, facta tamen si fieri potuerit, venæ sectione.

VI.

D.

VIRO CLARISSIMO

WILHELMO GRANT

MAXIMILIANUS STOLL

S. P. D.

Ea lætitia me perfudit epiſtola tua, ut eidem explicandæ neutiquam par ſim.

Doleo egregium tuum de febribus tractatum hisce in terris ſerius innotuiſſe, & quibus innotuerat, mecum fuiſſe ob ignotum nobis idioma anglicum ab ejus lectione prohibitos. Per aliquot jam annos, cum methodos curandarum febrium diverſiſſimas, quin & oppoſitas contemplarer, audiremque diverſarum opinionum non ignobiles magiſtros; cum quacunque adhibita medendi ratione nihilominus viderem aut funera perquam multa, aut tardam poſt millenas cum morte luctas reconvaleſcentiam, neque hic, neque ille fortunatiorem ægris medicinam faceret, ſæpiſſime & artis noſtræ, & miſerorum quam maxime mortalium ſorti indolui. Trepidus ob id ipſum

acceſſi, & animum deſpondens ad artis noſtræ uſum, quam primum in Hungaria exercui, germana febrium popularium patria. Plurima animo paſſus ſum, plurima etiam corpore, donec, rejectis, qui me ſeduxerant, aut ſaltem non inſtruxerant, autoribus, ſtabiles mihi tutosque medendi canones efformarem, quos aſſidua contemplatio febrium epidemice graſſantium, ſibique relictarum ſuppeditaverat. Etenim, cum & frequentiſſimæ eæ febres ibi ſint, & ruri inter tenuiſſimæ ſortis homines, aliis magnarum urbium luxusve morbis non commiſtæ, ſed ſimplices, certo quot annis ordine enaſcantur, vigeant, emoriantur, nec remediis, utpote quibus maximam partem deſtituuntur, anomalæ factæ ſint, quid faciat feratque Natura ſui conſervatrix, hominem perattentum effugere haud potuit.

Quanto gaudio perfundebar, cum mea obſervata felici coronari exitu, tuisque, alio ſub ſole collectis obſervationibus confirmari, provehi, reſtringi, rectificari videam! Rem facio, & muneri, quo defungor, conſentaneam, & auditoribus meis, atque ipſis, quibus hi medicinam quondam facturi ſunt, hominibus, perutilem, & quibusdam amicorum, qui faciliorem febribus medendi

me-

methodum optaverant diu, vix ſperaverant, quam maxime gratam, dum tuum de febribus librum, quem duce bono genio nuper quidam in idioma germanicum converterat, pro viribus etiam atque etiam commendem. Alium tuum librum ſebres malignas pertractantem, quem audio noſtro pariter donari idiomati, avidus exſpecto. Quod ſi quid adhuc ſcriptorum tuorum in Anglia ſit, fac quæſo, ut eorum brevi potiamur. Fors minori cum moleſtia tua Amſtelodamum ea mitteres ad — — — qui mittenda Viennam dirigeret.

Remedii contra cancrum laudati ſimplicitatem neutiquam contemno; didici enim nihil contemnere, quidquid rerum Natura facit, experiri omnia, atque optima retinere.

E.

De optima discendi docendique sermonis græci ratione.

De expedita discendi, docendique sermonis græci ratione præcipere quædam volui, ut quos amor hujus linguæ, atque eruditionis græcæ tenet, habeant, quo & minori jactura temporis, & minus operose possint his sacris initiari.

Non hic desertæ propemodum hujusce linguæ patrocinium suscipiam, nec quantum inde utilitatis, & ornamenti, ac voluptatis erudito cuivis accedat, exponam. Id enim esset aut Herculem laudare, quem nemo unquam sanus vituperaverat, aut præclare ab aliis actum denuo agere.

Comprehendi non nisi insano labore posse, & regularum grammaticarum spinis horridam innumerabilibus discentium divexare ingenia; vocabulorum præterea immensa & varietate, & multitudine, vagaque significationum variarum gravi luxurie opprimere suos potius, quam instruere, atque oblectare solere, ea ferme gravissima & ad speciem veri

veri quam maxime adornata plerorumque est accusatio.

Linguam græcam ab ubertate omnigena commendari potius debere, quam accusari existimo, spinosos vero grammatices recessus aut nullos, nisi in mali præceptoris ingenio dari, aut eosdem, si qui reapse fuerint, vitari tuto, & certo posse contendo.

Novi quosdam, qui etiam hæc obstacula superarint, atque improbo labore, malis utpote magistris usi, immensam præceptionum scholasticarum farraginem devorarint, concoxerintque; verum, cum stomachus perpaucis tantopere valeat, ut hac cruda præceptorum, atque indigesta mole non offendatur, cumque hæc brevis ætas, quam vivere concessum est, in hoc rerum discendarum oceano, temporis, laborumque exquirere compendia debeat, operam meam non infeliciter me collocasse arbitrabar, si quædam de discenda docendaque lingua græca experientia duce præcepero. Atque ob hanc anfractuosam discendi, docendique idiomatis græci rationem potissimum evenire videtur, ut præceptores ejusdem ex more potius ab antiquis accepto in celebrioribus athænæis constituantur, quam ut fructus inde in auditores redundet, qui plerumque

&

& pauci sunt, & græca languidissime tractant, seque in hoc studio fuisse egregie versatos arbitrantur, si quosdam bibliorum versiculos ope lexici noverint interpretari. Etsi & aliam derelictæ hujus disciplinæ caussam probe sciam, hominum videlicet, qui nunc sunt, levitatem, scientiam cursim delibantium, & primis solum labris, eas præcipue, quibus adhærescere paulo diutius, atque immorari oportet, quæve aspectu aliquantum horridulæ molles eorum animos, nulliusque severioris disciplinæ patientes offendunt.

Quam viam illum insistere in addiscenda lingua græca oporteat, qui eam & intra non multum tempus, & labore non plurimo voluerit assequi, nunc dicam.

Hanc vero discendi, docendique rationem usu fuisse comprobatam multiplici testor.

Hæc mea præceptio nihil inauditi continebit, neque id intendo: in eo enim fere omnis oratio consumetur, ut demonstrem, quæ *omitti* potius in prima institutione debeant, quam quæ *agi*.

A characterum, seu literarum græcarum cognitione legendique facultate initium faciam, quam vellem planam esse, & facilem, atque in consuetudinem jam deductam,

pri-

priusquam ad grammatices præcepta accedas. Sic animus, non jam amplius ad ductus litterarum peregrinos, legendi enunciandique leges abductus, rebus ipsis liberius vacabit. Præstat iis, qui aliquando scientiis daturi nomen sunt, mature atque in pueritia adhucdum constitutis, postquam linguæ vernaculæ characteres dignoverint, aliarum quoque linguarum elementa, ac canones legendi tradere, Græcæ potissimum, Hebrææ, atque Arabicæ. Hoc etiam, qui sic erudiretur, emolumentum caperet, desiderium nempe ea etiam intelligendi, quæ hucusque didicerat solum enuntiare.

Quæ de vocalibus mutabilibus, immutabilibus, subjunctivis, præpositis &c., de diphtongis propriis, impropriis, de consonantibus tenuibus, mediis, labiorum, palati, dentium, liquidis, mutis &c. præcipi solent, ex prima institutione exulare prorsus debent.

Proscribenda quoque est tanquam omnis progressus inimica, accentuum doctrina: assuefieri tyro debet, usu, non regulis, ut græca ex norma pronunciationis latinæ proferat, eaque aut corripiat, aut producat, quæ a poëtis aut correpta, aut producta deprehenderit.

De

De enuntiatione quorundam elementorum id videtur, *Erasmianam* præstare.

Id solum sibi operam tyro det, ut paradygmata *regularia* memoriæ mandet, ad quorum normam reliqua ferme omnia inflecti solent, omissa declinatione quarta, videlicet Atticorum, omisso ubique duali numero.

Quæ casum vocandi declinationis primæ, accusandi quoque, & dandi declinationis quintæ, illum in numero singulari, hunc in plurali concernunt; itemque aliæ in declinando aberrationes, abesse a prima institutione debent & serius multo, ac inter interpretandum, ubi occasio tulerit, in tantum explicari, quantum præsens necessitas exegerit.

Contractorum declinationes, & verborum circumflexorum doctrina, discentium ingenia confundunt, hinc omittenda omnino erunt, resque omnis ad simplicium non contractorum leges per occasionem, atque inter legendum revocanda,

Gradus comparationis ex sua terminatione absque negotio dignosci vel a discipulo possunt, etsi leges eosdem formandi ignoret.

He-

Heteroclitorum enarratio prætereunda est.

Sufficiet unius solum regularis verbi exemplar memoriæ commisisse, regulas vero verborum inflexionem variam spectantes non una omnes explicare, sed partitis vicibus, easque præmittere, quarum usus frequentius recurrit, oportet.

Experientia constat, dialectorum notitiam in prima institutione necessariam non esse, firmioribus primo quasdam, easque magis usitatas, deinde plures dari regulas posse, quibus diversæ dialecti solent subjacere.

Verba in $\mu\iota$ terminata differri in altiora institutionis tempora debent; deinde vero ita doceri, ut & unde formentur, & quæ tempora habeant a communi lege recedentia, strictim solummodo explicetur.

Etsi in interpretando subinde vocabulum occurrat, cujus ita constructi rationem reddere non possis, nihilominus si altera, vel & tertia vice idem iter relegeris, illa deinde severo carpes, quæ debebas initio præterire.

Verborum anomalorum varietas magna multum turbare tyrones solet, eorumque patientiam fatigare. Quæcunque enim anomala

mala ſunt, nulloque aperto nexu cohærent, nec conſtanti quadam, & immutabili ratione derivantur, ſed quaſi fortuitas ſubeunt mutationes, ea difficulter memoriæ comprehenduntur, & comprehenſa facillime ac cito effluunt.

Veruntamen auſpicato accidit, quod anomala fere omnia revocare ad *defectiva* & eorundem tempora, modosque communi lege derivare a radicibus minus uſitatis, aut prorſus inuſitatis, ac imaginariis poſſis, ſic ut dicta exemplo illuſtrem, ερχομαι non habebit ηιδον in aoriſto ſecundo, ſed ερχομαι hoc aoriſto carebit, & ηιϑορ, ſeu ηιυϑορ ab ειευδω inuſitato, at juxta communes aoriſti ſecundi leges effingetur.

Hæc ipſa de verbis defectivis explicari, occaſione inter legendum oborta debent, atque id ſolum, quod in præſentiarum occurrit.

Prodeſt habere abacum verborum *defectivorum*, uti etiam quorundam *irregularium verborum in μι.*

Explicatio a præceptore modo latine, modo lingua vernacula fiat, prout græca ad latinam, aut ad vernaculam propius acceſſerit. Deſumenda quoque exempla ſunt ex linguis tyroni notis, ut quantum idio-

ma

ma græcum harum linguarum leges ſequatur, aut ab iisdem recedat, facilius conſtet, ignotique ſermonis indoles e notioribus pateſcat.

Serius oſtendi modus poſſet, quo ſoleant a radice alia vocabula derivari. Id certe mirifice memoriam juvat ad comprehendendam integram, retinendamque vocabulorum familiam. Veruntamen id in tranſitu fieri oportet, atque ita, ut ſolum oſtendatur, quid *plerumque* fiat, non autem, ut leges, legumque explicationes condantur.

In non exiguo inſtitutionum grammaticarum numero illa mihi præ multis aliis probabatur, quæ in uſus ſcholaſticos Auſtriæ anno 1773 Viennæ idiomate vernaculo conſcripta e *Leopoldi Kaliwodæ* officina prodiit. Etſi leviculis, ſed absque negotio corrigendis erroribus, non penitus careat.

Is enim regularum ſelectus eſt, atque ordo, & perſpicuitas, eaque nihilominus libelli minuta moles, ut ſe omnibus, docere, ſeu diſcere velint, abunde commendet.

Sic & tyroni ſatisfiet, ſi, quæ ad primam inſtitutionem pertinere dicta ſunt, in margine libelli adpoſito ſigno notet, atque etiam exercitatiori, qui, quæ initio tranſi-

lierat, nunc voluerit iterata lectione resumere.

Grammaticorum præcepta in unum collecta non damno, sed methodum solummodo illorum improbo; qui ea omnia ad amussim volunt a tyrone comprehendi, atque sic prompta discentium voluntate, ac ingenio abutuntur, priusquam illum ad ipsos auctores interpretandos admittant.

Alterum est, cui post hausta necessaria grammatices præcepta imprimis suam operam tyro locet, *vocabulorum* videlicet, quam *plurimorum*, quam *minimo* labore, quam *brevissimo tempore*, atque eo modo, quo retineri concepta vocabula *facillime & diutissime* possunt, collectio, quamve *verborum copiam* scholastici dicunt.

Huic rei R. P. Bonaventura *Giraudeau* apprime consuluit, cum omnes totius linguæ radices, seu voces illas primarias, a quibus ceteræ luculenta quadam ratione gignuntur, colligeret, collectasque ita disponeret, ut carmen oriretur hexametron non inconcinnum, quodve intra arctiores limites, quam in quocunque alio scriptore soleat, omnes linguæ divitias concludat. Sed & lexicon addidit, his solum primigeniis vocibus dicatum, ut ita amplissimum idioma

in

in exiguæ molis libello contentum, in nuce nempe iliadem, habeas.

Hanc radicum collectionem denuo recudendam curavi, eamque ſolam, ac miſſis reliquis, quæ idem auctor compluribus libellis complexus eſt, quæve aliunde & ex quavis ferme grammatica inſtitutione peti poſſunt.

Volueram enim libellum vel ipſis in Galliis, natali ſolo, rariorem, noſtris in manus dare, eumque ipſum, reſecta nempe grammatica præceptione contractiorem.

Idem conſilium vir quidam græce apprime doctus undecim abhinc annis *Ingolſtadii* exequebatur, qui & grammatices præcepta,& chreſtomathiam adjunxit, de præſtantia atque utilitate linguæ græcæ pauca, ſed nervoſe præfatus. Verum labor egregii viri plus ornamenti, decorisque typographici meruiſſet; immundiſſima enim charta, & exiliſſimi atque informes characteres, iique exigua intercapedine diſtincti, & in anguſtiſſimum ſpatium compulſi legentium oculos offendunt, atque ob hanc ipſam rationem inſtitutioni primæ minus inſerviunt. Quæ enim minuta, ſordido, maleque legibili charactere expreſſa difficulter, & non niſi intenta viſus acie leguntur, ea multo difficilius

lius memoria discentium excipiuntur, & excepta facillime denuo elabuntur.

Atque hujus rei, nempe majusculi, crassiorisque, atque nitidius efformati characteris græci minorem video rationem in plerisque Germaniæ editionibus haberi, quam pro ejusdem dignitate, quamve ipse doctissimorum Editorum labor, nemini facile exterorum inferior, mereretur.

Utinam germanorum non paucorum laboriosas, utilissimasque editiones typographicus Anglorum nitor aliquando condecoraret.

SEC.

SECTIO I.

EPHEMERIDES

ANNI 1780.

JANUARIUS 1780.

Binos elapſi anni menſes ultimos & humidos excepit frigus ſiccum Januarii. Ultimi decedentis anni dies poſt diuturnum madorem fuere frigidiſſimi, ſicciſſimique, uti etiam hujus anni exordium.

Conſtitutio Januarii 1780.

1 — 5 frigidum, ſiccum. Subinde nives tenues, terra leviter, nec ubique nivibus tecta, usque ad 15tam menſis. Dein 16 — 18 minus frigidi & gelidi, nebulis pluentibus madidi. 22. glacies. 23. frigus ſiccum. 27. nives altæ ad finem usque.

Medio menſe multæ pleuritides, pravæ, indomabiles, inflammatoriæ. Linguæ tamen erant, & reliqua ſymptomata, uti in putridis; ſic etiam ſapor, urina. Facilis in phthiſin tranſitus. *Sola* emollientia & venæ ſectiones. Medicorum quærelæ de pleuritidum malignitate.

Pleuritides multæ.

Omnes morbi habuerunt aliquid pleuritici, aut ſubpleuritici. Emulſorum tepidorum uſus magnus.

Phthiſicorum complurium mortes auditæ ſunt, erantque, uti ex cadavere inſpecto patuit, pleuriticæ, peripneumonicæ.

Phthiſicorum mors frequens.

In plerisque morbis, aut vix, aut etiam non febrilibus, magna ubique intolerantia fuit remediorum vel leviſſime ſtimulantium; flores arnicæ ægrius ferebant, rarius multo indicabantur.

Morbilli. Morbilli inflammatorii; nulla eruptionis habita ratione ſanguinem eduxi, ubi adparuit aut pleuriticum quid, aut ſubpleuriticum.

Curam confirmatoriam in iis, qui ex pleuritide convaleſcebant, effecit emollientium uſus continuatus. Vel leviusculus in convaleſcentibus ſtimulus priorem morbum revocabat.

Hydrops & aſthma inflammat. Hydropici, aſthmatici plus minusve inflammationis hoc menſe conceperunt; unde etiam his ſubinde parca manu ſanguinem detraximus cum emolumento.

Anaſarcam in homine juvene, robuſto, pulſibus duris & vibratiſſimis prædito ſanavi venæ ſectione una, & longo uſu decocti ex tota althæa cum pauco nitro; cruſtam pleuriticam ſanguis eductus formavit.

Conſtitutionis inflammatoriæ imperium. Ægri prioribus menſibus ultimis humidisque apud nos decumbentes ex morbo non inflammatorio, nihilominus vim tempeſtatis ſiccæ & frigidæ experiebantur intra cubiculum, & morbus prior, præcipue ſi fuerat

rat febrilis, aliquid inflammationis pulmonicæ contraxit.

Phthisis cum chronica inflammatione pulmonum.

Pictorem secui ad Nr. 3. a tribus annis pectore oppressum, tussiculosum, & ingentem quotidie, noctu potissimum, puris materiem extussitantem. Hyeme pejus, æstate melius habuit, etsi nunquam a morbo liber. Mense Novembri anni 1779 ad nos venit, missus ab ipsius ordinario medico tanquam brevi moriturus ex phthisi consumata. Brachia extenuata; sputa puriformia & purulenta copiosa; pulsus fortis, plenus, & durus; febricula vespertina. Venæ sectiones aliquot, sed parcæ factæ sunt: sanguis semper pleuriticus. Emollientia tepida data sunt. Die 13. Januarii 1780, cum ab initio ejus mensis frigus siccum, & pleuritide crebra infame haberemus, nobis nondum id opinantibus, moritur. Pulmo uterque perquam ponderosus, & durus fuit, atque summopere inflammatus. Adhærebant pleuræ, præcipue in latere sinistro; in dextro, ubi etiam major & durior inflammatio fuit, aliquod erat interstitium cavum, uncias quinque aquæ flavescentis continens. Pulmo uterque antiquo, crassoque coriaceo sacco vasculoso obductus erat. Ejus coriaceæ materiæ hinc inde portiones reperiebantur in ip-

ſa pulmonum ſubſtantia, ſero nempe phlogiſtico non transſudante in cavum thoracis, ſed forte intra celluloſam pulmonum, vel cellulas bronchiales. Pulmo dexter hinc inde exiguos abſceſſulos continuit, puris, cum viveret, ſcaturigines. In ſuprema utriusque pulmonis parte vidimus hinc inde calcareum quid, & lapidoſum.

En phthiſin diuturnam cum chronica pulmonum inflammatione! Hanc enim dudum adfuiſſe ægri ſymptomata diuturna teſtabantur. Periit, cum apud nos bene habere, & ſibi & nobis videretur, & febricula exigua.

Confer hanc phthiſin inflammatorio-purulentam cum plerisque *methodis antiphthiſicis*, & videbis, quam vana, quam potius nociva ſint omnia ſic dicta *antihectica*.

Partes pulmonum ſupremas vidi frequentius & periculoſius, & diutius inflammatas in peripneumoniis, & pleuriticis, & phthiſicis; in his quoque frequentius ſacci purulenti clauſique reperiuntur, quam in mediis, vel infimis pulmonum portionibus.

Hydrothorax.

Hominem hydrothorace ferme ſuffocatum conſervavi exemtione e lecto continua, & ſeſſione aſſidua, pendulis cruribus.

Plu-

Sequelæ febris inflammatorio-putridæ, male curatæ.

Plurimi ex febre continua hujus mensis in phthisin delapsi sunt immedicabilem; non illi quidem meæ curæ comissi, sed quos quidam alii curandos susceperunt. Hæc febris erat inflammatorio-putrida, aut putrido-inflammatoria, sæpe peripneumonica simul. Inflammatio non semper *aperta* fuit, & poterat prætervideri a minus experto. Hinc evenerat, ut neglecta phlogosi latente & complicata, quam nempe non viderant, ad amatas methodos confugerant, antisepticam nempe, stimulantem, corticem, camphoram, vesicantia &c. Mors fieri debebat peripneumonica, aut pulmonalis phthisis. Hinc illæ ægrorum lachrymæ, & medicorum quærelæ.

Pleuroperipneumonia lethalis.

Scriniarius 20 & aliquot annos natus periit initio diei decimæ quartæ morbi pleuroperipneumonici. Cursu tempore frigido & sicco plurimum incaluit. Eo die tussire, inhorrescere, thorace opprimi, & dolere ad costas spurias dextras cepit dolore punctorio. Quater vena secta est suæ domi absque levamine; ceterum nihil adhibuit. Die morbi octavo ad nos venit pulsu pleno, duro, vibrante, latere dextro dolente, noctu subdelirans. Vena aliquoties secta non levabatur. Respirabat ægre, abdomen inter

in-

inſpirandum elevabat, dein tarde etiam thoracem, & ſiniſtrum quidem altius & citius. In pericardio ſeri flaveſcentis unciæ quinque inventæ ſunt. Pulmo dexter ponderoſiſſimus, ingens, durus, inflammatiſſimus per omnem ſubſtantiam, & ſectus exhibuit ſubſtantiam cineream ferme. Perparum aquæ in dextro thoracis cavo, nihil vero in ſiniſtro. Pulmo ſiniſter ſanus per omnia.

Poſt medium menſem pleuritides & peripneumoniæ plures.

Febris nofocomialis in caſtra Epidemici tranſit.

Non pauci, qui morbis non febrilibus, longisque affecti, in noſocomio a diuturno jam tempore fuerant, poſt medium Januarium febrire cœperunt absque manifeſta cauſſa. Febrim initio noſocomialem ſeu putridam ab aere noſocomiali ortam (quem quidem ſollicite modis variis, frequenterque luſtramus, nihilominus omnino innocuum facere non poſſumus) arbitramur. Verum conſtitit inflammatoriam eſſe, cum aut ſine topica inflammatione. Inde noſocomiales febres relegabamus ad epidemicam ejus anni conſtitutioni præſidentem, neque eam ſemper putridam poſthac appellabamus, ſed non raro quoque bilioſam, aliquoties pituitoſam, & ſubinde inflammatoriam; licet verum ſit, hanc *ultimam* febrium ſpeciem in noſocomiis

miis oriri multo rarius, *primam* atque *secundam* plerumque.

FEBRUARIUS.

1—8 Terra nivibus contecta; nebulæ passim; non valde frigidum.

Constitutio Februarii.

Die 8va nivibus deliquium instabat, usque ad 15., ubi frigus, venti, nives novæ.

17. Perfrigerium siccum. 18. Idem serenum, valde frigidum.

22. Copiosissimæ nives deciderunt tota die.

27. & 28. defluere aliquantum delapsæ nuper nives cœperunt.

29. Mollis tempestas.

Omnes febres hujus mensis habitu externo & larva differebant, cum quædam viderentur putridæ, lentæ, nervosæque; aliæ vero notas exhiberent sinceræ, & evidentis inflammationis.

Febres inflammatoriæ sub schemate febris putridæ.

Re tamen ipsa etiam illæ, quæ putridarum habitum præseferebant, erant vere inflammatoriæ, & sola antiphlogistica methodo, eaque generosiore, sanandæ. Cautum oportebat esse medicum, ne has apparenter solum putridas methodo antisepticæ, stimulanti subjiceret.

Qui-

Morbi intercurrentes.

Quicunque alii morbi intercurrerunt, magni, parvi, longi, acuti &c. in dominantem phlogosin inclinabantur. Frigidissimus subinde hydrops hac tempestate inflammabatur. Tanti interest in cura morborum ferme quorumcunque, vim constitutionis regnantis nosse, & ab ea ipsa probe cognita partem curationis discere, hercle non infimam omnium propemodum ægritudinum aliarum.

Phthisicos curare oportuit tanquam vere & valde peripneumonicos, aut pleuriticos.

Omnes quoque hujus tempestatis febres initio, aut in progressu, aut circa finem, plus minusve fuere peripneumonicæ, pleuriticæ.

Florum arnicæ pessimi effectus.

Prout febres plus de inflammationis natura participant, ita flores arnicæ minus ferunt.

Quidam unciam florum arnicæ curavit infundi cum modica coctione, deditque omni bihorio vasculum coffeanum puellæ octo annorum. Inde aphonos facta, mentis impos, & convulsa jacuit multis horis, donec extracto hyoscyami assumpto mens rediret.

Hyeme media hujus anni difficulter ferebant flores arnicæ.

Quar-

Quartanas non oportet urgere nimium, ne in remittentes, aut in continuas convertantur; quod etiam hoc menſe ſemel contigit. Moriuntur enim perſæpe.

Cautela in cura quart.

Icteros ſolventibus potentioribus pariter non prodeſt aggredi: horum hoc menſe complures habuimus. Icteri potentius tentati inflammantur, peſſima inflammatione.

Perdiſce ingenium conſtitutionis regnantis, utpote quæ cuivis alteri morbo, ceteroquin ſporadico, ſive acuto, ſeu longo, jura dare ſolet.

Febrium epidemicarum ſtudium.

Qui ad conſtitutiones anni attentus non eſt, nullam nec in acutis, neque in chronicis morbis fidum ducem habebit.

Oportet noſſe conſuetas morborum durationes, ne forte aut languidius remedium, & imbellius opponamus, aut ne vice verſa, longum morbum potentius & properantius incurſemus, quam morbus & æger ferant. Gravis regula, contra quam peccavi in ſanando ictero, & quartana. Feſtina lente, & aliquid naturæ committe, & illi confide, ſi tempus adjuvet.

Non plus mederi, quam quantum vides medendum eſſe!

Conſtitutione phlogiſtica time, ne frigidus ceteroquin hydrops inflammetur; alia

enim

enim eſt hydropis medela hyeme boreali, alia æſtate.

Uſus externus plumbatorum ſuſpectus.

Operarius quidam calido lixivio perfuſus amburebatur. Chirurgi totum fere corpus unguento albo illinebant. Æger ſubinde tetanum maxillæ temporarium, & per vices accedentem pati cepit; item tormina, aliaque ſymptomata, qualia aſſumpto alias plumbo oriri vidi. Hinc uſus externus *copioſus* plumbatorum remediorum non videtur innoxius.

Eryſipelas faciei & parotis in morbo acuto.

Die 24. Februarii famulus quidam 37 annorum in noſocomium deportatur. Per ſex annos ferme ſemper hæmorrhoides modice fluentes habet. At vero ab aliquot ſeptimanis hic fluxus ceſſabat; vinum largiter quotidie haurit. Facies eryſipelatoſa, utriusque parotis eryſipelatoſa; febris aliqua, pulſus vibrans. Venæ ſectio: cruſta magna. Delirium noctu & altera die. Iterum die 25. Februarii venæ ſectio; ſanguis idem; delirium ferox, febris, tumores iidem. Veſperi venæ ſectio unciarum XIV. Die 26. noctem præteritam inter furores exegit; pulſus vibrans, calor minor; delirium adhuc aſſiduum, ſed jam non furioſum. Cruſta ſemper pleuritica coloris vireſcentis. Scarificatio nuchæ: minor tumor parotidum;

minus

minus eryſipelas faciei; mens redit. Alvus crebro enemate ſollicitata eſt. Die 27. noctem præteritam inter placidos ſomnos egit. Hodie mens plane conſtat; vix febricula, vix veſtigium eryſipelatis. Nulla parotis. Urinæ jumentoſæ, ſemihypoſtaticæ, ſedimento furfuraceo, lateritio. Decoctum graminis cum oxymelle & nitro. Die 28. vix levis febricula; lateritium in urinis ſedimentum. Inde cepit convaleſcere.

In eryſipelate faciei inflammatorio, præſente magna cephalalgia, aut etiam delirio vidi inſtantanee profuiſſe ſcarificationes nuchæ. Cum ſciam parotides ſæpe eſſe funeſtas, curabo poſthac ſemper ſcarificationem nuchæ, & *fortaſſe* ipſius parotidis.

Icteri inflammatorii.

Icteros frequentes tota hyeme, hoc præcipue menſe, habuimus. Non poterant, niſi blande ſolventibus tentari, gramine, taraxaco &c. ſale medio; ſecus enim inflammatorius morbus acceſſit.

Scorbutus cum labe phlogiſtica.

Hoc menſe labes ſcorbutica, rheuma ſcorbuticum frequens adhuc. Vidi complures eroſis valde gingivis, febricula errabunda; ingenti & animi & corporis dejectione; verumtamen appetitu non penitus proſtrato, quin ſufficienter vigente interdum; ſcabie crurum, achoribus, reſpiratione per

intervalla tantum, & repente difficillima laborantes juvenes in quodam adolescentium nobilium conventu. Genuum maximus languor & imbecillitas, tendinum ad genua contractione, & inde difficili incessu. Artus alicujus inferioris aut utriusque contracti rigiditas, immobilitas, atrophia & extenuatio, rheuma illius artus pertinax, vespertinum & nocturnum; subinde vagum & oberrans. Artus inferi crebrius, & prae superis male affecti, & constantius erat hoc symptoma. Frequentius pectus quoque, & hoc ferme semper oppressione vaga, vespertina, & nocturna maxime, subinde repentina, & veluti spasmodica affectione. Spiratio difficilis quoque per vices in incessu. Raro erat fœtens anima. Saepius gingiva anterior inferiotis maxillae absumpta, cinerea, cinereis & nudis radicibus dentium. Nigredo dentium pone radices. Os sanguinolentum perpaucis. Peculiaris lassitudo, etiam quietis. Febris vaga, nulla, aliqua, vespertina; subinde per aliquot dies rediit per modum quotidianae intermittentis, aut remittentis. Pulsus pleni satis, non duri. Facies non paucis pulchre colorata; subinde tamen terrei coloris cum labiorum livore, item livore hypopiorum. Phlyctenae qui-

quibusdam per dorſum, & fœdus cutis atro-rubeſcens color. Tuſſicula nocturna, & ſalſa ſputa; quibusdam tamen gingivæ erant tumidulæ; tumores crurum, brachiorum, & abdominis hydropici.

Conſtantiora ſymptomata erant 1) circa thoracem. 2) circa gingivas. 3) circa artus inferiores.

Abdomen tumidulum, tenſum; in quibusdam debebat ſubinde vena ſecari; peripneumonicum, pleuriticum quid acceſſit; & erat vel in ſcorbutico corpore cruſta pleuritica.

MARTIUS.

Conſtitutio Martii.

1—3. Lutoſum, molle. 4—6. idem: nives nullæ in plano, aut perpaucæ.

7. Ventoſiſſimum. 9—11. amœnum, ſol; tepor. 16. Perſtant calores meridiani, ſolesque.

17—18. Cœlum ſubinde nubiloſum, & paulo frigidius.

19. Ventoſum, immite, frigidum; donec ultimo menſis die calor repente oriretur, ſolum ephemerus.

Inflammationes rheumaticæ plures, maxime thoracis.

Inflammatio rheumatica in suppurationem abeuns.

Inflammatio rheumatica pulmonis subinde abit in suppurationem: pus tenue *ductilius* album. Hæc phthisica dispositio petit venæ sectionem, emollientia tepida; & tandem jungi debet lichen.

Rheumatica suppuratio pulmonum videtur minus periculosa esse, quam suppuratio facta post veram inflammationem. Hinc tales suppurati sæpius hac methodo sanantur.

Febres quædam inflammatorio - putridæ, longæ, difficiles, non urgendæ stimulis; subinde quidem ne levioribus.

Dysenteriæ vernæ.

Hinc inde hoc mense dysenteriæ comparuerunt, venæ sectione una, emollientibus ad abdomen applicatis, & emulso tepido frequenter hausto feliciter cohibitæ. Crustæ pleuriticæ in sanguine dysentericorum. Vidi catarrhum difficilem cum coryza subito cessasse oborta dysenteria.

Post medium mensis rheumata innumera, tusses, coryzæ pessimæ in omni sexu & ætate; tepidis, emollientibus, sæpe etiam venæ sectione indigebant.

APRILIS.

Constitutio Aprilis.

Initium Aprilis immite, ventosum, sæpe pluviosum, frigidum.

In

In progreſſu venti, frigus manſerunt, ſed absque pluviis.

Dies penultimus ſerenus, amœnus.

Toto menſe dominabatur præter modum primo humidum, dein ſiccum.

Pleuritides non paucæ, graviſſimæ, largis, & celeriter ſeſe excipientibus venæ ſectionibus vix domandæ. Vomuerunt initio pleuritidis ſub horrore valido, qui morbum inchoabat, ſponte multa bilioſa. Os omnibus amarum, immundum, & ſigna illuviei gaſtricæ multa: tamen non poteramus evacuare ανα aut κατω ob inflammationis thoracicæ magnitudinem. Sponte & diluendo, & alvum clyſteribus ducendo ſaburra enervabatur.

Pleuritides.

Poſt medium menſem plurimæ pleuritides, peripneumoniæ. Quædam rheumata inflammatoria artuum. Paucæ colicæ rheumatico-inflammatoriæ; dyſenteriæ inflammatoriæ aliquot; molimina hæmorrhoidum.

Venæ ſectionum neceſſitas magna, largarum, repetitarum. Cruſtæ craſſiſſimæ, flavæ. Fotus emollientes, tepidi mirum profuerunt, ad loca dolentia adplicati. Nunquam tot, ac tantas debui phlebotomias inſtituere, ac poſt hujus menſis medium.

Chorea S. Viti.

Puella ſeptennis chorea ſancti Viti laborabat, & dolore rheumatico artuum. Data ſunt purgantia. Dein flores zinci, valeriana, electricitas; nil profectum. Decoctum corticis peruviani morbum ſanavit.

Puerpera febre acuta prehenſa.

Fœmina juvenis in octavum menſem gemellis gravida, & a tribus jam menſibus, cum antea fuerat robuſta & ſaniſſima, incepit tumere pedibus, cruribus, femore, artubus ſuperioribus, tumore intercute, aquoſo. Poſt menſis octavi initium repentino & facili partu veſperi excludit. Omnia bene. Dormit ea nocte. Mane circa auroram evigilat delirans, ſubinde furioſa; fit dein ſoporoſa, aphonos. Pulſus duri, tardi. Secta vena eſt iterato; data clysmata, & hauſtus ſalini. Rediit ad ſe poſt duos dies. Sed non potuit omnia profari, aut omnia vocabula pronuntiare. Mens conſtat, ſed tamen levis adeſt fatuitas. Tumor hydropicus omnis diſparuit. Tandem nova venæ ſectione ob pulſum pleniorem, & decocto tamarindinato mens firmabatur non diu poſt. Arbitrabar aquas repentino partu celeriter fuiſſe reſorptas, atque in communem humorem maſſam reductas, inde plethoram, & ſtaſim in encephalo.

Pu-

Puella 18 annorum, poſtquam per quinque dies dolorem colicum eſſet conqueſta, levem tamen, ad nos venit ſana; pinguis antea; attamen a quatuor menſibus nulla habuit catamenia. Foris venæ ſectio & emeticum; non levabatur. Incepit delirare, & apud nos mox delirabat, ſæpe aphonos & ſoporoſa; oculis albam portionem exhibentibus; brachia & manus ſubinde livebant mirum in modum. Grunitus. Nulla febris, nec quoad pulſum, nec quoad colorem corporis, niſi ſemel unico mane. Alvus pertinaciter clauſa, rara. Urinæ ſuppreſſæ ſæpius. Potus oleoſi, emollientes, enemata; purgans ſalinum. Emeticum: excuſſit ore & alvo lumbricos, absque levamine. Subinde per momenta aliqua mens rediit. Dolorem colicum queſta eſt in infimo ventre. Lumbricos credidimus inteſtina effringentes; petroleo inunctum abdomen eſt. Poſt aliquot dies mortua. Toroſum, pingue corpus. Nulli lumbrici; ſed inteſtina omnia, præſertim tenuia, inflammata erant per totum.

Enteritis.

MAJUS.

Initium calidum, ſiccum. Die 11. & 12. ingens æſtus.

Conſtitutio Maji.

13. Ventus; frigidiusculum. 16. pluviæ. 17 — 18. frigus. 19. idem: pluviæ multæ, uti & die 20. ſimulque frigus ventoſum.

Univerſim: ab initio ad 13. usque calor & ſiccitas; eo die autem frigus incepit, fere per totum menſem perſtans, humidum atque pluvioſum, cum ventoſa intemperie.

Rheumata & pleuritides.

Rheumata multa, inflammatoria, difficilia; maxime autem pleuritides, peripneumoniæ, largis venæ ſectionibus ſanandæ.

Pleuritides aliquot vidi *pernicioſas* cum pulſu molli.

Nunquam tantum ſanguinis extraxi, quantum hoc menſe. Pleuroperipneumonia longe lateque graſſabatur.

Veſicantis ad plagam pleuriticam adplicati nulla utilitas fuit; magna vero cataplasmatis emollientis ad totum thoracem.

Vix ullus emeticorum uſus erat, etſi & lingua ſordeſceret, & de amarore oris ægri paſſim querelas moverent. Erat enim vitium bilioſum ſecundarium ſolumodo, & quod corrigi, dilui, enervari poterat. Omnem vero attentionem merebatur inflammatio. Signa ſaburræ & plura, & evidentiora tamen hoc menſe decipiebant; & minus

certe

certe ſordium biloſarum ſubfuit, quam pro ſignorum ratione.

JUNIUS.

Ab initio calores magni, & ventorum plena quies.

Conſtitutio Junii.

Die vero ſeptima, cum nocte præcedente plueret, cœlum obſcurius fuit, & aer grate frigidiusculus.

8. Noctu & interdiu pluviæ multæ, frigus. 13 — 16. frigus plerumque pluvioſum. 18. frigidiusculum, ſerenum. 19. calor vento temperatus.

22. Nubes, obſcurum. Pluviæ multæ. Inde venti rudiores, mane præcipue & veſperi, cœlo ſubinde obſcurato.

Die 27. & 28. pluviæ crebræ, venti, & frigus magnum.

Pleuroperipneumoniæ frequentia, & curatio eadem, quæ menſe priori.

Quibusdam caput phrenitide inflammatoria deuteropathica, & pleuroperipneumonia ſuperveniente tentatum. Profuit copioſa, & frequens venæ ſectio, cum ſcarificatione cruenta nuchæ, hirudinibus ad tempora poſitis.

Phrenitis deuteropathica.

Binæ puellæ, cum ex febre continua putrido-inflammatoria decumberent, repente aphonæ & apoplecticæ periere.

Morbi fere omnes quoad materiam morbificam fuerunt rheumatico-inflammatorii, cum aliquo vitio biliofo.

Varia fuit ejusdem morbificæ materiæ fedes. Plerumque tamen pectus occupabat, ut pleuroperipneumoniam rheumatico-inflammatoriam referret, aut febrim catarrhalem fubinflammatoriam.

Inflammationes pectoris & inteftinorum.

Quibusdam vero altius materies defcendit, ad inteftina nempe, ubi aut colici dolores, aut dyfenteriæ, aut diarrhææ leviter torminofæ vifæ funt. Pleuropneumoniæ vero fuperius defcriptæ fuerunt frequentiffimæ.

Quibusdam aliis, pauciffimis vero, articuli infeftabantur.

Ergo theatrum belli intra thoracem fuit. Excurfio vero facta eft ad alias quoque plagas, abdomen maxime; dein etiam ad oculos. Pauciffimæ anginæ, perpaucæ ophthalmiæ rheumaticæ.

Exitus varii fuere: multis venæ fectionibus, & potu tepido emolliente, hi pectoris morbi cefferunt; fotu quoque ad totum thoracem admoto.

Diu-

Diutius durarunt hi morbi, & eo erant diuturniores, quo leviores, minusque acuti.

Subinde per varias plagas materies errabat; nonnunquam artus repente deſeruit, & abdomen occupavit ortis colicis doloribus, aut diarrhæa, aut dyſenteria, aut victu ſtrangurioſo, aut hæmoptoe, aut fluxu ſanguinis ex utero, parco quidem, ſed diuturno, tunc præcipue, ubi uterus antea gravidus erat, & recenter a partu adhucdum debilis.

Remedia moventia, antimonialia, raro, & non niſi profligata dudum febre profuerunt.

Nec veſicantia profuerunt, febre ſive abſente, ſive præſente.

Tempeſtati huic & diatheſi rheumatico-inflammatoriæ medelam exſpecto aere calidiore & ſicco; aer enim hucusque frigidior, aſper, humidus, cutis ſpiracula occluſit, prohibuit criſin, & evacuationem cutaneam.

Colica pictonum.

Colicæ pictonum frequentiſſimæ, non tamen periculoſæ. Sanabantur opio, & evacuationibus alternatim.

Congeſtiones ſanguineæ in abdomine, & colicæ rheumatico-inflammatoriæ multæ.

Ab-

Abortus. Abortus frequens, & colicæ diuturnæ, ſanguineæ, inflammatoriæ poſt abortum ac partum, cum pauca febre.

Ultimo triente menſis rheumata minus inflammatoria, plus ſeroſa, eccoproticis, purgante ſalino ſananda. Mixtura ex aqua, roob ſambuci parata, adjecto grano uno, ſubinde & altero tartari emetici.

Tetani. Circa eadem ultima menſis tempora quibusdam tetani maxillæ rheumatici, item artuum quoque per vices rigiditates, vel tetani acceſſerunt. Purgans præmiſſa venæ ſectione profuit; ſambucus, ſtibium, ſulphur auratum, veſicantia in tetano nocuerunt.

Decima quarta Junii inoculatio finita eſt, quarta videlicet ſeptimana nondum elapſa, ex quo erat incepta.

Toti huic conſtitutioni nomen poſſit tribui *conſtitutionis rheumaticæ*.

JULIUS.

Conſtitutio Julii. Circa tertiam ventus, pluviæ, frigus. 4 — 6. ſerenum, calidum.

Die 28. frigidum, obſcurum, valde ventoſum.

Colicæ rheumaticæ. Major hujus menſis initio torminum, colicique doloris frequentia, maxime inter

fœ-

fœminas. Dolor ſævus, aſſiduus, noctu gravior, per omne abdomen diffuſus, attactum ne minimum ferens, febre vix ulla, tenuique. Quidam ante complures ſeptimanas dolore hoc correpti nondum ſanati ſunt; tanta eſt doloris hujus pertinacia. Alvus pleriſque hac colica affectis ordinata fuit, quibusdam tardior, uni dyſenteria, attamen non diu; brevi enim dyſenteria ſponte evanuit, manſitque abdominis cruciatus. Quibusdam una artus etiam infimi doluerunt, quaſi ex rheumate. Aliis modo ischias fuit, modo colica, modo femorum rheuma; ita vagum fuit, verum non diu. Loca reliqua ſolum initio inviſebat, mox ſeſe ad abdomen recepit dolor, ibique ſedem ſtabilem fixit.

Colica hæc erat nobis rheumatica, nata nempe a materia rheumatia, nonnunquam ſubinflammante, inflammante.

Cruſtam in emiſſo ſanguine ſæpius videbamus tunc, attamen non ſemper, eamque tenuem, ſublividam. Sanguis tamen ſemper conſiſtentior ſolito fuit, vix ſcindendus, & ſero vireſcenti innatabat. Non erant primæ viæ a ſaburra penitus liberæ; non tamen ita obſeſſæ, ut quid emolumenti acciperes ab earum expurgatione. Venæ ſectio profuit, ſed modice, & tarde, & frequen-

qnenter repetita. Profuerunt quoque fotus emollientes aſſidui, æque modice, & æque tarde; tunc vero non profuit evacuatio vomitu aut catharſi facta: nec veſicans abdomini impoſitum.

Non erat periculum præceps. Sed a morbo longo vires frangebantur, dejecta ventriculi & inteſtinorum vis eſt, abdomen & crura aquoſo tumore intumuerunt.

Augurabamur inde dyſenterias mali moris futuras, hasque colicas habebamus tanquam prodomos dyſenteriarum.

Dolores tumoresque manuum, genuum, aliarumque partium videbamus frequentes, & æque pertinaces.

Chorea S. Viti.

Chorea S. Viti quasdam fœminas aggreſſa eſt hac eadem tempeſtate, diuturna æque ac difficilis ſanatu. Puella novem annorum Domini Conſiliarii de K**, cum a quarto ætatis anno frequenti rheumate, & valde dolorifico vexaretur, & cum poſt variolas hoc vere feliciter inoculatas paucas bonasque, denuo recurſaret hoc rheuma antiquum & grave, incidit in graviſſimam ſancti Viti choream. Puella alia ſana 20 annorum, robuſtaque in brachio ſiniſtro incepit ita moveri, ut in chorea S. Viti ſolet.

Pa-

Paralyses. Paralyſes brachiorum repentinæ per noctem in juvenibus & robuſtis. Dolor ſimul adfuit rheumaticus. Tetani maxillæ; itemque totius ſimul corporis & in meo noſocomio, & in aliis hoc & priori menſe viſi ſunt, quemadmodum jam ad primum menſem notavi. Brachii, vel manus alterius ſyderatio ac veluti paralyſis obſervata eſt.

Femoris, crurisque immobilis rigiditas tetanodes & dolorifica occurrebat.

Colicæ pictonum. Plurimæ colicæ pictonum, & de die in diem ſæviores fuerunt. Quidam hac colica laborantes opisthotonum, alius inſultus epilepticos, alius deliria experiebatur. Venæ ſectio una, ſubin & altera facta eſt, ut innoxius ferant convulſionem, & ſtaſis in encephalo præcaveatur; tunc vero opium, cataplasmata emollientia, enemata; tandem purgans ſalinum, ſubjecto opio.

Quidam, qui olim ex colica ſaturnina decubuere, paſſi ſunt quædam ejus colicæ ſymptomata, ii nempe, quibus character perpeſſæ olim ſæpius ſaturninæ colicæ deleri penitus non potuit: nam manet quibusdam pulſus ſaturninus, & alvi ſegnities, & incommoda ventriculi. Hos absque nova cauſſa prior morbus reviſit.

Nun-

Convulsio frequens.

Nunquam tot ægros vidi convulsos, ac isto mense. Quidam convellebantur tempore febris acutæ; quidam data levi occasione, ira, terrore &c. De tetanis & S. Viti chorea supra dixi hoc tempore frequentioribus. Certe anni constitutio talis fuit.

Peripneumoniæ, pleuritides, hæmoptoes inflammatoriæ non paucæ, nec leves. Copiosæ debebant venæ sectiones fieri. Item hepatitides hoc mense plures.

Erat universim constiturio rheumatico-inflammatoria cum insigni in morbos nervosos proclivitate.

Febres putridæ.

Sub finem mensis febres quædam putridæ, sed quæ initio morbi thoracem peripneumonice, utut non valide, aggressæ sunt: post morbi vero initium, sanguine emisso, oportuit saburram elicere; demum uti oportuit decocto florum arnicæ. Sensim, & sine manifesta crisi convaluerunt.

Sub finem quoque mensis saburræ hinc inde visæ sunt, raro tamen solæ.

Metuo, ne dysenterias difficiles hic annus pariat, cum & colicæ tales sint, & rheumatismi, quam maxime nempe rebelles, & diuturni.

Ischiades.

Ischiades longæ, difficillime curatu, multis in locis sunt visæ.

Co-

Colicæ rheumaticæ curatæ reliquerunt abdomen tumidum, tympaniticum. Tempus & frictio profuit.

AUGUSTUS.

Tempestas sicca, moderate calida usque ad diem decimum; dein vero subinde modice pluviosa, subinde frigidiuscula.

Constitutio Augusti.

Die 19. frigidiusculum tota die. 20. frigus; pluviæ assiduæ; dein interdiu serenum. Vesperi & mane frigidum.

Hoc anno *paucas* dysenterias futuras auguror, cum rheumata potius thoracem, caput, artus, hucusque præeligant; attamen, si quæ futuræ sint dysenteriæ, metuo, ne longæ sint, rebelles, & tandem in chronicum, tabificumque dysenteriodes alvi profluvium abeant, & sero tandem necent.

Hanc prognosin idcirco facio; quod videam rheumata pariter difficilia, longaque, qualia quidem thorax, & multo magis articuli diutius possunt, & minori cum noxa perferre; non autem ita intestina, quæ utpote prima culina, reliquo corpori nutrimenta parant, atque transmittunt.

Quoad diagnosin vero erunt, suntque jam, quas modo curo dysenteriæ, ejusdem

Dysenteriæ subinflammatoriæ.

ptorſus indolis ac rheumatismi, nempe ſub-inflammatoriæ, & inflammatoriæ, nempe in initio, & in progreſſu ſat diu. Facilis quoque recurſus eſt phlogoſeos jam ſimul absterſæ. Hinc tantæ ſunt utilitatis cataplasmata emollientia, & potus æque emollientes tepidique, cum ſanguinis miſſione. Nocent vero rhabarbarina, & myrobalani, utut eſſent, purgationes alvinæ.

Obſervatio conſtitutionum epidemicarum

Nota graviſſimam regulam, ſuo loco inſerendam: ſcilicet, quod anni conſtitutioni magis ſit fidendum in formandis indicationibus, quam fidendum ſit ipſis morbi ſymptomatibus. Sic e. g. priori & hoc menſe plerique talia ſymptomata habuerunt, qualia anno 1776 per æſtatem; attamen hoc anno in iisdem apparenter ſymptomatibus rarius profuit emeticum, quam illo anno: erant enim conſtitutiones differentes.

Dyſenteriæ

Poſt medium menſem complures tamen dyſenteriæ occurrebant, quædam inflammatoriæ, plures tamen, quin imo pleræque, ſubinflammatoriæ; vix ulla ſaburralis.

Hinc omnibus ferme venæ ſectio, ſubinde pluries repetita profuit. Cruſta ſubinde phlogiſtica. Sanguis ſemper compactus.

Emollientia quoque ſola, fors & intus applicata profuerunt.

Per-

Perpaucis, cessante hoc modo dysenteria, turgere rursum saburra cœpit. Tunc emesis, & vesperi paregoricum.

Non erant diuturnæ dysenteriæ sub hac methodo.

Uni hydrops ortus est, postquam usa esset domi suæ laudano, & adstringentibus; tamen est curata extracto lactucæ virosæ.

Eodem tempore artuum rheumata fuerunt observata, non pauca. Emollientia, & venæ sectio.

Item pleuritides, & peripneumoniæ hinc inde post medium mensem vere inflammatoriæ, linguis tamen per omnes hujus tempestatis morbos impurioribus.

Putridæ plures sub finem mensis; harum indoles hæc fuit: Primum stadium, licet inflammatorium, item topica simul vel hepatis, vel pulmonum inflammatio fuit. Declinante mense hepar sæpius laborabat, at venæ sectio sub mensis initium sæpius pulmo ægrotabat. Tandem saburrale stadium, ita tamen, ut omnis humorum massa *simul* fuerit eo vitio contaminata, quod febrim putridam originariam constituit.

Hepar subinde ita affectum non fuit, ut hepatitis vera, & icterus oriretur. Bis hic status letalis fuit. Extrahebantur hi mor-

 bi

bi putridi in aliquot triginta dies, poſt quos aut mors, aut tarda convaleſcentia. Hoc topicum diu afflixit, etiam convaleſcentes.

Febris putrida cum inflammatione hepatis.

In fabro lignario tardo homine & taciturno, poſt 32 dies mors eſt ſecuta. Circa 20mum morbi diem icterus ortus eſt, & dolor ad regionem veſiculæ felleæ, quem, utut delirans, oſtendit, abdomine contrectato. Cubabat ore ſemper hiante, anxius, jactabundus, & per noctem muſſitans, gruniens etiam; pulſu ſemper vibrato; alvo facili, fluente inſcio. Difficilis deglutitio facta eſt, os ſuliginoſum, artus projecti; emaciatio, ut robur muſculorum perſtaret. Poſt mortem valde magnum, & durum, & flavum hepar fuit; veſica bile plurima, æruginoſa, tenuique diſtenta; ductus cyſticus piſiformi maſſa, fellea, indurata, ita tamen, ut digitis poſſit comprimi, eodem modo obſtructus, ut nulla ratione bilis potuerit in ductum communem & duodenum exprimi. Icterus ergo fuit ex bile cyſtica reſorpta.

Potentia ſtimulantia, corticem &c, hæ putridæ non tulerunt, ſed oxyſacharum, acida vitriolia moderata; aliquoties etiam florum arnicæ decoctum, ſed raro.

Oculi

Oculi ferme plerisque putrida ſynocho affectis ſubflaveſcebant.

Lævum ominabar, ſi putrida hæc aut fabrum lignarium (æſtivo ſole peruſtum), aut piſtorem corripuerat; item, ſi hepar affectum ſimul fuerat; malueram enim affectum pulmonem. Item lævum, ſi in homine antea morbis ventriculi, aut ſyſtematis hepatici laborante hæc febris fuerat. Lævum quoque, ſi os ſemper hiaret, ſi difficulter deglutiret absque viſibili vitio faucium. Erant enim tunc paralyſes maſſeteris, & ſemiparalyſes œſophagi; plerumque paralyſis veſicæ præceſſit, & inde lotium ſuppreſſum. Lotii tamen ſuppreſſionem minus timui.

Febres tertianæ.

Intermittentes tertianæ, ſimplices & duplicatæ vino antimonii *Huxhami* curatæ, aut decocto nobis uſitatiſſimo, & utiliſſimo, radicum graminis, taraxaci, cichorei.

Ægri dyſenterici hujus anni.

Die 6. Junii prima dyſenteria; 25. Junii altera dyſenteria. 7. Jul. 3tia; inde complures.

Per menſem Julii fuerunt apud nos 15 dyſenterici.

A prima Auguſti ad 24. incluſive fuerunt ægri dyſenterici No. 36. In collegio practico fuerunt dyſenteriæ No. 6.

Mortui dyſenterici ad diem usque 24. Aug.

1) *Vetula* 63 annorum, frigidis artubus ad nos delata; uſa antea rheo, theriaca. Ardor thoracis aſſiduus; luridus cruor per alvum. Circa decimum diem morbi periit, octavo die ad nos deportata.

2) *Alia vetula* 97 annorum eodem modo. Noctu adfuit frigus artuum, ſed ardor aſſiduus.

3) Coqua Domini K*. ſenicula. Calculus magnus bilioſus in veſicula repertus. Artuum frigus, ſitis inexplebilis, ardor aſſiduus thoracis.

4) Periit item vetula 76 annorum; frigidiſſimis mox artubus, ardor aſſiduus. Sitis immanis. Sudores frigidi ſemper.

5) Juvencula inter aſſiduas jactitationes, alvum profuſam, chyloſam habens. Tormiſaltum, vinum.

6) Juvenis longa primum iſchiade per multas ſeptimanas vexatus, dein oppreſſione thoracis, tandem intermittente tertiana. Demum convaleſcens incidit in dyſenteriam, unde periit.

7) Alius robuſtus vir, poſtquam per ſex ſeptimanas febre putrida domi laboraret, & modice inciperet convaleſcere, ad nos delatus, mox ſubfrigere artubus cepit, ardor aſſiduus. Arida, bovilla lingua, ſtupor. Mors dyſenterica.

Om-

Omnes hi octava, nonaque die ad nos delati ſunt. Reliqui ſubinde 12, 14. primum die venerunt.

Tribus pedum oedema ortum eſt, ſenſim difflatum.

Binis rheuma capitis poſt dyſenteriam, curatum tamen emeſi.

Sex fuere, quibus longa, & moleſta adfuit diarrhæa. Tribus inde crurum oedema.

SEPTEMBER.

Conſtitutio Septembris.

1 — 2. Bona tempeſtas.

3. Pluviæ.

4. Bonum, ſerenum; frigidiusculum.

5. 6. 7. 8. 9. 10.

Idem usque ad 23., quo die, nocteque hunc diem præcedente pluvioſa & frigida tempeſtas fuit.

Dein denuo ſerenum, frigidum; finis pluvioſus.

Febres putrido - inflammatoriæ.

1. Phlogoſis major in dies fuit, etſi os valde limoſum, quaſi ſapone ſoluto plenum, ſpumans, nauſeoſum fuerit. *Majora* enim ſaburræ ſigna aderant, quam pro mole ſaburræ.

2. Putrido - inflammatoriæ, venæ ſectionis, & repetitæ patientes, ſtimuli impatientes;

entes; caput valde hebes; oculi ſubflavi, pulſus non valde alterati, fere naturales. Febris ad ſpeciem vix ulla, niſi ſubinde. Venæ ſectio, & decoctum graminis cum oxymelle valde profuit. Nil moliebamur. Eramus his præmiſſis ſimplices ſpectatores. Profuerat ſub uſu hujus decocti medicina exſpectans. Nocuit modice ſtimulantior medicina.

3. Dyſenteriæ magis inflammatoriæ, evacuationum alvinarum prorſus impatientes, venæ ſectione curatæ; teneſmi validiores, diuturniores, emollientibus enematibus ſanandi.

4. Omnibus ferme ægris aliquid flavi in oculis apparuit. Icteri non rari.

5. Oportuit vel ipſos hydropicos hoc anno, & præcipue hoc menſe antiphlogiſticis tractare. Subinde venæ ſectiones; plerumque tamen decocto altheæ, cum oxymelle ſimplici & ſquillitico, nitro, aut terra foliata tartari.

Tanta vis eſt conſtitutionum! tanta has cognoſcendi neceſſitas, non in morbis ſolum popularibus, ſed etiam in intercurrentibus! Nollem eſſe medicus absque hoc duce.

6. Fa-

6. Facilis curatio intermittentium plerarumque ſolo noſtro decocto graminis, taraxaci, cichorei; ut etiam quarundam remittentium. Sub finem menſis cortex quibusdam dari debuit: at vero remittentibus nunquam profuit.

cura intermittentium

Die 22. Septembris puella 17 annorum, lotrix, quæ tribus ſolum hucusque vicibus rite eſt menſtruata, ultima vice ante hunc præſentem morbum, ſemper antea ſana, die 18. Septembris circa meridiem, cum pomum recens manducaret, ſpasmum maxillæ incipit ſentire; is die 19, 20, 21, gravior evaſit; deglutitio difficillima cum *conſtrictione œſophagi*, ſi quid deglutiverat, item per vices retractio capitis in poſteriora, dolorque in nucha retrahens. Dolor temporum, & utrinque ad maxillas inferiores; item cephalalgia. Die 22. Septembris ad nos defertur. Eo die febrire & calere cepit. Venæ ſectio; ſanguis bonus. Alvus adſtricta. 23. inunctio mercurialis, itemque 24. At vero die 25. nil potuit prorſus deglutire; quin deglutire volenti acceſſit faucium conſtrictio, & tantum *inſultus epileptici*. Per alvum eo die nil potuit injici, adeo erat anus conſtricta, introtracta, & ſub enemate injiciendo acceſſere convulſiones. Aucta eſt

Spasmus maxillæ.

tunc inunctio mercurialis. Nocte hunc diem insequente mortua est.

Enteritides.

7. Dysenteriæ rariores sub finem, sed phlogisticoteræ, & enteriticæ, etsi inflammatoriam dysenteriæ indolem non tam ex *doloris continuitate*, quam ex cognita *anni constitutione*, & ex aliis morbis phlogisticis una regnantibus licuerit desumere. Solis venæ sectionibus, & emollientibus sanavi omnes. Evacuantia alvina, atque emesis nocuerunt.

Inflammationes viscerum cum labe biliosa.

8 Febres pleuriticæ, peripneumonicæ, hepatiticæ, enteriticæ, multæ & bilioso - inflammatoriæ, aut saburrales cum diathesi phlogistica, phlogistico - rheumatica; *remittentes* quoad typum; *longæ* quoad durationem; *levatæ* usu eccoproticorum, enematum frequentiorum, ubi magna vis stercorum cum levamine magno per totum fere morbum educebatur; alvo sponte faciliori citius sanatæ. Venæ sectionis etiam repetitæ necessitas in principio & progressu. Corticis peruviani, & stimulorum impatientissimæ. Unus, alterve ex tali febre obiit. Latens alicubi, in pulmonibus præcipue inflammatio ostendit phlogisticam simul morbi indolem, etsi ultimo morbi stadio per multos sæpe dies debilissimus pulsus esset.

9.

9. Quasdam, mere putridas visas, sanavi parca venæ sectione, aliquoties instituta, & sanguine phlogistico educto. Fuerunt enim aspectu mere putridæ; re ipsa autem erant putrido-inflammatoriæ.

OCTOBER.

Constitutio Octobris.

1. Pluviosum & nebulosum; usque ad sextum pluviæ interspersæ. 7. serenum; 11. nebulosum.

12. 13. modice nebulosum; modicæ pluviæ; cœlum deinde serenum, amœnum.

20. Pluviæ confertissimæ; maxime noctu; 21. idem.

23. Serenum; & postea amœnum, non valde frigidum.

Ultima medietas Octobris sæpius amœne incaluit.

Intermittentes.

1. Intermittentes priori mense natæ nunc demum nobis offerebantur tertianæ, quartanæ, simplices, duplicatæ, triplicatæ. Recentes solis solventibus curabantur; diuturniores vero his præmissis cortice peruviano.

Febris intermitteus inflammationibus thoracis juncta.

2. Quosdam habuimus, qui gravi aut pleuritide, aut peripneumonia laborantes simul habuere tertianam, aut quartanam; durante

rante morbo acuto paroxysmi regulariter redierunt; & pleuritide aut peripneumonia jam percurata, perſtabat intermittens. His vero corticem dare non licuit: rediit enim binis, qui ægrotabant, priſtina pulmonum inflammatio, uni etiam ſimul hepatitis, generoſa cura antiphlogiſtica curandæ.

Frequens pleuritis.

3. Pleuritis, pleuroperipneumonia, ubique frequens, & plerumque gravis in utroque ſexu, magnarum, & multarum venæ ſectionum neceſſitas fuit. Multis etiam hepar, aut cum hoc & pulmonibus etiam abdomen reliquum inflammatione correptum fuit. Magna doloris, & ampla diffuſio. Craſſiſſimæ cruſtæ.

In quibusdam etiam uterque pulmo inflammatione laborabat; tunc pulſum mollem deprehendi aliquoties, qui venæ ſectione fortis evaſit, cum ægri levamine.

Febres remittentes.

4. Febres *continuæ*, aut *remittentes*, etſi aut ſaburrales, aut putridæ non raro ad ſpeciem viderentur, fuerunt nihilominus inflammatoriæ re ipſa.

5. Puella matri ægrotanti inſerviit: mater obiit domi ſuæ. Puella circa decimam Septembris thoracis & oppreſſionem, & ardorem quæri cœpit; morbum neglexit ad 28. Septembris usque, ubi hoc ſympto-

ma

ma quæſta ad nos venit. Febre ſe caruiſſe aiebat hucusque. Ea adhuc nocte furioſe cepit delirare, validiſſime febricitare. Vena ſæpius & largiter eſt ſecta, & ſanguis ſimul phlogiſticus eductus. Poſt paucos dies furor deſiit; manſit tamen delirium mite, vox rauca, & tuſſicula, præcipue ſi quid aſſumpſiſſet potulenti. Incubabat frequentius lateri ſiniſtro; & cum aliquoties mens rediret, difficulter ſe deglutire, & dolorem per gutturis decurſum ſentire. Potus tepidi aſſumpti, & molles; fomenta toti collo; vapores tepidi ore hauſti. Tandem his non proficientibus appoſitum eſt veſicans ad anterius collum. Notandum eſt id ſingulare, ægræ continuo ferme ſpumam ex ore profluiſſe, & ſubinde, quaſi maſticaret aliquid, ita moviſſe os. Circa 18. Octobris meliuscule habere, & redire mens cœpit. Alvum non amplius in lectum mittere, ſed ſurgere, febris multum minui, molleſcere pulſus, melius deglutire, neque de gutturis dolore queri, nec ſpumam ore profundere, nec maſticare. At thoracem ſiniſtrum modice oppreſſum eſſe, & moderate dolere ajebat, eidemque lateri crebrius incubuit, ſubinde tamen etiam dorſo. Die

Phrenitis lethalis a metaſtaſi ſeroſa.

24. mane nobis bene ſperantibus repente obiit.

In cadavere pulmo ſiniſter inflammatiſſimus fuit, ſeri non parum in ejusdem lateris cavo. Fere unciæ ſex ſeri colore ſtramineo in pericardio fuerunt. Aliqua quoque portio pulmonis dextri erat inflammata, epiglottis utrinque arroſa, uti & rima glottidis modiciſſime, hinc inde veluti ſuppurans. Membrana vero caput aſperæ arteriæ intus inveſtiens, modiciſſime rubuit, per totum aſperiæ tractum albeſcens. Bronchia eadem ſpuma replevit, quam ægra vivens identitem ex ore profudit.

Nota hinc ſequentia; 1. Inflammationes etiam occidunt *metaſtaſi ſeroſa*, præcipue repente facta ad locum ejusdem intolerantem; non dubito, pericardii hydropem repente ortum ægram e medio tuliſſe *inopinato*, utut magna adfuerit adhuc pulmonis inflammatio. Inde quoque eſt magna incertitudo in prognoſi.

2. Diuturnitas crudæ inflammationis.

3. Male arbitrantur quidam, morbos in ſervitio ægrorum contractos ſemper eſſe *putridos*, contrarium aliquoties vidi.

Dyſenteria a rheuma-

Vidi per hos duos menſes tumorem rheumaticum dolentiſſimum in genu una nocte

te disparuisse, oborta gravissima, & cruenta dysenteria; dysenteria curata, tumorque dolorque idem in genu, qui antea.

tis metastasi.

Emaciatio post dysenteriam.

Post dysenteriam non bene curatam initio ob varios ægrorum errores vidi semel summam emaciationem, aridissimam cutem, qualem in extrema phthisi nemo facile deprehendit; ægra tamen convaluit. Pulsus semper erat firmus, bonusque, & appetitus perstans. Uni fœminæ dysenteriam negligentissime curanti emaciatio, febricula, parotis, & mors.

NOVEMBER.

Constitutio Novembris

Fere totus hic mensis nebulosus, nubilus, madidus, lutosus fuit. Frigus moderatum valde. Pluviæ crebræ.

Die 25. 26. sol, & amœnitas. Dein iterum nebulæ, nubila.

Die 19. nives tenuissimæ fere tota die.

1. Intermittentes priorum mensium plurimæ, nunc demum ad nos veniunt; quartanæ multæ, subinde cum diathesi inflammatoria.

Mensis hic præ ceteris salubrior.

2. Rarior incipit esse numerus acute decumbentium: nec novæ modo oriuntur intermittentes.

3.

3. Hunc, uti & ſequentem menſem ſæpius cæteris ſaniorem vidi, ipſis adeo menſibus vernalibus.

Succeſſio conſtitutionum.

4. Febris inflammatoria jam incœpit anno 1778; major erat 1779, & major adhuc 1780. Bilioſa enim anni 776 late regnavit, at mitior erat anno ſequenti 777. Annus quidem 78 & 79 bile non penitus caruerunt, attamen ſemper parcior; parciſſima vero anno 1780.

5. Hinc annis 75 76 & 77 princeps remedium fuit emeticum; venæ ſectio fuit ſecundarium. Anno autem 78 æquali paſſu incedebant. 779 Paulo rarior emeſis: frequens venæ ſectio per totum annum.

6. In phlogiſticata tamen conſtitutione ſubinde emeſi opus eſt; item non raro morbus initio inflammatorius eſt; dein decidit in bilioſam aut ſaburralem, aut putridam, ubi emeſis, aut purgatio neceſſaria.

7. Neceſſitas diſcendi conſtitutiones annuas, & quæ ſit earum ex meis & Sydenhamianis ordo ſucceſſiove? Condi poſſent aphoriſmi hac de re.

Febris ſtationaria inflammatorio-bilioſa.

Febris hæc ſtationaria, quæ hoc anno ακμην aſſecuta videtur, non erat impermixta, magis tamen hoc anno. Concurrunt, intercurrunt, inſequuntur nihilominus non

pauci

pauci biliosi morbi, saburrales, aut gastrici.

Imperium febris stationariæ.

Nescio, an non certa sit periodus febrium *stationariarum*, ita, ut evolutis certis quibusdam annorum curriculis redeant in orbem eodem ordine febres stationariæ, quo visæ sunt temporibus anteactis. Id quidem ita fieri arbitror. Nam & annuæ febres certam quovis anno periodum absolvunt.

Febres sporadicæ participant & de *stationaria*, & de *annua*.

Morbi intercurrentes.

Morbi febriles epidemici intercurrentes sunt variolæ, morbilli, tussis convulsiva &c.; participant æque de stationaria & annua. Omnibus dominatur febris *stationaria*. Hoc autem vocabulo *intercurrentium* paulo aliter utor, ac *Sydenhamus*.

Quousque se extendat ejusmodi febris stationaria, & quantum terræ occupet, nescimus: sciremus autem, si plures medici, iisdem *Sydenhami* mysteriis initiati, observationes suas in certis terræ plagis per multos annos continuarent, & tandem conferrent.

Febres stationariæ sunt adhuc absque nomine; plerumque *continuæ* sunt. Et in his observandis ordinandisque præter *Sydenhamum* vix quisquam aliquid præstitit. Incultus ergo medicinæ campus hic patet.

Plerorumque auctorum Epidemias describentium conomina febres aut *annuas* solum, aut morbos febriles *epidemicos intercurrentes* descripserunt. Huc mea etiam in antecedentibus scripta pertinent.

Annuas nobis *Grant* descripsit, quam nemo alius tam egregie. Ipsi Natura ipsa dictasse visa est libellum egregium.

Plurium annorum curriculum, quo aliquis morbus obtinet, seu febris *stationaria, constitutio* appellatur.

Quid sit *stationaria*, *annua*, *epidemicus intercurrens*, *constitutio*, facile ex his explicatur.

In morbis chronicis *stationariæ* & *annuæ* considerario maximi est momenti; e. g. in phthisi, hydrope, venereis morbis &c.

Stationariæ febris influxum præpotentem observavi potissimum in annuis, dysenteriis æstivis anni 76 — 77 — 78 — 79 & 80. Hoc enim ultimo fuerunt *dysenteriæ phlogisticoteræ*.

Stationariæ suos *lusus* habent, & *modificationes*. Ita etiam *annua*.

Febris stationariæ nomen *Sydenhamus* voluit subinde desumere ab epidemico quodam concurrente, sic febrim ille habuit *variolosam*, *dysentericam* &c. Non placet

mihi

mihi hæc contemplatio conſtitutionis, aut febris ſtationariæ deſumpta vel a febre *annua*, vel annuæ *modificatione*, vel epidemico *intercurrente*; cum febris ſtationariæ talis compellatio non competat toto tempore illo, quo febris ſtationaria dominatur.

1. Morbi hoc menſe *longi*, *aſthmatici*, *pleuritici*, *peripneumonici*. Scilicet aut *pituitoſi*, aut *inflammatorii*, aut, idque potiſſimum, ex utrisque compoſiti; hi fuere prioribus copioſiores.

Morbi pituitoſo-inflammatorii.

2. Hydropicis hac tempeſtate validiora diuretica nocuerunt; profuerunt potus mere antiphlogiſtici ex decocto graminis libris ij, oxymellis ſimplicis unciis ij, nitri puri & cremoris tartari āā dr. 1.

Hydropes ſubinflammatorii.

3. Rheumatismi artuum, genuum, inteſtinorum, ſeu *dyſenteriæ*, enteritides antiphlogiſticis, & venæ ſectione ſanabantur.

4. Non erant acutiſſimæ inflammationes, ſed diuturniores, retuſæ; aderat plus minusve pituitæ.

5. Peripneumoniæ nothæ quidem, attamen propius acceſſerunt ad *inflammatorias*, quam ad *pituitoſas*.

6. Intermittentes initio menſis crebræ erant, cum inflammatione thoracis, vel cum pleuritide, ſeu peripneumonia conjunctæ;

Intermittentes.

ſerius vero & circa menſis finem erant absque inflammatione, & cortice indigebant præ alia methodo quacunque; alia enim omnia has febres non auferebant.

7. Menſe Novembri paucæ occurrebant colicæ pictonum; pauciſſimæ Novombri, & nullæ circa ejus finem. Fors pituita ventriculos contra plumbum munivit.

Uſus flor. arnicæ tempore pituitoſo.

8. Quibus flores arnicæ dederam, ii facilius, & ſine ullo incommodo hoc menſe tulerunt, qui procul dubio alio anni tempore ab eadem doſi fuiſſent offenſi.

9. Pauciſſimi icterici.

Febres pituitoſæ.

10. Circa finem menſis quædam febres pituitoſæ. Rariſſimæ toto hoc anno efflorescentiæ, ſeu miliares, ſeu petechiales, ſeu ſcarlatinæ, ſeu eryſipelatoſæ. Pauciſſimæ, & benigniſſimæ variolæ, perquam rari morbilli. Nulli carbunculi per æſtatem.

11. Omnes febres fuerunt pituitoſiores circa finem menſis. Hinc inde dyſenteria, diarrhæa, & tormina ſicca.

12. Tamen numerus ægrorum univerſim non magnus fuit, & multo minor, quam ullo alio menſe, ſi morbos febriles paulum graviores ſpectes.

Hypochondriacorum querelæ.

13. Sub finem menſis multæ hypochondriacorum querelæ auditæ ſunt, de ſpasmis, an-

anxietate &c. Erant primæ viæ valde mucoſæ; profuit purgans lene, ſalinum ex aqua aromatica per aliquot dies hauſtum. Peſſime habuerunt hoc menſe litterati, ſedentarii, hypochondriaci. Profuit his, ſalinis præmiſſis, reſtaurans diæta, veſtitus calidior, & vinum repurgato ventriculo, & inteſtinis ad hilaritatem usque potum.

DECEMBER.

Convulſio Septembris

1—4 amœnum frigidum, ſol, nullæ nebulæ. Idem ſerius. At die 7. nebuloſum & molle per totam diem.

8. Frigus ſiccum; amœnus ſol.

9. Ventoſum frigidum; ſole abſcondito; cœlum nivoſum, nive tamen non cadente.

10. Frigus acutum; ventoſiſſimum; nives lapſæ.

13. Pluviæ toto die.

14. Ventoſum, lutoſiſſimum.

15. Lutoſum, nebuloſum.

17. Nives iterum.

18. Nives, ſiccum frigus.

Poſt vigeſimum frigus iterum remiſit, & aura mollis facta eſt; terra tamen nivibus tecta manſit.

Pleuritides.

1. Sub exitum prioris menſis, & initio hujus peripneumoniæ & pleuritides viſæ ſunt complures. Fuerunt cum maxima reſpirationis difficultate, ferme aſthmatica, potiſſimum noctu. Pulſus pleni, duri, vibrantes; non tamen valde accelerati, & ſubinde vix celeriores naturalibus. Calor non intenſus, ſed ferme naturalis. Cruſta lardacea, craſſa. Urinæ rubræ intenſius. Sputa glutinoſa multa, cum ſanguine. Poterat pulſus, & calor, & morbi apparens lenitas (excepta ſola reſpiratione) medicum fallere, eumque facere incurium. Alvus plerumque modice fluens.

2. Sub finem menſis peripneumoniæ & pleuritides plures; magis tamen inter viros.

F. pituitoſæ inter fœminas.

3. Inter fœminas vero febres *pituitoſæ* non paucæ, initio inflammatoriæ, vel univerſales absque topica affectione. Hinc in quibusdam in latus irruit morbus, ut inſtar pleuriticorum doleret; aut in pulmonem, ut imaginem præſeferret nothæ *Sydenhami* peripneumoniæ; non paucis inteſtina laceſſebantur, ut enteritidis quandam ſpeciem paterentur, aut alvum ponerent more dyſentericorum; quibusdam ſub febris rheumaticæ, ſub iſchiadis, ſub lumbaginis larva delituit febris hæc pituitoſa.

Binæ

Binæ abortum passæ septimestrem, fœtu diutius jam mortuo. Enteriticos dolores passæ sunt, & ante, & magis adhuc post abortum. Una ex his, cum jam convalescceret per generosam methodum antiphlogisticam, die septimo, cum per biduum bene haberet, media nocte dolore novo, vehementissimoque abdominis correpta, æruginosa multa assiduo vomebat; abdomen dolentissimum. Nil profuit. Exacto vix bino nychthemero obiit. Omentum, omnia ferme intestina, maxime tenuia, itemque uteri interna facies, partim gangrænosa, partim vero inflammata. Materies puriformis in cavo abdominis; nullibi tamen erat abscessus. Materiam, qui servaverant, effuderunt. An erat lac? an pus? an vero, quod probabilius, lympha phlogistica, quæ transsudavit?

Abortus.

4. Febres hæ fœminarum initio phlebotomiam, dein vero emesin, aut purgationem alvinam exigebant non raro; tandem gramen, taraxacum, & cichoreum. Major quoque multo fuit evacuantium necéssitas apud fœminas, quam apud viros, utpote qui potius inflammatorie ægrotabant. Chloroticæ plures ex pituitosa febre ægrotabant, ore pituitoso, acidum spirante.

Enteritis puerperarum.

5. Puerperæ fere omnes dolores colicos, aut potius enteriticos patiebantur; ore tamen immundo, pituitoſo. Alvinas evacuationes non ferebant, ſed ſanguineas, cum abdominis fotu emolliente; ſero vero alvus utiliter fluebat.

6. Perpaucæ jam intermittentes, eæque non rebelles.

Peripneumoniæ nothæ.

7. Ultimis anni diebus querelæ multo plures auditæ ſunt inter fœminas de oris amarore, & pituita; pleuritides & peripneumoniæ, notha utraque; venæ ſectiones initio, dein vel emeſis, aut purgationes alvinæ, prout materies vel ſurſum, vel deorſum turgebat, profuerunt.

8. Iſchias frequens purgatione iterata ſalina melius habuit; exaſperata vero veſicante, ſtibio, & diaphoreticis.

SEC.

SECTIO II.

OBSERVATIONES MEDICÆ

ANNI 1773.

IN HUNGARIA FACTÆ.

HISTORIA I.

Die 18. *Julii.*

I. Fluor albus, cum oëdemate crurum.

Domina de M***. ann. 27 ſepties peperit partu ſemper felici. Peculiare nil in anamneſi habet. Ante quatuor menſes abortum duorum menſium paſſa eſt, absque nimia tamen ſanguinis jactura, & absque peculiari, aut graviori ſymptomate. Inde pedes & crura cœperunt tumore oedematoſo tumere. Evanuit hic tumor ſubinde rediitque, at modo per quatuordecim dies manet, imo augetur. Prioribus tribus aut quatuor annis fluor albus ſæpius aderat, abiitque. Toto hoc poſt abortum tempore copioſa & boni coloris menſtrua, cum præcedente dolore capitis, lumborum & febri ſingulo menſe. Tempore autem intermedio inter menſtruationes aderat ſemper per octo circiter dies fluor albus. Poſt abortum hucusque videtur facies plenior, totumque corpus pinguius. Dentes ab aliquot annis minus firmi. Gingivæ abſumptæ. Juſſi, ut abſtineat omni

omni potu calido theato, quo quidem raro utebatur. Suasi ut loco aquæ, qua pro potu ordinario utebatur, incipiat sensim vino uti. Abstineat balneis calidis. Utatur diæta potius sicca. N. Fluor albus subinde erat excorians, mane hypopia tumentia, somnolenta est.

℞. Massæ pilularum extracti catholici grana X.
Resinæ jalappæ
Scamonii āā grana V
Castorei grana ij

M. f. Pilul. Nro. V. Sumat pro dosi. Sexies inde dejecit. Dedi deinde

℞. Saponis veneti unc. β
Gummi ammoniaci drachm. ij.
Massæ Pilularum Ruffi drachm. I.

M. f. Pil. gr. iij; quater de die pilulas tres. Alvus inde bis, ter per diem laxatur. Pergit fluor albus. Deinde dedi corticem peruvianum absque marte, ob suspicionem, quod post usum harum ultimarum pilularum fuerit imprægnata.

℞. Corticis peruviani uncias ij
F. pulveres singuli scrupul. ij.

Sumat primo die mane & vesperi unum pulverem. Secundo autem die pulveres tres, Tertio quatuor, & ita pergat semper sumendo

do pulveres quatuor per diem. Pro dentibus autem

℞. Tincturæ lacc. alumin.
Syrupi Myrrtit. ana unciam ß
Aluminis rupei ſcrupulos ij
Sanguinis draconis drachm. ß

M. Ut ſubinde per diem gingivas illiniat. Pedes juſſi faſcia ligari.

Die 24. Julii.

Sumat modo quater de die drachmam unam corticis peruviani.

Ad huuc diem exſpectat menſtrua.

NB. Corpus hoc potenter in hydropem anaſarcam tendit; facies & habitus corporis plenior, & fallaciter pinguior, color item faciei bonus, ſæpe venuſtus roſeusque, incauto medico optimam ſanitatem mentiretur.

Die 28. Julii.

Per aliquot dies urina copioſior ſolito prodit, etſi antea parca nunquam fuerit, & etſi modo parcius bibat. Pedes minus tument. Die 16. Julii puſtulam parvulam ad malleolum externum pedis ſiniſtri, pure plenam habuit, pellicula abſecta pus emiſſum. At locus excoriari incœpit, & ulcus boni quidem moris, circulare, ad magnitudinem ſeptenarii, nullo modo tamen profun-

fundum, sed solummodo superficiarium oriebatur inde. Adhibui plumacæolum siccum, subinde emplastrum album. At nihilominus semper aquam plorabat. Pes hic sinister semper magis tumebat, quam dexter.

Præscripsi hodie sequens:

℞. Corticis peruviani scrup. ij

Limaturæ ferri non rubiginosi grana VI.

M. f. pulvis, & fiant tales Nro. xxxvj. Sumat quater de die pulverem cum pauculo vino. Ad crura admittat fumum mastichis & fricet pannis.

Die 4 — 9. *August.*

Crura detumescunt. Locus excoriatus ad malleolum externum pedis sinistri coaluit. Minus pinguis etiam in manibus & reliquo corpore sibi videtur. NB. Observavit hæc Domina toties, quoties concepit (peperit autem jam septies) quod primo statim mense sibi emaneant menstrua. Cum ergo debito tempore tamen optime habeat, mars in præscriptione omissus est.

℞. Corticis peruviani uncias V.

F. pulveres singuli drachmæ unius. Quater de die pulverem.

Die 16. *August.*

℞. Pulveris corticis peruviani uncias V.

F.

F. Pulveres ſinguli Drachmæ unius.

Die 18. Auguſt.

Hac nocte rediere menſtrua absque ullo dolore, ut adeo conſtet ſatis probabiliter, illam non eſſe gravidam.

Die 24. Auguſt.

Hucusque fluunt menſtrua; ſolebant ſemper octo dies fluere. Color menſtruorum non perfecte ſanguineus, ob admixtam materiam fluoris albi. Fluor albus univerſim parcior longe eſt.

℞. Corticis peruviani drachmam I.
Limaturæ ferri non rubiginoſi grana VI.

M. f. Pulvis & fiant tales No. XL. quater de die pulverem, cum pauxillo vini.

Die 25. Auguſt.

Menſtrua ceſſarunt. Perrexit in uſu corticis; eundem ſubinde ſumſit cum marte in vino. Rediere menſtrua copioſa & boni coloris, tempore debito. Nullus amplius fluor albus.

HISTORIA II.

Die 30. Julii.

II. Lumbricus

Puer annorum duorum & unius menſis jam inde a paſchate diarrhœam habet. Quin-

Quinquies, ſepties deponit quotidie alvum, inſuper etiam per noctem aliquoties. Semel per tres ſeptimanas ceſſavit, & optime tunc valuit puer, at rediit. Augetur autem comeſtis carnibus. Fœces ſubinde virides, ſubinde glutinoſæ, varii ſubinde coloris. Subinde cruda indigeſtaque alvo abeunt. Si diarrhœa parcior ſit, tunc abdomen tumere magis incipit. Abdomen molle, mane vix tumidum, dein vero tumet. Subinde dolores colici; nunquam conſpiciebantur vermes in fœcibus. De pruritu narium ſæpiſſime queritur, dicitque muſcas in naribus eſſe. Nares inde continuo fricat, nunquam vomuit, non tuſſit. Alacer ceterum eſt, pinguis, boni coloris, ſitit. Subinde repente calet. Puſtulas parvulas hinc inde in corpore habet. Oculos inſpicere non potui, nam dormientem mater excitare noluit. Incipit modo a continua diarrhœa aliquantum languere.

℞. Seminis ſantonici
Corticis peruviani āā ſcrupulos ij
Radicis valerianæ ſylveſtris
Corallinæ āā drachmam 1 ß
Cornu cervi uſti
Vitrioli martis āā ſcrupulum 1.
Pulveris hieræ picræ drachmam 1.
M.

M. f. Pulvis dandus in pyxide. Omni mane detur puero cochleare coffeanum, cum pauxillo mellis aut alicujus syrupi. Quod si nil mutaretur, det mane parvum cochleare hora sexta, & alterum hora decima ante meridiem. Si autem nimium purgaretur, det omni altero mane.

℞. Unguenti nervini uncias iij.
— — — arthanitæ unciam ß
Olei laurini drachmas iij.

M. Bis de die ventrem probe fricet.

Nudius tertius circa decimam antemeridianam friguit, vomuit bis pituitam, caluit postmodum & sudavit. Noctu somnus; appetiit parum. Die sequenti mane alacris satis surrexit. Circa decimam denuo frigus, vomitus, calor & sudor uti antea. Circa quartam pomeridianam comode se habuit, attamen per noctem rediit calor & demum sudor. NB. Puer lecti & tegumenti impatientissimus finem paroxysmi non expectavit, sed in medio sudore surgens eundem retropressit, unde rediit calor, sudorque per noctem.

Mane se commode habuit circa decimam; denuo vomuit; post vomitum dolores queritur colicos, quos statim sedavit lumbricus vivus ano excretus, unius circiter pe-

dis longitudine. Frigus hodie nullum fuit. NB. Puer tempore paroxysmi dolores lumborum, capitis, & ſitim conquerebatur: dedi ſequens:

℞. Aquæ ceraſorum nigrorum
Syrupi abſynthii āā unciam iβ
Extract. cort. peruvian drachmas iij
Salis polychreſti ſcrupulum i

M. Sumat hora 5ta, 7ma, 9na veſpertina, 6ta & 8va matutina ſingula vice cohleare ordinarium.

Curatus eſt iſte puer ex integro.

HISTORIA III.

Die 1. Auguſt.

III. Febris tertiana duplicata.

P. K***. Præmonſtratenſis die 27. Julii hora pomeridiana, media quarta, frigore corripitur; ſequente calore. Paroxysmus circa decimam finiebatur. Altero die circa idem tempus redit paroxysmus, cum pauciori & breviſſimo frigore, at eo majori cum calore. Die tertio paroxysmus uti primo die. Die quarto uti ſecundo. Die quinto paroxysmus circa primam pomeridianam; frigus trihorio duravit; finiebatur circa mediam decimam. Noctu ſemper bonus ſomnus. Sub paroxysmo vomuit viridem materiam. Sumſit

ſit tunc per tres ſubſequentes dies pulverem d'Ailhaud, unde purgabatur. In quinto paroxysmo ingens conatus ad vomendum, quem immiſſo in fauces digito juvit. Vomuit pauca viridia cum ingenti difficultate. Ad ultima ſtriæ ſanguineæ obſervantur in ſputo. Sub paroxysmo quinto dolores artuum omnium habuit ſævos. Extra paroxysmum queritur de inflato tumidoque ventriculo, de pondere in ventriculo. Dolet ad attactum in hypochondrio ſiniſtro. Abdomen molle, non tumens. Caput erecto grave, decumbens ſanus eſſe videtur. Parum appetit. Pulſus tempore intercalari bonus; apyretos. Hodie (10. Aug.) ſextus paroxysmus hora media quarta pomeridiana. Præſcripſi ſequentia:

℞. Radicis Graminis
— — Taraxici
— — Helenii $\overline{aa}$ libram ß
Conciſ. cont. divid. in part. tres D. U.

Singula coquantur per 1½ horam cum ſufficienti quantitate aquæ, colatura libr. ij. fortiter exprimatur.

℞. Syrupi fumariæ
Oxymellis ſimplicis $\overline{aa}$ uncias IV
Salis polychreſti unciam ß.

M. Bibat omni hora extra paroxysmum vasculum caffeanum decocti, cui addet duo parva cochlearia syrupi.

℞. Unguenti populei
— — — nervini aa uncias ij
— — — arthanitæ unciam β.

M. D. U. Bis de die hypochondria probe fricet.

℞. Florum Sambuc. manipulos IV

Manipul. unum infundat cum aquæ fervidæ Libris duabus, bibat tempore paroxysmi.

Die 5. *August.*

Septimus paroxysmus iterum validus circa meridiem. Octavus paroxysmus pauco tantum ad vesperam calore absolvebatur. Nonus paroxysmus (die 4. Aug.) penitus emansit. Minor ad hypochondrium sinistrum durities, minorve dolor. Ventriculus aliquantum melior. N. Pondus ventriculi & vomituritio non emetico, sed solventibus curata.

Pergat in usu priorum.

Die 14. *August.*

Vesperi alteratio febrilis per duas horas cum levi horripilatione, & sequente calore. Subsequente die bene se habuit. Die ter-

tertio mane leves calores, præcipue in manibus. Præscripsi sequentia :

℞. Extracti corticis peruviani unciam 1β
— — — helenii unciam β
Syrupi absynthii q. s.

F. Pilul. granor. iij quater de die. Sumat quatuor, quamdiu animadvertuntur alterationes febriles. Postea autem bis de die quatuor.

℞. Radicis Graminis
— — Taraxaci
Trifolii fibrini āā uncias iij

C. C. D. U. Singula coquantur per horam cum mensura una aquæ, colaturam fortiter exprimendo. Bibat vasculum coffeanum post assumptas pilulas.

Die 23. August.

Bene se habet per omnia; pergat tamen adhuc in usu priorum.

HISTORIA IV.

Die 8. Julii.

Emericus F***. annorum quatuordecim circa octavam Julii anni 1772 dolorem pleuriticum ad latus dextrum inferius accepit, caluit semper ad noctem; post duas septimanas accessit tussis sicca. Perstitit autem do-

Phthisis.

dolor, caloresque, qui ad veſperam augebantur. Decubuit autem facile in utrumque latus. Hucusque ægrotavit ὀρθοστάδην, functusque eſt negotiis ſuis. Die 29. Julii medicus vocatus conſulit, ut illico decumbat, ægrius ipſum valere, quam ægrotus ipſe ſibi perſuadeat. Dedit illo die pulveres, ſequenti die vero mixturam. Hoc die prima vice modiciſſimus tantum lateris dolor, qui brevi penitus evanuit. Die proximo ſenſit æger horripilationes vagas, caloresque. Nullus amplius dolor. Die ſequenti dedit ei medicus purgans. Die proximo quid dederit, non ſcio. Die ſequenti novus dolor pleuriticus ad latus ſiniſtrum inferius. Tunc autem in neutrum latus decumbere potuit, ſed jacuit ſupinus. Duravit is dolor per quatuor dies. Succeſſerunt denuo vagi horrores, calores, tuſſis perſtitit. Debilitas & emaciatio ſecuta eſt. Dedit tunc medicus ſerum lactis ſucco limoniorum paratum; dein mixturam caffeani coloris. Lichenem islandicum fervido lacte infuſum per modum Thee. Dein omni die lagenam aquæ ſelteranæ cum quarta parte lactis, facto interim corporis exercitio. De infuſo lichenis dedit mane & veſpere libram unam; aquam autem ſelteranam cum lacte coloſtrato evomuit. At febris

bris acceſſit major, horrores vagi, caloresque, dedit ergo pulveres quatuor (quos ex colore corticem fuiſſe ſuſpicatur) ut omni mane unus ſumatur. Dedit poſtmodum ſaccharum lactis, ut ſumat bis de die pulverem; dein electuarium ex ſale polychreſto, extracto liquiritiæ & cortice. Item ſaccharum lactis cum ſaccharo albo, ut infeſtante tuſſi cochlear coffeanum ſumeretur. Species pectorales pro Thee. Alius demum medicus circa 20mum Septembris dedit ſequens:

℞. Extracti corticis peruviani
— — — Myrrhæ āā drachmas iij
Sacchar. alb. libram ß

M. ut ſumat aliquoties per diem cochleare coffeanum & bibat infuſum Thee germanorum.

Acceſſere circa idem tempus paroxysmi febriles circa nonam antemeridianam. Calores veſpertini. Sudores nocturni copioſi. Tuſſis, ſputa partim mucoſa, partim, ſed pauca tamen, purulenta. Caput obtuſum. Sitis. Emaciatio & virium deperditio ſatis velox. In conſilium vocatus die 2. Octobris 1772 ſuaſi corticem in ſubſtantia. Alter medicus tres tantum drachmas per diem dare voluit, hac lege, ut omnes tres abſumantur

tur ante horam nonam matutinam. Utatur diæta lactea.

Die 3. Octob.

Mane nullus ſudor. Ad decimam matutinam leve & breve frigus febrile. Calores ad veſperam.

Die 4. Octob.

Nullus ſudor, ſed levis mador. Circa undecimam levius frigus. Calores minores, minusque diuturni. Alvus ſemel (alvus antea rara) difficilis ſubinde.

Die 5. Octob.

Nullus ſudor. Leviſſimus mador. Nullus hodie paroxysmus. Ante meridiem alvum bis poſuit. Tuſſis levior, rariorque quam aliis diebus. Parum puris in ſputis.

Die 6. Octob.

Nullus ſudor. Leviſſimus vapor. Tuſſis vix aliqua. Sputa non purulenta, ſed *cocta*, ut poſt coctionem catharri eſſe ſolent, pauciſſima, facilia. Alvus ſemel & facilis. Circa decimam matutinam leve frigus pedum, an ob frigus aeris externi, id quod ſuſpicor, an aliunde, non conſtat. Calores nulli a prandio; tempeſtate bona curru ad vineas exivit.

NB. Toto hoc tempore nulla oppreſſio pectoris. Pulſus ad veſperam bonus, aut modi-

modicissime febrilis. Nulla acidi primarum viarum signa. Sequentibus diebus tussis aut nulla, aut vix aliqua. Sputa vix aliqua mane eaque cocta. Respiratio bona. Nulli paroxysmi, dormit in utrumque latus facile. (id quod post dolorem pleuriticum semper hucusque potuit) vires majores. Caput omnino bonum. Facies paulo minus emaciata. Appetitus. Somnus. Nullus ponderis in thorace sensus; non gravatur a pastu. In incessu non anhelat. Non sitit.

Die 10. *Octob.*

Mane levis sudor.

Die 11. *Octob.*

Sudor paulo major.

Die 12. *Octob.*

Denuo levis sudor.

Præscripsi quatuor drachmas corticis in substantia, septima, nona ante meridiem, dein quarta & sexta post meridiem sumendam. Hora autem decima sumat lac, si possit habere, caprinum, calidum adhuc ab animali, aut, quod melius adhuc esset, sugendo. Pergatque in diæta lactea.

Variæ Phthiseos species.

NB. Multæ phthises dicuntur curatæ, cum tamen optimi practici curationes rarissimas possint, uti ipsi fatentur, ostendere. At ratio in promptu videtur esse hæc, quod

veram phthiſeos ideam homines non medici, & ipſi ſæpe medici non habeant. Item quod diverſiſſima ſæpe phthiſis ſit. Obſervantur homines, qui ſputa copioſa, aut *cocta*, aut *purulenta*, aut *pravi coloris* diu ejiciant, curenturque. Hi homines non febricitant more hecticorum, appetunt, non habent ſudores illos nocturnos, nec alia phthiſicorum ſymptomata. Hi quaſi fontanellam in pulmone habere cenſendi ſunt, qua fluente bene ſe habent. Pus ob faciliorem per ſputa exitum, aut ob craſſas ulceris parietes, aut ob ſanam alias corporis reliqui conſtitutionem non reſorbetur in maſſam humorum. Hi non ſunt phthiſici, quamvis ob periculoſum fonticuli locum, accedente quacunque demum apta cauſſa, occluſo puri per ſputa exitu materies prava reſorberi, & phthiſin *veram* inducere queat. Hi ſunt, quibus *fonticulus* pro derivando pure, aqua *ſelterana*, quæ per diureſin, aliasve vias derivat. Item *purgantia* a *Sydenhamo* laudantur, demum *balſama illa* nativa dari debent.

Lactis & corticis uſus adhiberi etiam poſſunt, quatenus præmuniunt humores a putredine, nutriunt, & quatenus cortex roborat, timendæque putredini reſiſtit. Attamen

tamen in hoc ſtatu tam lac quam cortex minus *directe* indicantur.

Plures ſunt ex hac ægrorum ſpecie, qui curantur, atque ex phthiſi curatos ſe jactitant, medicis ipſis curationem phthiſeos jactitantibus.

Eſt etiam alius morbus, qui facile in phthiſin abit, ſed antequam in eandem abierit, diu infeſtare hominem poteſt, & ignaris *phthiſin* mentiri, ſcilicet ſi materia quædam aut catarrhoſa, aut ſcabioſa, herpetica, venerea, ſcorbutica &c. in pulmones decumbat. Materiam acrem, copioſam, ſalſam, varii coloris ſaporisque, ſatis feliciter per ſputa educunt. Diſpoſitio hæc phthiſica exigit iterum varias derivationes, ad loca magis tuta, incraſſantia, & talia, quæ acrimoniæ notæ directe oppoſita ſunt. In defluxione ſalſa, decubitu materiæ acris ſcabioſæ, retropreſſæ ad pulmones facto, juscula viperina, ranarum, teſtudinum &c. egregie ſæpe proſunt, eſtque is caſus, quem *Cl. Morgagni* epiſt. anat. XXII. art. 31 deſcribit. Item convenit tunc egregie decoctum ex althea &c. Juscula pullorum. Leves decoctiones lignorum &c. ad avertendam, expellendamque materiam acrem. Item balſama nativa, præprimis pauxillum reſinæ

the-

therebinthinæ. Hi emaciati ſunt. Tuſſiunt, ſputa copioſa ſæpe efferunt, albida, catarrhalia, varii coloris pravique. Subinde ſputum ſanguinis ſe jungit. Attamen carent febricula, appetunt, dormiunt, cubant in utrumque latus, non gravantur nec rubent a paſtu. Non anhelant, etſi per acclivia gradiantur. Nullus in thorace ſenſus ponderis. At raucedo ſæpe pertinax. In hoc caſu juscula ranarum, viperarum, teſtudinum, cancrorum, pulleſtrorum, lene infuſum ſaſſafras, cum pauxillo therebinthinæ, mane exhibitum, plus efficit, quam *roborantia* & *adſtringentia.* Lactis & corticis uſus in hoc morbo non indicatur, in hac *diſpoſitione ad phthiſin* ſubinde purgantia ſcopo revulſorio, ex conſilio *Sydenhami* prodeſſe poſſunt. Non infrequens hujus morbi curatio eſt.

At ſi ſuppuratione vel pleuræ vel pulmonis facta, indeque aut ex vulnere, aut reſorptum febriculam illam phthiſicorum diæta accendat, tuſſis, ſputa purulenta, ſudores nocturni &c. adſint, *ſola diæta* lactea cum cortice directe indicantur; reliqua omnia aut nocent, aut minus efficacia ſunt, niſi quæ graviori cuidam ſymptomati leniendo dicata ſunt. Eſtque una ex difficillimis

mis phthiſeos ſpecies, quæ in ſecundo ſtadio forte nunquam, in primo vero rariſſime curata eſt.

Inſanabilis eſt phthyſis hæreditaria, priori deterior.

Die 13. Octob.

Circa undecimam antemeridianam gravis paroxysmus, ſudor copioſus.

Die 14. Octob.

Eadem uti pridie.

Die 15. Octob. & ſequent.

Omnia continuo ita minuebantur, ut 18ma, nullus amplius paroxysmus, & 21ma nullus ſudor apparuerit; emanſit & febris & ſudor per aliquot dies. At rediit bis terve alteratio veſpertina, ſudorque ſubinde valde copioſus.

Die 3. Novemb.

Audivi, eum a quatuor diebus non niſi capite ſudare, ex quo ſcilicet uti incœperit pulveribus ex hyacintho & lapidibus cancrorum. Utitur modo lacte caprino recenter mulcto, mane & veſpere. Item ad inſpiſſandos humores, pro potu ordinario, emulſione ex ſemine papaveris albi.

Cum die 21. Septemb. adfuiſſem, audivi ipſum puſtulas in corpore valde prurientes habere.

Ap-

Appetit, dormit, non tuſſit, non ſitit, non gravatur a paſtu. Non magis emaciatur.

Die 4. Novemb.

Incipiet ſumere omni mane balſami locatelli ad magnitudinem piſi. Alvus bona omni alterno die.

Die 10. Novemb.

A quinque diebus nullus ſudor, ſomnus bonus, vires meliores, facies plenior. Nulla alteratio. NB. Videtur fuiſſe levius empyema. Evacuatio per ſudores ſufficit in leviori malo, at tunc cortex dari debet. Non videtur fuiſſe exeſus pulmo, cum bona ſit reſpiratio, ſecundo nulla tuſſis, tertio nulla oppreſſio pectoris, quarto decubitus in utrumque latus; ſæpius redire & febris & ſudor ſolet, quia facta evacuatione denuo colligitur pus. Balſama dicuntur a Cl. *Morgagni* inflammare ulceris labia; hinc in phthiſi non conveniunt. Potior uſus eorum eſt in *debilitate pulmonum absque ulcere*, quæ colligitur adeſſe ex facilitate adquirendi catarrhum, ſecundo ex hæmoptiſi per anaſtomoſin, tertio ſputo copioſo, non purulento, diuturno.

Die 17. Novemb.

Omnia ut nuper. At pulſum inveni poſt paſtum *celerem & debilem.*

Puer

Puer diætam præscriptam minus stricte observat, & per aliquot dies usum corticis intermisit.

Puer excursiones aliquas fecit, sibique catarrhum contraxit. Ob intermissum corticem denuo leviter sudare incœpit; suasi ergo circa medium Decembris, ut strenue pergat in usu medicamentorum.

Die 15. *Januar.* 1773.

Sputa ejicit jam a quatuor septimanis copiosa, coloris varii, modo sputa partim cocta, partim purulenta, coloris boni. Vesperi calores. Pulsus phthisicorum. Subinde leves & vagæ horripilationes per dorsum. Corticem per aliquod tempus non sumsit, dein iterum incœpit sumere, sed duas solum per diem drachmas. Suasi ut duas mane, duas alias vespere quotidie sumat, id quod facere incœpit die 15. Januar. Non sudat nocte.

Die 4. *Mart.*

Sumpsit per aliquod tempus decoctum corticis, quia corticem in substantia nauseavit. Item lac asininum vomuit aliquoties. Materia vomitu rejecta acidum spirabat. Dabatur sapo venetus cum lapidibus cancrorum. Sudavit denuo, cessarunt item sudores. Sumit ob tussim nocturnam quotidie

ve-

vesperi massam pilularum de styrace ad gr. IV. Dicunt ab his pilulis etiam sudores cessasse, qui per species de hyacintho non amplius, ut alias, poterant sisti. At fors materia sudoris per sputa, aliasque vias eliminabatur, cum ob opium sudoriferum massa pilularum de styrace sudores non possit cohibere. Pedes vesperi modicissime tument. Capilli primo post pleuritidem tempore defluxere, at modo non amplius. Modo autem inter reliquos capillos crescunt alii lani parvulique. Sputa copiosa, purulenta partim, partim catarrhalia cocta.

Die 21. Martii.

Calores omni die ad noctem usque ad mediam noctem, subinde autem usque ad auroram. Tempore autem horum calorum sputa suppressa, & tussis fatigans; cessantibus caloribus prompta expectoratio. Subinde per aliquot dies supprimuntur cum anxietatibus, calore majori, & diarrhœa. Sudores nocturni rari, sæpe nulli. Pedes modo non tument.

Die 20. April.

In juvene hoc sequentia deprehendi: tumor pedum per aliquot dies major quam nuper, ad malleolos usque; a meridie per aliquot dies sæpius vomuit ingesta, acidum

ex

ex ægri ſapore, & adſtantium odore manifeſto ſpirantia, item materiam talem, qualem per ſputa rejicit. Vomitus ſiſtebatur pilulis opiatis cum ſapone veneto & lapidibus cancrorum, item jusculis carnium, & abſtinentia tunc temporis ab aceſcentibus, lacte & lacticiniis. Paroxysmus veſpertinus plerumque modo ſat levis; raro cum pauco frigore, plerumque nullo incipit. Appropinquante paroxysmo, eoque durante tuſſis frequentior, inanis & defatigans. Mane ſputa facilia, purulenta, catarrhalia, cocta, non fœtentia, per aliquot dies rariora. Somnus bonus. Nulla oppreſſio pectoris; decubitus in utrumque latus & in dorſum facilis ſemper; alvus adſtricta (procul dubio ab opiatis veſpertinis). Sudores nocturni nulli, niſi ſubinde, pauci, & in facie tantum. Appetitus. Summa emaciatio. Ingens debilitas, ita, ut ſe vertere, aut pedem alio locare jam non amplius poſſit. NB. Patet, quam male ſæpe ex facili in omnem partem decubitu &c. de ſananda phthiſi hariolemur.

Die 29. April.

Ceſſante ſputo reſpiratio ſubinde ſtrepens, & tunc temporis ſemper valde diſſicilis, anxietas, & continua ſitus mutatio. Tuſſis tunc inanis, frequens. Sumpto ve-

ſperi opio reſpirationem ſibi ſemper faciliorem affirmabat æger. (Quare hoc, cum tamen opium alias reſpirationem reddat difficiliorem? hoc ultimum fit ſolummodo in corpore ſanguine pleno, robuſtoque. At ubi copia humorum deficit, opium eosdem rarefaciendo debitam inter ſolida & fluida proportionem reſtituit, & tunc etiam *expectorans* evadit) Sudores a longo tempore nulli prorſus, licet ii & morbo & opio familiares ſint. Ratio videtur, cutis in ægro contracta, aſpera, ob deleta ſcilicet extrema vascula.

Sputa pauciſſima, at diarrhæa fœcum viridium (aſparagos & ſpinachiam comedit) pus item copioſum & meracum alvo abit frequentiſſime. Applicabatur cataplasma ex abſynthio, nucibus muſchatis in vino rubro & tokaino ad abdomen; redit tunc ſputum & diarrhæa ceſſavit. Redeunte ſputo etiam facies detumuit. Musculi nulli, cutis arida, aſperaque, præcipue in pedibus. Auriculæ contractæ, non item ungues; fauces ſiccæ. Appetitus. Vox bona, non rauca. In omnem partem facile cubat.

Die 1. Maii.

Hodie ſæpiſſime pus, ſed cum magno fœtore, borborygmis & flatibus alvo abit. Spu-

Sputa paucissima. Levior respiratio, quam heri.

Die 3. Maii.

Sputa nulla, sedes ordinaria & compacta, at frequens per alvum puris secessus. Per duos dies nullus paroxysmus.

Sputorum color die 29. April. & circa illos dies fuit ex flavo viridescens levissime, potissimum ex albo flava, admixtis quibusdam cinericeis.

Die 4. Maii.

Priori nocte nil per expectorationem, nilque puris per secessum abivit. Hinc tussis, & nullus ea nocte somnus, respiratio difficilior. Debilitas major. Mane hujus diei redeunte sputo & pure per alvum abeunte, vivacior est, & facilius spirat. Sedes bona & semel per 24 horas. Hodie non potest lateri dextro incumbere ob metum suffocationis. Urinam frequentissime mittit, color sanorum instar in urina. Fœtor sputorum. Tumor pedum minuitur.

Die 5. Maii.

Hodie usque ad quartam pomeridianam nec sputa, nec pus per secessum abiit; hinc a meridie pessime habuit. Post horam loquela erat deperdita, anxietas agonizantis, frigus crurum, manuumque. Strepitus in pec-

tore. Pannis calidis ad pedes & manus adplicatis, ſumpto calido infuſo veronicæ, rediit puris per alvum ſeceſſus, & reſtituta loquela eſt; meliuscule habuit, at ſumma debilitas, circa veſperam calorem manus meæ modice calentis non poterat ferre. Crura manusque frigebant, & tamen ait ſe modicos calores habere. Tertio quadrante pro 1ma noctis ſibi bene per omnia eſſe ait, ſe facillime reſpirare, ſeque velle modice dormire. Obdormivit cum reſpiratione tamen ſtrepente, & circa mediam duodecimam dormiens obiit, intentis enim continuo omnium oculis, ſemel non amplius ſpirare obſervabatur; ægrotavit circiter per 10 menſes.

HISTORIA V.

Continua remittens.

Thomas O***. annorum 26, ante quinque annos acute decubuit; ſeptennis adhuc acutum morbum paſſus eſt. In morbo acuto ante quinque annos hæmorrhagiæ narium copioſæ fuerunt, quas tamen alias nunquam habuit. Ante duos annos quotidianam febrim habuit per menſem, curatus tunc eſt a quodam medico. Poſt ſex menſes tertianam accepit per tres menſes durantem, curatam poſtmodum a chirurgo. Per quatuor ſep-

ſeptimanas liber a febre fuit. Sed facta tunc venæ ſectione rediit tertiana, quæ ſeſe in quartanam mutavit, hac ratione, ut quarto & quinto die veſperi rediret paroxysmus, dein octavo & nono, ita per menſem, ac ſi fuiſſet quintana duplicata. Paroxysmi & tempore & modo invadendi ſibi invicem, & ſibi ipſis diſſimiles fuere. Semper tamen pomeridiano tempore fuerunt hi paroxysmi. Curata hæc febris eſt cortice, cujus tamen uſum emanente paroxysmo neglexit.

In omni febre proſtratum appetitum habuit, at ſumpto in hac ultima febre cortice reſtitutus eſt appetitus absque alio medicamento. Per duos menſes liber a febre fuit; at poſtea rediit omni quarto die admonitio major minorve.

Die 14. Octobr.

Major alteratio quartanæ. Somnus bonus.

Die 15. Octobr.

Ex itinere redux ſenſit calores cum intermixtis frigoribus. Somnus parumper inquietus.

Die 16. Octobr.

Eadem, ſed aucta. Paucus ſomnus.

Die 17. Octobr.

Eadem, ut pridie. Circa quartam pomeridianam paroxysmus quartanæ cum pau-

co frigore, calores magni. Vix aliquis ſomnus.

Die 18. *Octobr.*

Pergunt calores. Mane vomuit materiam paucam, amaram, flaveſcentem, mucoſam, uti etiam veſperi. Noctu circa nonam vocatus veni. Pulſus celer, calores. Modice vero recectus horruit. Alvus per triduum nulla. Hoc die leve ſtillicidium ſanguinis per nares. Dato clysmate alvus ſoluta eſt dura, parum minuti calores. Somnus paulo melior, quam pridie. Dolor lumborum, artuumque.

Die 19. *Octobr.*

Calores pergunt. Mane vomuit, uti pridie. Bibit omni hora vasculum ſeri lactis, ſucco citri parati. Ad veſperam levis vomitus; calores valde aucti, nullus ſomnus, & incipiens delirium. Duæ per noctem ſedes.

Die 20. *Octobr.*

Mane circa ſextam ſtillicidium ſanguinis per nares; circa octavam matutinam venæ ſectio larga. Calores minuuntur; circa veſperam nullus paroxysmus quartanæ, calores nulli, aut vix ulli. Circa quartam pomeridianam leve ſtillicidium ſanguinis per nares. Somnus bonus. Sudavit per noctem

ita,

ita, ut indusium debuerit mutare. Sudor fœtidus.

Die 21. Octobr.

Calores nulli. Sitis. Vix aliqua in pulsu celeritas. Ab hora septima ad octavam vesperi leve frigus, dein calores, moderati tamen; paucus somnus, levis dolor capitis.

Die 22. Octob.

Dolor capitis pergit. Circa undecimam antemeridianam apyrexia. Vesperi circa octavam levissimum frigus per aliquot minuta cum pulsu celeriori. Somnus bonus. Hac die cortex dari incœpit.

Die 23. Octobr.

Mane calores modici, uti heri vesperi sub paroxysmo. Pulsus itidem adhuc celerior, uti heri vesperi. Noctu somnus, sed insomniis turbatus. Sudavit per noctem, (fors ob stragula, quæ hac nocte prima vice hyemalia fuerunt) sudor fœtidus. Nulla alvus.

Die 24. Octob.

Mane pulsus minus celer. Urina ex fusco-rubra (braunroth) hucusque brevi jumentosa evadit, nil deponit. Utitur hodie decocto graminis, taraxaci, lapathi acuti & cortice. Pulsus circa meridiem bonus, qui talis permansit tota die. Circa vesperam

urina ſedimentum poſuit copioſum album. (Eſt dies morbi nonus, quo judicium, ſaltem partiale per urinas factum eſt) Nox bona, quam totam tamen dormiendo non transegit, fors ob calorem cubiculi prima vice ad noctem calefacti, fors ideo, quia toto tempore decubuit, quin vel pauxillum extra lectum eſſet. Alvus ſemel.

Die 25. Octobr.

Pulſus bonus. Urinæ minus rubræ, cito turbantur, ſed imperfecte depoſuerunt. Nulla alvus.

Die 26. Octobr.

Extra lectum tota die. Urinæ colorem acquirunt magis naturalem. Alvus ſemel. De nocte paucus ſomnus. Hac die a meridie, poſtquam mecum ad eandem menſam pranſus eſſet, diſceſſi.

Die 27. & 28. Octobr.

Bene per omnia ſe habuit; at cum uxor ad veſperam die 28vo domo per aliquot horas abſuiſſet, illa redeunte, adventante nocte de dolore colico, levi tamen conqueri cœpit. Noctu paucus ſomnus, dolorque perſeveravit. Mane vomiturivit, vomuitque; ad me miſit, ſed cum domi non eſſem, remque ideo ſerius intellexiſſem, primum

die

die 31. *Octobr.*

mane circa ſeptimam aderam, ubi ſequentia intellexi: Medicum Barſenſem heri veſpere ſero vocatum adveniſſe, dediſſe ægroto guttas ſpirituoſas, eique ſuaſiſſe, ut pocellum ex roſoli ſumat; at ægrotum medico ita ſuadenti non obediviſſe. Dediſſe dein ea ipſa veſperi infuſum foliorum ſennæ, inde vomuiſſe ſæpius, & quinquies dejeciſſe. Mane circa ſextam ultima vice vomuit, dejecitque; a triduo nullam alvum habuiſſe. Cum advenirem, invenieram ægrum ſeſe jactitantem in lecto, clamantem de dolore colico; pulſus durus, ſubinde valde celer, ſæpe tardus naturaliter, aut etiam tardior naturali. Feci circa decimam ante meridie venæ ſectionem ℥xij. Cataplasmata ex malva recente ad totum abdomen, potus ex radice altheæ, enema oleoſum. Aderat continuus tenesmus. Dolor *fixus*, atrox, abdomen molle. Clysmata oleoſa ſtatim rejecta ſunt ob continuum tenesmum. Dolor vix, aut non mitigatus. Veſperi altera venæ ſectio ℥xvj, deinde omni dimidia hora granum opii cum lapidibus cancrorum tritum. Poſt grana quatuor aliqua quies, dolorque levior, per intervalla ſolum redeuns, ſic noctem, & tempus antemeridianum diei

1. *Nov.*

transegit, dormivit aliquoties tempore hoc antemeridiano; circa meridiem dolor nullus, aut vix ullus. A meridie etiam commode se habuit. Ad vesperam rediit dolor continuus, cum dolorifico intestinorum motu. Datis quatuor granis opii successive, lenitus dolor est, cessavit motus intestinorum. Dedi suppositorium ex sapone domestico. Nox insomnis fere tota. Mansit suppositorium absque effectu. Circa secundam matutinam de nocte

Die 2. Nov.

cum alvus hucusque nulla prodiisset, materia tamen sufficientem, flatusque copiosos adesse suspicarer, jussi dari clysma stimulans ex sapone domestico soluto, & sale. Prodiit brevi postea clysma cum suppositorio. Datum alterum clysma stimulans, excidit etiam illud absque effectu. Circa meridiem hujus diei (2. Nov.) alvus liquida spontanea. Dolor toto hoc matutino tempore continuus, sed ut mihi videtur, minor tamen paullo, quam die 30ma Octobris; pulsus celer valde & durus, urina ruberrima, quæ aut mansit talis, aut jumentosa facta imperfecte aut omnino non deposuit. Circa mediam primam pomeridianam venæ sectio ℥xv.

Pul-

Pulſus paulum liberior, minus durus poſt venæ ſectionem. Dolor fere idem continuus, tenesmus ad alvum deponendam, & ad matulam, ut etiam pridie, ſed dato opio urina ſponte prodiit aliquoties; poſt mediam noctem datum clysma oleoſum ob dolorem novum exortum, manſit circiter per trihorium in corpore; nullo autem ſecuto lenimine datum clysma ſtimulantius ſolito; prodiit alvus copioſa, diluta.

Die 3. *Nov.*

Tempore antemeridiano dolor per vices redeuns, ſubinde atrox. Idem etiam veſperi contigit; datum eſt mane & veſperi opium. Dato veſperi opio dolor minuebatur, pulſus mollior factus, transpiratio aucta eſt, urina, quæ antea parce & cum tenesmo continuo prodiit, liberior, copioſiorque & freqnentius prodiit. Somnus fere tota nocte.

Die 4. *Nov.*

Mane dolor auctus, cum ſenſu flatuum perambulantium dolorifico. Datum primo eſt clysma oleoſum, quod alvum bonam, coctam, partim liquidam, partim mediocriter conſiſtentem prolicuit. Dolor fere idem, idem flatuum ſenſus: datum ergo ſtimulans clysma eſt, prodiit alvus, ut antea, ſed

co-

copiosior, lenimen inde secutum, sed paucum, cito disparens. Duobus granis opii per vices datis siluit parumper dolor. Sumsit juscula pullina, & decoctum hordei pauxillo citri succo & saccharo gratius redditam. Heri dato opio urina missa est, quæ intra $\frac{1}{4}$ horam sedimentum *purulentum* vel potius *serum sanguinis puriforme*, quale expectorari in morbis pectoris solet, deposuit. Hac nocte urina frequens copiosa, sed magis rubra, quæ subinde eneorema subsidens, globosum; subinde vero sedimentum album leviter rubescens deposuit. Pulsus hodie mane celer, durus, dato opio mollior, tardiorque factus est. Multæ regulæ ex toto decursu in praxi desumi possunt.

Regulæ practicæ.

1) Evacuationes in continuis remittentibus faciendæ sunt *plures*. *Acuta concomitans intermittentem* majorem attentionem requirit, quam adjuncta *intermittens*.

2) Serum lactis, aut acidiuscula decocta *copiose* bibenda, scilicet omni hora, omni media hora vasculum. Prolonganda hæc methodus est etiam in reconvalescentibus.

3) *Febris continua remittens* ex pulsu non febrili mentitur *intermittentem*. At vigiliæ, lassitudo, inappetentia &c. docent præsentiam morbi acuti. Fors sæpe decipiun-

piuntur medici, & febrim continuam remittentem perverſe tractant, dando ea, quæ alias in *intermittente* dari ſolent. Fors hæc etiam una ex illis rationibus eſt, quæ corticem peruvianum infamem reddidit, quia absque adjuncta cura antiphlogiſtica datus eſt in continuis *remittentibus*, *intermittentem* mentientibus.

4) Colica inflammatoria ſedulo ab aliis diſtingui debet. Quodſi tamen non ſtatim poſſit, juvabit ſemper etiam contra rationem temperamenti venæ ſectionem facere & dare clysma primo oleoſum, deinde ſtimulans; cataplasmata emollientia, & dein opium. Methodus hæc *curatoria* eſt in colica inflammatoria, in aliis vero colicis & *curatoria* & *præſervatoria*, quatenus inflammatio præcavetur.

5. Uſus opii ſumme neceſſarius ob ſpasmos inflammationi junctos, doloris atrocitatem, vomitum, tenesmum, impeditas excretiones urinæ & alvi, modo cura ſumme antiphlogiſtica ſimul adhibeatur.

Purgans in inteſtinis inflammationi non convenit, ſed alvus ſolvenda clysmate, potu oleoſo & opio ſpasmos ſopiente. Purgans antiphlogiſtum his nil proficientibus dari debet; ſed diu non exſpectandum.

Ordo

Ordo autem medicamentorum ſequens ſit. Clysma, venæ ſectio, opium, potus oleoſus, ſive decoctum altheæ, cataplasma ad abdomen; ſi alvus non ſtatim acri clysmate ſequatur, detur clysma cum fumo nicotianæ: hoc nil proficiente detur purgans antiphlogiſticum.

6) Si alvus fiat immorigera in decurſu morbi, non purgante, ſed mitiori modo ſollicitanda. Sæpe alvi & urinæ ſuppreſſio ob tenesmum, hinc opium utrumque promovet. Sæpe ob atrocitatem doloris niſum in expellenda urina aut alvo æger exercere non poteſt: in hoc caſu prius ſedandus opio dolor eſt, & dein clysma acre adplicandum.

Hodie (die 4. Nov.) paucus dolor, pulſus fortis plenus. Urina una ruberrima, absque eneoremate, alia paulo minus rubra cum eneoremate ſubſidente, globoſo; alia cum eneoremate ſubſidente, non globoſo. Veſperi ob pulſum durum venæ ſectio in pede. Urina minus rubra, cito jumentoſa nil depoſuit. Dolor colicus recrudeſcens, flatus & borborygmi ad noctem; datum hinc granum opii circa ſextam, & poſtmodum clysma ſtimulans. Prodiit parum fœcum liquidarum. Quies per horam circiter. Denuo borborygmi & flatus, denuoque datum

eſt

est granum opii. Nox bona, somnus. Circa auroram urina missa cito jumentosa facta est, & imperfecte deposuit. Uti etiam circa septimam. NB. Omnes ferme urinæ, quæ jumentosæ fiunt, pinguedinem quasi mnstam lateri vasis adplicant. Sedimentum quasi *purulentum*, paucis particulis lateritiis mixtum. Heri ad noctem urina jumentosa facta prorsus nil deposuit, sed urinam in fundo limpidam, paucamque reliquit. Circa horam nonam antemeridianam dolor denuo ortus, jactitatio, pulsus celer, dato grano opii siluit, inde quies. Dedi simul potum ex decocto altheæ cum oleo amygdalarum & enema oleosum.

Examinavi abdomen hodie tempore dolorum. Erat abdomen molle, collapsum, ad attactum etiam rudiorem nullibi dolens. Dolores dixit esse circa umbilicum, qui deinde per pubem ad penem usque propagatur, cum tenesmo ad matulam subinde. Dolor hic tamen, ut dixi, per attactum non augetur. Dolor hic est *urens*, *fixus*, qui tamen accessorium habet alium dolorem cum borborygmis perambulantem abdomen. Abdomen si tangatur, audiuntur borborygmi.

NB. Inflammationem adesse topicam patet, opinor, ex dolore *fixo*, *atroci*, *febre*

acu-

acuta conjuncta. Sedes inflammationis vel in intestinis tenuibus, vel eorum mesenterio. Vesicæ urinariæ affectio ob consensum explicari potest. At quia ad noctem diei 3. Nov. urina missa, quæ intra $\frac{1}{4}$ horam, imo citius perfectum pus deposuit, ipsaque limpida permansit, suspicor, pus hoc esse in vesica post inflammationem suppurata. Suspicor pariter factas esse alibi etiam suppurationes, & ob intimiorem puris cum urina mixtionem imperfecte tantum & sero deponi pus cum urina prodeuns. De illa urina purulenta ad noctem diei tertiæ Novemb. missa, quæ tam cito, tamque perfecte pus omni nota verum deposuit, æger affirmavit, eam cum stranguria missam esse.

Die 5. Nov.

Urinæ cum eneoremate subsidente, minus continuæ rubræ mane & vespere; ob dolores a flatibus vagis, conclusisque excitatos granum opii. Dolor ille fixus & urens obtusior erat hodie, quam prioribus diebus. Ad noctem urina una posuit sedimentum albescens cum granulis paucis lateritiis.

Die 6. Nov.

Die morbi nona urina mane valde rubra. Deinde minus rubræ, plures, sed pauca semper quantitate sequebantur, omnes

cum

cum eneoremate ſubſidente, præter unam, quæ ſedimentum illud conſuetum habuit. Circa meridiem orti dolores denuo ſunt a flatibus vagis, concluſisque, qui tamen ſubinde *κατω* & *ανω* abivere. Pulſus heri uti & hodie modice celer. Datum a prandio eſt granum opii, & emplaſtrum ad umbilicum ex theriaca Andromachi & laudano liquido Sydenhami. Secuta quies, & ad veſperam urina frequens, copioſaque colore ſanorum. Somnus paucus priori nocte, fors quia a matre tuſſiente continuo excitabatur. Heri & hodie *copioſe* bibit decoctum hordei cum ſucco citri & ſaccharo.

Potus hi *copioſi aceſcentes* cum *debitis evacuationibus* omnem abſolvunt fere paginam in acutis.

In hoc acuto morbo fors inflammatio adfuit, fors irritatio a materia prioris morbi non penitus evacuata, id quod ſuſpicor, cum emanente licet febre priori, & ſanitate ad ſpeciem bona, tamen urinæ ſedimentum adhuc poſuere & coloris erant magis exaltati.

Die 7. Nov.

Mane ardor fixus in regione umbilicali.

Die 8. Nov.

Major ardor, protenſus verſus inguina.

Die 9. Nov.

Minor ardor.

Die 10. Nov.

Vix ullus ardor.

Die 11. Nov.

Flatus dolentes. Urina his diebus flammea. Ad veſperam urina potus. Pulſus celer & fortis ſemper. Somnus nullus aut vix ullus. Datum eſt ad leniendos dolores opium, duo per diem grana.

Die 12. Nov.

Veſperi hujus diei frequens digitorum convulſio. Ambulavit adhuc ſolus circa ſextam veſpertinam per cubiculum, præſente licet digitorum convulſione, qua durante frequens ſimul mictus urinæ limpidæ & paucæ aderat, ſignum ſcilicet delirii futuri. Veſicantia ad manus non erant, alias ſtatim ſuiſſent adpoſita, circa octavam veſpertinam ſubdeliravit, circa decimam deliravit, clamavit, ſeque jactitavit. Pulſus celerrimus, durus. Circa duodecimam noctis venæ ſectio in pede & epispaſtica. Sæpe meam & adſtantium manum apprehendit, eam abdomini admovit, loco ſcilicet illo, qui antea doluit. Ipſe etiam ſolus ſæpe eundem locum tetigit. Quietior deinde factus eſt, at mente captus manſit.

Die

Die 13. *Nov.*

Circa meridiem alvus ſpontanea, copioſiſſima, pultacea, cocta, cum urina copioſiſſima, crocea, odoris non volatilis, aut urinoſi, ſed fœtiduli, dulceſcentis, quam, ſed colore profundiore, aliquoties eo die emiſit. Veſperi acquiſivi veſicantia, at uxor ejus non permiſit adplicare. Hinc allium ad ſuras adplicui; a meridie major quies, minor mentis alienatio, indolentia, ſingultus ſæpe rediens, quem vino calido ad pectus continuo applicato ſedavi. Semel vomuit, at videre non potui, quæ vomitu rejecerit. Frigus artuum, frontisque frigidus. Pulſus celer & debilis, eodem vino calido ad pectus adplicato excitatus. Ad veſperam rediit ad ſe. Datum eſt decoctum corticis, qua cardiacum & antiſepticum. Noctu ſomnus nullus. Quies; plena ſui conſcientia. Pulſus inſurgens.

Die 14. *Nov.*

Pulſus heſterno celerior, mollis; alvus mane cocta. Urina flammea, parca. Circa veſperam leve delirium ſubinde. Terror matronarum ad noctem ob quietem ægroti, ejusque debilitatem, quaſi de jamjam ſecutura morte. At *reſpiratio bona*, *tranſpiratio univerſalis*, & *humidus vapor*, *pulſus*

æqualis non debilior priore, longe alia mihi indicabant. Omni trihorio vasculum decocti corticis, una cum potu refrigerante copioso, ob pulsum ad vesperam multo celeriorem, pleniorem & æstum corporis. De nocte in cubiculo obscurato per intervalla dormivit, sed parum; pulsus valde celer, æstus, stillicidium narium per noctem. Mane urina rubicunda, flammea, alboque eneoremate.

Die 15. *Nov.*

Mane denuo stillicidium, pulsus minus celer, mollisque, mentis præsentia. Dolor in motu corporis circa colon transversum. Somnus de die bonus, cum rhonchis subinde, per intervalla. Respiratio bona. Omni triborio vasculum decocti corticis. A meridie lene delirium subinde, circa vesperam continua mentis præsentia, de omnium artuum dedolatione queritur. Nullus capitis dolor. Alvus enemate leniter stimulante sollicitata bona, sed compacta. Urina minus ruffa, absque eneoremate. Pulsus paulo minus celer, mollis, & (uti toto morbi tempore) æqualis. Somnus multus, sæpe cum rhonchis; noctu somnus, sed interruptus.

Die

Die 16. Nov.

Urina minus ruffa, quam heri, pulſus æque celer ac heri, at minus mollis. Circa meridiem calor corporis ad attactum ſiccus, nulla toto tempore ſitis, nullus capitis dolor toto tempore. Circa veſperam pulſus mollior, ſed celerior. Subinde a meridie ſomnus. Alvus nulla. Transpiratio. Reſpiratio ſemper bona. Noctu ſomnus multus, ſubinde interruptus.

Die 17. Nov.

Urinæ mane paulo magis coloratæ quam heri. Pulſus valde mollis, & æque celer ac heri veſpere, reſpiratio bona. Cutis humida. Mane ob defectum alvi clysma, quod ſtatim reddidit cum unico ſcybalo duro & perexiguo. Dolor abdominis vix ullus, & ſolum in motu corporis. Raro per diem dormivit. Urinæ a meridie minus coloratæ. Veſperi pulſus matutino modice celerior, at mollis & debilis; calores, qui tota die nulli fuere, ad veſperam aderant modici. Ad noctem exiguum ſtillicidium. Somnus multus & bonus, qualis hucusque non fuit.

Die 18. Nov.

Mane urina ruffa denuo, fere ſanguinea. Pulſus ut heri veſperi. Levia tormina. Nulla alvus, clysma oleoſum cum leni ſti-

 mulo.

mulo. Datum etiam est decoctum herbarum emollientium cum melle & oleo lini. Calores nulli. Circa undecimam antemeridianam alvus spontanea, cocta, copiosa.

Hac die discessi. At ipse ægrotus factus illi succurrere amplius non potui. Sed audivi, eum brevi appetitu recuperato, datoque duas circiter septimanas medicamento quodam roborante, ad priorem rediisse sanitatem.

HISTORIA VI.

Die 3. *Jan.* 1773.

Continua remittens cum sputis puriformibus.

Joseph M***. faber ferrarius levensis, annorum 48 circa festum S. Jacobi, orto ex fulmine incendio, immani sese labore defatigavit sudavitque, at imbribus insecutis totus madefiebat.

Die 4. *Jan.*

Dolor capitis, horripilationes, calores. Secuta tunc febris est, cujus paroxysmi absque frigore & calore, sed obtusis sensibus externis, internisque, minuto scilicet visu, audituque & ablata fere omni sui præsentia, respirationeque difficili absolvebantur. Venit autem paroxysmus circa octavam matutinam quotidie. Ante quinque septimanas

pæ-

paroxysmus iſte conſuetus emanſit, venit autem alius cum frigore & diuturno calore ſed non eadem hora, verum circa noctem.

Die 5. Jan.

Ingens dolor punctorius in hypochondrio ſiniſtro per quatuor horas. Sumpto oleo communi conticuit dolor; at tunc ſtatim ceſſante dolore venit ſputum primo difficile, dein facilius, album, viride, flavum, cinericeum (quod ultimum absque tuſſi venit). Raro dormivit, modo tamen paulo melius dormit. Mane circa meridiem, & ad noctem plus tuſſit, plusque ſputorum ejicit. Sputum illud cinereum copioſe absque tuſſi, pleno ore, quaſi ex lagena effudit. Reſpiratio difficilis valde, odoris ſubinde proprie ſulphurei. Sentit ſubinde aliquid ex hypochondrio ſiniſtro aſcendere & tunc ſputum fœtidum ejicit.

℞. Spec. dialtheæ ℔j.

D. U. diviſa in part. IV. Singulas coquat cum menſuræ aquæ per horam, bibat pro potu ordinario cum media parte lactis.

℞. Specierum herb. pectoral. ℔ß.
Flor. verbasc.
— — Rhœad.
Herb. ſalviæ āā Mj.
Glycyrrhiz. ℥iij.

C. C. D. U. divisa in part. IV. Singulam coquat per horam cum libris duab. aquae. Quater de die bibat vasculum hujus decocti *fervide* cum vasculo lactis. Singulo autem vasculo addat duo cochlearia coffeana sequentis:

℞. Gummi tragac. v. o. s. ℥j.
Spermat. ceti ℥β.
Syrup. diacod.
— — Rhœad āā ℥iv.
M. D. Usui.

Dormit bene modo, vires augentur sputum facillimum & minus modo continuo, cum levamine pectoris. Repetita priora sunt.

HISTORIA VII.

Diarrhæa a debilitate intestinorum.

O***. puer 2⅓ annorum. A sex septimanis febris tertiana. Paroxysmi a meridie. Lene frigus, calores modici. Habuit simul diarrhæam, ubi sæpe indigesta abiverunt, per quatuor septimanas. Semel excrevit lumbricum. Induratio lienis. Primis quatuor septimanis non advertebatur a matre febris tertiana, sed sola diarrhæa cum induratione; dedi ergo tunc solum aperientia cum multis amaricantibus. Cessavit diarrhæa; at febris, quæ ex relatione nutricis jam dudum ad-

aderat, perrexit. Abdomen durum, tumidum. Dedi ergo ſequentia:

℞. Sem. ſanton. ℨij.
Extracti corticis peruviani ℨvj.
— — — rhei ℨß.
Pulver. radic. valerian. ſilv.
Corallin. āā ℨjß.
Corn. cervi ſpagyric. ppt.
Vitriol. martis āā ſcr. 1.
Pulver. hieræ picræ ℨjß.
Syrup. arthemiſ. q. ſ.

M. f. electuar. Sumat omni mane cochlear coffeanum. Si autem non purgetur, ſumat duo, aut etiam tria.

Abdomen tumidum.

Diarrhæa ceſſavit, puer benevaluit.

Die 25. Febr.

At modo jam a ſeptimana diarrhæam denuo habet, alvus aquoſa; ſi diarrhæa ceſſet, aut ſaltem mitior ſit, tunc abdomen tumidum eſt, & durum, adſuntque ructus, borborygmi. Calet, ſitit. Subinde inteſtinum rectum prolabitur. Puer flaccidus, emaciatus.

NB. Adeſt inteſtinorum debilitas, inhalantium vaſorum, glandularumque obſtructio, & exhalantium laxitas. Proderunt aperientia, amaricantia, addito pauxillo rhei, & abſorbentibus.

℞. Syrup. fumar. ℥jv.
Extract. cort. peruv. ℥iij.
— — — fumar. ʒij.
— — — rhei scr. j.
Lapid. cancr. ʒjß.
Elix. propriet. s. a. parat. ʒj.

M. f. elect. quater de die duo parva cochlearia.

Die 6. Mart.

Non purgatur amplius; abdomen tumet, pedes & facies subinde modicissime tument. Pergat in usu priorum, & simul frictiones cum fumo juniperi adhibeantur.

Die 12. Mart.

Absumptis medicamentis & per aliquot dies omissis, rediit diarrhæa aquosa. Aqua albescens abit. Emaciatur. Labia alba. Facies & pedes modice tument. Sæpe non appetit. Interdixi usum carnium. Vescatur hordeo, oryza in lacte vel jusculo carnium bene cocta. Ter, quater & quinquies per diem laxatur.

℞. Syrup. absynth. ℥iij.
Extract. absynth.
— — — Gentian.
— — — Cortic. peruvian. āā ʒij.
Rhei tosti ʒß.

Li-

Limatur. ferri non rubig. ſcrup. ij.
Elixir. propriet. dulc. ʒj.

M. D. U. quater de die ſumat duo cochlearia coffeana. Fricetur totum corpus fumo juniperino, & ſi inteſtinum prolabatur, conſpergatur pulvere ſacchari, vel admittatur fumus aromaticus, ſed *a longe*.

Die 19. *Mart.*

Pedes ut facies minus tument. Alacrior & robuſtior eſt. Labia, & canthi oculorum, antea pallidi, modo denuo læte rubeſcere incipiunt.

℞. Syrup. abſynth. ℥v.
Extract. corticis peruvian.
——— gentian.
——— abſynth. āā ℥β.
Limatur. ferri non rubiginoſ.
Elix. propriet. dulc. āā ʒij.

M. f. electuar. quater de die duo parva cochlearia ſumat.

Die 26. *Mart.*

Coloratiora labia; vegetus magis eſt. Pedes minus tument. Nil appetit, præter carnem aſſatam.

℞. Syrupi abſynth. ℥viij.
Extract. gent.
——— cort. peruv.
——— abſynth. āā ℥j.

Li-

Limatur. ferri non rubigin.
Elix. propr. dulc. āā ℥β.
M. quater de die tria parva cochlearia.
Puer bene valet, abdomen tamen tumet. Sedes difficilis.
℞. Tinct. rhei aquos. ℥jβ.
Elix. prop. dulc. ℥β. M.
His diu adhibitis abdomen detumuit, & puer penitus convaluit.

HISTORIA VIII.

Arthritis vaga, visceribus abdominis obstructis.

Domina de F***. 42 annorum flatibus vexatur, subinde ructibus acidis. Dolor lumborum, dorsi, intra scapulas, nuchæ, subinde capitis. Dolet ad regionem lobi dextri hepatis jam inde ab aliquot annis, ex quo scilicet proles parere incœpit. Locus hic secundum ductum hujus lobi subinde intumescit cum majori dolore. Alvus inordinata, sæpius diarrhæica, rarius constipata. Dolore pedum, eorumque tumore subinde non hydropico, item articulorum doloribus vexatur. Pedes nunquam illi sudant, uti & reliquum corpus; frigere sibi continuo totum corpus, præprimis vero ventriculum & pedes ait. Dolor coxendicis & abdomiminis fere continuus. Decies peperit, ultima

tima vice ante 10 menſes. Modo gravida non eſt. Menſtruatio difficilis, parva ante, in & poſt menſtruationem febricitat. Poſt menſtrua fluor albus, non excorians. Ante aliquot annos per biennium diarrhæa laboravit. Habuit patrem morbis articulorum vexatum. Color faciei bilioſus. Melancholica. Ait, ſe olim multum fuiſſe hyſtericam; bis olim abortum paſſa eſt.

℞. Saponis venet. unc. I.
Caſtorei
Gummi aſæ fœtid. āā ſcrup. I.
Balſam. peruv. q. ſ.

M. f. pil. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres. Inſtantibus autem menſtruis ſumat quater per diem duo vaſcula calidi infuſi florum chamomillæ, & utatur balneo crurum, adjectis cineribus.

Die 26. Januar.

Appetitum nuper perditum iterum accepit. Ceterum iidem dolores, attamen paxumper diminuti.

Die 4. Mart.

Bene habuit a pilulis.

HISTORIA IX.

Phthifis poft hæmoptoen.

Dom. A***. 33 annorum. Ante quinque annos equo raptatus, pectus affixit, inde difficilis refpiratio, magis femper magisque. Ante duos annos fputum fanguinis, prægreffa in curru agitatione. Poft duas feptimanas in venatione rediit fputum. Poft fex menfes ex agitatione in curru tertium fputum, attamen femper paucum fuit. Inde fæpius fputa ftriata. Somnus bonus. Mane major oppreffio pectoris & tuffis; fputa, uti in catarrho cocta effe folent; nil purulenti. Ultimo Novembri quarta vice fputum fanguinis in venatione. A Novembri incipit viribus deficere. Appetitus paulo minor ex illo tempore. Sitis nulla; amator vini & venationis. Non horret, non calet, a paftu non gravatur, noctu non fudat. Emaciatur. Pulfus femper naturali celerior. Maxime debilitatur, & magis quam antea ex των αφροδιςυιων. Inde etiam impotentiam quandam & debilitatem lumborum ac dorfi fentit. Dolore quidem ifchiadico dudum laborat, ex onere nimio in altum fublato. Homo ftaturæ altæ, collum gracile. Vox fæpe rauca. Refpiratio in inceffu, præcipue vero in afcenfu, brevis.

℞. Ex-

℞. Extract. cort. peruv. 1 dr.
Sapon. venet.
Mastich.
Oliban. āa 2 dr.
Therebinth. q. s.

M. f. pil. gr. iv. Quater de die sumat tres, superbibendo vasculum decocti sequentis, mixtum cum vasculo lactis recentis.

℞. Specier. dialth. ℔β.
Flor. rhœad.
— — Verbasc. āa Miij.
Glycyrrhiz. ℥iij.

C. C. div. in p. IV. Singulam infundat per horam cum aquæ fontaneæ ferventis libris quinque, momento coquat & colet.

Die 4. Martii.

Sputa pauciora, minus flava. Tussis de nocte. Si liberiora sunt sputa, tunc respiratio facilior. Alvus difficilis valde.

℞. Saponis venet. ʒvij.
Gummi ammon. ʒij.
Massæ pilul. Ruffi scr. ij.
Therebinth. q. s.

M. f. pilul. gr. IV. Quater de die tres sumat.

℞. Specierum herbar. pector. ℔β.
Florum verbasci
— — Rhœad. āa Mj.

Ra-

Radic. Glycirrh.
— — Fœniculi āā ℥iij.

C. C. D. U. div. in part. IV. ſingulam per horam infundat cum aquæ ℔jv. Sumat ut antea.

Die 5. Martii.

Caput & pectus levius, at vires corporis debiliores. Sumat modo naſturtium in ſero lactis coctum cum pilulis nuper datis. Sedes facilior.

Die 14. Martii.

Naſturtium ſufficiente quantitate haberi nondum poterat. Hinc decocto priori & pilulis uſus eſt. A pilulis alvus laxa, ter quaterve per diem mota. Pectus & reſpiratio levior, tuſſis minus incommoda. Somnus optimus. Pulſus modice celer, debilitas corporis. Aliquoties poſt decoctum vomuit. De proſtrato appetitu querebatur, attamen ipſum vidi bene comedere. Dedi ſolventia, aperientia &c.

℞. Radic. gramin.
— — taraxac.
— — ſcorzoner.
— — lapath. acut. āā ℥j.
Herbæ trifolii fibrin.
— — fumariæ āā Mij.
Pulveris cort. peruv. ℥jv.

C.

C. C. d, U. divid. in p. IV. Singulam coque per sesquihoram cum ℔vj aquæ. Colat fortiter exprimendo. Quater de die bibat duo vascula: singulo autem vasculo addat semicochlear majus sequentis.

℞. Oxymell. simpl.
Syrup. capillor. vener.
— — de erysimo.
— — fumariæ ā ℥iij.
M. D. U.

Die 1. April.

Nudius tertius, prægressa ira, a meridie levis horror cum subsequente calore. Noctu somnus bonus. Die sequenti respiratio gravis, dolor capitis, calores leviores. Priori nocte aliquot guttæ sanguinis ex naribus stillabant. Nocte vero hac subsequente somnus interruptus, paucus, phantasiæ, dolor capitis, pulsus celer, respiratio gravis, dolores versus latus sinistrum. Fiat venæ sectio in brachio sinistro. Item

℞. Specierum pectoralium ℔ij.
D. U.

℞. Oxymell. simplic.
— — — Squillit. ā ℥v.
Stibii diaphor. non ablut. ℥β.

M. D. U. Omni bihorio vasculum infusi cum semicochleari oxymellis.

Die 20. April.

Dormit bene, appetitus bonus. Oppressio nulla, respiratio minus brevis, sputa facilia, ex viridi flavescentia; bona tempestate levem motum extra domum facit. Sed voce valde rauca. Utitur continuo sero lactis, cui hederam terrestrem & nasturtium aquaticum incoquit, omni mane hujus decocti per varias vices ℔ij absumit. Pro raucedine lenienda suasi, ut subinde ex sequenti electuario cochlear coffeanum lente deglutiat: scilicet sumitur medium vasculum coffeanum mellis, tantumdem olei cujusdam boni, & vitellus ovi recentis, conquassando fiat linctus.

NB. Sanguisputæ plerumque habent diathesin inflammatoriam in sanguine, necessitas frequentioris venæ sectionis, usus seri lactis, nitrosorum, & herbarum recentium manifesto patet. *Incipiens hæc phthisis* sola venæ sectionem postulat.

HISTORIA X.

Die 16. Februar. 1772.

Obstructio hepatis post quartanam.

Frater Vitalis ex venerabili conventu levensi. Quarta Octobri accepit febrim quotidianam. Paroxysmus per duas horas duravit,

ravit, invasit primo circa meridiem, retardavitque per duas semper horas. Febrim hanc habuit per tres septimanas. Curatus est a medico. At post quatuor dies accessit tertiana, durans per tres septimanas; paroxysmus venerat circa quartam pomeridianam. Curatus inde est; sanus fuit per octo dies. Venit tunc quartana per quatuordecim dies; ejus paroxysmus circa vesperam, absque medela evanuit, ita tamen, ut quarto die semper leve frigus per pedes ascendens senserit. Per quatuordecim sanus fuit, tunc autem hepar, lien, ventriculus, pedes tumuerunt. Pedes frictione sanabantur; etiam abdomen subinde tumere incepit leviter. Hepar tumidum ad attactum dolet; dedi sequentia:

℞. Sapon. venet.
Extract. fumar.
— — Cichor. aa ℥iij.
Gummi ammoniac. ʒß.
Balsam peruvian. q. s.

M. f. pilul. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres, superbibendo vascula duo sequentis decocti

℞. Rad. tarax. ℥jv.
Fol. fumar.
— Trifol. fibrin. aa Mvj.

C. C. D. U. divisa in part. IV. Singulam partem coquat cum ℔v. aquæ per horam, dein colet fortiter exprimendo.

Die 3. Jan.

Abdomen subinde tumet. Noctu copiosam urinam mittit. Hepar æque, at paulo minus tumet, doletque. Ventriculus subinde tumet, subinde iterum detumescit. Flatu per os emisso melius habet.

Nota. Fricet abdomen bis de die pannis fumo juniperino imbutis.

℞. Sapon. venet. ℥β.
Extract. absynth.
— — Fumar.
— — Cichor. aa ʒiij.
— — Rhei ʒj.
G. Amoniac. ʒβ.
Ol. Still. menth. gutt. vj.
Bals. peruv. q. s.
M. f. pil. gr. iv. Sumat ut ante

℞. Rad. cichor.
— Tarax.
— Lapath. acut. aa ℥j.
Fol. fumar.
— Absynth.
— Trifol. fibrin. aa Mvj.
C. C. D. U. divisa in p. IV. ut supra.

℞. Un-

℞. Unguent. de altheæ ℥iij.
— — — nervin. ℥j.

M. D. U. Hypochondrium dextrum bis de die fricet leniter ante fornacem.

Ex quo *frigide* ſumere cœpit prima vice præſcripti reliquias cum pilulis, ingens appetitus, vigor & vires redierunt.

HISTORIA XI.

Febris tertiana.

Domina M***. annos agens 50, febri tertiana corripitur. Primus paroxysmus ſolo frigore abſolvebatur, diuturno quidem, hora ſeptima veſpertina. Altera die bene ſe habuit, Die tertia mane ad mediam ſeptimam paroxysmus incipit cum diuturno, etſi non valido frigore, conatu vomendi, & dolore, præcipue totius dextri lateris, dolore capitis. Die quarta laſſitudo, caput grave, hebes, aliqua in pulſu celeritas. Die quinta ad mediam ſecundam poſt mediam noctem paroxysmus redit, cum diuturno frigore, attamen corpus non concutiente. Sub frigore dolor lateris quaſi pleuriticus, dolor artuum omnium acutus, ſecans, ſcindens. Vomituritiones continuæ. Succedente frigori calore dolores ceſſarunt. Totus autem paroxysmus duravit per 23 horas.

 Dedi

Dedi ſtatim a paroxysmo corticis peruviani ℥jβ in ſubſtantia per 24 horas. Dein per alias 24 horas dedi unciam unam ejusdem corticis. Dein unciam ſemiſſem. Demum ſingulis diebus mane & veſpere ſcrupulos duos. Appetitus proſtratus erat adhuc die decima ab ultimo paroxysmo. Urina die decima ab ultimo paroxysmo habuit ſedimentum album; non amplius erat rubra, ſed coloris naturalis. Alvus ſub febri & usque ad diem octavam ab ultimo paroxysmo enemate ſollicitanda erat. Urinæ difficultas, ſive potius paucitas, alvus inconſtans, plerumque tamen difficilis, cum incremento abdominis, jam per novem menſes adfuit, at alvus modo nulla, urina longe parcior. Hinc juſſi, ut bibat infuſum baccarum juniperi; dedit præterea chirurgus illi aliquoties gr. xv. baccarum juniperi contuſarum, inde urina mota eſt. Cauſſam putabat hæc domina febris excitatæ eſſe ceraſa comeſta eodem die, quo primus paroxysmus advertebatur.

Pulſus die decimo naturalis, fortior quam prioribus diebus. Sæpius intermittentibus febribus laboravit.

NB. Febris hæc accelerato nimium paroxysmo habitura fuiſſet exacerbationes *die*

pari,

pari, omine utique malo. Secundo patet, febrim omnes æmulari morbos poſſe, pro ratione ſcilicet partis, quam afficit, in artubus excitaverat ſæviſſimos dolores arthriticos, in latere dolorem pleuriticum, in capite cephalalgiam. Quid mirum, ſi in ventriculo affectionem producat eidem convenientem, ſcilicet, vomituritionem, nauſeam, vomitum? an ergo per hunc in paroxysmo vomendi conatum emetica indicantur? Certe non, uti in paſſione hyſterica latus afficiente doloribus quaſi pleuriticis, ventriculum vomitu, non indicatur cura antiphlogiſtica, aut vomitoria; ita id quoque fit in iisdem ſymptomatibus a febrili paroxysmo excitatis. Male ergo ſæpe præſcribimus emeticum in intermittentibus, male etiam conjungimus corticem cum purgante, niſi id expoſcat alvus nimium & diu pertinax. Nunquam peperit. Domina hæc decimo quarto ætatis anno ſub ipſa intermittente tertiana prima menſtrua accepit. Semel adhuc innupta fuit chlorotica. Nupta autem nunquam peperit. Sæpe valetudinaria fuit; medicus autem aſſeruerat, eam affectionibus hyſtericis laboraſſe. Dum autem eſſet nupta, bis per menſem menſtruare ſolebat. De-

bilis inde admodum facta eſt. Aliquoties intermittente & bis acuto morbo laboravit.

Die 16. *Julii.*

Laſſitudo, fracta genua, tumor pedum œdematoſus, tumor abdominis, flatulentia, præcipue poſt paſtum, alvus difficilis, urina parca, appetitus proſtratus. Calores vagi, ſubiti ſubinde, durant jam per novem menſes, at modo omnia hæc increſcunt. per menſem jam labia pudendi tument. Dedi ſequentia

℞. Cort. peruviani ℥j.
— — Winter. dr. ij.
Semin. dauci
— — aniſi āā ʒβ.
Roob ebuli ℥β.
— — Juniperi q. ſ.

M. f. Electuar. quator de die ſumat magnitudinem nucis moſchatæ.

℞. Milleped. vivor. ℥β.
Emulge in aquæ juniperi ℥x. Emulſioni adde
Spirit. juniperi ʒj.
Salis geniſt. ʒβ.
Ol. ſtillic. juniperi ſacch. ʒj., in elæoſach. redact. gutt. iv.
Roob juniperi ℥j.

M.

M. mane & veſpere duo magna cochlearia. Pro potu autem communi utatur infuſo baccarum juniperi.

Die 17. *Julii.*

Hodie eſt dies ab ultimo paroxysmo nona. Heri, uti & aliis diebus, quibus alias febris redire debuiſſet, urina colore magis exaltato, & pulſus paulo celerior naturali. Diebus autem bonis pulſus & urina ſanorum. Videtur urina ſolito parcior fuiſſe hodie, quam aliis diebus.

Die 18. *Julii.*

Nox inquieta. Urina colore ſana, ſed, uti omnibus aliis diebus, ſedimentum habens, quaſi mucoſum, ſero ſubſidens. Pulſus bonus.

Die 19. *Julii.*

Urina hodie minus colorata, quam adhuc heri. Hodie alvus copioſior, quæ hucusque fuerat quotidiana quidem, at durior. Pudenda tument.

NB. In acutorum exordio materia per vomitum dato emetico ſæpe copioſa & viridis ejicitur. Inde conantur demonſtrare bene datum eſſe emeticum. At contra eſt, quod homines ſæpe ob deliquium animi a venæ ſectione ortum vomant *copioſam & viridem materiam*, qui tamen ante quoad ventriculum & primas vias bene habebant. Ra-

tio *copiosæ & viridis materiæ* est, convulsiva non tantum ventriculi, sed etiam vesiculæ felleæ per vomitum contractio, ita, ut bilis omnis in ventriculum exprimatur.

Die 23. Julii.

Urina die, quo alias febri destinatus erat, colore bona erat. Die sequenti calore pallida. Hodie (die 23. Julii) color in urina pallidus ferme, ut heri cum levi sedimento, globoso, albo. Hodie mane cum modicis torminibus bis alvum posuit. Urina paulo copiosior. Vires & appetitus redeunt. Abdomen manet tumidum; tumor ad vesperam major, mane paucus, circa malleolos. Sitis vix ulla, aut nulla.

Die 28. Julii.

Urina copiosior, bona semper. Vires & appetitus rediere. Mane plerumque ventriculo dolet. Dedi illi essentiam absynthii, quam ad manus habebam, & jussi, ut sumat unam partem cinerum genistæ, vel stipit. fabarum vel cineres ex ligno quocunque, & effundat partes quatuor vini albi, cum manipulo sumitatum absynthii. Post 24 horas colat. Sumat inde mane & vespere uncias quatuor, aut si inde urina non moveat, sumat ter de die uncias quatuor.

Sump-

Sumpto hoc vino tumor pedum omnis evanuit, tumor abdominis multum resedit. Sed post finem Augusti ex nimia, per duos dies esuriales, abstinentia a cibis coctis calidisque, sumpto insuper tunc temporis frumento turcico (Guguruz) tosto, iterum febris tertiana cum dolore artuum tempore paroxysmi. Dedi quater per diem drachmam unam corticis, emanente autem paroxysmo pergebat ad quatuordecim dies omni die sumere drachmam unam bis. Ventriculus, quo doluit sæpe, emendatus est. Calores illi subitanei sæpius per diem redeuntes, quibus obnoxia erat a longo jam tempore fuit, cessarunt. Respiratio emendata est, quæ antea semper paulo difficilior erat.

NB. Eadem domina hoc modo sibi quondam febrium depressam esse mihi narravit. Sumserat fabam S. Ignatii, hanc vesperi infundit frigidæ aquæ communis unciis sex per noctem. Mane exhausit aquam, dempta faba. Hoc aliquoties facto febris emansit. Dominæ hujus soror curasse hydropem se, tali modo ait: radicem levistici (Liebsstöckelwurz) vespere frigide infundit cum ℔j vini albi per noctem. Mane & vespere potabatur pro dosi, integra hujus infusi li-

bra,

bra. Factaque magna per diuresin evacuationem sanata mulier est.

Mulier 60 annnos nata dentes tertios accepit. Mortua est triennio post, quum omnes denuo dentes feliciter atque absque incommodo ita recuperasset, quibus ad mortem usque optime utebatur. Habeo hanc historiam ex ore plurium matronarum, uniusque religiosi, viri omni fide digni, qui illam optime noverat. Jocari sæpius erat solita, Deum ipsi nil largius, quam dentes concessisse.

HISTORIA XII.

Die 16. August. 1772.

Diarrhæ & oedema crurum.

M. A. de M*. 13 mens. A nativitate sana fuit. Jam inde a paschate dentes erumpunt. Habuit paroxysmos sex tertianæ, qua simul etiam ejus nutrix laboravit, curata per corticem nutrice, etiam ipsa a febre libera evasit. Sed successit diarrhæa, quæ hucusque durat. Fœces potissimum virides sunt. Non vomuit. Satis bene appetit, non sitit. Dormit. Heri & hodie alvus obstructa. Suppositorio sollicitabatur, prodiere fœces compacti flavi. Vespera autem successit per se iterum diarrhœa materiæ flavæ copiosæ.

An-

Ante octo dies ablactata est, nam nutrix profligata febri, neglectaque omni diæta toto tumere corpore incepit. At tempore ablactationis tumet etiam puella toto quidem corpore, potissimum autem cruribus. Dedi sequens:

℞. Aquæ florum tiliæ ℥viij.
Lapid. cancr. ʒij.
Sapor. venet.
Vitell. ovi solut. ʒβ.
Syrup. diacod. ℥jβ.

M. D. U. Quater de die cochleare majus sumat, lagenula prius probe agitata.

Quia autem macula aliqua nigrescens est in loco procumpentis dentis, dedi sequens:

℞. Succi sempervivi maj. ℥β.
Spiritus salis gtt. xx.
Syrup. viol. ℥iij.

M. Sæpius per diem illinantur gingivæ.

Nota. Totum corpus præcipue crura & spina dorsi fricetur fumo juniperino & mastichino quater per diem. Lectus autem, quoties decumbit, hoc fumo prius bene lustretur. Pro potu ordinario bibat infusum baccarum juniperi, cui prius incocta oriza est.

Die

Die 24. Auguſt.

Macula nigreſcens in gingiva meo juſſu tangebatur aceto diluto, usque dum medicamentum ex pharmaceia afferretur, & antequam idem allatum eſſet, macula ſolo aceti uſu jam disparuit. Vix uti cœpit mixtura ſuperius deſcripta, alvus fiebat ordinata. Puella non amplius tumet. Alacrior eſt. Hac nocte quater alvum non viridem poſuit iterum. Nam per duos jam dies nullum amplius medicamentum puellæ datum eſt. In fœcibus ſæpe deprehenduntur indigeſta.

℞. Extract. cort. peruv. ℥iij.
Limatur. ferri non rub.
Extract. abſynth. āā ℥j.
Corallinæ ſcr. ij.
Syrup. abſynth. ℥v.
Elix. prop. ſ. a. parat. ʒβ.

M. Exactiſſime. Mane & veſperi duo cochlearia coffeana vacuo ventriculo. Pergant in frictione.

Puella hæc poſt aliquot dies dentire denuo incœpit. Dejecit aquoſa, raro viridia; cum omnia rite examinarem, deprehendi, quod tota die puellam infarciant cibis; potiſſimum ex acido pane confectis, imo quod etiam de nocte bis terve dent ad manducandum.

Juſſi

Juſſi ut abſtineant ab electuario, &, ut linimento ſuperius deſcripto gingivas denuo illiniant. Dedi inſuper mixturam cum ſapone veneto. Inſuper diætam ſequentem præſcripſi:

Primo de nocte nil detur puellæ ad manducandum. Secundo, ſi dejectio frequens & aquoſa pergat, tunc dent orizam lacte coctam (oriza ut bene coquatur, cum aqua debet coqui, ut ſcilicet melius penetretur. Dein vero ſub finem coctionis addi lac debet; præterea juſſi, ut panem primarium (ſemellæ) in lamellis ſciſſum torreant, totumque exſiccent in aere, aſſerventque, ut inde tenuiſſima pulmenta cum anatica portione lactis & aquæ coquant. Ad bibendum vero dent aquam oryzæ & ſubinde aquam cnm lapidibus cancrorum.

Notavi præterea in hac puella admodum debili, flaccidaque, quod, ſi etiam *roborantibus* utendum ſit, ea *parce*, *lente*, danda eſſe, & a *leniſſimis* incipiendum eſſe præcipue in *corpore debili* delicateque ſentienti, cum alias talia *roborantia* in *purgantia* abeant.

H I-

HISTORIA XIII.

Die 10. *Sept.* 1772.

Pleuritis rheumatica

Tempestate frigida humida, flante vento eques iter fecit, noctu dolorem lateri sinistri *in respirationem acutum*, *pungentem* experitur, *nullo prævio horrore æstuve.* Nec postea æstuavit. Somnus bonus.

Die 11. & 12. *ejusd.*

Eadem omnia.

Die 13. *Sept.*

Accessit dolor lumbi sinistri, manente priore dolore lateris, dein & auris, dentis, gutturis, sterni, successive. Dolor lumbi ad noctem diei 13. gravissimus. Fere immobilis jacere cogitur. Sudoribus fere diffluit, præcipue si vel parum aquæ bibat. Calores nulli. Caput serenum supra modum, pulsus vel naturalis, vel modicissime naturali celerior Suasi ut caveat a perfrigeratione omni. Abstineat carnibus, pinguibus. Utatur tenui diæta ex fructibus coctis. Bibat omni hora duo vascula coffeana seri lactis pauxillo allii alterati *calide.* Si vero locus quidam nimium doloret, adponat cataplasma ex malva cum lacte cocta.

Die

Die 20. *Sept.*

Melius habet, ſurgit. Dolor tamen adhuc aliquis ad ſiniſtram coxæ partem, in die tamen etiam iſte minuitur. Dixit ab appoſito cataplasmate ſibi pejus fuiſſe. Sudat adhuc. Suaſi ut partem affectam fricet fumo baccarum juniperi, & ſi non ceſſet brevi dolor, ſumat purgans antiphlogiſticum.

Nota. Rheumatiſmus *cum febre non admittit* purgans. At *ſine febre* ſi ſit, tunc adtendendum, an *ſudor* adſit, & an ſudore malum minuatur. Hoc ſi ſit, danda ſunt blanda diaphoretica. Si vero non adſit ſudor, nec *proclivitas ad eundem*, dandum eſt *purgans antiphlogiſtum.*

HISTORIA XIV.

Die 18. *Sept.* 1772.

F. intermittentes.

D. Sz***. 30 annorum. Per annum variis febribus intermittentibus conflictabatur. Semel etiam quartana duplicata. Nuper quartana ſimplici, per emeticum curata. Poſt ſex dies a curata febri, die ſcilicet 16. Septembris, mane circa ſextam paroxyſmus cum frigore per horam, & calore tota die, noctequeque durante.

Die 17. *Sept.*

Mane apyrexia non perfecta. Ad vesperam ejusdem diei frigus per horam, calor ingens, dolor capitis alternans cum dolore ventriculi, ita, ut uno cessante alter sequeretur statim, & vicissim, idque per totam noctem & diem subsequentem.

Nota. Dolor ventriculi in paroxysmo non semper est a saburra.

Die 18. *Sept.*

Mane hujus diei vocatus aderam. Alvus per triduum nulla. Dedi illi binis vicibus libram unam decocti prunorum exsiccatorum cum scr. ij. salis polychresti, inde alvus dura movebatur, & copiosa binis circiter vicibus ea vespera, noctu somnus. Mane apyrexia.

Die 19. *Sept.*

Circa meridiem sumsit sequens medicamentum:

℞. Aquæ rhœad. ℔j.
Extract. cort. peruv. ℥β.
Syrup. rhœad. ℥iij.

M. Sumat omni hora ℥j. Sive duo cochlearia majora.

Circa quartam pomeridianam manus frigebant, livebant ungues. Sensus frigoris tamen nullus. In ægroto levis dolor capitis, qui

qui ſtatim augebatur cum calore totius corporis. Nullus ſomnus. Die ſequenti ut noctu. De nocte ſomnus & ſudor fœtidus.

Die 20. *Sept.*

Mane apyrexia. Circa ſeptimam veſpertinam dolor capitis ad initium levior, auctus deinde cum calore, nullo prægreſſo frigoris ullius veſtigio. Inſomnia interrupta vigiliis.

Die 21. *Sept.*

Mane adhuc dolor capitis usque ad quartam pomeridianam. Noctu ſomnus & ſudor.

Die 22. *Sept.*

Hoc die ſumpſit unciam unam pulveris cort. peruv. drachmam unam pro doſi. Somnus bonus.

Die 23. *Sept.*

Hodie denuo uncia una corticis abſumpta. Noctu nullus paroxysmus. Somnus bonus. Sudor copioſus fœtidus.

Die 24. *Sept.*

Sumſit unciam ſemiſſam corticis peruviani.

Die 25. *Sept.*

Pariter unciam ſemiſſam ejusd. corticis.

Die 26. Sept.

Drachmas tres corticis. Consequentibus diebus autem, usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem, sumere jussus est quotidie drachmas duas corticis.

Nota. Die 18. Sept. in sequenti statu eum inveni. Dolor capitis. Æstus. Alvus per triduum obstructa. Nullus hypochondriorum dolor, nec tumor. Nullum flavedinis signum in oculis. Non nauseavit, non vomiturivit, nec ulla habuit affecti ventriculi signa. Homo debilis, emaciatus.

1) Narravit mihi æger, paroxysmos quotidianæ tertianæ & quartanæ omnes ferme ad vesperam invasisse.

2) Sæpe paucissimum aut fere nullum frigus in tertianæ paroxysmus adverti: e contra longos & vehementes calores.

3) Ante paroxysmum sæpe sudare de nocte solebat una alterave vice, & dein loco sudoris accessit postmodum paroxysmus, ita, ut ex præcedente per aliquot noctes sudore, futuram sibi febrim prædiceret. Item quando paroxysmi emanserunt, tunc tamen per aliquot vices rediit loco paroxysmi sudor fœtidus.

Ha-

Habitat in pago admodum humido, ſubinde aquis fere ſubmerſo, in ædificio recenter exſtructo.

HISTORIA XV.

Die 26. Sept.

Febris quartana.

K***. puer 7 annos natus, morbis infantilibus defunctus, ad cacochymiam inclinans, facie pallida, non pingui, dentibus fere omnibus putridis, halitu gravi, quartanam accepit. Primus paroxysmus ad veſperam, qui dein ita anticipavit, ut quintus paroxysmus decima antemeridiana redierit. Frigus per horam; per tres, quatuorve horas calor. Perfecta poſtmodum apyrexia. Sub paroxysmo queritur de dolore colico, non continuo tamen; appetitus ſub apyrexia vegetus. Nullus hypochondriorum tumor, nec dolor. Abdomen non tumens. Alvus in ſanitate potius difficilis, quam diarrhæica. Subinde tamen dolores colicos habuit. Quotiescunque ægrotavit, ſemper excrevit lumbricos, paucos tamen; ante hanc febrim per aliquot dies diarrhœa levior. Quintus paroxysmus gravior erat prioribus. Cras

die 27. Sept.

expectatur sextus paroxysmns. A primis annis nares sibi sæpius fricat.

℞. Pulveris semin. sant.
——— hieræ picræ
——— rad. valerian. silv. āā ℥j.
Vitrioli martial. gr. xv.
Corn. cerv. ust.
Corrallin. āā ʒβ.
Cort. peruvian. ℥β.

M. f. pulv. dandus in pyxid. Detur puero mane & vesperæ cochleare coffeanum hujus pulveris in pauxillo mellis, ventriculo vacuo.

℞. Unguenti nervin. ℥iij.
——— arthanit. ʒiij.

M. bis de die totum abdomen fricetur probe. Cum discessissem domo in mandatis dedi, ut per tres dies pulvere descripto utatur, postmodum vero sequentia adhibeat;

℞. Pulv. cort. peruvian. ℥jβ.
Syrup. florum rhœad. q. s.

M. f. conditum. Quater de die sumat magnitudinem nucis moschatæ majoris.

℞. Unguent. altheæ comp. ℥ij.
Ol. castorei ʒij.

M. hora ante paroxysmum tota spina dorsi probe fricetur, tunc autem statim decum-

cumbat, & bibat calidum infusum florum sambuci.

N. Jussi, ut, emanente licet paroxysmo, tamen in usu electuarii pergant.

Die 9. Octobr.

Electuarium ex cortice nuper domi relictum non est adhibitum, quia formula deperdita fuit. Adhibebatur hucusque pulvis datus, bis de die purgabatur per aliquot dies, bis terve per diem. Semel sexies dejicit materiam, mucosam sæpe, semper ferme atram (color a medicamento est, nam pulvis aquæ mixtus nigrescit) febris semper eodem ferme tenore pergit. Modo circa decimam matutinam, modo circa undecimam recurrit. ultimi tres paroxysmi paulo mitiores fuerunt. Puer ingenti appetitu, & longe majori, quam ante usum pulveris, modo gaudet. Jussi, ut pulvere modo abstineant, ut nupera præscriptione utantur.

NB. Sub singulo paroxysmo, per omnia paroxysmi stadia, placide & satis profunde dormit. Toto paroxysmi tempore non dolet capite. Post paroxysmum etsi nullibi doleat, tamen manet toto illo tempore in lecto quietus, summe defatigatus, puer alias recens, & lecti alias impatientissimus.

NB. Videtur febris ſenſus internos externosque peculiari modo ſopire. Quod ſi ſomnus hic pertinacior eſſet, profundiorque, haberetur febris, quæ ſub ſpecie apoplexiæ, temporarie redit. Vidi in puero alio octenni tertianam, cujus paroxysmi dormiendo transacti ſunt. Hæ febres gradu tantum differunt ab illis febribus apoplecticis.

Mater timuit adhibere corticem. At admonita eo uti incepit

die 21. Octob,

quo die ſemel tantum datum eſt electuarium, quia eo die paroxysmus, & quidem ultima vice rediit. Usque ad 26. Octobris incluſive dedit mater puero præſcriptam doſin, deinde vero usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem doſin tantum dimidiam. Suaſi, ut per ſeptem aut plures adhuc dies omni die ſemel detur de electuario. Puer optime valet appetitu, & per omnia bene valet.

HISTORIA XVI.

Die 26. Februar. 1773.

Chloroſis.

Domicella N***. 19 annorum. Menſtrua ſæpe tempus antevertentia parciora absque dolore; intermedio tempore fluor albus, non

non excorians. Tumor pedum hydropicus, palpitatione cordis fere continua, difficilis in incessu respiratio. Dolor & vertigo capitis. Hypopia tument. Somnolentia fere continua, pulsus celer. A pastu non gravatur. Quamdiu hæc omnia? An parciora, an vero copiosiora sunt menstrua, an cum dolore & febricula? An dolores colici lumborumve adsunt? pallescit, emaciatur. Pedum tumor jam ultra mensem continuus, ubi tamen antea tantum omni mense rediit, evanuitque; idque jam per biennium.

℞. Limatur. ferri non rubigin. ℥β.
Electuar. diatessar. ℥ij.
— — — hieræ picræ ʒj.
Cortic. winter.
— — peruvian. āā ʒiij.
Roob juniperi.
Syrup. de artemis. q. s.

M. f. electuar. quater de die magnitudinis nucis moschatæ, superbibendo vascula infusi sequentis:

℞. Baccar. junip. cont. ℥iij.
Herbæ salviæ
— — artemisiæ āā Mij.
Rad. glycirrh.
— Fœnicul. āā ℥ij.

Seminis anisi
— — — carvi
— — — fœnicul āā ʒij.

C. C. D. U. Divid. in part. v. Singulam partem infundat cum aqua ℔ij per horam & colet.

Die 20. Mart.

Sumserat tantum dimidiam nucis moschatæ magnitudinem, quater per diem, & tamen quater, quinquies, aut etiam sexies purgabatur. Tumor pedum minor, omnia symptomata minuuntur. Coloratior, & plenior facies. Heri menstrua pallida per unicum diem.

℞. Limaturæ ferri non rubig. ʒvij.
Electuar. diatess. ℥jß.
Pulver. cort. peruvian.
— — — winter. āā ℥ß.
Pulver. cinnamon. ʒj.
Syrup. de artemis. q. s.

M. f. elect. quater de die magnitudinem nucis moschatæ, cum vasculo infusi salviæ frigide bibendo.

Die 20. April.

Una altera vice repetitum est hoc electuarium. Tumor pedum continuo minor, minorque; non purgatur amplius, nisi subinde, & bis tantum per diem. Facies plenio

nior, coloratior multo. Nulla aut parva debilitas.

℞. Limaturæ ferri non rubig. ℥ij.
Cort. winter.
— — peruvian. āā ʒvj.
Electuar. diateſſ. ℥ij.
Pulv. cinnamon.
Calami aromatic. āā ʒjβ.
Croc. auſtr.
Camphor. āā ſcr. j.
Syrup. de artemiſſ. q. ſ.

M. f. electuar. quater de die magnitudinem nucis moschatæ, ſuperbibendo tria cochlearia vini cujusdam generoſi, præcipue abſynthitis. His aliquoties repetitis puella perfecte convaluit, menſtrua bona, crura non tument.

HISTORIA XVII.

Die 9. Maii. 1773.

Intermittens cum pleuritide complicata

Dominus O***. 30 annorum nata ante 5 annos paulo ſupra mammam ſiniſtram ab aſino ungula percuſſus concidit vix non exanimis. Convaluit, at omni fere menſe dolorem in loco olim percuſſo ſentit; colicæ flatulentæ, & acutis obnoxius.

Die

Die 17. Maii.

Ante meridiem ſitis, meridie dolor capitis, lumborum, loci olim percuſſi, laſſitudo, inappetentia, horrores intermixti, noctu ſomnus paucus, mane usque ad meridiem ut heri & noctu. Poſt meridiem vero (die ſcilicet 18. Maii) per omnia bene ſe habuit. Noctu ſomnus per omnia bonus.

Die 19. Maii.

Mane oſcitatio, una alterave pandiculatio, dolor capitis, lumborum &c. uti die 17mo. Hoc die (19mo) ad noctem vocatus inveni pulſum fortem, modice febrilem, linguam albam, humidam, ſudores; dixitque tota die frigora cum caloribus alternaſſe continuo, ita, ut modo caluerit, modo friguerit. Sitis vix ulla. Alvus quotidiana, difficilis, borborygmi. Somnus usque ad duodecimam noctis nullus. Poſt duodecimam vero ſomnus bonus. Sumpſit ſerum lactis cum ſale polychreſto.

Die 20. Maii.

Mane plena apyrexia usque ad meridiem, interim tamen mota eſt alvus, & toties a meridie. A meridie autem ejusdem diei capitis & lateris ſiniſtri, non in loco olim percuſſo, ſed verſus coſtas inferiores, dolor punctorius, pulſus fortis & celer, ſudores, fri-

frigora cum caloribus alternantia; dolor pulſans ad frontem. Veſperi venæ ſectio in brachio lateris affecti, ſanguis cum incipienti cruſta, (ante aliquot ſeptimanas venæ ſectio illi facta eſt, ubi ſanguis cruſtam inflammatoriam habuiſſe ab adſtantibus referebatur). Dolor capitis, & lateris ſtatim a venæ ſectione ceſſarunt. Noctu nullus ſomnus, convulſivæ brachiorum, digitorum tractiones, frequenter redeuntes. Mane

die 21. *Maii.*

adhuc calores, ſubinde adſcendentes ad caput, non tamen ita frequentes, uti noctu. Circa meridiem vix aliqui calores, a meridie nulli. Sedes ter mota eſt a ſero lactis, cui tamen nil additum fuit. Veſperi pediluvium cum limonada, usque ad mediam noctem ſomnus paucus, poſt mediam vero noctem ſomnus bonus, uti & mane; calores nulli, nec ulli dolores, ſicque totam diem 22. transegit. Toto tempore ſumpſit per diem ſex vascula ex potu theato cum paulo cremore tartari, pro potu vero ordinario ſerum lactis, prout id ab opilionibus paratur, aut limonada. In his uti & in diæta refrigerante pergere juſſus eſt.

NB. Homo robuſtus, motui & vino indulgens. Die 19. vocatus ad noctem, ſtatim

tim volui venam ſecare, obſtantibus licet matronis, utpote in febri intermittente venam non eſſe ſecandam, clamantibus. Sed chirurgum ebrium adhibere non poteramus.

Die 23. Maii.

Ad veſperam diei hujus, quo die toto appetitus aderat, circa nonam veſpertinam rediit dolor capitis ad frontem & ad tempora. Somnus aut nullus, aut cum inſomniis multis. Circa auroram ſomnus bonus & poſt hunc ſomnum ſat bene ſe habuit. Circa meridiem autem hujus diei (23. Maii) denuo capitis dolor, æſtus, quæ tamen omnia diſceſſerunt, ſubinde iterumque redierunt. Ad veſperam hujus diei altera vice vocatus feci venæ ſectionem in pede, adplicui epiſpaſtica ad plantas. Pulſus etiam ante venæ ſectionem parum celer, & vix naturali celerior fuit, ſed fortis. Poſt venæ ſectionem omnia bona. Lingua modice alba, appetitus & heri & hodie bonus. Sumpſit potum pectoralem & ſerum lactis cum nitro, & adhibito ad veſperam pediluvio & poſt id epiſpaſtico, hisque per duos tresve dies continuatis, nullum ſymptoma rediit, ſed bene ſe habuit, priſtinasque reſumpſit vires.

NB. Ad veſperam jubeo pediluvium dare, & poſt hoc adplico epiſpaſtica eousque, dum

dum ægrotus de insigni ardore conqueratur, & ob id inquietus esse incipiat. Removeo tunc, ne, dum *revellere* volo humores, eosdem excitatis doloribus vehementioribus, magis *incitem.*

Patet facile *usus* & *abusus* vesicantium, qui determinari acuratius debet.

HISTORIA XVIII.

Die 20. *Maii* 1774.

Obstructiones viscerum abdominalium.

Domina de M***. 24 annorum. Fluor albus subinde acris, pedum gravitas, pustulæ faciei, a multis jam annis. Crura non tument. Olim morbo pallido virginum & pravo in carbones, sal, coffee &c. appetitu laboravit. Quater peperit feliciter. Partus ultimus erat mense decembri. Tumores in abdomine duri, utrumque hypochondrium tumet, doletque; major autem & tumor & dolor in hypochondrio dextro. Menstrua pauca, cum pauca rubedine albescentia, tardant plerumque, & cum febri prodeunt. Appetit bene. Sæpe conqueritur de oppressione pectoris; palpitationes cordis. Somnus bonus. Si menstrua subinde copiosius fluant, abdominis minor tensio est.

℞. Sa-

℞. Sapon. venet. ℥vj.
G. ammoniac.
Extract. rhei āā ℥iij.
Balſ. peruv. q. ſ.

M. f. pil. gr. jv. Quater de die ſumat quatuor.

Poſt aliquot dies ſupervenit dolor lumborum, capitis, oppreſſio pectoris abeuns redeunsque per diem aliquoties, laſſitudo corporis, pedum, & præcipue plantæ pedis dolor urens laceransque, formicatio per brachium & digitos. Appetitus ſubinde bonus, ſubinde proſtratus. Hinc facta eſt venæ ſectio in brachio. Nulla cruſta. Bene inde inde ſe habuit. Hæc omnia ſymptomata jam ante uſum pilularum adfuiſſe ait, at longe mitiora. Si prioribus plethoræ ſignis addas ſequentia: ſcilicet digiti ob plenitudinis & diſtenſionis ſenſum comprimi in pugnam vix poſſunt. Somnus aut profundior ſolito, aut cum inſomniis pluribus ſolito, aut terrificis, aut exiguus, & vigiliis interruptus, aut cum convulſionibus artuum & ſubitanea excitatione. Calores ſubito adſcendentes. Sic habentur pleraque plethoræ ſigna, quæ præcipue ſe produnt in ebullitione ſanguinis vernali.

Die

Die 10. *Julii.*

Poſt uſum harum pilularum dicit, fluorem copioſiorem eſſe, non acrem, ſedem bis, ter, quaterve per diem moveri. Appetit, & ceterum bene per omnia valet, excepta aliqua corporis laſſitudine.

℞. Sapon. venet.
Extract. rhei āā ℥vj.
Gum. ammoniac. ʒiij.
Balſ. peruvian. q. ſ.

M. f. pil. gr. jv. Sumat ut antea.

A pilulis non purgatur. Sedes quotidie ſemel, ſolida. Menſtrua modo prima vice denuo debito tempore redierunt, copioſiora, quam alias hucusque, at necdum ea copia, qua fluebant tempore integræ ſanitatis. Fluxerunt absque dolore, exiguum dolorem colicum die menſtruationis ſecundo ſi excipias. Corporis laſſitudo, pedum per noctem ad malleolos tumor oritur, qui tamen tempore antemeridiano decreſcit penitus. Fluor albus minor, non rodens. Abdomen, quod alias tumuit, minus longe modo tumet, & eſt molle, reſpiratio bona, appetitus & ſomnus bonus. N. Danda paulo magis & efficacius ſolventia.

℞. Extract. rhei ℥j.
G. ammoniac. ℥β.

Myrrh. ℥iij.
Balſ. peruv. q. ſ.

M. f. pil. gr. jv. Quater de die pilulas quatuor.

Repetitio harum pilularum facta eſt aliquoties. Rediere menſtrua bona debito tempore. Fluor albus emanſit. Facta gravida circa medium tempus graviditatis ob pectoris oppreſſiones venam ſecuit proprio marte; inde copioſior & vix non continuus aquoſæ materiæ fluxus. Circa ultimos menſes languidus & demum vix ullus fœtus motus. Imperata quies eſt, datusque cortex peruvianus, inde vividior infantis modus. At perſtitit fluor. Debito tempore peperit vivam prolem, quæ poſt horæ quadrantem exſpiravit. Dolores poſt partum anodyno ſopiti ſunt. Exacto puerperio fluor albus rodens per intervalla. Poſt quatuor ſeptimanas menſtrua pauciſſima per diem unum apparuere. Abdomen tumidum, non durum, ſed dolens ad dextram ejusdem partem.

Menſe Majo & Junio binis vicibus pilulæ ultimæ repetitæ ſunt. Menſtrua redierunt ſtato tempore, prima vice copioſa, minus copioſa vero altera vice, ſcilicet die 19. Junii. Abdomen tumet minus tamen poſt menſtrua. Dolet latus abdominis dextrum,

in

in quod olim puella adhuc impegisse se dixit in lapsu ad terram, inde semper locum ad attactum doluisse. Post ultima menstrua fluor albus rodens per diem unicum apparuit. Dedi sequens:

℞. Extract. martis pom.
——— gentian rubr.
Gummi ammoniac.
Mass. pil. ruff. āā ℥ß.
Elix. ppriet. q. s.
M. f. pil. gr. jv. ter de die quatuor.

℞. Unguent. martiat. ℥ijß.
Spirit. salis ammon.
Camphor. āā ʒj.
Moschi q. s. ad grat. odorem.
M. vesper. nungatur manu abdomen.

Absumptis his pilulis per octo septimanas nil adhibuit. Menstrua binis interim vicibus redierunt, semel post sex septimanas, minus copiosa; post menstrua fluor albus copiosissimus, abdomen detumuit tunc temporis. Rediere denuo menstrua post tres septimanas copiosa admodum, nigricantia, foetentia. Post menses nullus fluor albus, at tumor abdominis major dolorque ad attactum. A coena vel modica sentit magnam ventriculi & abdominis inflationem, appetit, dormit. Latus abdominis dextrum post

 usum

uſum unguenti minus durum eſt, minusque dolet.

HISTORIA XIX.

Die 1. *Jun.*

Pleuropéripneumonia.

Dom. F***. 30 annorum. Die Veneris circa decimam antemeridianam horror, calor, dolor lumborum & capitis, ſitis magna, dedolatio. Somnus paucus.

Die 2. *Jun.*

Scil. Sabathi, omnia eadem. Nox eadem, ſcilicet ut pridie.

Die 3. *Jun.*

Mane ſurgens extra lectum toto tempore. Omnia leviora. At veſperi magna pectoris oppreſſio accedit, dolor punctorius lateris ſiniſtri, tuſſis; recruduerunt ſymptomata priorum dierum. Nox eadem.

Die 4. *Jun.*

Omnia ut heri. Veſperi hujus diei vocatus feci largam venæ ſectionem in brachio lateris affecti. Cruſta inflammatoria magna. Ad noctem pediluvium & poſt illud epiſpaſtica; quæ tamen ante ſomnum adhuc, excitato ſufficienti in pedibus pruritu, detractæ ſunt. Poſt venæ ſectionem omnia ſtatim miniora. Noctu ſomnus melior.

Die

Die 5. *Jun.*

Mane nullus dolor punctorius. Levis oppressio pectoris. Sputum croceum; ad vesperam febris intensior, oppressio pectoris longe major. Intensus valde dolor capitis, laterisque sinistri punctorius. Sputum subinde croceum, subinde pure sanguineum. Convulsiones in dormiente præcipue, brachiorum pedumque. Venæ sectio facta est in altero brachio; crusta. Epispastica post pediluvium. Nox melior

die 6. *Jun.*

Mane omnia meliora, nullus dolor pungens. At a meridie intensus denuo capitis dolor, convulsivi artuum motus denuo. Facta est venæ sectio in pede. Crusta. Pediluvium & postea epispastica. Nox bona.

Die 7. *Jun.*

Levis diarrhæa. Alvus cocta; levamen magnum se hac die percepisse ait. Plena omnium symptomatum remissio. Nox bona.

Die 8. *Jun.*

Pergit diarrhæa. Reliqua ut heri. Tussis, sitisque discessere. Sputa nulla. Urina ad vesperam paulo coloratior naturali. Nox optima, somnus profundus, reficiens. Hac nocte post mediam circiter noctem se multum sudasse dixit. Mane urina sanorum.

Subſequentibus diebus & noctibus optime ſe habuit, præprimis vero ſomnum affirmat ſibi quietiſſimum diuturnum & reficientem eſſe.

NB. 1) Peripneumonia *absque ſputis* die ſeptimo *per diarrhæam* eſt judicata.

2) Circa initium diei nonæ ſudor tamquam ſecundaria criſis, poſtquam urina penitus naturalis.

3) Affirmante chirurgo, urina quæ primis diebus, quousque ſcilicet vena ſecari debuit, fere ſanguinei coloris fuit, nunquam ſedimentum poſuit, ſed vix aliquam, & vix conſpiciendam nubeculam ſubinde depoſuit. Sed ſenſim ad colorem naturalem rediit.

4) Modus applicandi epiſpaſtica poſt pediluvium, eaque ante horam ſomni ſufficienti pruritu excitato detrahendi, notandus. Uſus aut abuſus veſicantium.

5) Toto tempore uſus eſt pro potu ordinario decocto hordei cum melle. Item ſumſit omni bihorio vasculum coffeanum infuſi foliorum rhœad. verbaſci, altheæ cum oxymelle ſimplici, ſyrupo rhœad. & nitro.

6) Cum die decimo quarto hominem ſanum inviſerem, is mihi retulit, ſe ſubinde de repente in fortiori reſpiratione, ſternutatione, dolorem punctorium ſed brevi denuo

nuo evanidum in loco illo ſentire, ubi antea dolorem pleuriticum ſenſit. Ceterum ſe per diem optime valere. Locus antea iſte erat ad infimam thoracis ſiniſtri partem. Arbitrabar adhæſionem factam ibidem eſſe ad pleuram.

HISTORIA XX.

Die 17. *Julii* 1773.

Variolæ confluentes

Puella K***. quatuor annorum. Bene valuit ſemper exceptis quibusdam intermittentibus facile & per ſe abeuntibus; nuper omni tertia nocte calores aliquos habuit, ceterum appetit. Per tres dies & noctes perfecte ſana fuit.

Die 17. *Julii.*

Circa quartam pomeridianam horror. Dein calor & ſomnus continuus. Oculi ad initium lachrimoſi. Sitis, dolor lumborum; vomuit ſemel. Inquietudo ſubinde & jactitatio. Motus labiorum, quaſi lingentis & guſtantis fere continuus; phantasmata ſubinde. Nox eadem.

Die 18. *Julii.*

Calor intenſus, ſitis, comatoſa affectio. Semel vomitus; jactitatio.

 Die

Die 19. *Julii.*

Mane in facie pustulæ, subinde in facie, digitis, paucissimæ in pedibus. Major sui præsentia. Sitis minor, nullus dolor. Optime se habuit circa meridiem; pustulæ in facie copiosissimæ. A meridie denuo major somnolentia, jactitatio, minus tamen dormit. Motus labiorum quasi gustantis rediit. Omnia sibi dolere aiebat, Delirium leve subinde. Urina citrina, pridie tamen copiosior. Sudores nulli. Pustulæ confertissimæ; difficilior hodie per nares spiritus. Tumor palpebrarum, & faciei modicus. Pulsus carotidum. Sitis major quam ante meridiem. NB. Omnia tamen erant mitiora paulo, quam heri ad vesperam, tunc, quando vocatus veni. NB. Puella pinguis & eusarcos, rubra facie, & statura tali, quæ pro illa ætatula major & habilior esse solet. Suasi, ut copioso potu tepido utatur. Fœtor oris acidus, magnus. Subinde tussicula.

Hac die, scilicet 19. Julii, ad vesperam somnus continuus. In somno subinde subrisit. Frequens sternutatio. Minor oris fœtor, minor jactitatio. Urina citrina. Corpus ad attactum moderate calidum circa noctem. Subinde sed raro tussicula sicca.

NB.

NB. Die 16. Julii ex relione matris puella jam eſt conqueſta de dore lumborum, & a meridie illius diei peter conſuetudinem dormivit una alteray hora. Ut forte ab hac die faciendnm moti initium ſit.

Nox die 19. Julii ſequens tnquilla cum ſomno continuo.

Die 20. Julii.

Mane plurimæ puſtulæ rutæ in tota facie, brachiis & manibus, itn in pedibus; in ſuperiori crurum & rachiorum parte, item in trunco corpors vix una, alterave puſtula. Facies quaſi erſipelate aut morbillis affecta videtur, niſi qud in mento plurimæ ſint puſtulæ, ſed ſolariæ, interſtitiis albis, quæ albedo in gens inter puſtulas non adparet, cum vis aliqa ibi emineat, ſed eryſipelas eſſe videatur; fors etiam rubor naturalis, quo puella alias ſmper valde intenſo gaudebat, multum fac:, ne interſtitia primis his diebus alba in his faciei partibus, ſcilicet genis, adpareat. Plena hoc mane ſui præſentia, calores modiciſſimi ad attactum, & in toto corpre diaphoreſis, quam hucusque non adverti. Per duos cum dimidio dies nil comedit. Alvus a triduo nulla. Puſtulæ in plantis pedum plurimæ, in manibus & pedibus ſolitariæ

multæ, sed aliquibus harum partium locis sibi invicem implicitæ. Lingua alba, humida. Mior oris fœtor. Os, labiaque sibi dolere ai, etiam hac nocte sæpius audita & visa e os sibi lingere, & quasi gustare per sonum.

NB. Omnibus animadversis videbatur mihi hoc genus variolarum propius ad *confluentes* accedurum, quam ad discretas. Puella cutem habet crassam, exercitatam, & ferendis aëris injuriis adsuetam a prima ætate. Somnolentia, & sternutatio etiam post eruptionem alias potius morbillos prænuntiant.

Die 20. Julii.

Tota die plures, pluresque erupere pustulæ, at in reliquo aut nullæ aut forte una solum alterave adparuit solitaria. Nulla febris aut valde exigua, plenaque sui præsentia. Paulo plus facies tumuit.

Die 21. Julii.

Tota facies intense rubra, pustulæ potissimum confluunt, rubræque sunt, in medio subsident. Sunt variæ figuræ, variæque amplitudinis, sed non acuminatæ, irregulares, multangulæ in plerisque locis faciei, in aliis faciei partibus præcipue genis, & ad latera nasi ita confluxere, ut vesicam florido

rido sanguine plenam referrent amplam. Nasus totus usque ad suam radicem a confluentibus variolis obsessus est. Plus variolarum & magis confluentium in sinistra faciei parte. Hodie etiam in reliquo & quidem in toto corpore adparuerunt variolæ irregulares, & multangulæ, humiles, & brevi postmodum depressæ, in medio attamen discretæ. Nulla febris. Bonus somnus.

Die 22. Julii.

Copiosissimæ ubique, pauciores tamen respective in pectore & collo, quam alibi.

Die 23. Julii.

Mane adparebat lata, splendens albedo in sinistra faciei parte, ubi maxime confluxere, scilicet circa genas. Sed hodie ad vesperam redii denuo ad ægrotam, a qua die 20. Julii circa meridiem discessi. Inveni in toto corpore variolas irregulares, multangulas, latas, humiles, & in medio fere omnes depressas, rubras læte. Attamen in sinistra faciei parte, ubi illas quam maxime confluxisse dixi, jam non rubebant, sed vesicam albam representabant. In dextra vero faciei parte omnia adhuc rubebant, ut etiam in artuum extremitate, ubi tamen initia apparebant albedinis quam proxime futuræ, supra oculum dextrum lata plaga confluen-

fluentium, & veſicam albam & ſplendentem repreſentantium. Idem apparuit in toto naſo. In dextræ manus dorſo lata, magnaque puſtula perfecte nigra adparuit tota, de cujus dolore ſæpius conquerebatur, in eadem manu verſus cubitum plures variolæ præcipue in ſui medio depreſſo livebant. Vidi etiam paucas liventes, & fere jam nigras in ſiniſtro pede. Somnus bonus. Vix ulla aut nulla ſenſibilis febris.

Die 24. Julii.

Mane circa mentum & hypopia flaveſcebant ex albo. Variolæ potiſſimum albeſcebant, dein ſucceſſiee flaveſcere modice cœperunt, atque in medio attolli, turgereque. In dextra faciei parte pariter *attolli*, *albeſcere*, *leviſſime flaveſcere* incœperunt. Idem in artuum omnium extremitatibus factum eſt; eodem ſervato maturationis ordine, quem in prorumpendo ſervarunt, eadem mutatio facta eſt, ſcilicet ut primo attollantur in medio antea depreſſo, dein albeſcant, at demum nullæ ex iis flaveſcant. Puſtulæ faciei præcipue circa hypopia & mentum hodie a meridie pus ſat bonum & copioſum ſudant. In reliquo vero corpore, artuum extremitatibus exceptis, depreſſæ in medio adhuc ſunt, & rubent. Variola illa lata nigraque in dorſo

so dextræ manus albescere incipit, & nigredinem contraxit versus sui medium, ubi tamen turgere jam incipit, ita, ut modo longe minor nigredo ibi adpareat. Reliquæ variolæ, quæ lividæ nigræque adparebant, jam minuunt nigredinem, aut livorem. Heri & hodie crassa & tenax saliva aliqnoties exspuitur. Fluxit heri & hodie mane per nares serum, uti in coryza solet. Facies magis tumet. Febris nullæ indicia. Puella dolorum sat patiens & pro morbi gravitate adhuc alacris. Per tres jam dies sæpius varia adpetit, atque etiam comederet, si concederetur. Heri vesperi, cum toto morbi tempore nullum habuerit alvum, curavi immittere subpositorium ex vitello ovi & sale communi paratum, & tenui linteolo per modum noduli ligatum; attamen nulla alvus. Hodie ergo curavi aliud ex æquali portione mellis, saponis & salis coquendo parari. Quo immisso secuta alvus est cum scybalis duris. Appetit, dormit, sæpius etiam per diem.

Die 25. Julii.

Somnus priori nocte minus quietus, paulo major sitis. Mane variolæ circa mentum & in dextra faciei parte in crustam abiere, ὑπώπια detumuerunt aliquantum. At manus adparebant magis tumidæ & dolebant

val-

valde. Sæpius hodie bibit hoc mane; plus querulatur. In manu variolæ nigræ & liventes disparuere penitus, præter illam majorem nigram. Omnes in manibus & pede ſiniſtro inſigniter turgent. In pedibus quæ prius erant lividæ, tales jam non ſunt, excerpta una alterave modiciſſime adhuc in medio liveſcente. In dextro pede etiam incipiunt attolli magis magisque. In dorſo & pectore pars variolarum minus ad *boni moris variolas* accedit, quam ad *confluentes*, & ibi, uti & in collo & pectore vocari poſſent *cohærentes*. Multæ tamen in his partibus *veræ discretæ*. Hodie alvus compacta.

Animadverſiones practicæ.

NB. 1) In ſiniſtra faciei parte, uti & in ſiniſtro pede *citius*, *copioſius* & *pernicioſiores* ac *magis confluentes* adparebant. In pedibus præcipue, item in cruribus valde pruriunt puſtulæ.

2) Mutatio variolarum *liveſcentium* & *nigrarum* in *boni coloris* variolas notatu digna eſt, cum talis *liveſcens aut etiam nigra puſtula* in medio collapſa, revere ſit *gangrænoſa*. Partes ergo gangrænoſæ non ſemper pro ita emortuis haberi debent, ac ſi in vitam quaſi redire non amplius poſſent, id quod *Haenius* etiam confirmat, qui manum gangrænoſam pulvere corticis reſtituit.

3) Nul-

3) Nullum apparens incommodum ab alvo per octo dies obstructa. Puella toto hoc tempore liquida ut plurimum diæta utebatur.

4) In tam copiosis & malæ indolis variolis hucusque nulla *suppuratoriæ febris* apparentia signa, nisi paulo majorem hanc inquietudinem pro effectu hujus febris reputes, potius tamen ex tensione cutis in manibus tumescentibus, meo quidem judicio repetenda.

5) Facilior tolerantia ærumnæ variolarum mali ut plurimum mors, quam aliarum benignarum a me in aliis pueris frequenter conspectam.

6) Confirmatur observatio, quam in aliis etiam variolantibus feci, scilicet lævam faciei partem *copiosiores* ut plurimum variolas & *citius* prorumpentes habere; rationem putabam olim hanc esse, quia cutis in læva faciei parte mollior quam in dextra est, cum dextræ potissimum parti incumbere dormientes soleamus; at in hac puella ex certa parentum observatione constitit, illam diversissimos habuisse in somno situs, ita, ut nullo certo situi fuerit præ alio assueta.

Pustulæ artunm superiorum & inferiorum vesiculas referunt sero albo, limpido,

tenui-

tenuique repletas. Hodie ad noctem ingens in facie pruritus ortus est, praecipue vero in sinistra gena, quem locum etiam insigniter perfricuit. Alvus compacta. De nocte pruritus aeque magnus in dextra gena, & dein in fronte, postea in manibus. Alvus hac nocte conpacta. Prae ardore & pruritu ferino somnus nullus.

Die 26. Julii.

Mane perexit pruritus; accessit pruritus pedum. Ex vesiculis perfrictis fluxit copiosum serum limpidum & tenue. Alvus a mane usque ad meridiem ter posita est, compacta, & biis ultimis vicibus albescens, quasi caseosa. Pruritus & inde ingens inquietudo, jactitatio. Vidi hoc mane variolas in corpore toto complanatas, plurimasque in medio depressas. Interstitia fere omnia aut alba, aut levissime inter confertas pustulas rubescentia; limbus ad basin variolarum pallidissime rubebat.

Facies detumuit, uti & manus notabiliter, in quibus cutis non amplius tensa est. Pustulae faciei tam boni quam mali moris exsiccatae sunt. In locis illis faciei, ubi variolae penitus confluxere in vesicam, alba modo, lataque squamma cuti firmiter adhaerens, depressaque est.

No-

Nota. Variolæ faciei *octavo* morbi die maturefcere inceperunt, *undecimo* exaruerunt, quibus diebus etiam malæ variolæ faciei & ad maturitatem & exarefcentiam pervenerunt. Facies & manus die undecimo uti, monente Sydenhamo, in bonæ notæ variolis folet fieri, infigniter detumuerunt. Vefperi alvus compacta, noctu ingens artuum pruritus, deinde infimi dorfi, jactitatio continua, & incurvabat fe frequenter, uti in opifthotono. Per exigua intervalla fomnus.

Die 27. Julii.

Mane paulo quietior. Dato pharmaco anodyno fomnus, fæpe quietus, fæpe vero turbatus cum perpetuo dorfi ad lectum affrictu. Somnus modo fat placidus, modo turbatus, cum vigiliis & frictione dorfi alternabat. Heri & hodie frequenter aquam petiit, frequentius tamen hodie. Puftulæ mane pallidiores, quam pridie, omnes complanatæ & in medio depreffæ, & in femoribus leviffime ex pallido cærulefcentes. A meridie quietior, plus dormivit, minor pruritus. Sedem pofuit compactam vefperi.

Nota. Variolas dari *duplicis generis discretas*, patet. Prima fpecies eft illa *benigna*, in qua variolæ funt *faftigiatæ*: altera *maligna*, ubi funt *humiles* & in medio fui

depreſſæ. Has ultimas in toto corpore habuit. Differebat hæc ultima ſpecies a prima, apud hanc aegrotam *primo* quoad tempus eruptionis; ſerius enim prorumpebant.

Secundo. Inſigniori pruritu, imo intolerabili ſe diſtinguebant. Item pruritus jam adfuit *ante tempus*, cum ſcilicet alias primum ſolet accedere pruritus *puſtulis arescentibus.*

Tertio. Ex eo tempore, quo inceperunt albeſcere, *eodem immutabiles* perſtitere ad mortem usque; depreſſæ in medio, planæque.

Quarto a vere confluentibus diſtinguebant ſe etiam defectu *veræ ſalivationis*, aut *diarrhϾ.*

Ad veſperam dici 27. Julii multi flatus cum ſtrepitu abivere. Noctu nullus ſomnus, incongrua ſubinde dixit. Inquietudo & jactitatio, ſed minor quam prius. Mane quietior. Singultus, flatus ano emiſſi frequenter; quies. Reſpiratio profundior, non accelerata, inæqualis. Poſtmodum paulo celerior, & mors circa mediam undecimam ante meridiem. Statim a morte puſtulæ pallidiſſimæ & livescentes, absque ulla prorſus rubedine. Abdomen inflatum, & fœtor inſig-

insignis cadaverosus. Mortua est ergo in medio *diei 13 morbi sui.*

Regulæ practicæ ex hoc morbo deducendæ

Regulæ practicæ.

1) ut primum adparent variolæ *malignæ*, etsi reliqua symptomata *lenia* ad speciem sint, tamen *statim ab initio* danda sunt antiseptica. Si febris torpeat, in corpore debilitato per senium, aut morbum prægressum, aut prægressam aliquam evacuationem insigniorem, dari debent *camphorata*, quorum tamen raro locus est. In nimio autem æstu febrili *acida fossilia* dari debent. Sic sequens julapium erit insigne, scilicet.

℞. Syrup. flor. Rhœad. ℥j
Spir. vitrioli ʒß.

M. Dosis in puero dictorum annorum pro unico die. Potest etiam accipi syrupus violarum. Proderit hoc julapium in *febre suppuratoria* variolarum etiam benignarum. Item in acuta febre qualicunque, ubi aut sola sitis, æstusve aut etiam petechiæ adsint. Optimum antisepticum est *cortex peruvianus*, *ejusque decoctum*.

2) Non fidendum morbi lenitati. Qualis in hoc morbo usque ad initium diei undecimæ fuit. Sed lucrari debet medicus &

ægrotus illud tempus ad prævertendam vel averruncandam gangrænam.

3) Puſtulas ſive pure, ſive ſero turgidas aperire.

4) Rariſſime *camphorata* convenire patet ex eo, quia ſæpe homines robuſti bene antea valentes malignis variolis corripiantur, ubi virium defectus accuſari non poteſt. Potius inflammatio nimis vehemens, quæque ob ſuos acceleratos progreſſus cito in gangrænam abit, accuſari debet. Camphora *putredini* potenter reſiſtit, ſi ea ab *inerti humorum motu* aut potius ab *eorundem ſtaſi* ab inopia eorum provenit. At ſi putredo ab nimium aucto humorum motu proveniat, adeo tunc camphora non præpedit, ut etiam inſigniter promoveat gangrænam. *Cortex peruvianus* magis convenit; conveniret autem certiſſime, ſi præter vim antiſepticam non haberet vim adſtringendi. Diſcidi in puella variolas varias in femore & pedibus; vidi in aliquibus inflammationem puſtulæ ſubjectam ad oſſa uſque penetraſſe, & in portionis inflammatæ medio quaſi filum atrum ex centro nigreſcente puſtulæ varioloſæ ad os uſque ductum. Hinc cum non tantum in ſuperficie corporis externa, ſed per ſubjectas partes, & forte etiam in ſu-

per-

perficie viſcerum, eorumque ſubſtantia, & horum quidem, quorum plena ferme integritas ad vitam eſt neceſſaria, variolæ appareant, etſi earum ſedes tam exacte determinata nondum ſit, patet, aucto humorum motu per camphoram non variolas modo viſui ſubjectas, ſed & omnes alias, id eſt univerſalem inflammationem augeri, gangrænamque invitari, potius conveniunt *acida, & præ ceteris foſſilia.* Camphora convenit in gangræna aliunde quam a prægreſſa inflammatione orta, ſive ſi a *ſtaſi humorum non inflammatoria* oriatur. Aut ſecundo, ſi ſtaſis humorum etiam inflammatoria gangrænam fecerit, modo hæc ſtaſis in *aliqua* ſolum corporis parte, eaque talis ſit, ut ab univerſali & nimio humorum motu originem non trahat, quo adhuc magis aucto latius quoque gangræna ſerperet. Aut tertio hæc ſtaſis humorum inflammatoria prægreſſo univerſali nimio eorundem motui ortum ſuam debeat, tamen quiescere jam conſopitumque eſſe hunc motum oportet, ita, ut data etiam camphora ad eandem, quo prius, vehementiam concitari non amplius queat, ſolaque vis ejus antiſeptica conſideretur.

Obſervationes Sydenhami oſtendunt, nimiam eſſe in malignis variolis inflamma-

tionem, & methodum antiphlogiſticam adhibet.

Si gangræna jam adſit, eandem methodum cum uſu corticis conjungi poſſe exiſtimo, adhibitis ſimul *acidis foſſilibus*. Si autem quis præ cortice camphoram putaret magis antiſepticam, is certe curam ſimul ſumme antiphlogiſticam deberet adhibere.

Ea, quæ hujusque dicta ſunt, eodem modo de petechiis dici poſſunt.

In puella hac pariter inveni in tunica celluloſa ubique ſerum tenue, limpidum, uti in anaſarca. Puſtulæ diſciſſæ ſudabant pauxillum ejusdem ſeri. Punctum in puſtula medium intropreſſum ubique in corpore fuit, ſubjecta huic puncto portio cutis nigræ ut plurimum fuit, etſi ipſum punctum ſæpe ſolum ad colorem ſubfuscum accederet. Subinde color iſte niger ſubjectæ cutis altius, etiam ad ipſa oſſa penetravit.

HISTORIA XXI.

Die 16 Auguſt.

F. Intermittens.

Domicella 30 annorum circiter, nullius circa diætam erroris conſcia, nuper circa veſperam calet: noctu pergunt calores, mane laſſitudo & dolor capitis ac lumborum pergit,

git, ſed mitius. Die tertio ante meridiem friget, ſed modice vomit, & dejicit, calet, cum dolore capitis. Die ſequenti laſſitudo, inappetentia, die ſequenti bihorio prius dejicit, vomit, idque ſæpius & utrumque ſimul; calet; vomitus per 2 horas. Calor autem absque frigore tota die, noctu ſudor. Mane laſſitudo. Plures adhuc paroxysmi venerunt graviores ſemper, cum dejectionibus & vomitibus, id eſt cum vera cholera; calor; pulſus celer & parvus absque frigore. Anticiparunt ſemper circiter bihorio paroxysmi. Poſt quintum paroxysmum ſumſit omni bihorio duo cochlearia ordinaria ſequentis.

℞. Aquæ ceraſor. nigr. ℥ij
— — cordial. temper
Syrup. Abſynth āā ℥j.
Extract. cort. peruv. ℥β.
Pulv. cort. peruv. ʒij.

Miſce. Omni bihorio cochlearia duo ordinaria.

Emanſit paroxysmus. At ejus loco laſſitudo major tempore conſueti paroxysmi. Repetitum prius eſt. Rediit deinde nihil, at manſit inappetentia. Nullus nec eſt, nec fuit hypochondriorum dolor aut tumor, nec ventriculi. Omni mane ſitis & a meridie

os gluitnoſum, & ſaliva craſſior. Repetita denuo priora, ita ut omni mane duo cochlearia ſumat. Sitis minor, os minus glutinoſum, appetitus rediit. Poſt decem ab ultimo paroxysmo dies, dolor capitis & laſſitudo omni tertio die redierunt, die alias bona: ſolventia & cortex profuerunt.

Nota. Hoc menſe (ſcilic. Julii 1773.) plurimæ febres tertianæ, ſimplices & duplicatæ, pauciores quotidianæ. Plerumque in paroxysmo ſingulo pituitæ, materiæque flavæ, viridis, amaræ vomitus. Primi paroxysmi modicum habuere frigus; poſteriores autem non habebant, ſed vomitum frequentiorem, caloresque diuturniores.

Vidi aliam tertianarum ſimplicium & compoſitarum ſpeciem *absque vomitu* ſed plerumque cum 6 horarum frigore, calore intenſiſſimo & maxime diuturno.

Nullus menſis ex prioribus *tot* & tam *graves*, & *difficilius abigendas* febres numeravit, ſicut Julius. Erat plerumque ſiccitas & ſquallor hoc menſe.

Vidi talem tertianam, quæ quintum paroxysmum habuit omnium vehementiſſimum, cum priores continuo gradatim facti fuerint meliores; at hunc ſecuta ſunt exanthemata; urticalia in cruribus, & inde eman-

ſit

fit febris. Fuit autem in hac febri adhibitum Thee amarum cum Sale polychresto; fuitque absque vomitu sed cum diuturno calore & copioso sudore. *Nota.* Vidi sæpius febres tertianas simplices & duplicatas exanthematibus urticalibus judicari.

Nota. Vidi sæpius præcipue in tertianis simplicibus, & adhuc sæpius in duplicatis, vernalibus & autumnalibus, & nunquam esse perfectam apyrexiam, & adesse *speciem continuæ remittentis*; attamen non semper debent in hoc casu, imo raro admodum venæ sectiones fieri. Ratio videtur esse hæc: multæ febres sunt a saburra primarum viarum productæ, hinc illa symptomata e. g. sitis, inappetentia, oris amaror oriuntur. Hinc etiam capitis dolor *deuteropathicus*. Lassitudo a prægresso tumultu febrili deduci facile potest. Male! ergo illi in febribus autumnalibus præcipue, sibi regulam pro necessitate venæ sectionis faciendæ deducunt ex *imperfecta tali apyrexia*, id quod tamen a Medicis non ignobilibus factitatum vidi. Secundo contingit ut sæpe copiosus sequatur sudor in fine paroxysmi undecunque orti. Jam cum & internæ & externæ partes æqualiter sudent, facile fit, ut sudoris quid in primis viis maneat; inde-

que primis viis affectis oriantur symptomata superius enarrata. Tertio; subinde ob inpatientiam ægri se in lecto continere & finem sudoris exspectare nolentis fit, ut crisis integra materiei febrilis pro præsenti paroxysmo non fiat. Ideo repetunt calores etiam tempore apyrexias, variaque male affecti corporis symptomata inde oriuntur. Ejusmodi continua remittens apte vocari posset *continua remittens spuria.*

Sæpius adverti, febres cortice curatas frequenter recidivare, nisi diu usurpetur cortex. Eæ, que methodo *solvente* curantur, non recidivant. Redeunt subinde de novo, si nova fuerit data caussa. Vidi febres tertianas vomitorio & dein copioso cortice tentatas suffocatasque; at præter recidivam tumor abdominis magnus secutus est, urina coloris castanei, & post moram nigri penitus cum sedimento lateritio copiosissimo: datis solventibus curata postmodum sunt hæc symptomata. In constitutione anni 1773 mense Julii vidi homines biliosos hoc tempore vomitorio ingentem saburram biliosam ejecisse, & dein datis solventibus curatos.

Histo-

HISTORIA XXII.

Die 1. August. 1773.

Pleuroperipneumonia.

Ladislaus H***. ab aliquo tempore ſcabie laborat. Curatio purgantibus mercurialibus tentata a chirurgo eſt. Minuebatur ſcabies adhibito unguento mercuriali una alterave vice. Nuper orto per aliquot dies frigore, pro hac tempeſtate ſatis magno, raucedo contracta per duos dies; die proximo

2. *Auguſt.*

ad veſperam queritur dolorem capitis, calorem. Nox cum multo ſomno. Die proximo

3. *Auguſt.*

mane ſurgit, alvum depoſuit. Denuo decumbit; paulo poſt dolorem capitis queritur. Attamen mane alvus poſita, ante meridiem bis vomuit materiam bilioſam. Decumbit paulo poſt, dormitque tota die. Subinde tuſſitat. Noctu ſomnus bonus, & binis vicibus hac noctu manus pedesque convelluntur.

Die 4. *Aug.*

Mane ſomnus continuus. Sudor, aut tranſpiratio notabilis, hucusque nulla; ſubinde tuſſit. Reſpiratio celerior naturali, difficilisque ad veſperam quaſi de ſomno expergefactus; ad interrogata apte reſpondet.

pec-

Pectusque & caput ſibi dolere ait. Sæpius bibit; lingua alba, humida. Reſpiratio difficilis, & cum ſtrepitu. Somnus usque poſt mediam noctem bonus. Urina aliquoties in lectum miſſa.

Die 5. *Auguſt.*

Ad auroram inquietudo, jactitatio major, calor, dolor capitis, reſpiratio difficilis, & ſtrepens, ſitis augentur. Somnus paucus, dolores ad latus dextrum, paulo anterius, & directe ſnb mamilla dextra. Decubitus in utrumque latus hucusque. Hodie mane alvum poſuit voluntariam compactam, a meridie denuo, urina in lectum miſſa ante venæ ſectionem. A meridie venæ ſectio brachii unciarum quatuor & poſt bihoriam denuo venæ ſectio unciarum trium; cruſta cito efformata, craſſa, & tenaciſſima, qualis rarius in adultorum ſanguine. Calor idem, at poſt ſecundam venæ ſectionem nullus lateris dolor amplius. Ad noctem dolor lateris redit denuo. Attamen poſt venæ ſectionem reſpiratio non amplius ſtrepens, aut fervens fuit. Nox bona ſatis, ſomnus aliquoties, ſed rarius interruptus, & multo melior priori nocte. Poſt venæ ſectionem ſecundam transpiratio. Hac nocte non potuit amplius incubare lateri ſiniſtro absque metu ſuffocationis.

Die

Die 6. Augufl.

Mane ut noctu; at circa mediam decimam major incepit calor, fitis, genarum rubor, dolor capitis; difficilior, fed tamen non amplius ftrepens refpiretio. Urina fub hodierna exacerbatione in lectum miffa. Circa quartam pomeridianam exacerbatio hæc remifit, & item lateri finiftro fubinde, incommodius tamen, incubuit. Hodie nulla alvus. Dolor capitis, genarum rubor ceffabant. Et refpiratio laboriofa, cita & inæqualis aliquantum emendabatur.

Nota. Puero fecunda Augufti puftulæ in manibus erumpentes paulo ante, non amplius apparebant, ita ut hoc die & pridie retrocefferint. Secundo nota, puerum non fuiffe vino & caffeano potui addictum, nec robuftum pro ætate fua præ reliquis.

Tertio, fomnolentia continua, five potius quidam quafi ftupor. Calores, convulfivi artuum motus, & commercium cum rebus paulo ante à variolante puero contrectatis, aliaque etiam infectionis indicia, variolas in procinctu effe ad initium indicabant, non obftante tuffi, quæ rarior tunc adhuc fuit, atque etiam in priori puella in primo variolarum ftadio deprehendebantur. Incerta ergo fæpe variolarum indicia.

Quar-

Quarto, crusta inflammatoria crassa & tenacissima notatu digna, & vera peripneumonia in pueris.

Quinto *catarrhum suffocativum* appellant in Hungaria hunc morbum, & venæ sectionem in eodem abominantur.

Sexto, frequens tamen est in Hungaria morbus hic, & pro *insanabili* habetur.

Septimo, in quibus a *tussi catarrhali distinguatur* aut *conveniat*, quæ utrobique curatio; ordinariam methodum curandi catarrhos, si non *juvat*, certo *nocere*, & neutiquam esse indifferentem; aliam meliorem & tutiorem posse ostendi, ex sequentibus patebit.

In tussi catarrhali prima glandularum orificia oblinientem liquorem exsudantia constricta sunt. Secundo transpirabilis materies per summitates arteriolarum transprimi solita retinetur. Patet ergo, difficiliorem per pulmones sanguinis fluxum fieri ob eosdem pulmones materia transpirabili retenta occupatos, compressosque. Patet præterea venæ sectionem etiam in catarrho exigi, si modo ægrotus in eo statu sit, ut ante catarrhum subtractionem sangninis saltem *admittere* possit, adeoque in homine etiam non plethorico debere administrari, præcipue si

ad

ad vesperam pejus habeat, noctu pejus dormiat, & levia licet peripneumoniæ symptomata adsint. Post venæ sectionem potus copiosus leniter sudoriferus aut diureticus. Eadem scilicet curatio hic est, uti in rheumatismo, a quo quoad essentiam non differt. At si catarrho *diutius jam durante* adhibeantur ea, quæ humores paulo validius movent, eosdem vel ad cutis poros, vel ad vesicam vel alvum determinando, si id fiat in homine acutis obnoxio, malaque ad peripneumoniam accedente. Methodus hæc adeo non juvabit, ut etiam noceat. Patet catarrhum facillime in peripneumoniam abire, cum hac sæpe conjunctam esse, imo *nunquam* oriri, quin vel levissima saltem peripneumonia simul adsit, tanquam effectus catarrhi.

Differentiæ sunt sequentes. In peripneumonia signa sunt, *febris inflammatoria*, tussis plerumque minor, quam in catarrho. At in catarrho nulla apparenter, aut vix ulla febris inflammatoriæ signa, tussis molestior, vehemens. Sputum tenue & copiosum; raucedo, coryzaque aut prægressa aut concomitans, aut brevi sequens. Subinde salsus humor ex oculis stillans prægreditur, comitatur, aut paulo post sequitur catarrhus.

Utrum-

Utrumque morbum conjungi ſæpe, ſed validos ambos ex dictis patet.

In pueris glutinoſis ſpecies peripneumoniæ nothæ methodo Sydenhamiana curanda ſæpe advertitur, ubi ſcilicet præmiſſa venæ ſectione datur mannatum purgans per epicraſin.

Die 7. Aug.

Noctu ſomnus adhuc melior quam priori nocte. Sudor copioſus, univerſalis per horam aut ultra de nocte. Inter dormiendum urina, alias præter conſuetudinem in ſanitate, in lectum miſſa. Mane reſpiratio non dolens amplius; niſi ſub tuſſi, accelerata tamen & inæqualis. Puer alacrior. Sæpius cibum poſtulavit. Circa octavam genarum rubor oritur, pulſus & reſpiratio ut ante. Mane transpiratio notabilis ſive mador corporis. Ad meridiem disparuit levis hæc exacerbatio. Circa quartam pomeridianam genæ ſiniſtræ rubor inſolitus, dein utriusque; oculi vivaces. Multus ſermo, ſed ad rem; pulſus incitatus valde, reſpiratio valde inæqualis; nullus ſomnus a meridie, qui tamen & ante meridiem & heri & nudius tertius frequenter & per intervalla redivit. Continuo cibum appetiit. Cum heri & hodie nulla alvus reſpondeat, dato ſuppoſito-

rio

rio ſcybala cum multis flatibus ejecit. Ad veſperam hæc ſymptomata minuebantur. Hæc exacerbatio pomeridiana major fuit, quam antemeridiana, attamen absque dolore pectoris, niſi ſub tuſſi. Subinde dolorem ſentire dixit in loco lienis, quem a longo jam tempore prætumidum, durum, & inferius ſolito poſitum habet, item ad ſcrobiculum cordis ſe ſubinde dolere ait. At poſt alvum poſitam nullibi ſe dolere dixit. Urina ad meridiem miſſa coloris ruffi, cum ſedimento albo copioſo, & æquabili, brevi depoſito. Urina ante alvum poſitam a meridie miſſa coloris citrini, brevi pariter ejusmodi ſedimentum deponens.

Hodie tota die multo alacrior fuit; & lecti impatiens. Sputa ad meridiem copioſa, & ſoluta non ejecit, ſed deglutivit.

Nota. Patet, quare poſt peripneumonias puerorum magis ſit neceſſarium lene purgans per epicraſin dandum.

Die 8. *Aug.*

Somnus bonus ſatis. Circa meridiem exacerbatio paulo major. Dolor pectoris ſubinde recurrens, etiam extra tuſſim reſpiratio celer, pulſus frequens, & ſtrepitus circa caput aſperæ arteriæ; appetiit. Urina cum copioſo ſedimento albo.

Die 9. *Aug.*

Hodie ad vesperam finis est diei morbi septimæ. Noctu somnus ut priori nocte. Tussis mane; sputa soluta, sed deglutita. Ad meridiem levior exacerbatio quam heri. Sæpius heri & hodie, sed præprimis heri, insignis genarum & rubor & calor fuit. Appetitus. Nox subsequens bona.

Die 10. *Aug.*

Mane tussis, sputum unicum ore reddidit tenax admodum, & glutinosum, rotundum. Nulla exacerbatio ad meridiem. Pulsus minus frequens, quam hucusque. Strepitus ad caput asperæ arteriæ. Alacrior. Vesperi tussis sicca. Noctu somnus bonus.

Utriusque peripneumoniæ connubium.

Nota 1) peripneumoniam *veram* & *notham* conjunctam esse in hoc puero. Sputa tenacia, glutinosa, & rotunda, difficulter eggerenda caussam fuisse peripneumoniæ nothæ.

2) Utramque sæpe conjunctam esse; seorsim *alterutram* non raro dari.

3) *Veram* peripneumoniam ex difficili & subinde dolente, tussiculosa respiratione, item ex *signis acutorum*, quæ ex ordine & attente examinari debent, uti a *Boerhaavio* adnotantur.

4) No-

4) *Notham* peripneumoniam desumi ex *catarrhosa* & *strepente* respiratione, cum nullis, aut certe paucissimis acutorum signis.

5) Si signa acutorum cum catarrhosa & strepente respiratione juncta deprehendantur, peripneumoniam *veram nothæ* sociatam intelliges.

6) *Catarrhi* signa superius descripta sunt: distinguitur etiam a peripneumonia *notha*, *sive glutinosa* per hoc, quod in catarrho sputum tenue, salsusque tussiendo excutiatur, & respiratio, licet difficilis, tamen *strepens in pectore* aut quasi ab aqua ebulliente in aheno, non sit.

7) Uti in peripneumonia *vera puerorum* venæ sectio necessaria est, ita nimia non debet esse. Partim quia fibræ puerorum flexibiliores & sanguinis impetui facilius cedunt, hinc tanta evacuatio non requiritur; partim vero, ne vires nimis dejiciantur, quarum certe ad finem morbi necessitas est, ut sputa crassa, copiosaque, si, uti fere semper fit, peripneumonia *notha aut glutinosa*, juncta sit, aut *veram* consequatur, facilius egerantur. Vires hæ reservatæ optimum erunt expectorans.

8) In sola *notha aut glutinosa* peripneumonia oxymel simplex, squilliticum manna-

taque egregia erunt medicamenta, quæ attenuant, attenuataque materia vomitu, alvo & viis urinariis eliminant. *Oxymell ſquilliticum cum mannato pharmaco* omnem paginam abſolvit. Hoc ipſum medicamentum dari poteſt diſcuſſa inflammatione pulmonum, ſi gluten tenax, copioſumque eosdem obſideat. Ultimum hoc medicamentum in potu pectorali aut leniſſimo diuretico catarrho ſimplici etiam exacte medebitur.

9) Multum intereſt, ut *peripneumonia vera, a notha ſeu glutinoſa* itemque *a catarrho* diſtinguantur. Horum autem trium morborum diverſum genium & medelam hucusque deſcripſimus.

Die 11. *Aug.*

Mane tuſſis multa, ſputa quædam ejecit tenacia, reliqua deglutivit, heri & hodie alvus ſpontanea, compacta; palpebræ & hypopia tument, magis tamen in dextra parte, cui plerumque incumbit. Alacer. Noctu ſomnus bonus.

Die 12. *Aug.*

Hodie ut heri. A meridie hujus diei diſceſſi domum. A binis diebus urina minus flava, nil depoſuit. Perſtat hucusque inſignis appetitus.

Die

Die 13. *Aug.*

Ut heri.

Die 14. *Aug.*

A meridie circa tertiam calores, genarum rubor, inquietudo. Somnus noctu bonus.

Dieb. 15. 16. 17. 18. *Aug.*

A meridie leves calores. Noctes semper bonæ.

Die 19. *Aug.*

Ad noctem puerum invisi denuo. Narrata mihi sunt sequentia. Puerum in somno insigniter sudare, præcipue circa pectus, claviculas, & frontem. Pustulas per tres circiter dies erumpere copiosas & scabiosas. Tussim esse mane majorem, sed plerumque inanem. Optime appetere. Lateri dextro continuo incumbere; si se reclinare in sinistrum latus velit, tussim sequi magnam, spirandique molestiam insigniorem; urina & alvus sanorum. Pulsus & respiratio naturali celerior. Nota. Suspicor pleuroperipneumoniam in abscessum latentem desiisse. Repetita adhuc venæ sectio, si pueri genitor id permisisset, suppurationem forte præpedivisset.

Circa 20. Septembris puerum vidi sanum, raro tussientem, & sputa cocta facile efferentem. Ad finem Augusti & mensis

Septembris usque ad vigesimum circiter ejusdem mensis tussivit, sputaque cocta ejecit. Appetitus tamen bonus, viresque bonæ. Peripneumonia vera sputis judicata.

HISTORIA XXIII.

Die 20. Aug.

Hæmorrhoides.

Domina de M***. 62 annorum. Ab anno sæpius dolorem in intestino recto sentit, dum alvum, quam duriorem semper habet, deponit. Dolores lumborum frequentes & frequentiores adhuc ab anno habet. Habet ab anno tubercula hæmorrhoidalia absque fluxu.

Die 17. Aug.

Inappetentia, lassitudo & dedolatio, dolor syncipitis, nuchæ & lumborum magnus admodum. Sitis. Calores; nox inquieta. *Nota.* Pridie ad vesperam jam incœpit ægrotare.

Die 18. Aug.

Eadem.

Die 19. Aug.

Calores majores & omnia symptomata aucta toto die, & tota sequente nocte. Continua vomituritio. Dolores quasi colici, imo potius dolores parturientium versus inguina a lumbis tendentes. Urina profunde ruffa.

Do-

Dolor punctorius ſubito pervadens latera thoracis & denuo evaneſcens. Inflammationis in abdomine ſenſus. Hæc omnia etiam ab initio fuere, ſed longe mitiora. Hypochondria tumida, ſed mollia. Ab initio hucusque calores magni cum intercurrente frequenti, ſed levi horrore.

Die 20. *Aug.*

Mane omnia mitiora, præter dolorem lumborum.

Nota. Vidi aliquot hæmorrhoidarios hoc menſe eodem fere malo laborantes; unus eorum diarrhœam paſſus eſt ab irritatione tuberculorum in inteſtino recto exiſtentium, & dolorem ingentem ſupra os pubis, frequentemque mictum. Omnes habuerunt ſanguinem pleuriticum. Sæpius jam per annum aut ultra experta eſt inſigniorem dolorem lumborum, & mictum frequentem.

Nota. Dolor lumborum ab hæmorrhoidibus internis. Die hac (20. Aug.) a meridie ſecta in brachio vena eſt, ſanguis totus quantus cum cruſta phlogiſtica. Poſt horam ex eodem foramine denuo orbiculus ſanguinis pariter phlogiſtici emiſſus eſt. Ad veſperam dolor lumborum & ſyncipitis longe mitior. Sudorque ſymptomatum receſſum terminavit.

Somnus paucus de nocte, & interruptus.

Die 21. Aug.

Mane exiguus admodum capitis & lumborum dolor. Dolores ad inguina pergentes, raro & mitius redeuntes. Circa nonam matutinam acceſſit dolor ventriculi, quo tempore aſſumptum jusculum & materiam paucam pituitoſam amaram evomuit. Aucto ventriculi dolore verſus meridiem dolor ſyncipitis, lumborum, caloresque recruduerunt. At verſus veſperam omnia longe mitiora, quo tempore mador, aut potius ſudor erupit. Hodie quater alvus poſita, compacta. Noctu ſomnus bonus cum ſudore levi, levamen afferente. De nocte alvus ſemel compacta. Urina ab initio hucusque eadem, ſcilicet coloris caſtanei, & fere nigreſcentis cum ſedimento lateritio, qualem urinam, tali colore ſcilicet & ſedimento præditam, ſæpe in intermittentibus conſpicimus. Ardorem in mittendo lotio hucusque queritur.

Die 22. Aug.

Mane nullus capitis aut lumborum nec ventriculi dolor. Muſculoſam carnem femorum, muſculos ſcilicet glutæos, dolere ſibi ait, toto morbi tempore. Lingua hucusque modice albeſcens & humida. Sitis, quæ ſub initio usque ad heſternam meridi-

em

em magna ſemper fuit, ab illo tempore nulla aut exigua eſt. Inappetentia perſtat. Pulſus ſemper celer & fortis.

Intermittentem cum febri acuta inflammatoria junctam eſſe, patet tum ex exacerbatione circa meridiem ingruente, cum etiam ex urinæ ſedimento. Veſperi circa nonam dolor capitis, ubi os occipitis cum utroque oſſe bregmatis conjungitur, rediit item dolor ad pubem ſubinde pungens & lumborum, ſed mitior rediit. Somnus usque ad 12 noctis nullus, inde ad tertiam matutinam ſomnus inquietus; tunc autem dolor capitis evanuit.

Die 23. Aug.

Toto die bene habuit. Appetitus paulo major. Urina minus ardens. Ceterum colore & ſedimento eadem. Noctu ſomnus turbatus. Nulla ſitis.

Die 24. Aug.

Pulſus heri veſperi & hodie paulo nimis celer. Cetera ut heri. Ad noctem levis dolor occipitis. Attamen ſomnus de nocte bonus.

Die 25. Aug.

Hodie mane urina minus profunde ruffa, magis & dilutius flava, brevi turbata. Sedimentum, ut hucusque, lateritium. Ap-

petitus. Surrexit hodie mane ex lecto prima vice. Appetitus. Somnus noctu bonus. Hodie mane ter alvus posita.

Die 26. Aug.

Tota die extra lectum fuit. Omnia ut heri. Urina minus profunde ruffa. Sedimentum leviter albescens. Subinde de plenitudine & dolore ventriculi queritur. Per totum fere morbum questa est de dolore lienis, quem a multis annis ob febres toleratas prætumidum habet. Dolor lienis tunc præcipue sentitur, quando profundius respirat.

Nota. Vidi aliquoties lienis tumidos indolentes alias, accedente febri acuta, aut paroxysmo intermittentis insigniter dolere, scilicet sanguine ad loca obstructa vehementius appellente, motoque validius, major vasorum dilatatio, eaque dolorifica fit.

Die 2. Septemb.

Hodie prima vice urina absque sedimento & coloris straminei fuit.

Die 3. Septemb.

Septies circiter alvum posuit spontaneam. Urina coloratior, cum sedimento rubro.

Die

Die 4. & 5. Sept.

Urina coloratior, cum ſedimento. Ceterum hucusque per omnia bene ſe habuit. Senſus plenitudinis & gravitatis ad ventriculum dudum disparuit. Appetit. Dormit. Præſcripſi purgans rhabarbarinum die 7. Septembris ſumendum; poſtea ſumat mane & ante prandium aliquot guttas liquoris anodini mineralis Hoffmanni in ſaccharo.

Nota. In more poſitum habuit, omni fere nocte ante decubitum potum theatum ſumere, at hoc ſerio disſuaſi, ne vires ventriculi dejiciat.

Nota. Ante venæ ſectionem tantos dolores lumborum verſus inguina tendentes ſenſit, quales in ipſo partu, quem ſæpius experta eſt, nunquam habuit.

Dolor ardorque in mingendo ab hæmorrhoidalibus tuberculis veſicam in conſenſum trahentibus eſſe puto. Fors aderant in ipſa veſica urinaria pariter tubercula, ſive *hæmorrhoides cœcæ veſicæ.*

Ultra medium Septembris urinam caſtanei coloris cum ſedimento lateritio habuit, ceterum optime valuit.

Επι ἀρχῷ φλεγμαινοντι —— ϛραγγερίη επιγινεται. Hipp. ſect. V. aph. 58.

HI-

HISTORIA XXIV.

Continua remittens.

Hodie 22. Augusti 1773 vocabar ad fœminam juvenem Dominam de S*, non gravidam, pinguiculi habitus, & quæ ante medium circiter annum peperit. Sequentia mihi narrata sunt: Per duodecim jam dies calores, capitis vero insignes dolores experitur, ita tamen, ut omni tertio die pejus habeat. Frigus nunquam sentit. Primis diebus, die libero, extra lectum esse potuit, at modo die etiam libero ob dolores capitis decumbere cogitur. Exacerbatio omni tertio die continuo gravior evadit, & remissio minor. Inveni ego pulsum celerem, suppressum, dolores capitis validissimos; at in sinistro solum cranio, sed eo quidem toto, quales hucusque fuere.

Somnus hucusque nullus, aut valde turbatus. Inappetentia magna. Nulla sitis hucusque, narratum est mihi, illam sæpius acute laborare, & frequenti venæ sectione juvari solere. Chirurgus pridie, aut duobus diebus antea grana XX Ipecacuanhæ dedit; inde aliquoties vomuit, & decies, aut etiam sæpius dijecit, postea dedit guttas stomochicas. At inde omnia intendebantur, & accessit dolor ad regionem ventriculi;

Hæc

Hæc ante adventum meum. Secta vena eſt. Sanguis in primo vaſculo cruſtam habit; in ſecundo vaſculo leviſſimum cruſtæ veſtigium; in tertio læte roſeus apparuit. Epispaſtica ad pedes. Ea nocte nullus ſomnus; dolor totum jam caput occupavit. Mane ſæpius hæmorrhogia narium orta eſt, totoque eo die ſæpius rediit. Tunc dolores evanuerunt; ſomnus rediit. Dedi preterea potum antiphlogiſticum.

Nota 1. Tertio quovis die exacerbatio continuam remittentem deſignat, absque cortice ſanatam, ſolis antiphlogiſticis.

2. Indoles hujus remittentis fuit inflammatoria. Cortex nocuiſſet.

3. Affectarum primarum viarum ſigna potu diluente tutius tolluntur, ſi adſit ſimul inflammationis indicium.

4. Circa decimum quartum diem morbus narium hæmorrhagia judicatus eſt.

5. Sæpius adverti, facta venæ ſectione a meridie, levamen de nocte, quietioremque ſomnum ſæpe non ſequi, at die proximo, nocte ſub ſequente primum effectum venæ ſectionis ſentiri.

6. Icterici quid in oculis & facie tota jam diu ante morbum hunc advertebatur. Dolor inſuper hypochondriorum, præcipue ſini-

ſiniſtri. Hinc adſtringens cortex etiam ex hoc capite nocuiſſet.

Per aliquos paucos dies, cum mane bene habuiſſet, eſſetque extra lectum, a meridie caput dolere, & ſiniſtra quidem capitis ſolummodo parte, ajebat; mediocriter tamen, ſomnolentumque eſſe, frigere ſibi pedes, indormientem ſudare, modice calere ajebat. Noctu ſomnum eſſe bonum.

Poſt paucas dies illam bene valere per omnia ex aliis reſcivi.

HISTORIA XXV.

Febris continua remittens.

Coquus 30 circiter annorum veſperi 23. Auguſti de dolore capitis conqueritur; horruit leviter, caluit. Homo potator. Die ſequenti bene ſe habuit; ad veſperam rediit dolor capitis, igores cum caloribus mixti; dolor lumborum. Oppreſſio pectoris, & tuſſis.

Die 25. Aug.

Die ſequenti tota die rigores cum caloribus; dolor lumborum & capitis, tuſſis, reſpiratio gravis. Veſperi dolor tendinum genu flectentium inſignis. Sanguis absque cruſta, roſeus in ſuperficie; leviſſimum cruſtæ non tenacis in uno vasculi loco veſtigium.

Poſt

Poſt venæ ſectionem reſpiratio melior multo, tuſſis rarior, capitis dolor evanuit. Nulla hucusque ſitis; perſtitit inappetentia; ſomnus ea nocte melior.

Die 26. Aug.

Mane rigores ut heri caloribus mixti; leviores tamen longe, quam ante venæ ſectionem. Nulla ſitis, nullus dolor capitis; at inſignis lumborum, & infimi abdominis verſus pubem dolor. Noctu parum dormivit.

Die 27. Aug.

Mane vomuit bilem porraceam ſponte. Non dolet caput, non ſitit; non tuſſitat. Dolor lumborum, & abdominis infimi, & tendinum genu flexorum idem ut heri. Noxe ſequenti ſomnus vix ullus; circa auroram Die 13. Septembris mortuus eſt, qui fors mature dato emetico, bilem corrigentibus & evacuantibus ſervari potuiſſet.

Die 28. Aug.

Circa veſperam omnia aucta, aeceſſitque denuo capitis dolor magnus. Tuſſis aut difficilis reſpiratio tamen non rediit. Noctu nullus ſomnus, circa auroram bonus, exiguus.

Die 29. Aug.

Hodie circa decimam matutinam ſtillicidium ex naribus cetera omnia ut heri veſpera. Circa ſecundam pomeridianam venæ ſec-

sectionem pedis. Inde statim dolor capitis cessavit, remansitque tinnitus aurium. Dolor lumborum & infimi abdominis sequenti nocte minor longe. Somnus melior.

Die 30. *Aug.*

Mane nullus dolor capitis, loco ejus tinnitus. Auditus gravis. Dolor infimi abdominis vix ullus nullus, vero lumborum. Hodie alacrior. Hodie mane discessi.

Febris biliosa epidemica.

Notà 1) Morbos acutos hoc mense Augusto, & præprimis circa medium & finem ejusdem (anno 1773) ubique frequentissimos esse.

2) Sunt variæ indolis: nam 1) morem intermittentium aliquæ febres servant ad initium, tertianarum plerumque; subinde remittentes jam sunt ad initium, in quas tamen primæ illæ serius abeunt; ultimo continuæ fiunt, principio sæpe admodum miti.

2) Aliquæ statim continuæ sunt, & valide invadunt more febrium acutarum inflammatoriarum tempore verno. Hæc ultimæ sanguinem plerumque inflammatum in venæ sectione exhibuere. 3) Vidi hoc mense febres tertianas perfecte intermittentes, quas chirurgi nostri dato vomitorio impugnabant. Audivi ab ægrotis ejusmodi postmodum, sumpto vomitorio immanem quantitatem bilis

lis ejectam esse, febrimque sic fugatam. Quosdam novi inrermittentibus laborantes dato vomitorio curatos quidem, at tamen languisse postmodum diu, donec vomitu spontaneo omni mane orto levarentur. Alios novi dato vomitorio intermittentem depulisse quidem, sed post aliquot dies recidivam passos, non prioris quidem morbi, sed acuti, omnique nota inflammatorii, in iis præcipue, qui proni alias in acutos febres sunt. 4) Erat & quarta species admodum frequens, & cœteris omnibus frequentior: scilicet calores leves cum rigore mixti, sæpe per diem absque certa lege recurrentes, ad vesperam plerumque aucti cum dolore capitis, graviores etíam post pastum, cum vel absque dolore ventriculi, qui si adfuit, post pastum adfuit, aut gravior saltem factus est. Tandem vehementiori paroxysmo correpti decumbere cœperunt. Sanguis in his plerumque inflammatus.

3) Sanguis detractus, si nulla localis inflammatio fuit, sæpe aut nullum crustæ vestigium, aut leve admodum exhibuit. In hæmorrhoidibus cœcis, in pleuroperipneumonia sanguis vere & valde inflammatus.

4) Plerique hi, qui istis, variæ licet indolis morbis, tenebantur, sive ad ini-

tium morbi, ſive etiam in ejus primum progreſſu, de dolore ventriculi quæſti ſunt. Non pauci vomitu ſponte orto levabantur.

5) Ergo 1) tertianæ ſimplices, ſubinde duplicata perfecte intermittentes. 2) Intermittentes in remittentes, & demum in continuas mutatæ. 3) Remittentes in continuas abeuntes. 4) Continuæ in principio lenes admodum. 5) Continuæ graviter ſtatim invadentes cum topica plerumque inflammatione hoc menſe Auguſto anni 1773 graſſabantur.

In omnibus his, licet diverſis ad ſpeciem morbis, tamen bilis aut quantitate, aut qualitate peccabat. Præterea curationes, ſive ante, ſive a natura factæ, evacuationem bilis neceſſariam oſtendunt. Variationes videntur eſſe accidentales. Cur enim in uno tertianam exquiſitam, in alio remittentem, continuam in alio efficeret, præter idioſyncraſiam, prædiſpoſitionem ægrotantis, in cauſa eſſe poteſt minor, majorque materiæ biliosæ receſſus a ſtatu naturali.

Patet pariter ex curationibus, rariſſime ſufficere ſolam bilis evacuationem, præmitti venæ ſectionem debere, quæ febrim acutam aut præpediat, aut præſentem componat.

Si

Si adsit acuta febris cum inflammatione topica, hanc prius penitus tolli debere, bilem autem tunc blandiori modo educi posse, quam per vomitorium.

Methodus optima his febribus medendi erat sequens:

1) In intermittentibus solventia copiosa, cum multo cremore tartari. Postmodum tutius vomitorium dari potest, solutis prius humoribus, dilutisque.

2) In remittentibus venæ sectio, & copiosus acidorum usus eximius est. Præfero cremorem tartari ea copia datum, ut versus alvum bilem determinet. His adhibitis rarior erit vomitorii necessitas. Vidi in remittente tali datum vomitorium continuo effecisse continuam. Vomitorium autem fuit ex radicis ipeccacuanhæ scrupulo uno; quinquies inde vomuit, & decies alvum posuit, aut ultra. Videmus ergo, quam valide vomitoria agant in sanguinem. Licet vomitus spontaneus sæpe juvet, tamen non sequitur, vomitorium propinatum vomitui spontaneo surrogari semper posse, cum hic absque nova sanguinis concitatione fiat, vomitus vero emetico proritatus non æque.

3) In continuis venæ sectio; potus acidus, copiosus. Fere nunquam vomitoriis locus.

4) In continuis inflammatoriis cura omni modo antiphlogistica, hoc solo discrimine, quod præ nitro tartari cremor conveniat.

5) Febres inflammatoriæ hujus temporis difficilius curantur, quam illæ vernales. Ratio est, quia in hujus temporis febribus inflammatoriis *vitium bilis* accedit, ita ut compositus morbus videatur.

6) Febres hujus constitutionis proprie merentur nomen *febris biliosæ*, sive *continuæ*, sive *intermittentes* sint.

7) Amara, stomachica, calida, potus ex carduo, absynthio &c. non conveniunt in hujus temporis febribus.

8) Cortex ordinarie non convenit in hisce febribus, nisi forte symptoma quoddam urgeat vehementius, uti paroxysmus cum cholera vehementi, leipothymia &c. Aut si subactis jam morbi caussis paroxysmi quasi ex habitu, & consuetudine redeant.

9) Fructus horæi, pepones &c. innoxie accusantur; graviores credo, frequentioresque futuræ hæ febres essent, nisi has copiosior horæorum usus præpediret.

10)

10) Fructus immaturos etiam febris speciem ab obstructionibus oriundam, in pueris præcipue, producere posse, certum est, & experientia demonstratum.

11) Methodus illa, quæ per salia media curat febres, non bene convenit, nisi forte ea dentur copia, ut bilis per alvum educatur.

12) Acida in vernalibus febribus, item in febri puerorum ab acido orta non conveniunt in febribus vernalibus. Odorem acidum sudor spirat. At hunc odorem non animadverti in febribus autumnalibus. Præterea ex sudore hoc acidum peccans forte æque parum comprobatur, ac ejusdem existentia in jusculo carneo diutius consistente acidulum valde, volatilem odorem spirante, & tamen putrescente.

13) Acidum tamen producere febres posse alterius speciei, licet intermittentes, etiam in adultis ipsis, experior hoc anno; nam si acidum in ventriculo prædominari denuo incipiat, febris oritur tertiana. Materiam acidissimam cum glutine aliquoties vomitu rejeci ipse; sed id in debili solum ventriculo obtinet.

14) Febrium biliosarum remotior causa videtur anni fervidior pars, generandæ, cor-

rumpendæque bili aptior. Eſus carnium immodicus. Exercitium ſub ſole immoderatius.

15) Novi, qui exigua admodum bilis quantitate vomitu rejecta levabantur. Imo pituitæ copiam cum pauca bile rejectam commodum attuliſſe.

16) Si in veram materiæ rejectæ indolem inquiramus, ea videtur triplex eſſe, ſcilicet: *bilis ipſa*, *materia biliformis*, *pituita* ſive *gluten*.

17) Plerique auctores in febribus ejusmodi bilioſis primas vias primario affectas, bilisque vitium præſupponunt, corpore reliquo hucusque ſano, donec putridis humoribus reſorptis, & ad alveum ſanguinis delatis, motus illi febriles oriuntur. Fundamentum huic opinioni dedit obſervatio frequens vomitionum, aliarumque affectionum ad laborantes primas vias pertinentium, cum hisce febribus conjunctarum. His præſuppoſitis ipſa explicationis facilitas auctorum animos eo inclinavit, ut *cauſſam* in primis viis, effectum vero in reliquo demum corpore ſtatuerent, ſed ex obſervatione hoc ultimum non conſtat; ſolum hypotheſis eſt, quæ tamen *methodum medendi* apud plerosque ſtabilivit, aliunde potius, quam ex hypotheſi deſumendam. Inde in vomitoriis ſpes

fere

fere omnis apud hos auctores est; venæ sectionis arctos admodum limites circumscribunt, suntque, qui eandem ex accidente solum ratione instituendam volunt. Sed quid veri falsique in hac hypothesi sit, paulo curatius dispiciendum, cum methodus medendi inde dependeat. Et primo quidem posse hac ratione morbos oriri febriles, vel ex eo solo patet, quod multi oppleto nimis ventriculo, rebus sive bonis, sive ineptis, scilicet vomitu, aut superveniente diarrhæa non liberentur, in febrim incidant variam, prout varia quoque corporis prædispositio est. Id alio modo non contingit, nisi quod chylus non aptus, subactusque in sanguinem devehatur, motusque febriles concitet postmodum, aut subigendus magis, aut abigendus. At hi norunt caussam prægressam; ventriculo ex omnibus signis laborant semper, antequam febris oriatur. At 1) in febribus biliosis a me descriptis, utut sæpissime mitius ad initium ægrotent, tamen fit, ut subito graviter laborare incipiunt, nullo in diæta errore prægresso. 2) Viarum primarum affectio sæpe in progressu morbi advertitur. 3) Cum materia vomitu rejecta bilis sæpe sit aut quantitate, aut qualitate, aut forte utraque peccans; ejus vitium ab hu-

morum, unde ſecreta eſt, vitio dependebit, ut quem effectum dixeris, potius cauſſam appelles.

18) Ut vera morbi cujusdam epidemici indoles innoteſcat, opus eſt, ut medicus inquirat in eos, qui absque auxilio aut mortui ſunt, aut convaluerunt; eos inviſet pauperes, quos eodem morbo decumbere reſcit, etiam non vocatus, ut, qua ratione natura curet ſibi relicta, aut quosnam illa ſalutares conatus edat, quæ noceant, juventque. Opus etiam erit inquirere in aliorum medicorum curationes. Cum vero chirurgi plerumque ægrorum curam, ruri potiſſimum, qualemcunque ſuſcipiant, ii vero audacius, & δραστικοτερα præſcribant, eaque varia, vario ordine, nullis utpote regulis, certaque methodo inſtructi, magni erit momenti, a me nunquam neglecti, in harum curationum eventus inquirere, utpote ubi apertius adparet, quid proſit, noceatque, quæve morbi natura ſit. Cum *unus* medicus tot obſervationibus vix ſufficiat, magnum adjumentum adquireretur, ſi plures in vicinia medici obſervata ſua, conſcriptasque adcurate morborum hiſtorias conferrent, atque de natura morbi, methodo certiori figenda, cogitarent.

19)

19) Quænam in aliis aliorum auctorum epidemiis febrium biliosarum venæ sectionis necessitas fuerit, aut non fuerit, non disquiro. In mea hac sæpe fuisse, certus scio, expertusque sum.

20) Amaror oris, aut obtusus saltem gustandi sensus, lingua albescens, ex albo flavescens, humida tamen, vitium humorum ostendunt præexistens. Humores hi in sanguine præexistentes & corrupti ad glandulas oris totius, œsophagi, ventriculum, intestinis & ventriculo communicantia præprimis deferri amant, potius quam ad superficiem corporis externam, quamvis & hac via aliquid educatur, ut ex fœtido sudore adparet.

21) Venæ sectionis necessitas in multis non fuit; vigor cum calore alternans, dolor capitis singula vespera auctus. Insomnia. Habitus plenus. Facies rubra. Subjectum inflammatoriis obnoxium morbis. Item morbus subito & valide invadens absque remissione notabili. Item magnus lumborum, dorsi, occipitis dolor, præcipue cum tuberculis hæmorrhoidalibus junctus, aut persona affectionibus alias hæmorrhoidalibus obnoxia venæ sectionem indicabant. Sanguis sæpe cum crusta.

22) Fors in meis febribus biliosis major venæ sectionis necessitas fuit ex eo, quod natio hungarica diætæ carneæ & vinosæ præ reliquis dedita sit, variæque adhuc accedant caussæ, quæ ipsos magis quam alios ad morbos acntos disponant. Vidi virum hæmorrhoidibus fluentibus sæpe, sæpius morbis acutis inflammatoriis laborantem, & cujus sanguis, quotiescunque per venæ sectionem emittitur, crustam inflammatoriam exhibet, in usu vini moderatum, sed frnctus horæos aversantem penitus, non voracem quidem, sed diætæ carneæ solum & semper utentem. Suasi victum, quantum fieri potest vegetabilem. Homo pinguis, obesus, rubra facie, frequentissima venæ sectione utens.

23) Aliorum methodos in aliis epidemiis apud alias nationes non taxo; credo illas ita observasse, sed quid in mea nocuerit, profueritque, absque præjudicio propono.

24) De facienda venæ sectione in febribus biliosis, saltem in iis, quas ego observavi *certa & universalis regula* statui nequit. Miror hanc quæstionem non olim modo (vide *Riverius de febribus putridis*), sed hisce nostris etiam temporibus motam esse, moverique quotidie. Etenim in omni

mor-

morbo acuto, ubi motus humorum plus æquo intenditur, at majora mala ab exorbitante ſolum humorum motu oriunda timere debeant, facienda venæ ſectio eſt. Non hac utique *ſpe*, quod ſic educi materia peccans poſſit, ſed ut motus ſanguinis nec incitatior quam oportet, nec etiam languidior, alienam materiam ſubigat, coquat, coctamque viis ad eandem evehendam commodioribus educat ex corpore.

In quavis febri acuta concipio materiam peccantem humoribus noſtris mixtam, per ſecretoria aut excretoria loca expelli adhuc ineptam. Accedente coctione, quæ requiſito humorum motu potiſſimum peragitur, ea apta reddatur, ut pro varia ipſius materiæ natura, &, ut ita dicam, ſubigibilitate, variam coctio hæc formam induat: ſi *tenuiſſima* ſit, *diaphoreſi* difflabitur; ſi *minus tenuis*, *ſudore critico*; ſi paullo craſſior, *urina critica &c.* ſic prout hæc materia quam proxime ad humoris alicujus indolem acceſſerit, cum eodem illo humore furtive quaſi ex maſſa ſanguinis ſubducitur. Quod ſi *biliformem* habitum materies ſubacta habeat, aut eum, quem humor gaſtricus inteſtinalis &c. ad bilis diverticulum, ventriculum, inteſtina ſecernetur. Convenit ergo

ergo febris *dicta biliosa* cum omnibus aliis acutis febribus, quoad coctionem & crisin; at solum quoad *modum* criseos differt, ut quævis alia ab alia differt. Quandocunque ergo in aliis febribus acutis necessitas venæ sectionis erit, etiam erit in hac. Sequitur ergo *primo* materiam critice ad primas vias in hac febri depositam novos posse producere morbos, variosque, aut recidivam prioris, si post crisin non evehatur emetico aut purgante; *secundo* emeticum aut purgans *ante crisin* aut nocere, aut certo non prodesse, cum cocta nondum sit: sicut e. g. sudoriferum ante coctionem pro crisi per sudores facienda exhibitum certo noceret. *Tertio* in febribus biliosis id commodi habemus, quod, qualis naturæ sint, brevi dignoscatur, hinc potu acido vias primas leniter vellicante pro deponenda illuc, si cocta fuerit, materia peccante, aliisque pro hac crisi, utpote quam præscimus futuram, secus ac in aliis acutis fit, ubi ad initium & in progressu morbi non dixeris, quorsum materia morbi decubitura sit, ad propositum necessariis jam inde ab initio uti possumus.

Si talis febris ad intermittentium aut remittentium benigniorum classem pertinent, post quemlibet paroxysmum aliquid mate-

riæ,

riæ, ſub illa ſcilicet exacerbatione coctæ, ad primas vias deponetur; hinc antequam reſorbetur, acido leniter purgante ſtatim poſt paroxyſmum materia critice depoſita educenda erit. Secus reſorbetur denuo, paroxyſmos faciet frequentiores, aut febrim diuturniorem, donec totum fere per ſuperficiem corporis externam diminuetur; cum antea materiæ ea copia, quæ poſt paroxyſmum critice fuit depoſita ad primas vias, *purgatione leni*, ea vero pars quæ petiiſſet ſuperficiem corporis externam, *ſudore* fuiſſet abacta.

25) Sicut oportet parotidem criticam aperire ſtatim, ſic etiam opus eſt biliformem materiam ſemel depoſitam critice ad primas vias vomitorio pellere.

26) Dolores capitis, deliria, convulſiones fieri in febribus bilioſis ſolent a duplici cauſſa; *primo* a turgeſcentia humorum, ante criſin, *ſecundo* a biliformi materia primas vias occupante poſt criſin. Criſin autem factam cognoſces ex ſignis a *Boerhavio*, ſeu potius a natura dictatis. Præterea notandum, poſt quamlibet exacerbationem criſin quondam *partialem* eſſe factam. Convulſiones & delirium auctumno priori in Thoma Or*** a ſaburra biliformi fuiſſe, præcedentia & ſubſequentia oſtendebant. Miſſus

ſan-

ſanguis fuit in illo caſu ουκ ορθως, item ουκ ευ; curata ejus quartana fuit. Quid *dyſenteria*, quomodo febres bilioſæ aliquo modo conveniant cum colica bilioſa, & dyſenteria, diſpiciendum erit.

27) Bilioſæ febres cum malignis peſſime confunduntur.

28) Vidi virum, qui febre intermittente tertiana laboravit; paroxysmi erant cum vomitu bilioſo. Sponte ceſſavit; at licet appetitu gauderet bono, tamen ſubinde quaſi quoddam incipiens animi deliquium, & vomituritio longo tempore poſt febrim hanc. Materia bilioſa critice ad primas vias depoſita adhuc magna ex parte remanet, manente interim, quad notandum eſt, appetitu bono, absque oris amarore, absque ventriculi dolore, ſenſuque ponderis &c. Vomitorio & dein remedio ſtomachico ſanaretur. Cum vomitus ſpontanei, cum levamine fieri ſoliti, ſint longe frequentiores in paroxysmis, quam *dejectiones*, patet, ventriculum, proximaque huic inteſtina potiſſimum excipere materiam morbi, hinc etiam vomitorium magis quam purgans convenire, ni aliud quid contraindicet. Cum autem vomitorium poſt ſingulos bilioſæ febris paroxysmos dari nequeat ob nimios, quos induceret tumultus, tamen

in

in fine facta plena crisi conveniet præ purgante.

29) In *intermittentibus* non a præexistente saburra primarum viarum ortis, emetica ad initium dari non debent; sufficient solventia sola cum subsequente demum emetico. Aut solventia leniter purgantia absque emetico. Si vero hæc saburra febrim *caussei*, aut *concurrat*, ad initium emeticum dari debet.

30) In remittentibus *veris*, non *spuriis*, a me alibi descriptis, major emetici cautio, solventia, acida leniter purgantia, & demum facta coctione & crisi, emeticum proderit. Si constet coctionem esse factam, crisin vero proxime faciendam, etiam tunc emeticum crisin accelerabit, coctam scililcet materiam ad partes irritatas proliciendo. Si vitium primarum viarum aut præcedat, aut concurrat, erit *remittens spuria*, & emeticum primis statim diebus dari debet.

31) Eadem erunt observanda in continuis biliosis, quæ in remittentibus veris dicta sunt, observatis simul iis, quæ de venæ sectione aut facieuda, aut non facienda, notavi superius.

32) Diæta in putridis biliosis, non sit ex carnibus aut jusculis carnium. Sed utiles

les sunt panatellæ ex pane & aqua, addito si opus sit, salis pauxillo; item pruna cocta cum melle & aceto, aut vini pauxillo. Item qui assueti sunt, brassica fermentata in vino aut aceto bene cocta. Juscula carnium diluta cum succo limonum. Potus in biliosis, putridis *frigidus actu sit.* In laxitate, in putredine omnia calida nocent. In calore febrili non immodico vinum non nocet, mediocriter assumptum. Mirabar sæpe rusticis hungaris potus frigidos in acutis non adeo manifeste nocuisse, ut profuisse sæpissime non mediocriter visus sit. Sed dum vidi in putridis, biliosis id factitari, minus mirabar, confirmatamque vidi antiquorum quorundam observationes, frigidam in acutis (putridis videlicet) exhibentium.

33) In febre biliosa per corticem, aromatica, adstringentia, intempestive curata, recidivam optavi. Nam sic ipsa nova febris debita methodo accedente, obstructiones ex priori morbo remanentes feliciter tollit.

HISTORIA XXVI.

Die 31. *Aug.* 1773.

Primipara febre biliosa repta.

Ad primiparam vocatus sequentia notavi. Domina M*** mane vomuit pituitam ama-

amarescentem. Rigores cum caloribus alternantes frequentius hoc die redierunt. Modicus lumborum dolor. Caput non doluit. Reliquo diei tempore binis vicibus eadem vomuit. Somnus exiguus.

Die 26. Aug.

Mane eadem vomuit, item a prandio. Appetitus heri & hodie exiguus, reliqua ut heri; hoc mane vena secta in brachio exst, sanguis cum magna crusta phlogistica. Circa quartam pomeridianam vomuit. Paulo post dolores partus.

Die 27. Aug.

Circa secundam noctis accedentibus doloribus vehementioribus fœtum enixa, est vegetum, sat commode hoc die nocteque sequente se habuisse videtur, etsi non bene recordetur rerum hac die gestarum.

Die 28. Aug.

Commode se habuit. At circa vesperum calores majores, qui per totam noctem, fere insommem, usque ad meridiem diei sequentis durarunt.

Die 29. Aug.

Hoc die a meridie commode se habuit. Nox bona.

Die 30. *Aug.*

Tota die bene ſe habuit. Ad noctem levis & brevi evanidus rigor, quem calor & nox inſomnis excepit, dein ſecutus ſudor finem exacerbationi fecit mane diei ſequentis.

Die 31. *Aug.*

Tota die bene ſe habuit. Nox bona.

Die 1. *Septemb.*

Ad meridium usque præter ſitim bene ſe habuit. Tunc autem dolor capitis, qui hucusque defuit, & calores acceſſerunt. Veſperi dolor capitis continuus, ſubinde repente lancinans in ſiniſtro hemicranio fere intolerabilis fuit. Sitis; dolor tendinum genu flectentium, & ſurarum. De nocte vomitus materiæ amaræ. Poſt mediam noctem frequens vomituritio, & bini adhuc vomitus ejusdem materiæ, non tamen copioſæ: inde levamen doloris in capite. Sitis magna. Somnus nullus. Hac nocte ſemel alvus compacta.

Die 2. *Septemb.*

Mane calores minores. Dolor capitis nullus niſi in ejusdem motu, Ante meridiem hujus bina alvus conſiſtens Somnus ad meridiem & a meridie per intervalla, bonus & cum largo ſudore. De ventriculo non que-

queritur, nisi quod ipsi plenus adpareat. Hodie de oris amarore conqueritur.

1) Domina ista juvenis, primipara, pinguis. Mammas habet ob papillas complanatas prorsum, aut potius intropressas ad lactandum ineptas. Adhibita varia sunt, ut evocentur, uti suctio fœminæ adultacæ, cucurbitula: vasculum suctorium, fasciola lata papillam arcte complectens, mediante qua illa extrahebatur. Sed ommissa actuali tractione retrocessit denuo papilla, ut cum circumposita areola planum æquabile efficeret. Factum id credo a thorace balænæ papillas apprimente fortius, quam opporteat. Cum enim pinguis & mammosa fuerit, fors hancce suppellectilem copiosiorem, quam quæ placere posset, absconditura, fortius mammas compressit. Fieri id eodem modo, sed ex alia ratione posset apud illas, quæ apparatum hunc, pactiorem fors a natura factum, compressione thoraculi sursum urgere, sicque oculis spectantium ostentare cupiunt.

2) Febrim esse acutam biliosam adparet. Paroxysmos hos duos ultimos graviores fors fuere ex eo, quia *febris lactantium* pariter accessisse videtur.

3) Oleum amygdalarum dulcium a chirurgo primis post partum diebus propinatum

certe non profuit, nec prodesse facile existimo apud alias, quibus tamen ob omnibus fere medicis præscribitur. Oleum enim hoc plerumque non est recens, nec frigide pressum, hinc facillime rancescit. *Recenter & frigide* pressum magis convenit, etsi dilutum jusculum bubulinum hisce præstet omnibus.

4) Est *febris biliosa*, si scilicet exacerbationis periodos spectes, *continua remittens*, cujus paroxismi omni tertio die redeunt. Necessitas venæ sectionis patet ex inflammatoria crusta emissi sanguinis.

5) Multas in Hungaria querelas audivi, quod non paucis etiam lactare volentibus lac penitus desit. Causam existimo apparatum ad lactis secretionem necessarium, pressione thoraculi destructam.

Die 3. Septemb.

Nox præcedens bona. Sudor hac nocte copiosus. Heri & hodie in parte superioris hemicranii sinistri dolor subinde lancinans, pungens, præcipue in motu corporis. Pulsus ab initio hucusque naturali celerior. Circa meridiem dolor capitis, mitis tamen; vomuit ter ad initium exacerbationis materiam pituitosam amaram cum magno levamine quoad caput & plenitudinem ventriculi. Paulo

lo major calor, pulſus modice celerior. Circa tertiam ſomnus, ſudor, & doloris in capite levamen, ita ut paroxysmus finitus viſus fuerit. At poſt quintam repente invadit major capitis dolor in ejusdem circiter vertice ad utrumque hemicranium, continuus, lancinans, mitior tamen quam prima Septembris ad veſperam, Sitis ante meridiem nulla; a meridie aliqua, certe minor, quam in nupero paroxysmo. Calores exigui. Pulſus modice celerior. Nullus crurum dolor, nec alterius præter caput partis. Os hodie amarum tota die ut hucusque.

Nota. Videntur & hodie & nuper bini paroxysmi eodem die ſe invicem excipere, quorum primus circa meridiem incepit, & poſt tres aut quatuor horas finitur, quique in modico capitis dolore, pulſu celeriori, aucto modice conſiſtit & modico udore terminatur: alter circa veſperam ingruit cum dolore capitis repentino, continuo, lancinante, vehementique ceteris ſymptomatibus tolerabilioribus. Hos binos paroxysmos etiam nuper prima ſcilicet ſeptembris obſervavi. Noctu ſomnus & ſudo copioſus.

Die 4. Septemb.

Mane bene per omnia ſe habuit præter oris amarorem. Nullus prorſus capitis dolor.

lor. Ad meridiem momentaneum frigus, at calor magnus, tantusque capitis dolor in ejus potiſſimum vertice, qualem nunquam antea experta eſt. Nulla hodie alvus. Paroxysmus hic gravis, absque vomitu, duravit usque ad ſeptimam veſpertinam. Noctu ſomnus & copioſus ſudor.

Die 5. Septemb.

Mane oris amaror, qui tamen poſtmodum diſparuit. Rari dolores capitis & momentanei, nox bona. Alvus ſemel.

Die 6. Septemb.

Ut heri omnia. Bina alvus dato tartari cremore.

Die 7. Sept.

Ut heri. Hisce tribus diebus ad veſperam paulo frequentiores capitis dolores fuerunt.

Die 8. Sept.

Mane oris amaror. Data caſſiæ & tamarindorum pulpa cum cremore tartari, ter, quaterque alvus poſita cum levamine. Magnam partem diei extra lectum transegit.

HI-

HISTORIA XXVII.

Die 29. Aug.

Domina de H***. tota bilioſa in tertium menſem gravida. Bis jam peperit.

Metaſtaſis bilioſa ad parotides.

Mane ſurgens horruit, toto poſtmodum die caluit.

Die 30. & 31. Aug.

Bene ſe habuit.

Die 1. Sept.

Veſperi horruit caluitque.

Die 2. Sept.

Mane denuo horruit, caluitque. Horror a meridie rediit cum ſubſequente calore. Dolor, levisque tumor poſt auriculam ſiniſtram. Nox inquieta.

Die 3. Sept.

Mane horruit, caluit poſtea toto die. Tumor major poſt auriculam, in colli ſiniſtro latere & ad parotidem, dolor ibi lacerans. Nox ferme inſomnis.

Die 4. Sept.

Toto hoc die dolores in tumidis partibus magni & lacerantes. Cataplasma ex ſpeciebus emollientibus adplicatum. Nox melior. Hodie diſceſſi.

Die 5. Sept.

Hodie dolores paulo mitiores, tumores molliores. Nox melior.

Die 6. Sept.

Usque ad veſperam extra lectum hodie fuit. Dolores pauci; tumor in collo mollis. Parotis tumida, duraque. Veſperi dolores capitis ad frontem potiſſimum, lacerantes. Nox inquieta. Sputa alba amara non ſpiſſa, utplurimum ſpumoſa & copioſa ejecit. Os amarum. Vomitus aſſumptorum, & bilioſus. Singultus frequenter redeuns.

Die 7. Sept.

Eadem ut heri veſperi, ſed magis aucta. Calores continui, ſi vel ſe modice detegat, rigor. Tumor exiguus in collo. Parotis minus tumens, ſed dura. Nox ferme inſomnis.

Die 8. Sept.

Eadem ut heri. Hucusque cataplasmata continuo adplicabantur. Veſperi accedens adpoſui cataplasmata ex ſpeciebus herbarum emollientium, cui radicem armoraciæ raſam ſuperſperſi. Inde pruritus & ardor in loco dolente & minor capitis dolor. Somnus interruptus.

Die

Die 6. Sept.

Mane multam pituitam amaram vomuit. Dato poſtmodum emetico bilem copioſam vitellinam cum materia pituitoſa vomuit quater per diem. Vomitorium fuit ex rad. ipecac. gr. xij. alvus, quæ a triduo nulla fuit, ad noctem ſuppoſitorio ſollicitata reſpondit, dura admodum. Somnus inquietus, paucus.

Die 10. Sept.

Nota. Averſatur carnes omnis generis, juscula carnium, aſſumpta ex carnibus evomuit. Juscula cerealia retinet, uti etiam acida. Ardor ad ſcrobiculum cordis & in pectore, fors potius in œſophago. Etiam in aliis graviditatibus circa tertium, quartum menſem usque ad finem quinti vomuit carnes. His ſignis redundantis bilis accenſeri debent etiam ſequentia: Dolor capitis vehemens, lacerans; ſitis plerumque; inappetentia, lingua modice alba, ſubinde flaveſcens humida. Sputatio multa & frequens materiæ albicantis ſpumoſæ. Pondus ſubinde ad regionen ventriculi, licet etiam absque pondere hoc & absque ulla ventriculi querela bile laborantes invenerim.

Tumores, qui heſterna nocte etiam ad alterum latus orti ſunt, duri dolentesque; ho-

die minus duri, minus dolentes utrobique ſunt.

Poſt vomitus heſternos caput longe minus doluit. Pulſus longe minus celer. Hodie (10. Sept.) caput non dolet. Surgit e lecto. At circa nonam matutinam dato ante horam leni purgante, vomuit bilem denuo & pituitam. Nox bona.

Die 11. *Sept.*

Hodie tumores minores, molliores. Solum de laſſitudine queritur. Purgans per epicraſin dandum ægrota renuit.

Nota. Sæpiſſime in hominibus bilioſis vomitorium præmitti debet. Nam in his ſigna copioſæ circa præcordia bilis collectæ jam antea ſunt. Præterea in bilioſis inflammationes rariores ſunt. Hinc timere non poſſum facile, ne fors inflammatio juncta ſit.

2) Febres *inflammatoriæ*, *bilioſæ*, & *inflammatorio-bilioſæ* ſedulo & adcurate diſtingui debent ab ſe invicem; hac in re nullus poteſt eſſe nimius in colligendis ſignis diſtinctivis.

3) Tumor in præſente ægrota non videtur ad ſuppurationem perduci poſſe. Non eſt *inflammatorius*, abeſt enim dolor & inſignis ille rubor inflammationibus junctus. Tumor modo mollis, modo durus. Cen-

ſue-

ſuerim potius ab effuſa materiæ bilioſa eundem ortum. Dolet in attactu ſolum. Doluit etiam dolore lacerante ad initium exortus ſui, ob tenſas nimirum ab effluente humore partes. Adplicatis emollientibus dolor extra attactum nullus eſt.

4) Tumor iſte a materia bilioſa copioſius huc affluente & extra circulum humorum erronea huc depoſita ortus, primo ideam dat *dolorum capitis a bile* vaſa cerebri & meningum diſtendente, licet etiam a bile circa præcordia exiſtente caput ſympathice affici poſſit. *Secundo pleuritidis & peripneumoniæ bilioſæ*, ubi ſcilicet bilis ad pulmones copioſius ruit; ubi venæ ſectio, ſi nulla inflammatio juncta ſimul ſit, nocet. Suſpicor pleuritides illas, a Sydenhamo deſcriptas, venæ ſectionis impatientes, fuiſſe ex hac bilioſarum claſſe. *Tertio* diarhææ, dyſenteriæ, vomitus, choleræ, quas omnes affectiones *bilioſas* cognominari opportet, ut ab aliis morbis, eodem quidem nomine inſignitis, ſed alia ex cauſſa exortis ſedulo diſtinguantur. *Quarto* habemus etiam *apoplexias bilioſas*, ruente ſcilicet non ad partes colli externas, ſed ad caput bilioſa materie.

5) Men-

5) Menſe Auguſto & Septembris plurimi laborabant *furunculis*. Fors a *metaſtaſi materiæ bilioſæ.*

6) Signa morborum bilioſorum adcurate colligi debent, cum frequentes ſint admodum & omni anno magis minusque affligant, ſubinde vero errore peſſimo cum inflammatoriis confundantur.

7) Utiliſſimum eſſet, ſi morbi enarrarentur, ſuasque in claſſes diſtribuerentur, ſecundum *ſuas cauſſas*; ſic morbi *inflammatorii*, item *bilioſi* duas inſignes & diverſas familias efficerent.

8) In tradenda vero praxi medica, juncto anni tempore, morbi regnare ſoliti enumerandi primo eſſent. Dein morbi chronici ſeparatim, uti & puerorum, fœminarum gravidarum &c. utpote qui omnium horarum morbi ſunt.

9) In deſcriptionibus morborum in eo a plerisque erratur *primo*, quod omnia ſymptomata congerant, quin quæ *ſemper*, quæ *plerumque*, quæ *ſæpe*, quæ *raro* adfuerint, ſatis adcurate notent, diſtinguantque. *Secundo*, quod ſuas ſignorum & ſymptomatum deſcriptiones, phraſibus & nimium diducto ſcribendi genere inundent, ſuffocentque,

cum

cum tamen aptiſſimi ſtyli medici exemplum in Boerhaavii aphorismis proſtet.

Symptomatum, ſignorumque magis, minusque frequentium claſſificatio facilis eſt illi, qui plurimas ejusdem morbi hiſtorias ſedulo conſcriptas inter ſe comparet.

10) In morbis biliofis, ſcilicet febre bilioſa, colica bilioſa, cholera bilioſa, vomitu aut diarrhæa bilioſis, item in meteorismo bilioſo, ubi ſcilicet a bile turgida hypochondria tument, aut a flatibus a materia putrida evolutis; præterea in morbis putridis aquæ frigidæ uſus, præprimis ſi acidiuscula reddatur, eximius eſt, temperat enim putredinem, acrisque ex materia putrida evolutionem impedit. Ruſtici hungarici copioſe utuntur frigida, imo ipſa glacie: idque pro medela inſigni habent, qualis quidem eſt in *putridis* & *bilioſis* morbis, non autem in *inflammatoriis*, ubi manifeſto nocet. Idem ſentiendum de expoſitione corporis ad auram frigidiusculam in caloribus, bona quidem in bilioſis & putridis, non item in inflammatoriis. Item ad finem exacerbationis febrilis, quæ plerumque ſudore terminatur, etiam in putridis & bilioſis non valet. Potus calidus in bilioſis ſyſtema gaſtricum dejiciet, in putridis putredinem augebit.

11)

11) Vomitus ſpontaneus idem non præſtat ſæpiſſime, quod vomitus emetico concitatus. Vidi hoc in ægrota hac Domina, quæ ſæpius & vehementer vomuit, ſed ſolum pituitam albam, ſpumantem, amareſcentem. At dato emetico craſſam tenacemque bilem, quaſi vitellus ovorum, vomuit cum magno levamine.

10) Purgans, etſi repetitum, idem tamen non præſtat, quod vomitus emetico tentatus. Mali enim ſedes in bilioſis eſt ventriculus & proxima inteſtina, ſyſtema biliferum; emeticum *fortius* hæ partes ab obſidente materia concuſſione ſua expedit, & via *breviori* educit.

13) Purgans præmiſſo, aut etiam non præmiſſo emetico optimum in bilioſis eſt ſequens.

℞. Cremor. tartari.
Sacchar. alb. āā ℥ß.
Roob ribeſior. ℥iij.
M. Sumat mane totum.

vel

℞. Pulp. tamarind.
— — caſſiæ āā ℥ij.
Cremor. tartari ʒij.
Syrup. ribes. ℥j.

M.

M. Sumat mane mediam partem.

vel

℞. Cremoris tartar. ℥ß.
Syrup. ribes. ℥iij.
Sacchar. alb. q. ſ. ut fiat ſapor gratus acido dulcis.

14) In morbis bilioſis gaſtricis ingentem ſalivæ, mucique affluxum, ægris valde moleſtum obſervari. Inde quoque patet materiam morbi hanc præprimis affectare viam, hacque eliminari debere. Sputatio continua etiam poſt morbum vexavit adhuc, fors ob remanentes morbi reliquias, aut ob luxata ſecernentium vaſculorum ora.

15) Vidi tertianam graviſſimam cum 15 aut 18 etiam horarum paroxysmo, absque frigore, aut non niſi leviſſimo, cum cholera conjuncto. Die libero non perfecta apyrexia fuit, & illo die ad veſperam ſemper calores aliquos intenſiores expertus fuit. Nihil adhibuit, niſi ſalia quædam neutra, eaque exigua doſi, ut quaſi nihil adhibuiſſe dici queat. Poſt aliquot paroxysmos ſponte emanſit. Præterea vidi ejusmodi tertianam etiam cum vomitu bilioſo redeuntem. Ubi ultimus paroxysmus integro die citius, adeoque ſtatim poſt penultimum venit, ultimus hic fuit pariter omnium graviſſimus, cum frigore

gore quidem, at in reliquis paroxysmis nullum fuit; ſed intenſiſſima cephalgia, æſtuque ingenti. Sed non rediit poſthac. Vide hiſtoriam Dominæ M***.

In Domina de Sz***. vidi tertianam duplicatam, ubi in utraque tertiana ſinguli paroxysmi cum cholera absque frigore plerumque, aut non niſi leviſſimo erant. Ultimus paroxysmus atrocitate reliquos ſuperavit, & pluribus horis conſuetum ſuum tempus anticipavit. Ex his ſequentia deduci debent. Primo has febres non facile cortice ſiſtendas, ſed potu acido, cardiaco utendum, item incidentibus antibilioſis, oxymelle, cremore tartari. Si tamen ingens debilitas corticem indicaret, aut aliud urgens ſymptoma, eundem quidem dari poſſe, aut omni die libero, mane purgans lene, & acidum dari debet. Ad noctem autem illius diei, uti etiam diebus illis, quibus antea paroxysmus redire ſolebat, cortex dandus. Sic purgatio hæc ſæpius inſtituenda vices paroxysmi ſubibit, materiamque febrilem eliminabit, dum interea cortex paroxysmum præpedit, ſola purgatione utique longe moleſtiorem. *Secundo* modo, quo febris hæc ſe ipſam quaſi jugulat, indicationem præbet longe tutiſſimam, ſcilicet die libero poſt

pa-

paroxysmum vomitorium, aut purgans acidum, aut utrumque medicamentum ſimul combinatum ſaburram ejiciet & paroxysmum prævertet omnino; aut inſigniter debilitat eundem, utpote materia illius, contra quam futurus paroxysmus inſurgeret, magna jam copia ejecta. *Tertio* ex eo, quod paroxysmus & debitum tempus antevertat multum, ſimul longe quam ceteri vehementior ſit, ſuſpicaberis ſat probabiliter, febrim ſe ipſam jugulaſſe; nullumque paroxysmum futurum.

16) Febres acutæ autumnales vel *bilioſæ* ſunt; vel *inflammatorio-bilioſæ*. Sunt cum petechiis vel absque iisdem. In plebe magis, quam inter nobiles. Inter eos in plebe frequentius, qui ſquallorem, æſtumve, famem, diætam pravam tempore ſcilicet caritatis annonæ experiuntur; paludoſa loca incolunt; male veſtiti ſunt, unde transpirabilis materia facile ad interiora reprimitur. Sic anno 1771 & ſequenti morbi acuti in Bohemia & Moravia regnabant. Queritur de venæ ſectione in his morbis facienda. Reſpondeo; non ſemper eſſe neceſſariam in *morbo* ſimpliciter *bilioſo-acuto*. Scilicet tunc non eſt neceſſaria, quando ægroti antecedens diſpoſitio, vitæque modus luculenter

ter oſtendunt, *pravam potius humorum diatheſin* quam eorundem *copiam* peccare. Acida vegetabilia & mineralia bene diluta, frigida actu, leuiter ad ſyſtema gaſtricum determinantia unicum fere remedium ſunt.

In febre *inflammatorio-bilioſa* venæ ſectionem eſſe neceſſariam, minus tamen frequenter repetendam facile patet.

Febres ſimpliciter bilioſæ petechiis ſolent perſæpe ſtipari, præcipue, ſi morbus epidemicus ſit. Harum petechiarum theoriam hanc eſſe exiſtimo. Materia bilioſa (quam putridam potius, biliformem, at vias biliferas perſæpe affectantem verius dixeris) ſanguinis intimius intermiſta eundem *ſolvit*, & diſpoſitionem putridam toti humorum maſſæ inducit, ſanguinis pars nimium ſoluta attenuataque, vaſculorum extrema eludit, elabiturque. Hinc illæ ſuffuſiones & *maculæ petechiales* dictæ. Id quod in ſcorbuto fieri ſolet, ſcilicet ex attenuato nimis ſanguine, id in febre bilioſa contingit. Sed putredo alterius forte ſpeciei in hac febre eſt, gradus putredinis exaltatior, hinc ſequentia deducuntur in praxi perquam neceſſaria:

1) Has petechias proprie *malignas* appellari debere, ſive a tempore, quo frequen-

tio-

tiores esse solent, *autumnales*, ab effectu *putridas*.

2) Probe distinguendas esse ab iis petechiis, quae cum morbo acuto *inflammatorio* quando is supremum inflammationis gradum adeptus vascula ultima vi perrumpit, & sugillationem format sive petechiales maculas. Has tamen non proprie *malignas* opportere appellari.

3) In his venae sectionem summopere indicari; in *illis* vero nunquam aut forte rarissime per accidens, imo venae sectionem in febre biliosa praecipue magis profecta, & exstantibus petechiis perniciosam plerumque esse persuasus sum. Utinam cordati & sagaces medici omnem adhibeant operam, ut gravem hanc questionem, quam ratiocinio ego, & pauco experimentorum numero firmare annisus sum, deciderant, decisamque orbi exponerent delusam sors plures dicent. At reclamitant medici & numero & vulgi saltem opinione non minores.

4) Potum acidum, frigidiusculum actu, decoctum corticis cum acidis mineralibus junctum optime convenire existimo.

5) Corticem omnes laudant unanimiter, quomodo ergo aliqui simul copiosas venae sectiones instituere possent? an una manu non

destruunt, quod altera ædificant? an in corpore fere exsucco jam ante morbum venæ sectio, eaque frequens indicatur?

6) An camphoræ vis non propius accedit ad corticis virtutem, quam venæ sectio?

7) Qui corticem laudant magna certe laude dignum, lata vesicantia; locis vesicante tentatis digestiva; erodentia adplicant. Ipsemet ego expertus sum, quam valide hæc omnia sanguinis circulum incitent. Certe camphora putredini resistet, æque ac cortex, & minus fortiter humorum motum incitavit, quam vesicantia.

8) Est, ubi camphoræ vis incitans præter illam antisepticam, subinde directe indicatur.

9) Cavendum sedulo, ne in epidemia *febrium biliosarum* intercurrentes febres *simplices inflammatoriæ* aut *inflammatorio-biliosæ* confundantur cum *simpliciter biliosis.*

10) In morbis biliosis, aperto cadavere reperiuntur viscera gangrænosa persæpe; subinde valide rubentia. Sed an inde *veram inflammationem* prægressam judicabis, aut ex parte adhuc præsentem? Gangrænam dari ex putredine humorum præcedente, & stasi eorundem non inflammatoria certum est. Præterea humoribus solutis, attenua-

nuatisque in minora vascula irruentibus immago *inflammationis*, sed spuriæ, exhibetur.

11) Ex *dissoluto sanguine*, sanguinis mictum, hæmoptisin, narium hæmorrhagias non criticas in morbis putridis, biliosisque oriri certum est.

12) At in plethorico corpore, robustoque ob humorum nimiam copiam, nimiumque motum in *morbo inflammatorio* eadem oriri, scilicet mictum sanguinis &c. certum est; *ibi* non valet venæ sectio. At *hic* est unice necessaria, nisi senguis hac ipsa via sat copiose evacuetur. Illa symptomata *maligna* proprie sunt, hæc autem non sunt.

HISTORIA XXVIII.

Febris biliosa.

Dominus F*** 58 annorum antea sanus, die Sabbath 11 Sept. mane validum frigus, calores dein a meridie cessantes habuit. Dolor capitis, sitisque; dolor lumborum & tendinum genu flectentium.

Die Dominica, 12 Sept. Apyrexia; perfecta an inperfecta non scio, sicut neque scio, quales habuerit noctes.

Die lunæ 13. Sept. Paroxysmus uti die Sabathi sed validior, cum conatu ad vomitum, sed inani.

Die 14. Sept. Intermiſſio aut remiſſio.

Die 15. Sept. a meridie calores magni, dolor lumborum, tendinum genu flectentium, capitis; ſitis. Calores ſi die jovis & veneris (16. 17. Sept.) uti & Sabathi continui ſunt; aucti tamen ad veſperam.

Die autem Sabathi ad veſperam ſoporoſus eſſe incepit, ſimulque inquietus, continuo ſeſe jactitando, ſic noctu & die ſequenti Dominica, ubi illum prima vice vidi. Ad veſperam moritur. Facies poſt mortem flavi, quaſi ceracea. Nulla alvus per quatuor dies.

Notæ & epicriſis. Obſervavi in Domina K*** item in Domino C*** in Domina M*** in Parocho K*** febres autumnales bilioſas cum vomitu, aut cum cholera conjunctas ſe ipſas conficere *evacuando materiam bilioſam*, que febrim excitat.

2) Febres ſpontanea hac evacuatione curatæ raro recidivant. Præprimis, ſi poſt ultimum paroxysmum emetico - catarrſis datur, & dein medicamentum roborans, antibilioſum, uti e. g. Liquor anod. min. Hoffm.

3)

3) Febres absque vomitu aut diarrhea diiutiur durant, uti in parocho Visſienſi, aliisque vidi, quarum febres ſucceſſive per ſudores judicatæ ſunt; præterea facile abeunt in *febres acutas biliofas*, ſi videlicet materia biliofa accedente paroxysmo non poſſit deponi ad primas vias, utpote altius infixa humoribus circulantibus. Aut ſi depoſita jam ad primas vias materia denuo reſorbeatur.

4) In domino H*** vidi tertianam absque vomitu aut diarrhœa. Datur remedium emeticocatharticum ſat validum. Rediit paroxysmus. Datum roob ſambuci poſtmodum copioſam bilem eduxit. Tandem datur cortex. At ſæpius ſub ejus uſu & poſt eundem (quem ad 16. propemodum dies produxit) dolorem capitis ad veſperam, ventriculi gravamen a paſtu etiam non largo, bradypepſiam, ſudores nocturnos copioſos ultra menſem expertus eſt.

Item domicella de K*** cujus febris tertiana cum cholera ob vires valde dejectas cortice curata eſt, febriles reliquias diu ſenſit, diu ſolventibus poſtmodum & cortice ſimul uſa eſt. Hac binæ hiſtoriæ oſtendunt febres autumnales bilioſas cortice ſiſti non debere, niſi ſymptoma quoddam graviſſi-

mum urgeat. Paroxysmus quidem ſuffocatur, at materies febrilis remanet, difficulter poſtmodum per varias excretorias vias abigenda. Poſt talem febrim cortice curatam diu adhuc valetudinem curare coguntur, ita, ut, licet paroxysmus cito emaneat, tamen ob valetudinarium a febri ſtatum nihil lucrentur. Quodſi per varia excretoria loca materia febrilis non ſucceſſive evacuetur, illa intus remanens febres acutas bilioſas excitat, uti ante annum contigit in Domino Th. O***.

5 Curandæ ergo veniunt *febres cum vomitu; cum cholera, abſque vomitu aut cholera, ex intermittentibus aut remittentibus continuæ* factæ continua vel eſt *in ſuo incremento, humoribus ſcilicet necdum putridis;* vel in *ſuo ſtatu, putredine* jam inducta.

6) *Febres cum vomitu aut cum cholera* indicationem ſubminiſtrante, acida, ſolventia danda ſunt, & de cetero ſibi permittendæ. Poſt ultimum paroxysmum purgans acidum per epicraſin, aut emetico catarrſis, & demum roborans dari debet antibilioſum, ut Spiritus nitri dulcis, Liquor anodynus min. Hoffmanni. Febres hæ poſſunt etiam tractari, ut diebus liberis vomitorium aut purgans

detur,

detur, ſi vomitus ille febrilis aut inanis eſſet, aut inſufficiens.

In febribus absque vomitu aut cholera dandum die libero emetico-catarticum idque, ſi æger id ferret, ſæpius; aut ad initium emeticum, reliquis diebus liberis catarticum antibilioſum, lenius aut validius pro ægri viribus; ſic enim evacuabuntur ſordes primarum viarum, & facta ibi irritatione reliqua materiæ pars illuc ruet, evacuanda. Finitis omnibus dandum roborans.

Ubi intermittens aut remittens actu in continuam tranſit, juvat *emeticum; emetico-catarticum, catarticum,* præmiſſo tamen oxymelle ſolventiſſimo, dein *catartica leniora* antibilioſa alternent cum acidis mineralibus ita ut uno die ℨij — ℥β &c. cremoris tartari dentur in ſyrupo ribes: altero die vero ſpiritus ſulphuris per camp. tertio die denuo ſpirit. minerat. Sic derivatio materiæ ad primas vias, & evacuatio fiet, ſimulque præpeditur putredo humorum.

Ubi in continarum harum ſtatu putredo jam adeſt, juvabant acida mineralia copioſa, decoctum corticis, camphora ſubinde.

7) Ad has febres diſponit calor æſtivus, aut potius ſquallor. Hoc tempore & in

in me & in aliis obſervavi ventriculum debiliorem longe; diæta carnea, pingvis debili ventriculo noxia; diſpoſitio ad putredinem.

8) Præſervatio ergo patet; alvum lubricam ſubinde reddere purgante leni acido, & hoc prægreſſo aliquid, quod & putredini reſiſtit, & ventriculum roborat. Sic eſt *eſſentia amara* ex amaricantium extracto & ſpiritu nitri dulci parata, item *liquor anodin. miner. Hoffm.* Item ſi ſtomachæhi gravamen, ructus amari, nidoroſi ſentiantur, emeticum valet, & poſtea, quæ ventriculum roborant. Univerſalis autem diæta tenuis, non pinguis, & potiſſimum vegetabilis.

Conſtitutio automi anno 1773.

9) *Conſtitutio autumni anni* 1773. Menſe Auguſto bilioſi morbi omnis generis ingreſſi ſunt, attamen magis ſevierunt menſe Septembris: potiſſimum vero febres tertianæ ſpecies cum vomitu aut cum cholera. Menſe hoc Septembris, multos aut vomitu aut diarrhæa, aut cholera per aliquot dies affectos vidi absque febri tamen. Æſtas cum initio autumni (etenim hæc ſcribo die 19. Septemb.) calida & ſicciſſima, absque pluviis fuit. Exaruerunt fere omnia olera in hortis,

10)

10) *Ex Tiſſoto de febre bilioſa Lauſanenſi.* Ingens febrium numerus valde contrahitur, ſi omnes febres reducantur ad *intermittentes*, *inflammatorias*, & *putridas* & *ex his compoſitas.*

Nomina non ex *ſymptomate* ſed ex *cauſſa* petenda ſunt.

Inter bilioſas febres recenſeri debent ſequentes; hæmitritæi, & triteophiæ veterum, meſentericæ recentiorum, imo typhi omnes, lypyria, aſodes, hungarica, gaſtrica, cauſus.

Cauſam, ſive febrem ardentem Boerhaavius deſcribit quaſi *inflammatoriam* totius maſſæ ſanguinis, eſtque juxta ipſum *inflammatio totius maſſæ ſanguineæ*; alii cauſam inter febres bilioſas referunt.

Soli *morbi inflammatorii* dies criticos obſervant, ſed tunc quieſcendum & medico & ægroto, nilque temere movendum.

Ergo in putridis morbis criſis non expectanda.

Digeſtiva ſunt, pulveres ex terra foliata tartari, tartaro vitriolato, cremore tartari omni bihorio ſumendi, cum unciis quatuor decocti ex radice graminis, acetoſæ, cichorei, taraxaci, oxymelle &c. Nauſeoſus graminis ſapor corrigitur additis aliquot fruſtu-

lis

lis corticis viridis citri. Aut conditum antibiliosum dari potest ex syrupo ribes. & cremore tartari; post duos tresve aut quatuor dies emetico-catarticum remedium optime ex tartaro emetico in aqua soluto & addito aliquo syrupo *partitim* exhibito præscribitur. Tunc autem omni semihora portio dari debet.

Medicamenta roborantia post morbum adhibenda præbent amaricantia vino infusa.

In febribus biliosis non diu insistendum evacuantibus; post evacuantia dari debet decoctum antibiliosum *parce* sed *frequenter*; vel electuarium antibiliosum.

Juveni soporoso, diathesi phlogistica laboranti Boerhaavius præscripsit cerasa pro victu quotidie ad ℔x. Post primam emeto-catharsin dari etiam potest potus acidus, leniter purgans.

Pro potu ordinario *antibilioso* & roborante modice serviunt spiritus minerales acidi, cum aqua pura, vel decocto radic. & fol. acetosæ, flor. ros. rubrar. & syrupis acidis.

Ex Tissoto. In febribus biliosis emollientia, calida nocent. Nam ubi putredo, ibi atonia & laxitas.

11)

11) In historia Domini F***. notandum adhuc, pulsum fuisse naturali celeriorem; sed non adeo tamen multum; non fuisse durum, nec parvum, sed mollem; adparet ex resorpta bile eundem periisse, fors dato vomitorio, dum intermittens in continuam abiret, multum bilis evacuari, reliquum autem ad primas vias determinari potuisset.

12) Morbos inflammatorios paucissimos observavi hoc tempore autumnali. Aliquos vidi *febre inflammatorio - biliosa* laborare. *Inflammatio* brevi & facile venæ sectione sublata est; sed morbus *biliosus* emeticis, purgantibus, acidisque pulsa inflammatione curari debebat. Minime pertinacem vidi inflammationem, & post paucos dies facile abeuntem.

13) Olea, oleosa, emulsiones nocent in morbis putridis, præcipue in biliosis. Emulsiones interim in inflammatoriis omnem absolvunt paginam. *Ex Tissot.*

14) Delirium biliosum tollitur alvum sollicitando melle & aceto. *Hippocr. de affection.* Fœs. p. 818 ait: *in delirio bilioso alvus curanda, acetum, mel, & aquam exhibendo. Tissot.* Utilis, nec satis notus libellus est Cl. Richa. constitut. epidem. Taurin. anno 1720.

15)

15) *Si quid doluerit ante morbum, ibi ſe figit morbus* art. Hippocrat. l. IV. Aph. 33. patet hinc uſus veſicantium.

16) Feſtinatio nimia, ſolutione & coctione non præmiſſa per ſolventia, & methodus roborans adſtringit, inducit recidivas, aut obſtructiones, hecticam.

HISTORIA XXIX.

ad initium Septembris.

Febris rem. bilioſ.

Dominus O***. Ante bene per omnia valuit. A meridie dolor lumborum & tractiones in dorſo, calores ſubſequentes. Nox bona. Nullus vomitus, nulla diarrhæa.

Secundo die. Mane calores magni, *dolor magnus* lumborum, nullus dolor capitis, vomitus bilioſi. Ad veſperam remiſſio. Sed caput ſtupidum, mens vix ſibi conſtans. Fuit omnium graviſſimus, licet non fuerit omnium longiſſimus paroxysmus.

Tertio die. Vomitus mane cum æſtu magno, deinde diarrhœa, lumborum dolor, caput uti heri; diuturnior, ſed paulo mitior paroxysmus. Nox inquieta.

Quarto & quinto die, uti tertio. Poſtmodum autem nullus amplius paroxysmus rediit. Nam

Sex-

Sexto die ſummo mane ſurgens alacriorem ſe advertit, nulla febrilis alternatio ſecuta eſt.

Notæ. Toto tempore aliud non ſumſit, quam pulveres digeſtivos paucos & exigua copia. Videmus ergo ſatis tute & absque recidiva curaſſe naturam; ad finem Septembris nullam adhuc recidivam habuit, quamvis de aliquo adhuc ſuperſtite lumborum dolore quereretur.

Narravit mihi ægrotus iſte dolorem lumborum vix non *intolerabilem* fuiſſe. Idem Domina ſenior de M***. dixit; item coquus in petechiis mortuus.

Notæ. 1) Febres cum vomitu biliofo ſpontaneo omnium optimæ ſunt, merenturque nomen proprie *bilioſarum*, cum bilem potiſſimum evacuent.

2) Graviores ſunt illæ cum cholera, ob nimiam, quam inducunt, humorum eductionem.

3) Febres cum diarrhœa ſola redeuntes non obſervavi. Tales autem *Torti* & *Medicus* obſervarunt tempore autumni calido & pluvioſo poſt ſiccam admodum æſtatem, erant eæ admodum *periculoſæ*; diſtinguuntur ab iis, quas ego cum cholera conjunctas vidi, *primo* altiori putredinis in humoribus gradu. *Secundo*

do item per hoc, quod non ſola bilis *corrupta* aut *nimia* eſſet, ſed quod omnes fere humores ad putredinem diſpoſiti proxime eſſent, & transpirabilis materia retenta. Hinc letalitas illarum, hincque etiam corticis neceſſitas, qui putredinem fere univerſalem præpediret. *Tertio* evacuationes ſpontaneæ in meis febribus erant quaſi *criticæ*; in iis vero a Torti & Medico deſcriptis erant *ſymptomaticæ* a ſolutis, putridisque humoribus ad inteſtina amandatis ortæ. Hinc tota ſpecie differebant. Conveniunt illæ a *Tiſſoto* deſcriptæ ſub nomine febris bilioſæ Lauſanenſis cum meis febribus, ſaltem quoad cauſam.

HISTORIA XXX.

Die 23. Sept.

Febris tertiana inflammatoria.

Dom. Capitaneus in B***. ætatis virilis ſemper antea ſanus, leves gonorrheas quasdas ſi excipias, debite ſemper curatas, tertiana intercurrente circa 20. Septembris prehenditur. Frigus mite, calores diuturni, non adeo tamen vehementes, *nulla affecti ſyſtematis gaſtrici ſigna*. Poſt ſecundum paroxysmum primo graviorem chirurgus venam ſecat. An ſanguis cruſtam habuerit, nec

nec ne, non potui rescire. Tertius paroxysmus exiguus admodum fuit ita, ut utrum fuerit aut non fuerit ipse dubitaret æger. Quartum paroxysmum dum expectat, eo die mane, quo tempore alias paroxysmus redire solebat, sumsit dosin rhei. Circa meridiem quater aut quinquies alvum posuit. Sed calores accessere magni, quos in nullo paroxysmo tam vehementes expertus est. Sitis immodica. Dedi, tunc prima vice vocatus sequentia.

℞. Radic. Gramin.
— — Cichor.
— — Acetos. āā ℥iij.

C. C. D. U. divid. in part. iij. Singulam coquat cum ℔vj Aquæ ad remanentiam Libr. iij. Quater de die duo vascula cum syrupo sequenti.

℞. Oxymell. Simpl.
Syrup. Acetos. citri āā p. æquales.

Nota. Febrem hanc non esse ex biliosarum familia, patet ex absentia signorum affectas primas vias significantium. Item levamen ex venæ sectione; fuit ergo potius ex illo vernalium hujus anni genere, quæ, cum morbi fuerint proprie inflammatorii, intermittentes tamen persæpe æmulabantur, donec in continuas abiverint, ni tempestive venæ sectio

T facta

facta fuerit. Adeoque tertiana hæc ad intercurentes hujus autumni pertinet.

HISTORIA XXXI.

Die 25. Septembris.

Ulcus cutaneum.

Dominus Mich. T*** 78 annorum. Vir per omnem fere vitam ſanus, nullis adſuetus medicamentis, inferiorum partium verſus Turciam incola per multos annos, ante annum menſe Auguſto aut Septembri, per integrum menſem nigerrimam urinam integro menſe mingit, cum aliqua inappetentia, & frequenti ad mingendum ſtimulo, eoque non fruſtraneo. Sponte hæ urinæ in bonam indolem mutatæ ſunt. Sed in femore utroque ſcabies quædam cum puſtulis exiguis, prurientibus (ſpizige, trokne Kraeze,) ad paruit, poſtmodum pruritus in toto corpore. Unguentum album ſimplex cum pauxillo mercurio præcipitato aliusque repetentibus exſiccata ſcabies aliquoties eſt, denuoque rediit. Idque priori hyeme, hoc vere, & per æſtatem hanc fuit. Semel ad femur dextrum intra trochanterem majorem parva ſponte exulceratio facta eſt ex puſtula liveſcente. Exſiccantibus ſanatum ulcusculum; nunc vero in natibus dextris ante tres ſeptimanas puſtula

ſtula magnitudine avellanæ, livescescens orta ſponte in ulcus abiit hujus indolis. Circularis fere figura, diameter duos cum dimidio pollicis æquat. Non profundum, ſed ſpongiam valde foraminulatam exacte referens. Carnes livescentes, atræ lineolæ. Pus nullum ſed ſerum tenue flavescens, & niſi ad paucas horas cohibeatur, ſanguis continuo quaſi ex ſpongia ſtillans, tenuis & ater. Vires dejectæ, inappetentia magna. Sitis continua, quam quidem toto vere & æſtate habuit, moderatiorem tamen, fœtorem nec ego ſenſi, nec alii. Per æſtatem totam hucusque urinæ incontinentia, ita, ut lotium paulo copioſius collectum retinere non valeat. Hinc mictus frequens, involuntarius. Chirurgos exſcindere totum volentes variis ex cauſis prohibui. Ulceri antiputredinoſa, & exſiccantia curavi adplicari, dedique decocta ſanguinem corrigentia, & antiſepticum corticem peruvianum. Hodie (die 29. Septembris) poſt tres ſcilicet a diſceſſu meo dies mortuum audivi, coalescente ut quidam referebat, ſeu potius (ut mihi quidem videtur) *exſiccato* ulcere.

De obſtructione viſcerum.

De Viſcerum obſtructionem.

Indurationes, obſtructiones diverſæ ſpeciei ſunt; morbi inflammatorii male ju-

dicati ſcirrhos faciunt ex lympha per inflammationem coagulata & indurata. Difficillime ſolvuntur.

Si pinguedo alicubi præter naturam augeatur, condenſeturque, *ſteatoma* fiet, vix ſolubile.

Si bilis exſiccetur, *tumores bilioſi* oriuntur, ſæpe valde duri. Sed ſi *acrimonia* humorum ibi ſubſiſtentium adſit, ut plerumque in *durioribus tumoribus hepatis* eſſe ſolet, juvant pilulæ ex gummi galbano, mirrha, extracto chelidonii majoris, ſapone veneto aut pro re nata Starkeyano, ſuperbibendo potum ſolventem & adhibitis frictionibus hypochondriorum, & lenibus interpoſitis ſubinde laxantibus, ſi ſcillicet ſymptomata doceant materiam fuſam. At ſi acrimonia major adſit, mitius aggredi malum debemus. Ubi eſt atra bilis inſpiſſata, calculi indurati, ſpasmi, dolores, gummoſa, antiſcorbutica, ſapones alcalescentes & acriores, ſalia contraindicantur. Tunc vero valent ſapones acescentes, vegetabiles, ſucci recenter preſſi fumariæ, cichorei, taraxaci, graminis, ſonchi, ſenecionis; ipſa folia triturando in pultem redacta cum ſyrupo acido qualicunque. Serum lactis, & præſtans illud Hippocratis remedium hydromel ſimplex.

Me-

Medebatur viro atrabilario *Tiſſotus* tumore duro jecinoris, diris torminibus, calore, agrypnia, debilitate, alvo ſegni duriſſimaque laboranti; dedit illi omni bihorio drachmas tres electuarii ex tenerioribus foliis ſenecionis & taraxaci, medulla caſſiæ, manna & ſyrupo rubi idæi; ablegata eſt omnis diæta carnea. Olera fructusque horei & debile hydromel alimenta præſtabant.

Stimulantia aut purgantia inumeras obſtructiones inſanabiles reddunt, mitiori methodo curandas.

Eſt quædam ſpecies obſtructionis ex *atonia & ſuccis ſtagnantibus nondum concretis orta*, *tonicis* curanda. Plures ſunt obſtructiones, ubi tonica nocent. Si adſit ſiccitas, macilentia, ſenilis ætas; incautus uſus gummoſorum, aloes, martis, ſpirituum &c. nullum unquam reſeravit vaſculum, ſed ſæpe atrophiam & paralyſin induxit.

Si obſtructiones adſint cum acrimonia majori, valet extractum taraxaci cum cremore tartari, ſuperbibendo decoctum graminis cum melle. Solutis, eductisque humoribus *roborandum* neceſſario corpus eſt, alias ob atoniam certo recidivat.

Chocolada pinguis & aromatica eſt.

Pilulæ ex ſapone veneto fugiendæ ſunt, ubicunque putredo timenda.

Inter viginti deliria (ait *Tiſſotus*) nativam exceptam velim fatuitatem, tum acuta, tum chronica, octodecim ſunt ex hypochondriis, quod probe tenendum, ne ſaltem ægris noceamus, quibus prodeſſe tam arduum & tam rarum.

Ratio eſt, quia cerebrum ab obſtructo hepate ſympathice; a bile vero ſanguini mixta idiopathice afficitur.

In delirio tali a bile ſanguini mixta & obſtructionibus hepaticis orto, venæ ſectio & omnis generis refrigerantia nocent. Vide Hippocr. de intern. affection. Cap. LI. Foeſ. p. 558. vocat *morbum craſſum a bile, cum bilis in hepar influxerit & in capite conſtiſterit*: morbum ait helleboro nigro, aqua, melle & aceto curandum. Forte Antiqui helleboro nigro uſi ſunt eodem modo quo *Tiſſotus* in hoc morbo; ſcilicet is decocto graminis citrato aliquas fibras hellebori nigri injici curavit.

Alterum Plumerianum cum millepedibus ſaccharo & camphora, egregium inventum eſt in ſcrophulis a Tiſſoto. Camphoram dicit certis tam ſuis quam aliorum experimentis *antiſalivatoriam*. Ait tamen ſe

non

non ſemper prohibere ſalivationem, plures enim ſcrophuloſos tumores glandularum trachealium, jugularium & maxillarium evacuatione hac ſcilicet ſanaſſe.

Subitum illud poſt febres incrementum notante Tiſſoto, ſiniſtri quid fere ſemper portendit: fiunt enim inde debiles, per plures annos languent, & ſæpe tabe corripiuntur. Valent corroborantia, china, chalyps. vina generoſa, exercitia, frictiones &c. & præprimis balneum frigidum.

In propinandis roborantibus id attendendum, ne ſtatim adſtringentia valida ore aſſumantur. Proderit frictiones, & exercitia præmittere & a levioribus tonicis inciper; in laxis abdomen inprimis reſpiciendum,

Elixirium viſcerale, & amara quælibet vino digeſta optime dolores ventriculi poſt longam infirmitatem tollunt.

Vide apud Tiſſotum de febre bilioſa Lauſannenſi Dominam odontalgia & inſomniis per ſedecim menſes vexatam, quam fruſtra adhibitis evacuantibus & refrigerantibus tonicis, aromaticis, amaris vino infuſis curavit. Fors etiam oculorum ille rubor, quem potione vini curabilem dixit, ob debilitatem partium tonicis curatur. Vigiliæ

pertinaces poſt diuturnos morbos curantur curatione languentis ventriculi. Somnus enim a ſtomacho pendet, qui ſi langueat, ſpiritus naturales ad concoctionem aſſumptorum a capite non avocat, adeoque ſomnum non inducit.

Poſt longas infirmitates quaſi leviorem febrim hecticam obſervavit Tiſſotus, ob laborem videlicet nutritionis. Senſatio illa *caloris* non a febri, ſed ab acrimonia humorum ob atoniam non bene ſubactorum provenit. Juvant ſolum roborantia. Ergo ex ſenſatione *caloris ſola* peſſime refrigerantia præſcribuntur.

Ægri ſæpe queruntur de *calefactione* (echaufement) caloribus aſcendentibus. Plerumque autem tales calores proveniunt ab atonia, cruditate, acrimonia &c. curanturque china, chalybe, vino. *Vera calefactio* eſt affectio oppoſita, eſtque levis inflammatio.

Tiſſotus ante viginti & ſex menſes fila pure varioloſo tincta, adhuc efficacia invenit.

Poſt febres bilioſas male curatas ſæpeſuccedit *cacochymia bilioſa.* Diarrhœas bilioſas curant evacuantias & acida.

Meteorismus hypochondriorum non ab obſtructionibus, ſed a bile turgida, putreſcente, indeque evoluto copioſe aëre curavit

vit Tiſſotus aqua fontana frigidiore, adplicando ſcilicet lintea quadruplicata inde madida, ſingulo horæ quadrante renovanda, toties hauriendo uncias tres ejus aquæ. *Zacutus Luſitanus* colicam a cacochylia bilioſa ortam hac ratione ſanavit. Eadem cacochylia bilioſa ſubinde vomitum, diarrhœm, choleram, colicam, nunc volvulum, nunc dyſenteriam, nunc tympanitidem, nunc apoplexiam cauſſat. De aquæ frigidæ uſu in febre ardente vide uſum Antiquorum apud *Tiſſotum* de febre bilioſa Lauſanenſi p. 92. deſcriptum.

De convulſione vomitu bilioſo curanda vide locum Galeni apud *Tiſſot.* ibid. Legi meretur ob obſervata vix apud recentiores invenienda integrum opusculum *de affectorum locorum* notitia. Lib. V. Caput V. Operum omnium T. IV. p. 125.

Morbi nervorum facile in conſuetudinem abeunt, oriuntur poſt acutos graves utplurimum. Solam in iis medelam dant roborantia, ablato prius, ſiquis adſit, ſenſibili ſtimulo. Hucusque ex *Tiſſoto.*

Obſervationes æſtate & autumnò anni 1773 factæ.

Obſervationes de febre epidemica anno 1773.

Frequentior matrimonii uſus, aut pollutio nocturna frequentior æſtate hac ſicciſſima ſquallidaque, & ejusdem indolis autumno, corporibus paulo debilioribus inſignia nocumenta attulit.

Menſe autumno jam adulto, & ſeptembri toto, in me aliisque temperamenti bilioſi hominibus autaliis etiam conjuscunque temperamenti, ſed morbo bilioſo antea laborantibus obſervavi a diæta carnea male ſe habere, coctionem impeditam, ructus pingues, linguam muco ex albo flavescente aut etiam albo obductam, os aut amarum, aut inſipidum; in quibusdem ſudores nocturnos, faciem macilentam & colorem pallidum, aut flavescentem leviſſime, urinam coloratiorem & brevem poſt moram jumentoſam. Hi omnes nullo excepto melius ſe habent a cibis aut acidis, aut aceſcentibus, farinaceis, ſi pingues ob admixtum butyrum hi cibi ſint, pariter eosdem non ferunt.

Vidi recidivas multas in iis, qui febre bilioſa ſive intermittente ſive remittente laborarunt, ex multiplici ratione. Aliqui enim, quibus ſpontanea facta bilis evacuatione morbus ceſſavit, *ob reliquias ejusdem materiæ* remanentes, ſenſim ſenſimque auctus partim

tim ob diætam carneam, partim ob persistentem eandem siccam, squallidamque anni consistutionem, denuo recidivam passi sunt.

Alii debito modo curati, evacuata penitus biliosa materia, ob persistentem caussæ actionem, tempestatem videlicet siccam & squallidam, eandem pariter effectum passi, non quidem *recidivam in sensu stricto*, sed similem tamen morbum, biliosum videlicet.

Alii cortice intempestive dato curati sunt, seu potius suppressa febris est, manente nihilominus febrili materia. In his evanescente corticis vi mota, denuo est materia biliosa, passique sunt recidivam.

Res pervulgata est, febres cortice curatas recidivare, si evacuatio aliqua fiat post ultimum paroxysmum. Quod, quando verum deprehendatur, aut non, modo dispiciendum est. Si febrili materia penitus evacuata, post frequentes paroxysmos debilitas nervorum orta sit, iisque character febrilis impressus maneat, & modo ex sola contracta consuetudine febriles paroxysmi redeant, cortex & specifica sua vi & vi roborante febrim fugabit; quod si post curatam talem febrim evacuatio aliqua fiat, recidiva sequetur,

tur, ob eam videlicet caussam, quod omnis evacuatio debilitet.

Contingit sæpe, ut manente licet febrili materia cortex febrim sanet, ubi interim materia febrilis, si *mobilis* illa sit, & *facilius subigi* possit, a roboratis naturæ viribus cogitur & per varias vias abigitur postmodum. Sic post quartanam cortice curatam, vidi spontaneam diarrhœam, absque recidiva, sic sudores nocturni, urinaque multum materiæ hujus febrilis sensim coctæ expellunt. Si citius ab usu corticis post ultimum paroxysmum desistas, remanentes materiæ febrilis reliquiæ denuo febrim excitabunt. Si vero evacuatio fiat post ultimum paroxysmum, coctionem materiæ febrilis utplurimum impedies, debilitatis videlicet naturæ viribus. Sicque denuo insurget febris. At si videas motum naturæ materiam febrilem expellentis, hancque evacuationem a materia indicatam, inchoatamque adjuves, adeo nullus recidivæ metus est a tali evacuatione, ut etiam tali evacuatione recidiva præpediatur. Sic in exemplo febres biliosæ tempestivius, quam oporteret, aut etiam ob urgentem aliquam circumstantiam citius cortice curatæ, purgantia acida per epicrasin post ulti-

ultimum paroxysmum danda non tantum admittunt, ſed etiam poſtulant.

Multi autumno aut adulta jam æſtate venæ ſectionem celebrant. Sub nomine *præſervativi* res hæc jam in conſuetudinem ferme univerſalem abiit. Quid de *præſervativis* ſtatuam, alibi disquirendum reſervo. At venæ ſectio hoc tempore facta omnium minime præſervat ab hujus conſtitutionis morbis; admitti illa ob alios morbos id exigentes poteſt Conſtitutiones hujus morbi ſolent eſſe *putridi* & in ſpecie *bilioſi*. Præſervat ergo victus tenuior, vegetabilis, acidus, purgans lene, acidum, e. g. ex unciis duabus pulpæ caſſiæ. Evitatio inſolationis, vehementioris ſub ſole motus, perfrigerationis &c.

Venæ ſectio fieri debet primo præſente plethora, ineunte, aut crudo adhuc morbo inflammatorio, poſt vehemens exercitium, inſolationem, caſum, in ſubjectis tantum non ſtricte quidem plethoricis, ſed robuſtis, ſanguineis, vegetis. Adeoque plethora, inflammatio, & rigiditas, caſus ſunt, qui venæ ſectionem indicant.

In morbis bilioſis gaſtricis *depletis majoribus venis, facillime poterunt minimæ venæ bilulæ abſorptos humores majoribus venis*

nis tradere, unde promptior fiet putridi resorptio. Van Swieten T. I. §. 354. huic doctrinæ initiitur methodus sugillationibus & extravasatis medendi.

Libellum *de termino venæ sectionis in acutis* egregium omnino scripsit. *Cl. Kloekhoff.*

In morbo inflammatorio tamdiu venæ sectio locum habet, quamdiu morbus adhuc *ad inflammatorios* pertinet, si enim jam transiverit *in putridum*, genita aut *purulenta cacochymia* aut *nata jam gangræna*, venæ sectio *vasa laxando*, debilitatem *inducendo* &c. putredinem promovebit. *Tissot.* Ergo signa crudæ phlogoseos bene distingui debent a signis incipientis putredinis aut *purulentæ*, aut *gangrænosæ*.

Angina levior, otalgia, odontalgia, ophthalmia *vesicante*, aut saltem *rubefaciente* melius tolluntur, certe *securius*, quam venæ sectione, quæ in debilioribus, licet votis respondeat, attamen graviora alibi mala inducit.

Vidi in remittentibus autumnalibus anni 1771 & 1772 a medicis non ignobilibus venæ sectiones frequentes celebrari, darique corticem. Febris cessavit sæpe, sed in languorem diuturnum incidebant. Febris a cor-

tice

tice ſublata & languor a venæ ſectione inductus.

Peripneumonias bilioſas anni 1753 *Tiſſotus* curavit, per dilutam emeſim, frequentia enemata, copioſum potum diureticorum acidorum, & frequenter inſpirabatur fumus aceti *omiſſa ſemper venæ ſectione.*

Invenimus ubique apud Hippocratem febres bilioſas deſcripras, & curatas purgantibus, oxymelle, ptiſana, nullibi autem venæ ſectio. *Tiſſot.*

Sanguinem in cacochymia bilioſa attenuari, hinc omittendam venæ ſectionem *Tiſſotus* & *Hippocrates* ait.

In inflammationibus, ſi prævalent cacochymia, alvum ducebat *Hippocr.* Venam non ſecabat. *Tiſſot.*

In ſputo ſanguinis vetat venæ ſectionem ſi bilioſus eſt æger: *de humoribus.*

Venæ ſectio refrigerat, ſi calor a ſanguine provenit, nequaquam vero, quando a cacochymia; imo apparet manifeſte corpus ex bilis copia excalefactum miſſo ſanguine calidius reddi. Proſper Martianus.

In morbis bilioſis, lipyria biliari, peripneumonia, pleuritide bilioſa, nulla fiat venæ ſectio.

Ta-

Tabes illa pessimæ speciei est, ubi nulla ulceratio, sed tanta pulmonum laxitas, ut omnes affluentes & stagnantes & mutati humores cum orthopnea, sub crudi glutinosi forma ejiciantur. *Tissot.*

Liquor anodin. min. Hoffmanni, si superbibatur haustus tepidus, præstans remedium est post animi pathemata. *Tissot*

Tartarus emeticus parva dosi magna aquæ cnjuscunque copia, alvum ducendi scopo optimum est remedium, non nimis irritans, sicque mitioribus anteponendus salibus *Tissot.*

Utile & amœnum diarium scripsit Cl. *Vandermonde. Tissot.*

Phrenitides cum pulsu forti, tenso, lento sanantur, vix vero cum exili & celeri. *Tissot.*

In synocho enim putri si æger esset eusarcos, juvenis, cœli status æstuans, febris vehementissima, in frigida natationem permittebant.

Sennertus de febribus L. II. cap. X. p. 290.

Lege in nota apud *Tissot.* de febre biliof. Lausanens. p. 113. plures authores qui de psychrolusia scripserunt.

Hæ-

Hæmorrhagiæ ſpontaneæ in morbis biliosis, putridis, oriuntur ex diſſolutione ſanguinis & atonia vaſorum, & ſæpe letales ſunt. *Tiſſot.*

Frequenter in morbis etiam bilioſis per aliquot ſaltem horas levamen habetur a venæ ſectione: ratio eſt, quia vires per venæ ſectionem depreſſæ ſunt, potius ergo *debilitas virium*, quam levamen eſt, nilque concludi inde pro venæ ſectionis neceſſitate in morbis putridis poteſt.

Febres *inflammatorio-bilioſas*, quamvis ille eas *bilioſas* appellat, deſcribit *Pringle*, item *Hippocrat* de victu acutorum cpt. XXXVI. Fol. p. 396.

Cacochymici raro inflammationibus laborant, ſaltem nunquam diuturnis aut pertinacibus, ſed mox in putredinem abeunt. Scrophuloſi, ſcorbutici, venerei ſæpe falſa, vera nunquam vexantur inflammatione, quæque methodo antiphlogiſtica exacerbatur. *Tiſſot.*

Jam notaverant veteres duplicem dari lipyriam, aliam *phlogiſticam*, *bilioſam* aliam. In prima primo venæ ſectio, & demum antibilioſa; tunc ſcilicet ſi coctio facta ſit, purgans antibilioſum proderit. *Tiſſot.*

Gangrænam fieri in morbis inflammatoriis post *nimis eductum sanguinem*, ob stasin ex debilitate & inanitione ortam, certum est; ergo a duplici & opposita caussa gangræna fieri potest, scilicet si stasis humorum fiat ob nimam humorum quantitatem, & iterum ob eorumdem defectum. Hinc intelligitur, qua ratione legantur profuisse remedia calida in morbis inflammatoriis, & speciatim camphoram. Si enim inflammatio adsit, aut potius incipiens jam gangræna post *nimiam* humorum evacuationem, aut si in defectu sanguinis tamen alicubi oriatur inflammatio, camphora proderit. Nam etsi cum *nimia* sanguinis copia inflammatio jungatur utplurimum; tamen in hominibus debilitatis, inanitione potius quam plethora laborantibus, inflammationem oriri posse, facile demonstrabitur. Sicut ergo in primo casu venæ sectio prodest, quatenus materia phlogistica in motum tali ratione ducitur, sic in secundo casu venæ sectio nocebit, camphora proderit, stasin inflammatoriam humorum ob defectum sanguinis a tergo impellentis ortam, subjectis camphoræ stimulis sollicitando. Idque eo magis proderit, quod inflammatio ex tali humorum defectu

orta

orta facillime in gangrænam abeat, cui camphora potenter resistit.

In epistolis anatomico-medicis *Cl. Morgagni* leges inflammatas partes varias in corporibus debilibus, effœtis &c, sic e. g. epist. anatomico-medica XXX. No. 17 & epistol. XXXVI. No. 11 & 13, item epist. XXXVIII. No. 18. in hydrope universali inflammatio pulmonum magna.

Natura inflammationis necdum cognita est. Plerumque conjungitur cum fibra stricta, sanguine denso, & copioso. Hinc potus emollientes, relaxantes, diluentes; venæ sectionesque, quatenus minuunt copiam sanguinis, & ad stasin solvendam conferunt, adeo utiles deprehenduntur. Sed etiam in corporibus inopia sanguinis, debilitate, & laxitate laborartibus subinde inflammatio datur, ubi certe prior methodus adhiberi non potest.

Clysma lene, acre, acerrimum, item vomitorium convulsiones sistit. *River.* obs. L. XXVII.

Peripneumonia notha a *Riverio* observata & curata. Cent. I. Observ. XCVIII. pituitosam vocat.

Obſervationes omnes, in quibus cardiaca in acutis profuerunt,& camphorata, colligi debent, indeque *canon* ſtatui.

Calomel Turqueti in obſervatione *Riverii* anthelminticum eſt. Fors ideo potius, quia materiam viſcidam potenter educit.

Febris *acutiſſima* in pueris ſubinde ſolummodo *verminoſa* eſt. *River.* Cent. I. Obſerv. XVI. Sed quomodo dignoſcenda a vere acuta febre?

Opium fluxiones ſeroſas inhibet. *River.* Cent. II. Obſervat. XLIII. & XLV.

Catarrhi in auſtrinis purgatione (præmiſſa ſubinde venæ ſectione) & ſumpto ad noctem laudano compeſcuntur. Cent. III. Obſerv. XV. Catarrhi tales videntur ab ultimis ductibus glandularum relaxatis fieri; non autem ab ultimis arteriolis plorantibus, quia hanc excretionem per ultimos arteriarum fines directe fieri ſolitum, opium non tollit. In colluvie ſeroſa opium ideo juvat, quatenus ſcilicet motum ſanguinis auget, ſtaſinque ſeri in motum ducit, & per ſudorem eliminat.

Lege obſervationes de catarrho apud Riverium & videbis *peripneumoniam notham* non in ſenibus ſolum, ſed frequenter admodum in pueris deprehendi, eam (a colluvie

ſci-

ſcilicet ſeroſa factam) in auſtrinis omni ætati eſſe infeſtam. Tunc autem requiritur frequens purgatio, eaque quam veteres chologogon vocarunt, ex manna, calomel, & diagrydio. Vide *River.* cent. III. obſervat. XLI. in rheumatismo univerſali, poſt multas plebotomias juvit purgans, ex calomel & reſina jalapp. per epicraſin datum.

Si auſtrina, id eſt, *calida* & *humida* tempeſtas in aquiloniam, id eſt, in *frigidam* & *ſiccam* mutetur, catarrhi, id eſt, tuſſes, reſpiratio difficilis, & ſtertor ſubinde oriri ſolent. Tolluntur manna, ſed & calomel & diagrydium & jalappa per epicraſin data juvant.

De lue pecorum.

Ut aliquid ſtatui de lue pecorum poſſit, ſequentes quæſtiones prius reſolvi debent. De lue pecorum.

1) Quo anni tempore lues, initinm, vigor, decrementum ?

2) Quæ ſymptomata, morbi duratio ?

3) Quæ ſubjecta morbo magis obnoxia, an tauri, vaccæ &c. jugales, paſcuales, qua ætate ?

4) Quæ proportio mortuorum ad ſanata ?

5) Quibus in pafcuis, depreffis, editioribus, fontibus, rivis deftitutis, aqua ftagnante, paludofa infeftatis?

6) An verum eft, quod lues non proveniat a manifeftis aëris qualitatibus, fed a fpeciali quadam mutatione in terræ cujusdam indole facta? an lues eft inficiens?

7) Quid in cadavere reperitur?

8) Quæ juvantia & nocentia?

Ex omnibus his deducenda morbi indoles, & ftatuenda medendi methodus. Sed certum eft, homines rerum anatomicarum medicarumque ignaros de lue pecorum interrogandos non effe.

De calefacientibus in acutis.

Habet *Riverius* pleuritiden fudoriferis fanatam. Sed ait, dolorem pleuriticum priorem ipfa febre fuiffe. Videtur, fuiffe potius *rheumaticum dolorem*, fors mali fedes fuit folum in mufculis intercoftalibus. Defuerunt reliqua figna. Diftinguendæ ergo funt fpecies variæ pleuritidis & camphora peffime in omni pleuritide præfcribitur. Statuendus ifte *Canon* eft. Scilicet quando venæ fectio malum aut *tollit*, aut infigniter *minuit*, tunc camphora nocet. Venæ fectio & camphora rariffime conjungi poffunt, nifi folum, ut camphora tutius dari fubinde poffit.

Ufus

Uſus purgantium, aquarum calidarum, vitæ ſedentariæ, cum nimium frequenti venæ ſectione, potiſſimum præſervativa dicta delendæ genti humanæ, ut ait *Tiſſotus*, ſufficient.

Nitrum in putridis, bilioſis non obſervatur refrigerare, nocetque. Refrigerat tamen & viſcidum inflammatorium ſolvit, ſi non nimia doſi detur. *Tiſſot.*

Nitrum magis prodeſt in initio morborum inflammatoriorum, quam ſerius, ubi in putridum jam abivit. *Tiſſot.*

Probavit obſervatio, materiam tranſpirabilem medicamentis alvum ducentibus poſſe evacuari. *Tiſſot.*

Notum eſt jam dudum eryſipelatum fomitem, ſedem habere vulgo veſiculam fellis, nec melius exterminari, quam emeticis aut catarrticis. Tiſſot ex *Cl. D'arluc* qui deſcriptionem dedit huc conferentem eryſipelatis capitis cum bilioſa febre epedemica graſſantis & emeſi ſanandi. Recueil. periodique &c. T. VII. p. 55.

HISTORIA XXXII.

Die 5. Octobr.

Pleurope-ripneumo-nia.

Domin. D*** heri (d. 4. Octobris) sanus, hilaris diem cum amicis transegit. Pro cœna brassicam fermentatam largius sumsit. Noctu circa secundam horam evigilat, cibos in cœna assumptos evomuit, æstuat, post ternum vomitum leviter horret, denuo calet, somnus per reliquum tempus nullus, aut exiguus sane & levissimus dolor capitis ad frontem, locorum interscapularium, itemque in summitate sterni, difficilis respiratio, & tussis, interque tussiendum dolor punctorius in sterno supremo. Dolor lumborum, tertium genu flectentium. Sitis. Os siccum. Lingua alba. Calores continuoi & *subita virium* jactura. Os non amarum. Hypochondria bona. Ventriculus indolens.

Post meridiem diei 5. Oct. vocatus venam secari curavi ad noctem, dein epispastica, & potus pectoralis. Sanguis cum magna crusta phlogistica.

Nota. Morbum hunc esse febrim inflammatorium, scilicet *veram peripneumoniam* aut potius pleuroperipneumoniam patet ex omnibus supra adductis. Distinguitur autem *vera peripneumonia a peripneumonia biliosa* potissimum per sequentia signa.

In

In peripneumonia aut pleuritide vera, ſeu inflammatoria, *primo nulla ſigna* affecti ſyſtematis gaſtrici, uti ſunt ructus amari, os amarum, & pituitoſum, ſcreatus continui, copioſi, ventriculus dolens, hypochondria tumida, flatus, borborygmi, vomitus *bilioſi*, diarrhea *bilioſa*. *Secundo*: Omnes morbi bilioſi hoc habent, ut *ſyſtema gaſtricum* diu ante peripneumoniam bilioſam, aut quemcunque alium motbum bilioſum, ſentiatur affectum. Ubi morbi inflammatorii optime & pencratice valentes inopinato adoriuntur.

Nota ſecundo, *vomitum braſſicæ fermentatæ* non confundi debere in noſtro hoc caſu cum vomitu *bilioſo*. Vomitus enim in ægroto noſtro non ab affecto peculiariter ſyſtemate gaſtrico provenit, ſed ab univerſali humorum orgasmo, ventriculum paulo magis oneratum ſollicitante.

Die 6. Octobris.

Nox bona. Somnus ut plurimum bonus. Pulſus paulo minus frequentes, qui quidem nec heri fuerunt frequentiſſimi, nec adeo dari. Dolor capitis minor, dolor interſcapularis ceſſavit, aut potius ad medium dorſum ſe reduxit. Tuſſis vix aliqua. minor oppreſſio pectoris. Sitis nulla aut exigua.

Applicata denuo ſunt epſpaſtica, & datum omni hora vaſculum potus pectoralis.

Die 7. Octobris.

Ad noctem heri modicus capitis dolor, dorſi medii dolor minor, ſed major pauloſpectoris anguſtia. Pulſus ut antea. Urina flammea. Poſt mediam noctem ſomnus aut nullus aut interruptus, & tuſſiis multa, inanis. Pulſus tamen minus celer, calores nulli aut exigui. Circa auroram, ſumſit potum pectoralem, queſtus eſt magnam omnis pectoris oppreſſionem. At ſumpto potu theato tuſſis conquievit. Somnus poſtmodum, & ſudor: nullus capitis dolor, nec dorſi, ſitis nulla. Tuſſis rara, non vehemens. Urina flammea, absque hypoſtaſi. Pulſus vix non naturalis. Caloris abſentia. Circa nonam antemeridianam ſudor fœtens cum levamine. Hodie tota die dolorem faucium & difficilem deglutitionem queritur. Rubent tumentque tonſillæ cum arcubus fauciem poſterioribus. Adhibita ſunt gargarismata.

Die 8. Octobris.

Somnus bonus. Pectus liberum, fauces modiciſſime dolent. Pulſus omnino bonus. Urina ante meridiem miſſa eneorema habuit. Circa meridiem miſſa turbida facta eſt. Tuſſis nulla.

Die.

Die 9. Octobris.

Somnus bonus. Fauces bonæ. Reliqua ut heri. Urina paulo post turbatur.

Die 10. Octobris.

Omnia ut heri.

Die 11. Octobris.

Dies morbi septimus. Auris dextra dolens & modice surda. Mane alvus copiosa liquida. Urina a meridie sanorum instar, uti & diebus sequentibus.

Nota. Pleripneumonia urimis & alvo non autem sputis judicata. Crisis die septimo peracta incepit die quarto, qui *index* fuit diei septimi. Die septimo mane præter illam auris detræ aliquam surditatem advertit etiam stillicidium narium inter emungendum. Utrum plures eo die sedes habuerit, nec ne, rescire non potui.

Ὁκόσοισι κωφωσιν, χολωδέων επιγινομένων πάνεται. Hippocr. Sect. IV. Aphor. 28.

Ὁκοσοισιν ἄν εν τοισι πυρετοισι τα ωτα κωφωθη, αιμα εκ ῥινον ροεν, ἡ κοιλιη εκταραχθυσα λυει το νεσημα. Sect. IV. Aph. 60.

HIS-

HISTORIA XXXIII.

Die 13. *Octobris.* 1773.

Puerpera.

Domina de M*** junior; puerpera annorum 28. In octavo ejus partu sequentia observavi.

Per diem semialterum fere mucus ex pudendis copiosus fluxit. Noctu circa primam (13. Oct. 1773.) dolor lumborum, versus inguina tendens. Dolorem quidem lumborum jam die præcedente, sed levem sinsit. Nullus aut exiguus per reliquum noctis somnus. Mane circa octavam dolores lumborum, colicique versus inguina tendentes per vices rediernt. Sub his doloribus insignem & manifestam mutationem adveri; scilicet pulsus erant *frequentes admodum*, & contracti ita, ut arteriæ micationes, sive systolem a diastole vix potuerim distinguere, itemque duri. Remittentibus doloribus vibrationes longe *minus frequentes*, *liberæ amplæque*, & *naturaliter molles*. Qui rarius ad initium, postmodum frequentius ingeminabant dolores. Circa decimam antemeridiem validi dolores partus, & fœtus exclusio, quæ intra horæ quadrantem absolvebatur; tempore partus tremor genuum magnus, quem in finem fœmina adhibita est, quæ

quæ genua apprehenderet, firmaretque; dolor musculorum internorum femoris sub partu magnus; itemquæ crurum, iis potissimum in locis, in quibus varices erant. Ligabantur ergo crura & femora, ut tenues venarum varicosarum tunicæ sustententur, &, dum ob impeditum sanguinis per venas refluxum tempore partus, varices magis urgentur, a majori dilatatione aut etiam a ruptione præserventur. Musculi vero femorum ligati minus distrahuntur, minusque sic dolent. Præterea musculi ligatura sustentati multum confert ad nisus edendos in partu requisitos. A partu sequebantur post 1/8 horæ partem secundinæ. Deinde ligabatur abdomen, denuo mammæ. Ad vesperam ob dolorem in labio alterutri pudendi cataplasma ex floribus sambuci, chamomillæ, & croco cum lacte paratum adplicatum est, profuitque. Dolor autem hic ortus ab inflammatione illius partis secuta post difficilem partum ex distractione, aut quasi quadam contusione. Magnam funiculi quantitatem obstetrix in recens nato frustra reliquit.

Die tertio post partum mammæ tumuerunt, attamen absque dolore, aut saltem exiguo. Sed lochia magis alba, quam rubra, ita ut fluore albo se denuo laborare putaret,

ret, diebus conſequentibus fluor iſte lochiorum albus perſiſtit. Febris lactea nulla, quia ſcilicet lac cum lochiis abivit. Die tertio poſt partum dolorem capitis, ſed ſolum in ejus vertice & circa ſinus frontales in ſuperiori orbita oculorum queſta eſt. De dolore in vertice etiam queſta eſt alia puerpera. Domina M***. vide ejus hiſtoriam morbi. Dolor hic in vertice brevis fuit, nec diu duravit, Toto fere a partu tempore copioſam habuit transpirationem.

Die 16. Octobr.

Capitis dolor ſed levis, ni fallor a meridie. Nox bona.

Die 17. Octob.

Bene per omnia ſe habuit.

Die 18. ejusd.

Circa quartam frigus, non validum, ſed potius horripilatio per mediam fere horam, dolor capitis moderatus, calores. Pulſus frequentes, noctu ſomnus minus bonus, ſudorque copioſus. Statim poſt initium hujus paroxysmi, dolor in tumore ad labium ſiniſtrum pudendi exterius exiſtente rediit de novo, major priore, pungens.

Die 19. ejusd.

Sudor & larga transpiratio. Apyrexia. Nota. Mammæ non turgent, non dolent, atta-

attamen his diebus ex alterutra lac effluxiſſe dixit. Somnus bonus. Tumor modice & per intervalla doluit.

Die 20. ejusd.

Hodie mane ter alvum poſuit aquoſam, absque ullo dolore; circa veſperam horripilatio, dolor capitis, genarum rubor, calores, pulſus frequentes. Corpus etiam ſub ipſo frigore, uti etiam in priori paroxysmo, ad attactum caluit. Dolor tumoris, & femoris, crurisque in eo latere; circa primam noctis finis paroxysmi, ſudor perſeverans, & ſomnus deinde bonus. Mammæ nec turgent, nec dolent.

Die 21. ejusd.

Dolor tumoris mitis, per intervalla longiora rediens; ad noctem horripilatio levis, & ſtatim magnus tumoris, cruris totius, incipiendo a tumore, dolor, poſt initium paroxysmi ortus. Calores & capitis dolores ad decimam ferme ejusdem noctis, omnia ſymptomata tamen heſternis leviora fuerunt. Sudor largus per totam noctem & ſomnus bonus. Hodie abdomen, quod antea conciderat, magis ſibi inflatum eſſe querebatur.

Die 22. Octob.

Mane & toto die nullus dolor in tumore, quem minorem hodie eſſe dixit. Interroga-

rogata de tumore ſequentia reſpondit: Scilicet ſub ipſo partu, prodeunte jam capite, partem illam pudendi ruditer attrectatam eſſe ab obſtetrice, ita, ut crudum hunc attractum non ferret, ab eoque ut deſiſtat obſtetrix, ſtatim juſſiſſe. Tumorem eſſe duriuſculum, & locum in eo quemdam præ ceteris dolere, qui ſcilicet cæruleſcentis coloris ſit; & venam varicoſam, quales multas in cruribus habet, exacte repreſentare. Nil ante partum tumoris, aut incommodi ſenſiſſe. Dolorem eſſe *punctorium.* Circa tertiam pomeridianam quater vomuit copioſam materiam, quæ juſculum flavum mane ſumptum repreſentaret, ſapore, ut ait, acido, dein etiam dulceſcente. Odorem ego, dum adſtarem vomenti, ſenſi quaſi ex oleo amygdalino, quod ad meridiem ſumpſit. Alvus laxa aliquoties depoſita, aquoſa & copioſa cum levibus colicis doloribus. Ante vomitum, ſub eoque, pondus ad ventriculum queſta eſt. A vomitu de aliquo denuo dolore tumoris querebatur.

Plura circa puerperas obſervanda hic deprehendi.

1) Obſtetrices monendæ ſedulo, ne *crudius* attrectent partes genitales; dum enim omnia rite procedunt, & *ſola* in ipſo itinere

re longior commoratio adeſt, viribus puerperæ bonis, ſitu legitimo &c. Fruſtraneæ ſunt, imo *periculoſæ* omnes illæ dilatationes, quas obſtetrices digitis violenter ampliando faciunt. *Lene & non dolorificum* juvamen digiti obſtetricis afferre quidem etiam in hoc caſu poſſunt, at ſolum, ſi actu *conatus pariendi* adſint, quibus ceſſantibus exſpectandum eſt, donec novi conatus accedant, quibus innoxium illud manuum auxilium jungi poteſt.

2) Facilius ſedentes ſtanteſque, quam decumbentes pariunt; ipſo ſcilicet pondere infantis ad ſui excluſionem conferentis.

3) Statim examinandæ ſunt puerperæ poſt partum, num quid peculiariter doleat, ut maturum auxilium ferri queat. Eidem Dominæ de M*** in alio partu tumor in ipſo pudendo.

Die 22. Octob.

Hoc ipſo die mane jusculum ſolito minus appetiit, comedit tamen; hoc mane leviores, vagoſque circa umbilicum dolores, item in lumbis queſta eſt; dolor deſcendit ad hypogaſtrium, ad meridiem oblatum jusculum nauſeavit, præter ovum ſorbile & oleum amygdalinum nil aſſumſit. Pondus ad ventriculum querebatur. Circa tertiam pomeri-

meridianam, uti antea notavi, vomuit cum subsecuto semper levamine. Quater per intervalla vomuit, dejecit circiter nonies. Post ultimum vomitum, quo materiam pituitosam potissimum ejecit, pondus ad ventriculum, dolorque *gravativus* respirationem reddens difficilem; dolores obtusi, subinde vagi, sæpe fixi in hypogastrio. Pulsus frequentiores, animi deliquia levia, sed continuo redeuntia. Nullus capitis dolor, nulli calores, nulli horrores. Nullibi dolor *acutus scindens*, *aut urens*, nec in ipsa alvi depositione, nec alias. Alvo dejecit aquosam, cineritiam aut albescentem potius materiam, *lacteam* fere dixisses. Noctu circa nonam respiratio sat libera, pondus ad ventriculum nullum, obtusus hypogastrii dolor, quique in lumbis fuit, levior; sitis. Somnus, sed levis admodum; pulsus minus frequentes. Alvum de nocte bis posuit, pariter eandem ac vesperi; larga transpiratio per totam noctem. Somnus ad auroram bonus.

Die 23. Octob.

Mane alvus denuo aquosa semel posita, respiratio & ventriculus bene se habent. Nullum aut vix ullum in lumbis & hypogastrio incommodum. Ultra horam extra lectum sedendo transegit. Pulsus boni, aut mo-

modicissime frequentes. Mammæ & heri & hodie flaccidæ potius quam turgentes. Heri & hodie nil sanguinis per uterum animadvertebatur. Tumoris dolor exiguus item hodie.

Nota. Nunquam ajebat minores molestias circa mammas se habuisse ac in isto partu. Eas ita toto tempore fuisse, ac si abfuissent penitus. Die 20. ni fallor, aut 21. dicebat, se *paucum & meracum sanguinem* ex utero fluentem deprehendisse. Ex omnibus hucusque enarratis concludo, vomitu & alvo lac verum fuisse excretum, crisi utique feliciore, quam si eadem materia aliorsum fuisset deposita, aut regimine nimis calido miliaria alba produxisset. Sed apparet simul, quantum periculum subeant eæ matres, quæ proles proprias non lactant, & hinc copiosius lac retinent. Quod si medicus ad puerperas non lactantes vocetur, id operam dare debet, ut ea diæta observetur, quæ lactis generationi minus faveat, hinc juscula illa nutrientia non suadenda sunt. *Strictior* diæta optime huc faciet. Solis panatellis, sola aqua & pane conflatis utendum, hisque non ad satietatem.

Oleosa suadentur, & præcipue oleum amygdalinum. At vero *debilibus*, quarum

ad classem plerumque omnes illæ pertinent, quæ ipsæ non lactant; oleosa omnino non conveniunt, adeo spasmos non præpediunt, ut, præter alias noxas, debilitando fibras jam antea ultra modum debilitatas, eosdem potius invitent, fluxumque lochiorum, qui in fœminis contraria ratione prædispositis utique insigniter promoveri per oleosa poterit, potius supprimene. Oleum autem amygdalinum præ reliquis rancescere, præprimis si, uti fere semper fit, calide exprimatur, omnibus notum est. Præterea acida cum oleosis *pessimam acrimoniæ speciem* efficiunt, & ventriculo longe infestiorem, quam singula seorsim. Plures ergo debili ventriculo laborantes vidi, quorum in numero etiam ego sum, qui pinguia cum modico aquæ potu facile ferunt, cum eadem vero vini quantitate difficilius. Et in hac, & in aliis puerperis observavi longam, eamque fere continuam transpirationem; sudores subinde copiosos; superfluam lactis materiam, attenuatam, per cutis poros eliminari hac ratione satis constat. Periculosa ergo perfrigeratio est; sed & æque periculosum erit, invita natura hanc crisin moliri; incipientem, largo potu infusi florum chamomillæ & sambuci promovere consultum erit. Sudore autem

tem nunquam apparente ſedulo attendere medicus debet, qua via eliminare natura ſuperfluum lac velit.

Solent noſtrates fœminæ copioſo potu ſpecierum dial theæ Fernelii uti tempore puerperii. At in corporibus laxis potius infuſum florum chamomillæ & ſambuci ſuaderem.

Hodie veſperi (d. 23. Oct.) levis denuo circa lumbos dolor. Hodie mane flatus alvo erumpentes. Sitis tota die, veſperi tamen minor. Nulli calores nec heri, nec hodie. Appetitus bonus. Nil per uterum fluxit hodie. Ad veſperam hypogaſtrium manibus preſſum puerperæ fecit ſenſum illum, ac ſi eſſent omnia exulcerata ibidem. Circa mediam ſeptimam veſpertinam frigus vagum, modo has, modo illas corporis partes occupans, idque per ſemialteram horam, dein calor ad undecimam usque, demum ſudor tota nocte copioſus. Paroxysmis iſte & duratione & vehementia mitior fuit quam prior. Noctu ſomnus. Sudoris odor *acidus.*

Die 24. Octob.

Bene quoad omnia ſe habuit, ſed valde ſitivit tota die, ſudavitque aut large ſaltem transpiravit per totam diem. Veſperi borborygmi torminoſi, lumborum dolor. Mane alvus una, & binæ veſperi, quarum

 ulti-

ultima paulo laxior fuit, & cum aliquoties per cubiculum ambularet, paucæ ſanguinis meraci guttæ per uterum excidebant. Nullus paroxysmus. Sitis minor ad veſperam. Appetitus bonus. Varices in tumore dispa-rent ſenſim, tumor autem ipſe dolet ſubinde, durior paulo eſt, & vix minor. Cum locum examinare non liceat, glandulosi fors quid læſum eſt, quod ne in ſcirrhum abeat, omni modo adlaborandum eſt. Noctu ſomnus hucusque omnium optimus. Circa recens natos ſequentia obſervari: Inſpiciendum totum corpus, utrum omnia ſecundum naturam ſint dispoſita; pudenda, anus aperta; lingula ſoluta; caput non difformatum; nil luxatum fractumque. Abluunt in lacte calido addito pauxillo butyri & faſciis involvuntur. Sæpe per duos tresve dies absque alimento ſunt, dein ſponte mammam admittunt. Alvus nigreſcens aut ſponte aut dato ſyrupo cichorei cum rheo ſollicitatur. Vidi ſyrupum mannatum bis datum excitaſſe ſœpius gravia tormina. Si nutrix non fuerit recenter puerpera, & lac habeat jam antiquum, alvum proles obſtructam, raram, duram habebunt. Inde tormina, flatus, borborygmi, vomitus, inquietudo, clamor. Infantem torminibus proxime infeſtari adpa-

ter

ret ex alvo rara, duraque ex eo, quod inter dormiendum modo ridentis, modo flentis, modo aliam quamque faciem exhibeant. Tormina autem actu adesse constat, si repente & valide clament, si pedes attrahunt, si dum decumbunt, caput & superiorem corporis partem erigere quasi conantur. Alvus sollicitatur radice petroselini recenti, aut sapone in alvum immissum; post unum alterumve diem intra pedes infra genu, axillis, collo, in omnibus carnis quasi incisuris farina *tosta* conspergendi sunt. Pulveres & farina non tosta minus bene ad hoc servit, quia cum aquosa humiditate fermentum efficit.

Die 25. Octob.

Sitivit tota die. Sudavit. Cetera bona.

Die 26. Octob.

Toto antemeridiano tempore extra lectum fuit. Appetitus intensior. Sitis longe minor. Inter ambulandum sanguis ater, grumosus pudendis excidit. Summo mane alvus dura, difficilis. Urina heri deposuit materiam *farinæ leviter tostæ* similem, sed non omnino perfecte deposuit. Hodie vero missa ad vesperam inter horam eandem materiam perfecte deposuit. Urina paulo minus colorata. Larga transpiratio tota die. Os, quod hucusque glutinosum fuit, tale jam non

est. Fames potius quam appetitus. Vesperi somnolentia magna, somnus usque post mediam noctem bonus ; deinde per intervalla & exiguus , quod mirum non est , cum a meridie multum dormivit.

Die 27. Octob.

Urina mane missa post aliquot minuta incœpit deponere. Tumor ad pudenda minor, non dolet nisi compressus. Diu extra lectum fuit, deambulavitque; multum sanguinis per uterum descendit. Noctu somnus minus bonus, & aliquis in capite dolor, exigua transpiratio, qualis etiam fuit a meridie. Sitis nulla. Alvus dura semel.

Die 28. Octob.

Toto die aliquis in capite dolor. Sanguis ater, coagulatus copiosior per uterum inter deambulandum. Minus larga transpiratio, capitis dolor vagus. Sitis nulla. Mammæ uti extra puerperium & graviditatem. Urina saturate flava non fuit turbata, sed nubeculam albam deposuit. Alvus dura, semel.

Post aliquot dies perfecte convaluit.

Circa finem Novembris fluor albus & acris copiosus fuit, pustulæ in toto fere corpore rubræ, acri sero turgentes. Tumorem sensit jam toto graviditatis tempore in ab-

abdominis latere ſiniſtro verſus pubem tendentem. Dedi ſequentia:

℞. Saponis venet.
Gummi ammon.
— — galban.
Tartari vitriolat.
Maſſæ pilul. ruffi. āā ʒj.
Balſam. peruv. q. ſ.

M. f. pilul. gr. jv. Quater de die quatuor ſumat.

Scopus fuit *ſolvere*, *aperire*, & ad alvum determinare. Tumores hi tempore graviditatis oriri ſoliti ſunt ſæpe ſolum inteſtinum inferius ab utero diſtento compreſſum, ſuperius vero ob retardatas fœces dilatatum. Præſcripta præterea eſt etiam frictio *omni mane* facienda. Diſperſo tumore ſumat corticem.

Ratio pro lactatione. Puſtulas prurientes, ſero *acri* turgidas & fluorem album *acrem* a lacte retento, corruptoque oriri exiſtimo in hac ægrota. Novum pro lactatione argumentum.

HISTORIA XXXIV.

Die 10. *Octob.*

Cum hodie *Levæ* essem, vocabar ad sartoris cujusdam filium annorum circiter sedecim. De quo sequentia intellexi. Ab aliquot annis, quatuor aut quinque, experitur difficilem mictum, dysuriam cum stranguria. Ad initium rarius, mitiusque, at subsequentibus temporibus frequenter graviterque. Nullus antea ad lumbos dolor, nulla injuria externa qualiscunque antecessit. Dolor supra pubem est, & per totum penem, urens lancinansque, a biennio frequentius redit. Ante annum scabiem habuit, qua externis solum remediis curata gravius longe frequentiusque malum redit. Mingit frequentissime, sed parce semper, & cum dolore supra penem & in pene. Post mictum dolor est gravior. Etiam ante mictum & intermedio tempore per intervalla supra dicti dolores redeunt, abeuntque per vices. Ab aliquo jam tempore continuum urinæ stillicidium est, cui adposita spongia medetur. Ante annum bis sanguinem minxit. Modo etiam dolorem subinde in regione renali quæritur. Urina tenacissimum gluten album continet,

tinet, non fœtet. A lacte ebutyrato nuper peſſime habuit. Item a muſto largius hauſto. Si vinum ſumat, ſtillicidium urinæ ad tempus ceſſat.

Nota. Calculo laboret aut non, cum cathetere examinari non potuerit, dicere nequeo. Interim eadem ſymptomata ſubinde etiam absque calculo occurrunt. Veſica enim exulcerata, parietibus duris, craſſis per urinam acriorem, & ſtimulantem frequenter ſollicitata, rationem dyſuriæ ſtranguriæque, dolorisque ſupra pubem dat. Irritata gluten largitur copioſius. Poſt mictum dolor major, aut quia calculum aſperum complexa acutius ſentit, aut quia in ſe contracta, & ab incumbentibus etiam viſceribus preſſa magis dolet, quam diſtenta, uti manus vola tumens magis dolet contracta, quam expanſa. Stillicidium a debilitato ſphinctere, qui ſumpto vino, analeptico, ad exiguum tempus roboratus ſuo denuo munere fungitur. Ob difficilem & dolorificum prioribus annis mictum urina diutius quam par fuit, relinquebatur. Aut veſica contra urinam copioſius collectam irritabatur, eamque exprimere ſufficienter haud valuit. Inde explicatur, qua ratione fors ureteres, demum etiam renes diſtendi, arrodique potu

erint

erint & dolere. Fors acidus potus urinam præprimis movens exulcerando veſicam acrius ſtimulat, hinc aqua calcis, quam illi jam ante aliquot tempus ſuaſi, illi ita profuit, ut lecto abeſſe, & officio ſuo fungi denuo potuerit. Aqua enim calcis fors prodeſt ſolum qua abſorbens, ſiccansque.

Fors materies ſcabioſa veſicam petiit retropulſa ab externis medicamentis & exulcerationem reddidit graviorem. Materiam autem ſcabioſam vias urinarias ſubinde petere, etiam nuper vidi in Domino M. T***. Fors ſcabioſa materia veſicam ſubinde aggreditur ex renibus per urinam illuc allata, & non ſtatim excreta, aut in ejus ſubſtantiam per arterias veſicæ depoſita, ut inde morbus oriatur ab *Hippocrate ſcabies veſicæ* nominatus.

HISTORIA XXXV.

Die 17. Octob.

Febris biliosa.

Dominus P. St*** cum pridie vino & laboribus paulo magis indulſiſſet, ad meridiem horret per horam ſemialteram, calet poſtmodum toto reliquo die, minus ad veſperam. Sub hoc paroxysmo aſſumptos paulo antea cibos vomuit. Dolor capitis, potiſſi-

tissimum in occipite, dolor in cervice, perque totum dorsum, in lumbis; sub depositione alvi dolet in osse sacro, exit per alvum tuber hæmorrhoidale, quod dum alvum exoneravit, retrocedendo dolet. Dolet utrinque ad pubem, dum mingit. Urina magis exaltata, absque sedimento. Dolor hypochondriorum, itemque gravamen ad scrobiculum cordis, ardor per totum pectus, secundum ductum sterni. Os siccum, amarum, siticulosum, sed modice. Somnus de nocte sat bonus.

Die 18. Octob.

Mane per horam horruit, caluit, a meridie melius habuit, post utrumque paroxysmum sudor paucus. Heri & hodie non appetiit. Omnia ut heri. Vomuit pariter.

Die 19. Octob.

Paroxysmus & reliqua ut heri. Ad vesperam calores redierunt majores. Non vomuit, sed vomiturivit, major oris amaror. Acceptis quinque drachmis cremoris tartari septies per noctem purgatus est, per intervalla tamen dormivit.

Die 20. Octob.

Melius mane se habuit, paroxysmus emansit, attamen pulsus celerior. Minor oris amaritudo, attamen siccitas, dolor ventri-

triculi gravans, vix ullus, aliquis tamen adhuc hypochondrii ſiniſtri dolor perſtitit. Reliqua ſymptomata inſigniter imminuta. Aliquis appetitus. Pulſus tamen celerior naturali toto die. Noctu nullus dolor, attamen nil dormivit. Alvus ter per diem laxa.

Die 21. Octobris.

Mane poſt celebratum ſacrum, vomuit ſæpius potum theatum paulo ante ſumptum cum pauco phlegmate, nil bilioſi nec quoad calorem, nec ſaporem vomuit; calores poſtmodum, dolor occipitis, etiam frontis, item in cervice, dorſo, lumbis, oſſe ſacro, intermingendum utrinque ad pubem, item in depoſitione alvi, ut antea. Fricuit tuberculum hæmorrhoidale ſæpius foliis ficus, noctu paucum ſanguinis binis ternisque vicibus ano exivit.

Die 22. Octobris.

Mane melius. Ad prandium appetiit. A prandio calores, reliquaque ſymptomata redierunt. Noctu vena in pede ſecta. Sanguis non phlogiſticus, ſed læte roſeus. Somnus paucus ea nocte. Sitis.

Die 23. Octobris.

Mane pulſus ut heri, celer videlicet, omnia tamen ſymptomata mitigata, ad veſperam tamen omnia denuo aucta. Sitis toto

hoc

hoc die admodum magna. Ad noctem pulſus paulo minus celer. Symptomatum remiſſio aliqua. Noctu ſomnus melior, & ſudor copioſus.

Die 24. Octobris.

Mane pulſus minus celer. Exiguus capitis ad tempora dolor, nullus in occipite, nec in cervice, nec dorſo. Attamen fixus dolor in medio puncto oſſis ſacri, ſitis vix aliqua. Tumor durus, dolensque in parte, lienis, ut videtur, anteriore. Exiguus appetitus, a meridie calor intenſior. Dolor occipitis major, item in loco lienis. Sitis, attamen paulo minor quam heri. Noctu poſt mediam noctem ſomnus per quatuor horas continuus & bonus.

Die 25. Octobris.

Ut heri.

Die 26. Octobris.

Mane pulſus liberior, majori appetitu jusculum acidum binis per diem vicibus oblatum comedit. Ad meridiem ſedendo aliquid temporis exegit. Dolor lienis, & occipitis minor, ſitis minor, urina ruffa. Noctu ſomnus ſat bonus per intervalla.

Die 27. Octobris.

Dies morbi undecimus ad finem pergit. Mane circa quintam rigidatem immobilitatem-

que

que & ſtuporem manuum expertus eſt, ita, ut juxta ægroti expreſſionem manus ipſi quaſi *ligneæ* eſſent, ſimulque major occipitis dolor junctus fuit. Idque duravit per ſemihoram, quo ceſſante ſudor univerſalis erupit. Pulſus ut heri mane. Urina circa ſextam mane miſſa minus ruffa, hucusque urinæ absque ullis contentis manſerunt, & imperturbatæ. Somnus de nocte valde bonus.

Die 28. Octobris.

Alacrior, dolor in lienis loco & in oſſe ſacro longe minor, pulſus minus frequentes, liberi; appetitus aliquis.

Per ſequentes dies magis magisque vires recepit, absque criſi manifeſta, & valde pedetentim.

Morbus fuit *bilioſus*; hæmorrhoidum affectio & lienis dolor fuerunt ſolum ſecundaria. Credo lienem dudum ibi loci fuiſſe obſtructum, & modo ob concitatiorem circulum ſanguinis, facto fortiori ad loca obſtructa impulſu, doluiſſe. Juviſſet & primo oxymel, dein emeto catarſis, & acidorum continuus uſus.

Obſervationes circa morbos bilioſos hoc autumno anni 1773 factæ.

Obſervationes de mortes bilioſis.

1) Morbi inflammatorii autumno rari admodum ſunt, & tamen vidimus in quibus dam

dam noſocomiis, aliisque etiam in locis homines morbo bilioſo correptos venæ ſectionibus ad internecionem usque vexari. Item fuerunt, qui alia quidem methodo, ſed fere æque pernicioſa, primo vomitorium, quod quidem recte, ſecundo camphorata propinarunt more certe peſſimo.

2) Vidi morbos bilioſos cum inflammatione conjunctos, ſed *levi*, quæque *ſecundarius* tantum morbus fuit. Sic in hominibus cœcas hæmorrhoides pati ſolitis vidi morbum bilioſum cum affectione hæmorrhoidali inflammatoria. Cum enim circulus humorum in morbo bilioſo præter morem fuerit incitatior, orta ſecundaria etiam hæmorrhoidum affectio &c.

3) In morbis gaſtricis bilioſis lingua mane materiam exhibet ex albo flavescentem. Os inſipidum, amarum, ſiccum; labia ſæpe ſola, ſæpe etiam palatum fornicatum ſicceſcunt ſemper; Os ſubinde glutinoſum. Saliva copioſa, inſipida, alba & ſpumescens, majorem ad primas vias affluxum ſignificat. Fauces ſubinde aſperæ & quaſi rugoſæ; pruna non cocta, acetum, poma cruda acida comeſta ad tempus ſaporem reſtituunt naturalem.

Gravamen ſubinde ad ventriculum, præcipue de nocte, ita, ut inde dormiens excitatur. Subinde ſola hypochondriorum tenſio, ſtrictura, plenitudo, inflatio. Appetitus minor, carnium præcipue. Attamen quod mirandum, ſubinde nullum ſenſibile quoad appetitum, ventriculum aut hypochondria incommodum, licet ibi mali ſedes ſit. Urina potiſſimum flava prætermodum ſubinde quaſi ab aſſumpto rheo tincta, ſubinde ſedimentum rubellum, aut brevi jumentoſa fit. Alvus ſæpe ſtricta, fœces olidiſſimæ, excellenter flavæ, quas *bilioſas* dixere, & quaſi ab aſſumpto rheo.

Paroxyſmo ſæpe tertianam imitantur, frigus leve ſæpe at calor *diuturnus*, ſudores *nidoroſi*. Raro apyrexia perfecta, ſed calores, aut caput obtuſum, vertiginoſum. Cubiculi calidi peculiaris impatientia, alleviamen magnum ſi ſeſe frigori exponat, frigidam bibat. Incommodum ventriculi ſæpe ſolum ſub paroxyſmo. Noctes inquietæ. Sitis non magna. Sed etiam alia ſpecies eſt, ſcilicet ſubinde paroxyſmi leves, ſed quotidiani cum frigore vix animadverſo, vario diei tempore repetentes. Exitus horum eſt, ut aut diu vexent hominem, & ſic ſenſim ſenſimque diſpareant, attamen poſt aliquod tem-

pus

pus denuo recidivam et ſæpe plures faciant, atu nullo amplius obſervato intervallo pergant uno tenore, & nulla dierum criticorum ſerie obſervata, tandem ſolvantur, vel in majori gradu univerſam humorum maſſam putredine inficiant, petechias generent, interficiant. Vidi in uno, qui tali ratione mortuus eſt, puncta petechialia morbo jam multum progreſſo prorupiſſe, et brevi denuo diſparuiſſe. Vidi in Franciscano quodam, qui per tres circiter ſeptimanas convaluit, poſt ſex circiter ab incipiente morbo dies veras petechias infimo abdomine ſiniſtrorſum & nullibi alias.

4) Vomitorium profuit, imo neceſſarium fuit. Mirabar ipſe & in me & in aliis æſtum immanem, omniaque ſymptomata quaſi ſubito ceſſaſſe poſt vomitum. Radix ipecacuanhæ rariſſime ſatisfacit ſola, addi unum alterumque granum debuit ex tartaro emetico. Imo ne ſic quidem omnino ſatisfecit, quia, ut opinor, emeticum aſſumptum ab inani copioſæ materiæ glutinoſæ & glutinoſæ & bilioſæ afſluxu enervabatur. Hinc major ipecacuanhæ doſis e. g. ʒß. ſcr. ij &c. neceſſaria fuit, quo citius & certius ventriculi fibras attingat. Nullus enim metus eſt a majori radicis doſi, cum pars ſe ipſam cum reliqua ſaburra excutiat.

Post paroxysmum immediate inanis salivæ aut materiæ potius biliosæ affluxus multum molestiæ continuo exscreantibus fecit: hinc & ego & alii mea ex ordinatione emeticum statim a paroxysmo finito sumserunt.

Præparatio ad emeticum constitit in diluentibus acidis. Optimum fuit ante emeticum uno alterove die omni hora sumere unciam unam oxymellis. Materia vomitu rejecta varia quoad *quantitatem*, *qualitatem* fuit. Quantitas sæpe tanta fuit, ut aspectantibus orta admiratio fuerit, ubinam locorum tanta materiæ copia calere potuerit. Color materiæ subinde viridissima fuit quasi ex gramine comesto, subinde flava, ex flavo nigrescens, glutinosa fere semper, sapor aut nidorosus aut ovi putridi, aut amarus. Ad finem vomitus excussa jam multa materie, sapor amarus, sæpe primo advertebatur. Mirabar, me materiam copiosissimam & meo & adstantium sensu manifesto *acidissimam* vomuisse, pauculum materiæ, quod mantili, quo os abstergebam, adhæsit, etiam exsiccatum, per multos dies *acidissimum* odorem servaverit. Mirabar autem id eo magis, quod nullum quoad ventriculum incommodum, nisi gravamen aliquod tempore paroxysmi senserim. Post duos dies denuo vomui mate-

ria

riam viridissimam, nidorosam, putridam flavam. ex flavo nigrescentem, copiosissimam pariter. Acrimoniæ materiæ illius acidæ in primo meo vomitu tanta fuit, ut sensum faucium quasi erosarum adustarumque & dentes stupidos habuerim, in secundo meo vomitu tantam acrimoniam materiæ biliosæ sensi, ut *vivum ignem* ascendere per œsophagum putarim. Quotiescunque autem aliquid deglutivi, vel solam salivam, ut primum rem degludiendam ad œsophagi finem pervenisse deprehendi, osque ventriculi aperiri sensi, tunc velut *viva flamma* ex stomacho sursum erupit. Tanta autem erosio, aut a muco naturali obliniente nuditas fuit, ut per unam alterumve diem vix limpidissimam aquam deglutire potuerim; ardor enim & dolor quasi a superiori parte deorsum per œsophagum scindens fuit. Quodsi materia tam acris intestina petat & κατω evehatur, facile patet, quam horrendi dolores colici oriri debeant. Subinde post unum alterumve diem repeti vomitorium debet.

5) Vomitorium solum raro sufficit sed simul dijectiones aliquæ fieri debent. Quodsi vomitorium cum tartaro vitriolato conjungitur, *choleram* excitabit saluberimam. Purgans datum post vomitorium ferme emeto-

catharsi æquivalebit. Purgantia ex pulpa cassiæ, tamarindorum nimis lenia sunt, quamvis causæ morbosæ resisterent. Hinc pilulæ Ruffi ad gr. xxv. vel ʒβ datæ vel solæ vel cum aliis omnes absolvunt paginam. Rheum ideo non pergebam propinare, quod *lente*, & *inefficaciter*, cum torminibus agat, & plus in secundas vias, per urinam fere agere videatur quam per sedem. Stimulus autem cito & efficaciter operans præoptari debet.

6) Evacuationes tamen eo usque non debent continuari, usquedum appetitus redeat, ut prudentissime Tissotus monet. Quia is *ex debilitate fibrarum* non adest ultimato. Præterea humores allicerentur, ad primas vias, & semper restaret aliquid ad ejiciendum. Reliquum restitutus fibrarum tonus facile separabit, Diæta stricta non statim deseri debet, sed *valde paulatim* relaxari. Tonum vero partium restituent amara vino infusa. Usus sum ergo sequenti vino:

℞. Extracti Cardui bened.
— — Gentianæ rubr. āa ʒβ.
— — cortic. peruv.
Corticum virid. Citri in pulpam
— — contus. āa ℥j.

Digere in vini generosi ℔ij. Mane ante prandium & cænam pocellum sumatur.

Inter

Inter uſum vero hujus vini caveri obſtructio debet, ſed alvus ſubinde leniter ſollicitari per pilulas Ruffi.

7) Circa paroxysmos ipſos ſæpius expertus noto, eosdem non poſſe abbreviari ſi oborto poſt frigus calore ſudores excutiantur. Sumpto infuſo calido florum ſambuci ſtatim copioſus erumpit ſudor, ſed qui paroxysmum non terminat, donec ille demum profluit, qui exacerbationem quaſi critice ſolvit.

8) In hoc morbo *pruna cocta aut poma cocta* inflant ſummopete, & relaxando nil boni præſtant. Comedi ipſe *pruna ſicca*, inde nauſeoſum ſaporem faucibus inhærentem ad tempus lenivi; comedi etiam ſæpius poma cruda acida. Cibi cum aceto valent & aqua recens frigida.

Etſi *Acidum acetoſum* optime conveniat, *vinoſum tamen non* conducit, & plerumque etiam non ſapit. Aromatica ante expulſionem ſaburræournalioſæ calores, inquietudines augent, & morbum ſæpe deſperatum reddunt. Hinc male agunt, qui roborantibus, calefacientibus nimis cito utuntur.

Acidum ſupra acidiſſimum & corroſivum a me per vomitum ejectum dixi, & paucos poſt dies materiam bilioſam, priori materiæ,

ut videtur directe oppositam. At in ventriculo, qui glutinosa bile obductus est, acida pessima degenerare in acidissimam materiam possunt; saccum enim tali materia occupat a bile glutinosa inertem redditum. Famulus mecum mense Augusto febri laborans, quae paroxysmos cum vomitu conjunctos habuit, *materiam acidissimam* vomendo rejecit; alii in paroxysmo materiam biliosam. Fors orta ex ejusmodi observationibus vomitionis acidae suspicio de *bile acida* absorbentibus corrigenda; sed utique male. In Hungaria prandia & coenae quocunque anni tempore fere *eadem* sunt, eadem assumptorum copia, etsi aestate difficile, difficilius vero autumno cibos, carneos praesertim, & potum vini largiorem vix ferant.

Si febris biliosa redeat cum cholera, eaque talis sit, ut primae viae non nimium affligentur, erit is morbus, qui se ipsum optime curat, & ex quo curandi ideam medicus desumere sibi debebit.

9) Regulae diaetaeticae Hippocratis diversis anni temporibus datae verissimae deprehenduntur. Verissimum ibidem est, vomitum aestate & autumno magis necessarium, in hyeme vero purgationem per alvum.

10) Methodus Sydenhamiana curandi febres autumnales hic aliquam considerationem meretur, cum ille corticem adeo in iis necessarium deprehenderit, non vero damnosum plerumque, quartanisque tamen plerisque exceptis, quæ soli sæpe cortici auscultant, & sæpe ad *biliosas febres* non pertinent. Sydenhamus ergo potissimum de quartanis intelligi debebit.

11) Quare febres putridæ frequentiores & periculosiores in Hungaria sint, variæ sunt causæ.

12) Urina biliosa quasi croco tincta est, & sæpe deponit sedimentum subrubellum, sit jumentosa. Morbus Dominæ senioris de M*** fuit primario *biliosus*. Morbus Dominæ jun. d. M*** pariter *biliosus*. Morbus Patris St*** & coqui K*** fuit biliosus. Inflammatio hæmorrhoidum fuit solum affectio secundaria. Urinæ ardorem, dolorem in hypogastrio morbi biliosi sæpe habent, ut videre licuit in Domina de M*** sen. & Jun. item in Pat. St*** & coquo.

13) Non internoscuntur in Hungaria morbi *putridi* & *inflammatorii*.

14) Solent facere in autumno venæ sectiones; sed corpus illo tempore debilissimum est, & ad putredinem magis dispo-

ſitum, bili minus reſiſtere valet. Ergo per ſe venæ ſectio hoc tempore mala eſt.

15) Vinum in æſtate & autumno parcius bibendum. Sæpe id in aliis atque in me ipſo expertus ſum, ſi quid enim incocti, putridique in primis viis lateat, vini meraci potu ad vias ſecundas agitur &c.

16) In mea febre bilioſa, cum ob plures jam paroxysmos emaciatus & pallidus eſſem, tamen bile quondam nimium turgente, faciem accepi *rubram*, æſtumque corporis, quæ omnia ejecta vomitorio bile ſtatim penitus ceſſarunt.

17) In mea febre bilioſa fœces *olidiſſimas* poſt emeſin cathartico eduxi.

18) Tumor ventriculi & hypochondriorum in morbis bilioſis ſæpiſſime deprehenditur, partim ob copiam materiæ ibi nidulantis, partim ob fibrarum laxitatem, quæ ſubinde diutius adhuc vexat, excuſſa jam omni ſaburra bilioſa.

19) Os in bilioſis ſubinde amarum, nauſeoſum & *ad nauſeam dulceſcens*, hos autem ſapores leniunt oxymel ſæpius & lente deglutitum, acetum, pruna ſicca, & tamarindi, taleoli ex citro.

20) Si emeſi opus ſit, & ea neglecta purgatio alvina inſtituatur, etiam ſæpius repetita;

petita; adeo nihil proficies, ut ſæpius noceas plurimum, materiam ad ſecundas vias pellendo, vires debilitando &c.

21) Color in cholera bilioſa varius. Vidi alvos cinericias in Domina de M*** jun. & tamen morbum fuiſſe bilioſum, mihi modo certum eſt; has colorum varietates in bilioſis morbis *Aretæus* jam animadvertit.

22) Novi multos, qui inedia febrem bilioſam tollerent; utuntur potu aliquo theato & ab omni cibo diu & pertinaciter abſtinent. Ad ſummam virium amiſſionem deveniunt tales, lente ſanantur, & non, niſi qui robuſto alias corpore ſunt. Bilioſa materia potu diluta, ſenſim magna etiam parte ad ſecundas vias translata, urinis & ſudoribus difflatur, quæ breviori itinere ano & cato fuiſſet ejecta.

23) Hoc autumno raras vidi inflammatorias febres, easque, ut ita dicam, ſuperficiarias ſolum, a perfrigeratione plerumque ortas.

24) *Pleuritidem bilioſam* alvi ſubductione, aut frigida ſanandam, a veteribus falſo pro vera pleuritide habitam, *Aretaeus* memorat.

25) Succeſſio morborum notari meretur, certum enim eſt, temporibus medici-

na

na valet, data tempore prodeſt. Sic morbus *inflammatorius* abire poteſt in *putridum univerſalem*; hic in *malignum*. *Maligna febris* eſt *incipiens gangræna*, & a putrido univerſali ſolo gradu differt. Gangræna autem duplici modo incipere poteſt, vel *prægreſſa validiſſima inflammatione*, vel etiam per ſe *hac non prægreſſa*. Hoc ultimum fit in *illis malignis febribus*, quæ ſubdole incipiunt, quin prava adeo ſigna ex pulſu & urina adpareant. Mirabitur quis gangrænam humorum in vivo homine eſſe poſſe: at ajo, eam *incipere primum*, cum certum ſit, nullam rem repente, ſed per gradus produci.

Si morbus *inflammatorius* ſtatim in *putridum*, hicque mox in *malignum* abeat, hæque ſucceſſiones brevi ſe invicem conſequantur, idque inter inſigniorem aliquem hominum cohabitantium numerum contingat, febris dicetur *peſtilentialis*, aut etiam ipſa *peſtis*. Adparet hinc, quare a multis venæ ſectio laudetur in peſte, a multis reprobetur, omnes bene obſervaſſe, & fideliter tradidiſſe obſervata credo, ſed in diverſis ſuccedentium ſibi mutationum ſtatibus factæ hæ obſervationes ſunt: ubi utique diverſa juvaſſe & nocuiſſe manifeſtum eſt.

Patet

Patet etiam, quare ab aliquibus roborantia, antiſeptica, adſtringentia, ſudorifera, ab aliis antiphlogiſtica fuerint laudata. Eandem differentiam morborum & conſequenter etiam medicamentorum obſervavit *Zimmermann* in *dyſenteria*, vide ejus tractatum de dyſenteria. cap. X. prope finem.

In phlogiſticis valet venæ ſectio, potus calidi, emollientes, acetum & mel.

In putridis univerſalibus venæ ſectio & potus calidi, emollientia nocent, proſunt acetum & mel & cortex.

In *malignis* cortex, acida foſſilia, camphora.

26) *Hemicraniam* in bilioſo morbo ſæpe animadverti.

28) Carnes utut molles, & carnium juscula a bilioſo morbo reconvaleſcentes ægrius ferunt; farinacea autem fermentata facile, id in me expertus ſum.

28) Repletio omnis tempore reconvaleſcentiæ caveri debet ſummopere.

29) Longo tempore poſt morbum lingua omni mane muco flaveſcente inſipida obducta. Os inſipidum. Labia ſicca; ſcilicet ob affluxum materiæ bilioſæ, mucoſæ ad glandulas relaxatas. Præter diætam juvant amara vino infuſa, eſſentia abſynthii com-

po-

poſita. Eſſent. cortic. aurantiorum, motus mane & veſperi.

30) Longo poſt tempore per noctem ſudor copioſus, nidoroſus. Urina bilioſa cum ſedimento albo, rubello, eneoremate ſubſidente.

31) Menſe Novembris rariores febres bilioſæ, circa ejus finem disparuerunt, ſola hinc inde quartana perſiſtente.

32) Vomitoria ſi exhibenda ſint, ea *ſtatim* finito paroxysmo exhibeantur, quia tam magna materiæ febrilis vis ad primas vias, ſicut etiam ad ſuperficiem totius corporis ſudantis, eſt allegata, ut ingens ſalivoſæ materiæ in os affluxum tunc temporis teſtatur.

Poſt febres bilioſas factis jam debitis evacuantibus, cum aſſiduus tamen ob laxitatem partium ad ſyſtema gaſtricum affluxus fiat, lingua mane obducta ſit &c. *roborantia* dari debent. Optimum roborans erit tunc cortex peruvianus. At in me ipſo expertus ſum, eructationes materiæ nauſeoſæ, linguam obductam &c. nihilominus perſiſtere, cortici ea addidi, quæ ſimul alvum leniter movent, ſic bis, ter etiam quater per diem alvus mota eſt, eductæ ſunt fœces olidiſſimæ, ſubindé penetrantem acrimoniam, imo acidum acidiſſimum ſpirantes. Lingua

minus

minus obducta mane, os minus insipidum; junxi simul motum corporis, ambulando mane & vespere.

Multi sunt, qui hoc connubium corticis cum eccoprotico aliquo damnant, infringi vim corticis roborantem existimantes. At in nostro casu, ubi non solum roborandum, sed simul quaedam morbi reliquiae evacuandae, haec miscela omnino necessaria est. Imo efficaciorem existimo vim corticis roborantem, si aliquid, quod intestina vividius vellicet, ei jungatur. Haec est ratio, quare *Lindanus* & *Thonerus* &c. in fluxu mensium nimio *adstringentia pellentibus* junxerunt.

Quod si salia cortici jungantur, movebitur quidem sedes; at sunt, qui debili ventriculo instructi inde doleant. Praelegi ego massam pilularum ruffi versperi ad scr. j. ad gr. xxiv. &c. sumendam. Acidum domatur ab amaricantibus, ventriculus roboratur, aut si putridi quid in primis viis lateat, id evacuabitur; cum myrrha & aloe praeterea vim quam maxime antisepticam possideant. Vis ipsorum calefaciens in reconvalescente. viribus fractis a morbo praegresso timeri adeo non debet, ut etiam directae indicationi respondeat.

HI-

HISTORIA XXXVI.

Die 17. Dec. 1773.

Offis humeri excrefcentia.

Mortuus eft heri rufticus quidam in F. Thur., de quo fequentia notanda funt: Ante femialterum annum humerus dexter tumere incepit, dolor ad initium non magnus. Ante decem menfes tumorem vidi prima vice. Totus humerus magnitudine caput hominis æquabat. Cutis tenfa, nitida & ex albo rubefcens; humerus ad attactum carnofam & compactam fubftantiam prodidit, & non doluit ad attactum, nifi fatis rudis is fuerit; nullum prementis digitis veftigium. Interrogatus refpondi, vitium non effe in partibus carnofis, fed in ipfo offe, & quidem in capite offis, inque fcapula ipfa. Subftantiam offeam effe procul dubio fumopere excrefcentem, & fpongiofam. Chirurgum id aperiri volentem prohibui. Mortui cadaver exfuccum, & quafi tabe confectum effet, adparuit. Sectus humerus oftendit carnes impofitas bonas, fed dicta fuperius offa *excrefcentia*, *fpongiofa*, *mollia* adeo, ut cultello fcriptorio facile fciderim, ac fi carnem folidiorem, aut lardum interfperfis corpufculis durioribus cartilagineæ duritiei,

fcin-

ſcinderem foraminula ſpongioſi hujus oſſis partim glutinoſa materia, partim carnoſa erant oppleta. Vaſa ſanguifera per oſſis ſpongioſi ſubſtantiam crebra magnaque, ſed frequentia verſus cartilagineam capitis oſſis brachialis, qua obtegi ſolet, ſubſtantiam.

Exiſtimo dolorem ad attactum non fuiſſe auctum, niſi is tam validus fuerit, ut ipſam ſpongioſi oſſis ſubſtantiam compreſſerit. Vidi tamen tumorem in dextro genu, & potius in oſſe femoris ad genu. Mortuus autem pariter eſt ille homo. Non dubito, id repertum fuiſſet, ſi quis aperuiſſet.

HISTORIA XXXVII.

Die 16. *Dec.* 1773.

Domina de F**. ſecunda vice gravida partum in ſingulos fere dies exſpectat. Corporis boni, bonique coloris. Appetitu vegeto gaudet, & large comedit. Per aliquot noctes inquiete dormit, caletque. Hodie fecit venæ ſectionem. Sanguis cum cruſta phlogiſtica, poſt horam denuo aliquid ſanguinis emiſſum.

Febris lactea.

Die 21. Dec.

Ob alvum a triduo nullam, veſperi adhibitum clysma. Alvus dura, copioſa. Toto die leves lumborum dolores queritur.

Die 22. Dec.

Dolores lumborum majores paulo. Nox inquieta. Flatus multi *ανω* & *κατω*, tria clysmata alvum copioſiſſimum duxerunt. Mane ſequentis

diei 23. Dec.

dolores partus, ſed per longiora intervalla, & breves. Circa meridiem intervalla breviora, dolores longiores, validiores; poſt ſingulos dolores os uteri aperiri magis magisque cœpit. Caput prævium obſervabatur. Poſt ſecundam pomeridianam partus. Funiculus umbilicalis longus admodum cum tribus circa collum pueri vegeti circumvolutionibus; intra ſeptem minuta ſecundinæ ſequebantur. Peperit in ſella perforata. Bonum eſſet ſi tales ſellæ ita eſſent confectæ, ut reclinari poſſent, ut ſimul vices lecti facile mutatione poſſent ſubire. Puerperam curavi ſtatim in lectum reponi genubus ad ſe invicem poſitis, & verſus abdomen adductis, poſt horæ quadrantem facta abdominis ligatura. Poſt horam datum jusculum.

Pue-

Puero recens nato poſt tres a partu horas datum ex miſtura ſequenti eſt:

℞. Aquæ font ℥ij.
Syrup. cichor. cum rheo ℥j.

eo die abſumpta per vices eſt tota hæc portio. Eo die & nocte meconium copioſum abiit. Vomuit etiam eandem fere materiam, glutinoſam admodum a partu; eo die pulſus febrilis, dolor capitis. Somnus tamen noctu ſat bonus. Mane bene ſe habuit. Dolores *poſteri* per intervalla die partus, non adeo vehementes.

Notanda ſunt in hoc caſu ſequenda:

1) Diatheſis phlogiſtica in fœmina euſarca, bene paſta, & utilitas venæ ſectionis ultimis menſibus; aliter obſervavit *Hippocrates* & nos cum illo in fœminis, aut debilibus, aut ſaltem ob vitam laborioſam, diætam minus nutrientem, minus ſanguineis.

2) Neceſſitas clyſmatum frequentiorum diebus aliquot ante partum, & etiam proxime ante eundem.

3) Curavi in dolorum intervallis vaginam & labia pudendi inungi unguento dialth. calida manu.

4) Graviter inculcandum fœminis, ne ob leviores dolores, cum intervalla dolorum adhuc magna ſunt, cum uterus necdum hiat,

in sella reponantur, aut ad laborandum moneantur, cum partim labore, partim metu puerperæ enerventur *ante tempus*.

5) Syrupum mannatum dolores colicos recens natis caussare sæpius deprehendi.

6) Die 24. Dec., altero scilicet post partum die puer adplicabatur ad ubera matris. Lac exiguum adhuc, attamen & qualitate & quantitate bonum pro tali puero, extra tempus suctionis prodest oleo amygdalino papillam inungere, ut mollescat, minusque doleat a suctione.

Die 25. Dec.

Bene se habuit per omnia.

Die 26. Dec.

Tota die bene se habuit, noctu frigore correpta, accessit abdominis tumor & dolor. Æstus, dolor lumborum. Vix lochiorum vestigium. Sitis. Mammæ turgent. Puer nauseat sugere.

Die 27. Dec.

Mane curavi enema emolliens, item pannos laneos aqua calida tinctos ad abdomen adplicari. Enema quater per diem, & fomentatio bis repetita. Dolores abdominis, lumborum, capitis, æstusque sudore ad noctem largo terminabantur. Sæpius eo die datum altheæ decoctum cum nitro. Ex

mam-

mammis turgidis nullum lac poterat exugi. Ergo cataplasma emolliens adplicatum, & demum poſtea tentata eſt ſuctio, quæ optime ceſſit. Pueri alii renuebant alienam matrem ſugere, ſed in tenebris decepti id fecerunt, propriam tunc matrem ſeſe ſugere exiſtimantes. Noctu ſomnus bonus.

Die 28. Dec.

Fomentum abdominis, & enemata ut heri. Ante meridiem bene ſe habuit. Lac copioſum ſponte fluens. A meridie brevi frigore, dein æſtu, ſitique correpta eſt. Leves abdominis dolores tempore ſolummodo frigoris. Mammis duris adpoſitum eſt cataplasma, ex iisdem enim duris & turgidis nil ſuctione elici potuit. Puer adplicatus renuit ſugere. Pùlſus continuo celer. Noctu nullus ſomnus.

Nota. 1) Efficaciam clysmatum ex aqua tepida, & fomentationum ex eadem aqua.

2) Duræ mammæ prius emolliri cataplasmate aut aquæ calidæ vapore debent, & primum poſtea ſugendæ.

3) Mater, quæ plus lactis conficit, quam ut ab una prole exſugi queat, ab aliis pueris aut adultis ſuperabundantem copiam ſibi detrahi curare debet.

4) Ratio, pueros ad alienas matres adhibendi, in tenebris. Puer medium annum natus difficillime jam aliam nutricem ſugit.

5) Adulti, qui ſugent, modeſtiſſime & leviſſime id facere debent, quia nimium fortis ſuctio & dolorifica eſt, & nihil elicit.

6) Juscula carnium ſucculenta, carnesque in fœmina copioſius lac conficiente omnino prohiberi debent. Panatellæ aquæ ſufficiunt.

7) Si febris lactea adſit, caveri omnis potus *frigidus* debet, ne ſudor criticus prohibeatur.

8) Notandum, pueros lac matris febricitantis ſalutariter averſari. Lac illud a puero adultiori, aut homine adulto exſugendum, & poſtea demum præbenda puero ubera ſunt. Interea vero puer aut aliam nutricem ſugat, aut panatella tenuiſſima ex pane toſta, medietate lactis & aquæ facta veſcatur.

Die 29. Dec.

Mane pulſus minus celer, calores parciores; circa meridiem brevis horror, dein calores paulo majores, rubor genarum, & ſubinde rediens, abiensque abdominis dolor, ſed levis tamen, item dolor lumborum. Lochia hucusque parce fluunt. Circa quintam pomeridianam brevis horror. Pulſus tota

die

die *celer*, attamen hucusque nunquam *durus* fuit. Dolor capitis tota die, mane tamen major. Noctu ſomnus bonus.

Clysmata emollientia, fomentum abdominis, cataplasmata emollientia ad mammas, potus nitroſus totam curam abſolvunt. Ex mammis emollitis per cataplasmata lac exſugitur.

Die 30. *Dec.*

Tota die commode ſe habuit, ad veſperam paulo major calor. Somnus a nocte exiguus. Nulli tamen dolores. Infantem ſola lactat. Mammæ molles. Infans quietus absque ullis torminibus.

Nota. 1) Die 29. & 30. & conſequentibus diebus, etſi paroxysmos paſſa mater, tamen prolem ſuam ſola absque ullo prolis vel ſuo proprio incommodo lactavit. Quod obſervationi octavæ ſuperius adſcriptæ utique contrarium eſt.

2) Poſſunt proles de nocte clamantes alio modo nutriri per famulas, quin nutriens mater lactando quietem ſibi turbet. Scilicet pauxillum panis toſti aut bis cocti, aut cruſtæ, quæ ad ſartaginis fundum adhærere ſolet, dum pulmenta coquuntur, in linteolo ligari, liquori ex aqua & lacte, vel ſoli lacti intingi, unde puer linteolum ſugere poteſt.

Die 30. ad noctem puerpera ructus acidos questa est. Inde omissis prioribus quotidie bis pulveres ex magnesia alba & lapidibus cancrorum sumere jussa. Bibat ter, quaterve per diem vasculum infusi florum sambuci, aut specierum dialthea.

Descriptio brevis epidemicæ febris anni 1773

Brevis descriptio anni 1773.

Autumnus anni 1772 calidus, siccus, & diuturnus; pauci morbi.

Hyems secuta est brevis, nives raræ, brevi evanidæ.

Ver sequens (scil. anni 1773) mature incipiens, minus inconstans, & siccum potius, calidumque. Mense martio pleuritides, peripneumoniæ. Aprili febres intermittentes, quæ post paucos paroxysmos in peripneumoniam aut pleuritidem abierunt.

Æstas sicca & calida præter modum, pluviæ nullæ, ariditas maxima. Febres intermittentes, remittentesque, cum vomitu, diarrhœa, aut cum cholera frequentissimæ. Recidivæ plurimæ. Puerperæ hoc anni tempore plerumque inciderunt in febres biliosas, cum vel absque vomitu. Variolæ, quæ hoc verno tempore erant mites & boni moris, in æstate factæ sunt malignæ, scilicet pustu-

læ

læ multæ, ſed complanatæ cum puncto livido, nigro, & intropreſſæ in medio puſtulæ. Inflammatoriæ febres rariores, & ſi quæ fuit, ea primæ plerumque venæ ſectioni ceſſit, perdurante interim febre bilioſa, ſubinde continua, plerumque tamen remittente, aut intermittente, quæ cum illa altera, inflammatoria ſcilicet, ad initium conjuncta fuit.

Autumnus calidus primo & ſiccus, dein humidus; nebulæ, pluviæ, frigus pro ratione temporis exiguum. Ultima decembris primas nives, primamque glaciem, licet ſuperficiariam tantum, dedit. Morbi iidem, qui per æſtatem, ſed numero & viribus inferiores. Hoc autumno eryſipelata non infrequentia.

Notari poſſunt ſequentia:

1) Victus paucus, excarnis, vegetabilis optimum præſervans fuiſſet hac æſtate. Peſſimo errore eodem toto anno diæta, eaque ex carnibus potiſſimum hic locorum obſervatur. Quadrageſimale jejunium potius in æſtatem transferri deberet. A bubula prorſus abſtinendum; melle, aceto, fructibus vivendum. Utendum balneis frigidis. Vitandus æſtus in meridie. Cavenda mane, veſperi, noctuque perfrigeratio.

2) Variolæ malignæ ob prædispoſitionem corporis.

3) Corpus quacunque occaſione aut morbo alio inflammatorio, labore nimio, puerperio, ſi fuit debilitatum, ſtatim plerumque morbus bilioſus ſe adjunxit.

4) Recidivæ I. partim ob remanentem aliquam materiam febrilem, II. partim ob cauſſas morbi perſeverantes. III. partim ob debilitatem ex priori febre, unde novus fomes colligitur, hinc *diæta excarnis*, & *cortex curans*, & *præſervans*. Curatio bilioſarum incipit *ſolventibus antibilioſis*, ſcilicet ſolo oxymelle ſimplici, dein *evacuantia per epicraſin*, & demum *cortex*.

Obſervationes varii argumenti die 5. *Jan.* 1774.

Obſervationes varii argumenti.

Franciscanus quidam de ſequentibus me conſuluit. Ætatis eſt 29 annorum, lector, ſanus fere ſemper ab infantia. A quatuor, aut tribus annis vertigo, dolor capitis ad frontem ſubinde, ſæpe in occipite, cervice, interſcapulari, ſubito ingruens reſpirandi difficultas, debilitates repentinæ ita, ut vix non concidat. Borborygmi. Et (de quo etiam eſt conqueſtus) dolorifici & urentes ruc-

ructus, & contorſiones ventriculi, præcipue a quarta pomeridiana ad cœnam usque, & iterum aliquo poſt cœnam tempore, usque ad decimam noctis. A duris cibis, carne fumata, braſſica fermentata, a ſpirituoſis, a coffee, a defectu commotionis corporis, pejus habet. Item ab amaricantibus medicamentis, a pilulis variis roborantibus. E contrario melius habet ad aliquot ſaltem dies a venæ ſectione, ab hirudinum adplicatione, a commotione corporis.

A longo tempore tubercula hæmorrhoidalia proſtant.

Alvus ut plurimum difficilis. Subinde tamen ad aliquot dies laxa & diarrhæica.

A purgantibus dolor ventriculi non levatur. Quotiescunque venam ſecat, ſanguis cruſtam phlogiſticam habet.

Svaſi diætam vegetabilem, levemque abſtinentiam a ſpirituoſis, motum corporis adplicationem hirudinem frequentiorem. Uſum nitri, ſed valde diluti.

Notandum 1mo. Affectiones hypochondriacas non marte nec cortice ſed *methodo antiphlogiſtica* curandas ſnbinde eſſe.

2do. Dolor ventriculi non roboraintbus, nec purgantibus, ſed eadem methodo ſcilicet *antiphlogiſtica* curandus.

2do.

Dominus Generalis B*** febri eryſipelatoſa laborans, factis binis venæ ſectionibus ſanguinem habuit cum denſa cruſta phlogistica. Dum ad veſperam balneum pedum adhibet, majorem ſanguinis orgasmum, & cerebrum magis affectum ſenſit. Dominus Referendarius M*** in febre continua remittente, quæ emanentibus demum paroxysmis in ſimplicem continuam ubiit, idem ſenſit a balneo pedum. Item a potu theato *calido*. Febris autem fuit *bilioſa*.

Notanda. Balneum pedum in inflammatoriis, aliisque, ubi major, humorum motus eſt, nocet, ſi *calidius* ſit, notabiliter corpori ægrotantis. Valet autem ad emolliendas fibras, diluendum ſanguinem &c. ſi eundem cum corpore ægrotantis calorem habeat. Idem de potu theato, qui ſolum *tepide* propinari debet.

Res eſt magni momenti, cum ſola hac providentia & medico & ægro plures moleſtiæ, quæ alias ab inquietiori nocte ſequi ſolent, præcaveantur.

Domina O***, vidua juvenis, ſanguinem plerumque phlogiſtica cruſta tectum habens &c. dolore punctorio, ſæpe atroci, a meridie ple-

plerumque infestari solebat. Dolor autem pertingebat ex hypochondrio denuo versus ventriculum & subinde etiam versus umbilicum. Solito thoraculo, sumpto potu calido, sumpto cremore tartari cessabat, si simul decubuit. At postea ne tum quidem. Nitrum non profuit. Abstinuit sese a potu vini & caffe & dolor non amplius rediit. *Affectio hysterica* non marte, nec cortice, quæ quidem duo in alia specie optima sunt, sed *methodo antiphlogistica* curanda.

In me ipso expertus sum, post febres biliosas coctionem tardam esse, ventriculum facile gravari, carnes præcipue difficillime digeri, urinam magis flavam, cum sedimento sæpe, os aut saltem labia sicca, eructationes amaras, diarrhœas biliosas &c. adesse; cortex insultus febriles quidem prohibet, at plus quam per duos menses, etsi febre carens, omnibus tamen supradictis incommodis laborabam. Amaricantia, vina roborantia, aromata &c. nocuerunt potius, stimulo suo affluxum biliosæ materiæ ad primas vias invitando. Sudore diffluebam omni nocte olidissimo, & nares feriente summopere. Fœces post esum carnium præcipue, diarrhœ-

cæ,

icæ, ſaturate flavæ & olidiſſimæ uti ſudor. A vino abſynthite male habui. Poma citri in taleolis ſecta & mane ac veſperi deglutita cum pauxillo ſacchari averruncarunt omnia hæc incommoda. Os & lingua, quæ ante glutinoſa, & quaſi farina comeſta oppleta omni mane erant, itemque inſipidum os &c. emendabatur.

Præfero poma citri obſuam auſteritatem pomis aureis & quibuscunque aliis acidis. Acida mineralia etiam diu admodum poſt ſumptionem eructationes cauſſabant, & eorundem ſaporem etiam dudum antea deglutitorum, diu poſtmodum adhuc ſenſi. Minus ergo accepta ventriculo erant.

Spes eſt non modica, tales aliquot taleolas, adhibita ſimul doſi corticis, tempore æſtivo & autumnali *optimum præſervativum* contra morbos bilioſos, putridos fore.

Cum prima Januarii ſiccum & rigidum frigus ingrueret, meas ventriculi aliasque a febre bilioſa remanentes moleſtias paucis diebus ſummopere diminutas vidi.

Dominus de M** patitur affectiones hypochondriacas, ſi animi motum majorem, præcipue indignationem patiatur. Item ſi

in

in vino plusculum excedat. Incipiente ſomno ſolet leviter convelli. Homo obeſior paulo, acutis inflammatoriis non obnoxius. Sedentarius, coloris boni. Dolores vagos hypochondriorum, axillarum, coſtarum &c. experitur. A camphora, aſa &c. male habet & convellitur in ſomno. Ergo non ſolum in laxo & debili corpore affectio hypochondriaca; ergo non ſemper nervina dict., aut roborantia danda. Vidi plures hypochondriacos, in quibus non poterat accuſari *laxitas*, ſed potius *ſtrictura*, *ſiccitas*, aut *phlogiſtica diatheſis*. Imo in dicto Domino de M**, nec *laxitas* nec *ſtrictura*, nec *phlogiſtica diatheſis* accuſari poteſt, plurimosque vidi, in quibus eminens aut *laxitas*, aut *ſtrictura*, aut *diatheſis phlogiſtica* fuit, quin tamen ullo modo *affectio hypochondriaca* adfuerit; nihilominus tamen denuo repeto, hypochondriacos me plures vidiſſe, in quibus potius nimia *ſtrictura* aut *phlogoſis* fuerit, quam *laxitas & debilitas* partium.

Ergo affectio hypochondriaca curatur ſubinde, curata partim debilitate, ſæpius vero profligata phlogoſi, ſiccitateque partium, cum hujus affectionis eſſentia in neutro quidem vitio conſiſtat, arcte tamen cum alterutro conjungatur.

Pa-

Patet tamen illam adesse posse, quin aliud vitium in corpore prædominetur, quocum illa conjuncta sit. Hoc in casu difficilior erit curatio. Sola forte philosophia & prudens religio & in Supremi providentiam plena hominis confidentia mentem ægrotantis confirmabunt, cavendo interim ne quidem in ullam partem excessus committatur.

Curatio illa affectionis hypochondriacæ, quæ prædominans aliquod corporis ipsius vitium curat, & hoc curando ipsam simul affectionem hypochondriacam sanat, *indirecta est*, at *necessaria sæpe*, & *unica*.

In parocho Ok*** peccat *siccitas & partium strictura*; inde affectiones aliquæ hypochondriacæ.

In parocho H** peccat *humorum plenitudo* & eorundem *phlogistica dispositio*; inde affectiones graves hypochondriacæ.

Dominus F*** de T***, item Dominus de M*** ad morbos *inflammatorios* pronissimi sunt. Primus inde præscit, se proxime ægrotaturum, si se pinguiorem, robustiorem-

que

que factum eſſe ſentit. Convenit hæc animadverſio cum obſervatione Hippocratica. Alter in venæ ſectione, quam frequentiſſime inſtituere debet, cruſtam ſemper inflammatoriam in ſanguine habet. Notandum autem eſt, utrumque hunc virum nullos unquam exceſſus comittere, etſi diæta *carnea & vinoſa* ut plurimum utantur. Primus prævenire poſſet abſtinentia, & diæta vegetabili, item venæ ſectione, dum ſentit, ſe robuſtiorem factum eſſe. Alter vero diæta potiſſimum vegetabili & refrigerante.

Parochus in G***, dolore ventriculi, & colico fere quotidie laborat; homo ſiccus, bilioſus, calidus. Nocent calida. Juvant refrigerantia, & humectantia: hocque in caſu optima ſunt *ſtomachica*. Huc pertinet hiſtoria de Franciscano ventriculi dolore laborante, quam ſuperius enarravi.

Lues pecorum videtur eſſe *febris putrida maligna*. Cum cortex tanta quantitate haberi non poſſit, aliud antiſepticum, acidum, adſtringens excogitari debet; quamvis arbor chinchinæ æque uti ceraſus in hortis noſtris plantari poſſit. Sed dolendum, quod dum novæ inventiones fiant, nova

bonaque dentur consilia, ea in libris solum continentur, & nulla ratione de publicando emolumento, de vulgando cogitetur, quomodo scilicet ipsi rustico res inventa innotescat. Multa habemus utilia, & pulchre excogitata a variis academiis, sed quare in actum universaliter non ducuntur?

Species vaccarum (Buffelkühe) plurimum lactis dant; lac pinguius plusque butyri dat. Butyrum peculiari, sed non ingrato odore gaudet, & est coloris levissime viridescentis. Ferox species vaccarum est, a famulis robustis tractanda, amat loca humida, lutosa. Vili nutrimento contenta. Per duos annos factum experimentum est, & singulo anno una vacca dedit butyri jam depurati 1/6 urnam; a lue peccorum non facile corripiuntur.

Die 25. *Mart.*

Parochus in S*** temperamenti sanguineo-colerici homo; macer, queritur frequentes lateris, ni fallor, sinistri puncturas, constrictiones dolorificas ventriculi, subinde dolores colicos, tinnitum aurium, spasticas digitorum contractiones, item etiam labiorum. Subito quasi animi deliquio corripitur,

tur, ubi se e statim apoplecticum fore existimat, anxietas, sensuumque confusio, frigus pedum, calores subitanei. Pejus habet a spirituosis omnibus, a purgantibus; juvatur venæ sectione, & magis adhuc hirudinum adplicatione, etsi nulla habeat tubercula hæmorrhoidalia. Ab aliquot annis eadem symptomata sentit, sed antea mitiora longe.

Caussa morbi est sanguis per vasa intestinorum lente circulans, ibique congestus, vasa dilatando dolores & spasmos ciens. Methodus antiphlogistica, diluens prodest.

Notandum. Plurimos vidi eodem morbo laborantes, qui omnes *ore unanimi* insigniter sibi ab apoplexia metuunt, seque ea proxime corripiendos existimant. Diffidentia in medicum, medicorumque mutatio.

Vino hi parcissime utantur, ira ad quam pronissimi sunt, abstineant. Vidi enim, post iram statim omnia hæc symptomata ingruisse. Pulsus in Parocho paulo naturali citatior, urina flava magis, cum eneoremate subsidente, somnus bonus, uti & appetitus.

Facta venæ sectione, jussus est parciori diæta uti, & sero lactis cum herbis.

Paroxysmus hypochondriacus consistit in quodam sensuum fere confusione, ubi se

in terram ſubito ruituros, & appoplecticos fore metuunt. Anxietas ſumma. Cordis palpitatio. Vertigo. Pulſus celer, inæqualis, micturitio, ſubinde mictus frequens ſed urina pauca, limpida, ſubinde vero copioſiſſima limpidiſſimaque. Tremor artuum. Mentis proſtratio & timor ſingularis majorque quam in omni alio licet graviſſimo morbo. Excitatus fuit hic paroxysmus in noſtro Parocho ira ſubita (ad quam proniſſimi ſunt tales) ſtudio & attentione animi nimis producta; diuturno colloquio & nimia jucunditate (cui ſubinde tales plus æquo indulgent) vino meraciore; motu corporis ſub ſole nimio. In tali paroxysmo valent fœtida, aceti odor, acetum deguſtatum, deglutitum. Sola animi fortiter reſiſtentis obfirmatio ſemel paroxysmum depulit, quum firmiter propoſuit, nil mali ſibi futurum, remque eſſe exigui momenti.

Menſe Martio.

Vocabar Viennæ ad clericum juvenem in collegio Pazmanniano decumbentem, vices ordinarii medici tunc ægrotandis ſupplens. Laborabat febri continua remittente, circa medium paroxysmi ſanguinem ſputo copioſe

reje-

rejecit, cum oppreſſione pectoris, ardoreque. Vena ſecta eſt; cortex peruvianus & adſtringentia data ſunt, ſed omnia fruſtra. Sanguis cum cruſta phlogiſtica. Paroxysmi dato licet copioſo cortice nil remiſerunt. Mutata methodus eſt in *mere phlogiſticam*; ſecta adhuc vena, decoctum ſolvens datum morbo feliciter medebantur.

Notanda. Morbus hic videtur fuiſſe *peripneumonia vera*, ſed ob ſanguinis majorem impetum, & debiliorem vaſorum pulmonalium habitum facta rhexis eſt, ita ut dum alias ſputa ſolum *ſtriata*, aut *crocea* ſoleant efferri, in hocce morbo ſanguis pleno rivo erumperet. Adparet ergo ſolam *methodum ſumme antiphlogiſticam* potuiſſe utiliter adhiberi.

Eodem menſe in alio juvene vidi *peripneumoniam cum largiſſima ſanguinis rejectione*, quam fruſtra per modos hæmopthyſios, datis ſcilicet adſtringentibus curaſſes.

Vidi plures hæmoptoicos hujus ſpeciei.

Suadet *Roſenius*, ad roborandos poſt morbum pulmones corticis uſum. At in *hac ſpecie* cortex certo noceret, cum ſanguinem magis compingat, partes adſtringat, & dia-

thesin phlogisticam adeo non destruat, ut illam etiam augeat.

Solent quidam *usum frigidi potus* sub actuali sputo sanguinis suadere. At in hac specie hæmoptyseos id esse perniciosum facile patet. Sed neque *actu calida* conveniunt, nec *pedum balnea calidiora*, nec vesicantia &c., sed venæ sectio, potus solvens, clysmata, & *tepida* omnia assumantur.

Post morbum diæta vegetabilis, serum lactis, somnus moderatus, labor, sed moderatus præcavent.

Die 5. April.

Domina de H*** prima Aprilis peperit, Quinta Aprilis mane calores, doloresque capitis; puncturas vagas in hypochondriis experitur. Alvus a triduo nulla. Dato suppositorio alvus secuta est dura, inde bene se habuit.

Nota hoc vere 1774. Quotquot erant puerperæ, feliciter peperunt, & pari felicitate absolvebant puerperium. Præcedenti *æstate & autumno* periclitabantur, & fere omnes aut choleram, aut remittentem febrim, aut intermittentem acceperunt. Ergo respectus debet fieri in tractatione puerperatum etiam

ad

ad anni tempus. In autumno tuto poterant dari purgantia, etiam vomitoria, dein cortex; aut ſolus cortex.

2) Vidi multoties primis a partu diebus infuſum foliorum ſennæ purgandi ſcopo tuto, imo utiliter aſſumptum eſſe, quod ipſæ puerperæ proprio marte faciunt. Adeo lochia non emanent, ut etiam largius fluant. Lac ad alvum determinatur, fitque felix a mammis non lactantibus revulſio.

Domicella N*** (Hiſtoriam vid. p. 184.). in bacchinalibus tumuerunt pedes. Modo autem non amplius. Ventriculus a paſtu & ad attactum dolet, pallet, emaciatur. Dato decocto amaricante leniter purgantia; nil emendatum eſt. Dedi ergo ſequens.

℞. Pulver. cort. aurantior.
— — — — peruvian.
Extract. Gentianæ āā ʒvj.
Myrrh. elect. ℥β.
Flor. macis
Pulv. cort. cinnamom. āā ſcr. j.
Ol. ſtillatit. menth. gtt. viij.
Syrup. abſynth. q. ſ.

F. Electuar. ter de die magnitudinem nucis moſchatæ.

Nota. Domicellam hanc plene reſtitutam, optimi coloris & appetitus die 14. Maii.

Die 1. *Jan.* 1774.

Hodie quidam locumtenens mihi ſequentia narravit, ſcilicet ſe adhuc decennem ab inſtructore ſeductum pollutionis modum & ſcortationem didiciſſe. Jam tunc, decimo ſcilicet ætatis ſuæ anno fluxiſſe quid ex pene ſollicitato omni die, poſtmodum, ſaltem omni alterno die, pollutionem manu ſib feciſſe, interjectis ſimul ſæpe repetitis fornicationibus. Aget modo 19num ætatis ſuæ annum, & hucusque ſeſe polluit & fornicatur promiſcue. Homo altæ, ſolidæque ſtaturæ, robuſtus; pinguis & quadratus. Frequentem cogitur venæ ſectionem adhibere, patitur non raro morbos acutos. Ante biennium gonorrhæam accepit, quæ curata ſubinde, ſæpius tamen rediit ſponte. Gonorrhæa ceſſante per medicamenta, jam bis, ortus eſt bubo magnus, hoc autem ſponte evaneſcente denuo rediit gonorrhæa. Materia ex albo flaveſcens absque dolore & parce fluit. Mictus non dolorificus, modo autem omni mane glandem ſolummodo ſolito magis tumeſcentem experitur. Ulcuscula glan-

glandis venientia & denuo evanescentia. Asseveravit se majorem ex pollutione voluptatem experiri, quam ex coitu, idque ex eo fieri, quod pulcherrimam sibi personam aliquam, quam aut viderit, aut sibi imaginatione sua efformet, mente sibi proponat, indeque exquisitissimam sibi voluptatem oriri, quam in coitu cum fœminis illis, quæ sua pulchritudine fœminam illam immaginariam non adæquant, non experiatur. Refert etiam se semel, dum gonorrhæa, penisque rigiditate dolorifica ita laboraret, ut dum erigeret, penis incurvatus maneret, summo cum dolore, æstro venereo percitum, coitum maximo simul cum dolore tentasse, sed tunc in & post coitum largum & merum sanguinem ex pene effluxisse.

Quædam circa usum roborantium.

Si quis sit stomacho languenti, roborantia forma sicca præscripta ad initium non feret, nisi *exigua dosi* præscribantur. Decocta facilius feruntur, si parce dentur, nec *valde frigide*, sed ad initium tepide. Electuaria facilius feruntur, nisi fors multi pulveres ingrediantur.

Sunt, qui mane nihil ferunt, aut quia aſſueti ſunt, jejuno ventriculo eſſe, aut quia vacuus ventriculus moleſte afficitur ab ingeſtis inſuetis. Primum ſi ſit, proderit a meridie hora quarta, item ſexta dare medicamentum, hora octava levem cœnam, & hora decima, ſcilicet antequam cubitum æger concedat, denuo doſis dari poteſt. Tali ratione cortex, qui mane ſumptus purgat nonnullos, in ſubſtantia accipi poterit, id quod melius erit, quam adjuncto opio vim purgantem inhibere, quod utique alia ratione nocere poſſet ob narcoticum opium.

Vina medicata mane a multis ſumi non poſſunt, quia nauſeam, cardialgiam, alvum fluxam efficiunt. A meridie ſi ſumantur, hæc incommoda prævertuntur.

Cortex ſubtiliſſime pulveriſatus in vasculo cum caffee & lacte & majori ſacchari portione adjecta facile ſumitur. Item ſi cortex prius decoquatur, deinde cum hoc decocto paretur caffee. e. g.

℞. Pulver. cort. peruv. ℥iij.

Coque per ſesquihoram cum ſufficiente quantitate aquæ usque dum ſuperſint duo vascula coffeana liquoris, dein injice pulverem coffe, quantum majori cochleari capi poteſt,

teſt, & coque per quadrantem, bibatur per modum caffee cum ſaccharo & lacte, *tepide.*

Reſiduum aſſervari poteſt & adjecta mediėtate prioris doſis cum eadem quantitate aquæ ad duo vascula decoqui poteſt.

Pro tertia autem decoctione priora penitus abjiciuntur, & integra doſis ingredientium decoqui debet. Pueris delicatis ad potum caffee jam aſſuefactis hic modus optime convenit; item hominibus aliis delicatis, aut etiam iis, quibus occulte & ignorantibus cortex dari debet.

Vidi ſæpe homines ruſticanos apepſia, aliisque ventriculi languentis malis, vomitu &c. laborantes ſat longo tempore, a prægreſſis potiſſimum febribus, quin tamen inſigne aliquod decrementum ſenſerint quoad vires, ratio eſt, quia viæ ſecundæ adhuc ſatis robuſtæ defectum primarum ſupplent.

Verno tempore vidi multos diatheſi inflammatoria laborantes, ſimulque appetitu dejecto, oris amarore &c. his aceſcentia, ſolventia, in ſpecie ſerum lactis convenit. Sæpius autem requiritur primo venæ ſectio, potus ſolvens, demum leniſſima purgantia per epicraſin danda, rhabarbarina potiſſimum

mum. Sunt alii, in quibus nulla phlogiſtica diatheſis, ſed macies, pallor flaveſcens faciei, languor virium, amaror oris, dejectus appetitus, pondus ventriculi &c. deprehenditur. His conveniunt ſolventia ex gummi ammoniac. aloe, myrrha &c., quæ leniter alvum moveant, & roborent. Roborantia denuo ſubjungenda ſunt.

Nota. Sola roborantia nunquam optatos effectus præſtiterunt, purgantibus ſcilicet omiſſis. In morbo virginum pallido præmittenda ſunt ſemper leniſſima purgantia per epicraſin danda, & ſimul roborantia: certa hoc me docuit experientia. Hi morbi vernales ſæpe mites admodum ſunt, diu moleſtant hominem, antequam ad *conſueti alicujus morbi ſpeciem* referri poſſint, diuque manent *imperfecti*. Sed cum valde *frequentes* ſint, & graviorum morborum anteſignani, juvat curam certam & eorum deſcriptionem præmiſiſſe.

Quædam de morbo hypochondriaco.

Diu certatum eſt inter autores, quidnam per morbum atrabilarium intellexerint veteres. Facta a recentioribus diviſio eſt in morbum hypochondriacum *cum materiâ*, & in

eum,

eum, qui eſt *ſine materia*. Nil certi ſtatuetur, niſi morbi hujus hiſtoriæ ſat numeroſæ colligantur, collectæque comparentur.

Vidi morbum hypochondriacum frequentem in Hungaria ab impedito ſanguinis per vaſa abdominis motu, inde ani varices, colica, dolor ventriculi, & omnia illa ſymptomata, quæ alibi toties adnotavi.

At vidi aliam ſpeciem hypochondriacorum, ad quam egomet pertinui poſt morbum acutum, *quæve potius* & ſtricte *ſine materia* appellari meretur. Orta poſt nimiam ſanguinis deperditionem. &c. &c.

Vidi in medicinæ ſtudioſo poſt nimias venæ ſectiones in acuto morbo, eundem morbum, quem ego habui, ex eadem cauſſa.

Alius medicinæ ſtudioſus poſt nimia ſtudia factus hypochondriacus (hujus hiſtoriam Doctor Plenciz mihi perſcribet); hoc ſolum ſcio, appetitu gaviſum vegeto, ſomnoque bono, color ut ante, nihilque mutatum apparere in œconomia naturali, animalique aut vitali, niſi quod de debilitate cerebri conqueſtus ſuerit, ſi ſtudium aliquod repetere voluit, aut ad aliquid ſerio ſe adplicare.

Alii ſunt, qui appetitum habent deſtructum, coctionem læſam, luridum faciei colorem &c. de his *Lindanus* ait apud *Ett-*

mül-

müllerum ſe hos curaſſe, *curato & roborato ventriculo*, adjungit etiam, fruſtra hic curari viſcerum abdominalium abſtructiones.

At alii certe ſunt, qui poſt diuturnas febres in viſcerum obſtructiones incidunt, inde hypochondriacum malum, qui certe aperientia requirunt, & ubi plus requiritur, quam ſolum ut roboretur ventriculus.

Certe diverſæ ſunt hæ corporum dispoſitiones, attamen in eo pleræque conveniunt, quod *mentem* valide afficiant, hominem reddant *meticuloſum*, *mobilem & inconſtantem* &c. &c.

Morbus hypochondriacus primo deſcriptus, ex tardo ſcilicet motu ſanguinis & *infarctu ſanguineo* vaſorum in abdomine; item morbus altero loco deſcriptus, quo ego & uterque medicinæ ſtudioſus laboravit, *quoad effectum in mente productos* ſat bene conveniunt, licet longe dispar cauſa ſit. Conferri in hunc finem & mei morbi, & Parochii in S** poſſent, ubi quæ convenientia, aut disconvenientia eſſet, facile apparebit. In prima tamen ſpecie per *paroxysmos* plerumque vexat morbus, ſymptomata ſunt luculentiora.

Statum tertium, de quo *Lindanum* disſerentem adduxi, & quantum, ubi obſtructiones viſcerum abdominalium aut ex defectu motus, aut ob prægreſſas febres ortas morbi cauſam eſſe dixi, neutiquam cum prioribus duobus morbis ſunt confundendi, etſi enim mentem valde afficiant, hominem triſtem & melancholicum efficiant; tamen id ſæpius in *tertio* ſaltem ſtatu fit ideo, quia ægroti ſunt plerumque ex litteratorum claſſe, qui motus defectu, continuo ſtudio coctiones læſerunt, & per ipſa ſtudia mentem abſtraxerunt ad alia, ut hominum conſortio vix afficiatur.

Status quartus ſæpe mentem non afficit, aut, ſi afficiat, tunc id fiet vel ob rationem eandem, quam paulo ante dedi, & quam ad naturam ſtudiorum, defectu conſortii humani, ejusque fugam potius referas, quam in materiam obſtruentem; vel ſi etiam mens afficiatur, id fiet ob maſſam ſanguinis hac materia infectam, hæcque mentis affectio non ad *ſymptomata ſic dicta nervoſa*, ſed *melancholiam proprie ſic dictam, ad maniam, morbum atrabiliarium Boerhaavii*, fors etiam *Hippocratis & Antiquorum* erit referenda.

Status ſecundo deſcriptus optime convenit cum *paſſione hyſterica fœminarum delicatarum.* Sed in fœminis euſarcis, pleni habitus, laute viventibus, otioſi, vidi *ſymptomata quaſi hyſterica*, quæ cum *primo ſtatu* virorum a me deſcripto conveniunt.

En confuſio nominum hac in re! Conveniret diſtinctis nominibus inſignire quemlibet iſtorum morborum, cum diverſiſſima ubique medela ſit.

Die 10 *Junii.*

Domina K** peperit die decima circa octavam partus naturalis, attamen laborioſius, ſecundinæ remanſerunt. Vocatus veni die ſequenti circa veſperam. Dolores infimi abdominis magni, parca lochia. Pulſus frequens valde & parvus, facies vix non cadaveroſa, anxietas, metusque eo, quod ſe certo morituram exiſtimaret. Blando alloquio, ſpe ſanitatis, & dato pulvere opiato animus erigebatur, dolores ceſſarunt, pulſus æque frequens, attamen liber & evolutus, non durus. Noctu ſomnus, attamen ob vagitus continuos prolis in eodem cubiculo remanentis, ſæpiſſime interruptus. Cataplasma emolliens, quod ſtatim poſt meum

ad-

adventum ad totum abdomen adplicari curavi, denuo repetii, uti & pulverem opiatum. Tumor, qui heri pugni magnitudinem æquabat, & partem dextram infimi abdominis primitus occupavit, in meo vero adventu ad partem finiſtram abdominis infimi deprehendebatur, duriuſculus & ad attactum doloriſicus fuit.

Die 11 *Junii*.

Mane denuo ad partem dextram ſe recepit, attamen minor fuit, quam pridie. Dolores, qui pridie magni, per noctem vero nulli fuerunt, hodie redierunt, ſed minores. Clysma heſternum ex ſpeciebus emollientibus & lacte paratum remanſit in corpore, & hodie non repetebatur. Dato opiato tumor evanuit cum doloribus, abdomen concidit, lochia copioſiora. Cum ægrota, uti & obſtetrix affirmarent, ſecundinas utero excluſas in ſola vagina hærere, juſſi, ut excipiantur. Attamen, cum manum obſtetricis ruſticanæ Domina timeret, ipſaque autem eandem excipere non poſſet, remanſerunt ibi ad veſperam usque. Tunc curavi clysma injici ex decocto altheæ, malvæ, florum chamom. āā. part. æquales cum melle, oleo & ſapone ad magnitudinem juglandis. Dato clysmate dum ſurgit,

levi conamine adhibito ſecundinæ exciderunt, die 12 noctu ſomnus bonus.

Die 13 Junii.

Mane bene ſe habuit, a meridie leviter tumebant mammæ. Noctu ſomnus bonus. Die proximo, ſcilicet 14 Junii, mane mammæ valde tumentes, dolorifica earum tenſio. Juſſi cataplasma emolliens adplicari. Dedi decoctum ſpecierum de althea, cui ad finem addantur flores ſambuci ad promovendam transſpirationem; item juſſi, ut ſubinde ſolum infuſum florum ſambuci ſumat. Sumat præterea omni mane drachmam magneſiæ nitri, præcipue ſi alvus non reſpondeat. Et poſt duodecimum a partu diem, ſi bene ſe habeat, nihil extraordinarii id prohibeat, ſumat infuſum foliorum ſennæ. Hoc die (14 Junii) mane disceſſi.

In hoc caſu ſequentia obſervavi:

Primo: pleræque retentis ſecundinis moriuntur, ſed ob multiplicem rationem; nam, *primo*: peſſimus mos invaluit, ut vi extrahuntur, unde aut *profluvio ſanguinis*, aut orta diriſſima in utero vulnerato *inflammatione* & *ſubſequente gangræna* pereunt, aut *ſuppuratione moleſtiſſima* affliguntur, cujus exitus varius eſt. *Secundo*: ſi ſecundinæ etiam non extrahantur vi, attamen mulier-

liercularum consilio exhibentur medicamenta calida, inflammantia, orgastica &c. &c. Hinc *inflammatio* & *gangræna*. *Tertio*: si omnia ista omittantur, attamen continui dolores, spasmique eandem *inflammationem* caussabunt.

Secundo: Secundinæ retentæ *per se* adeo periculosæ non sunt. Nam si nulli aut exigui dolores adsint, soli naturæ res committenda est, donec separatio secundinarum fiat, quæ citius, seriusque pro dispositionum varietate peragitur, eodem plane modo, prouti pomum unum altero citius maturescit, suumque pedunculum a ramo sustentante separat. Ante tempus enim pedunculus non nisi difficulter a ramo separatur. Optimum tunc medicamentum est, patienter & absque animi perturbatione naturæ opus exspectare.

Tertio: Si dolores posteri graves, lochia nulla, aut valde exigua adsint, omnium præstantissimum est *opium tempestive exhibitum*, *cataplasmata* & *clysmata mere emollientia*. Sic spasmis sopitis inflammatio *præcavetur*, vasa crispata relaxantur, & lochia redeunt, abeuntibus secundinis. Equidem opium in *actuali inflammatione* non videtur convenire; at si advertamus, non

ſtatim adeſſe inflammationem, ſpasmosque antea procedere, quibus ſopiendis opium præprimis dicatum eſt. Item, ſi conſideremus ſpaſticas contractiones vaſorum uteri & retentorum lochiorum & ſubſequæ inflammationis cauſam eſſe, facile patebit, opium in *ipſa inflammatione* etiam exhiberi oportere, quam vaſis relaxatis, & ſolutis ſpasmis aut tolles ex integro, aut ipſius ſaltem cauſæ augmentum; utpote cauſſa ſublata, præcavebitur. Notandum tamen, *emollientia* omni modo adhibenda ſimul eſſe, & *methodum antiphlogiſticum cum opio* jungi ſemper debere.

Quarto: Medicus ratione, auctoritate & quocunque demum modo huic pravæ & tot matribus letali praxi, extrahendi ſcilicet per vim ſecundinas, ſeſe opponat, exiguo enim tempore & vidi, & audivi gravia inde infortunia.

Quinto: Quid agendum, ſi adhibitis hisce ſecundinæ tamen non abeant? An non ſaltem tunc ad ſic dicta *pellentia, ariſtolochica*, mulierculis omnibus & chirurgis, & non paucis etiam medicis uſitata, in dispenſatoriis & quibusdam libris deprædicata confugiendum? Reſpondeo non. Ex tali enim remedio probabiliſſime mors

aut

aut graviſſimus alius morbus, tardaque ſanitas ſequitur. Ex relictis autem ſecundinis morbus chronicus longe minus gravis & fere ſemper curabilis oritur. Quid, quum ſecundinæ ſæpe poſt unam primam alteramve ſeptimanam ex integro abeant, ſæpe poſt menſes, imo annos & per partes ſolvantur.

Sexto. Tenſis a lacte congeſto mammis cataplasma emolliens, *pulmentum tale*, quale alias pueris ſolent exhiberi, per modum cataplasmatis adplicatum easdem emollit, & *ſemper* effectum brevi tempore exoptatum ſenſi, lacte ſponte profluente ex mammis.

Vidi hanc Dominam die 4 Julij ſanam ſed debilem; pedes & hypopia tument, modice ſitit, laſſa eſt. Dedi roborantia ſequentia.

℞. Extract. gentianæ rubr.
— — mart. pomati
Myrrhæ electæ āā ℥ß.
Balſam. peruv. q. ſ.

M. f. pilul. gr. jV. Ter per diem quatuor pilulas ſumat.

Brevis deſcriptio anni 1774 usque ad initium Julii.

Conſtitutio epidemica anni 1774.

Annus 1774 incepit cum magno & intenſo frigore, quod menſe Januario inſigne erat. Morbi prioris æſtatis & autumni diſparuere ad finem. Menſis hujus, ſequentique Februario, qui paulo mitior fuit, & ſecundum rationem temporis ſe habuit, hinc inde peripneumoniæ, ſed raro; raræ inſuper pleuritides.

Martio menſe & Aprili, ſecundum conſuetam horum temporum conſtitutionem ſe habentibus, tepidis ſatisque ſiccis, majus ſucceſſit usque ad decimum ſextum ejusdem menſis diem, æſtuoſus admodum ferνensque ſupra quam pro conſueta hujus temporis ratione. Febres putridæ, peripneumoniæ & pleuritides cum collecta copioſa bile hinc inde caput effere ceperunt. Attamen & inflammatio & bilis nec multum periculi attulerunt, nec diu affligebant. A decima ſexta fere ad finem usque Maij frigus & pluviæ; inflammationum & febrium bilioſarum nihil amplius. Circa finem Maij & toto Menſe Junio calor & ſiccitas, utrumque forte magis quam pro anni tempore; fruges bonæ, citius ſolito maturæ: horæi copioſi, maturi. Intermit-

mittentes vix aliquæ. Circa medium Junij ad finem usquo frequentes paroxysmi hypochondriaci. Ceterum a Januario hucusque tempus secundum consuetum naturæ cursum se habuit. morbi paucissimi, & sporadici solum.

Die 1. *Julij.*

Hodie quidam 36 aut 38 annorum vir remedium petiit, de sequentibus conquestus.

Ante tres septimanas venam in brachio sinistro secuit, ob dolorem aliquem sæpius recurrentem, attamen absque tumore, absque rubore, vagumque ejusdem brachii. Post venæ sectionem dolor auctus, & totum modo corpus invadit, ita, ut nullibi finis maneat, sed intra pauca minuta omnes corporis partes oberret, modo punctorio; spasticas oris, digitorumque contractiones frequenter patitur, item vertiginem, sensuumque confusionem, ac si apoplexia instaret. Terrores, metusque ob res etiam exigui momenti. Melancholicum se valde dixit & exiguam rem sibi cordi sumere indeque infaustas sequelas deducere consuesse. Bene & quiete dormit. Bene apetit, bene digerit, colica non laborat unquam, nec ventriculi incommodis ullis. Mane melius, pejus a prandio se habet,

frigido tempore & pluvioſo bene ipſi eſt per omnia. Pejus poſt uſum ſpirituoſorum. Homo corpulentus.

Uſum thermarum, quas adhibere voluit, diſſuaſi, uti etiam venæ ſectionem & uſum purgantium. Vitet æſtum ſolis, quantum fieri poteſt, utatur diæta vegetabili, mane & veſperi ſumat ʒß aut etiam ʒj ſequentis.

℞. Cremoris tartari ℥j
Nitri depurati ʒij.
M. D. uſui in ſcat.

Utatur balneo frigido frequenter per æſtatem.

Nota. Nunquam ullo ventriculi aut hæmorrhoidum incommodo laboravit. Eſt ergo *morbus hypochondriacus nervoſus*, conſiſtens ſcilicet in *nimia partium irritabilitate*, & *nimia humorum rareſcibilitate*. Infarctus vaſorum abdominalium, aut impeditus ſanguinis per vaſa abdominis circulus hic locum non habent, cum nulla ſigna id indicantia adpareant. Sequentia ex his aliisque deduci facile poſſunt.

1) Ferventibus, æſtuoſis temporibus frequentes fiunt paroxysmi hypochondriaci. Excitantur itidem a cibis *actu* vel *potentia* calidioribus.

2) Morbus niger a *Tiſſoto* deſcriptus qui cum prima ſpecie morbi nigri ab *Hippocrate* deſcipti convenit, eſt infarctus vaſorum ſanguiferorum ventriculi præprimis, inteſtinorumque, eodem ſcilicet modo, quo crura gravidarum varicoſa fiunt, etiam vaſa ventriculi & inteſtinorum varicoſa fiunt. Inde hæmorrhoidum origines, incommoda ventriculi, colica, ſputum aut potius vomitus ſanguinis &c.

In *omni hominum genere* & a diverſis cauſis *hic morbus niger* oriri poteſt. Frequens eſt in pinguibus, ſendentariis. *Nota.* Non involuit *per ſe* affectionem illam animi *hypochondriacam dictam ſive melancholicam.*

3) Morbus *hypochondriacus nervoſus*, qui in nimia ſanguinis *rarescibilitate* conſiſtit, ex *natura ſua* peculiariter mentem afficit; eam diverſis, etiam oppoſitis, & celeriter mutatis, ſemperque vehementibus affectibus exagit. Maxima hilaritas, metus & terrores magni, ira velox, metus, apoplexia &c.

4) *Nimiam irritabilitatem* invenias etiam in hominibus venereis, iis præſertim qui pollutionibus fœdis dediti ſunt. Atque in hac partium *nimia irritabilitate* cum hypochondriacis nervoſis conveniunt. Sanguinem pa-

pariter habent *nimis rarescibilem.* Attamen disconveniunt in eo, quod ſanguis ipſorum ſit *depauperatus* & *acer*; partes vero ſolidæ ſint *tabescentes.* Curatio eadem eſt uti hypochondriacorum nervoſorum, ſed difficilior.

5) Morbus alius hypochondriacus datur, qui etiam *per ſe & ex natura ſua mentem* afficit, at toto tamen cœlo diverſus eſt a priori. In hoc enim ſanguis craſſus, terreſtris, oleoſus, lentusque eſt; ſubinde lentor hic ſanguinis viſcera abdominalia præcipue occupat. Hunc morbum *Bœrhaavius* deſcripſit, videturque eſſe *atrabiliarius veterum*, qui tandem in maniam deſinit.

6) Omnes hi morbi inter ſe valde diſtincti ſunt, licet variis modis inter ſeſe poſſint complicari.

7) Morbus hypochondriacus *atrabilarius* nunquam commiſcetur cum nervoſo. Ibi enim eſt ſanguis lentus; vis ſolidorum minus irritabilis. Scimus enim quantum inediæ, laborum, frigoris homo atrabilarius aut maniacus ferre poſſit: ſcimus pertinaciſſimam animi conſtantiam, ſcimus ideas ipſorum fixas, & alte radicatas. Omnia autem contraria ſunt in hypochondriaco nervoſo.

8)

8) *Morbus hypochondriacus nervosus cum morbo nigro* complicari potest & *sæpe* complicatur.

9) *Morbus niger Tissoti* potest complicari cum *morbo atrabilario*, licet *sæpius* complicetur *cum nervoso*

10) Considerari adhuc debet *dispositio sanguinis phlogistica prædominans* quæ sæpissime symptomata nervosa exhibent, at neutiquam jungitur prioribus morbis. Homines robusti, laboriosi, diæta vinosa & carnea utentes, hoc sæpe laborant

---

Quæ caussæ morborum biliosorum, anne revera bilis putrida? ad quæstionem hanc decidendam nota.

1) Sunt, qui per annos multos ictero laborant, item biliosa hepatis duritie, item oris amarore, ructibus amaris absque febre intermittente, aut remittente, aut putrida.

2) Bilis brevi putrescit, attamen nihilominus, qui bilem viridissimam aut sponte aut dato vomitorio evomuit, de aciditate summa, austera, fauces rodente queruntur. Lintea hac materiæ infecta & siccata etiam ultra septimanam acidissimum odorem spirant. Excrementa acidissima. Putrida bilis

cum

cum farinaceis, aut vinosis mista fermentat ex observatione *Pringliana*, & austerum acidum producit. Hinc *putredo* accusari non potest.

3) Patet hinc, quare Stahliani *absorbentia* dederint, & unde nata opinio *bilis acidæ*.

4) Post evacuantia in morbis *biliosis* juvant *roborantia*, *adstringentia*.

5) Alcalinitas & putredo juxta pulchras *Pringlii* observationes sunt *diversa*.

6) Nam *alcalina* tam *fixa* quam *volatilia* homines contagio putrido non afflant, uti partes *putridæ*. *Odor*, *Sapor*, & *experimenta* sunt alia in *putredine*, alia in alcalinitate.

7) Hinc tamen nullatenus sequitur, alcalina in morbis putridis esse danda, etsi *Pringlius* illa æstimat esse *antiseptica*; ratio autem est, quia nimium stimulant, hinc sanguinem dissolutum attenuant &c. Secundo salia omnia difficulter subjunguntur a natura sua. Tertio, quia proprie non *roborant*, nec *adstringunt*, sed forte *improprie* solum antiseptica dicuntur, quatenus carni putridæ affricta humorem in se trahunt, & fibras reddunt *regidiores* & duriores. Sicut caro salita, etsi dura sit, nihilominus tamen revera putrida sit, & ad putredinem disponit.

8)

8) Acida putredini fortiter reſiſtunt, & ſi foſſilia ſint, ſimul roborant.

9) In morbis autumnalibus, putridis, bilioſis præprimis, eſt tonus viſerum *relaxatus, excretiones & ſecretiones* ſegnes, hinc degenerant humores, multique, alias excernendi, remanent. Cumque diæta conveniens ſæpe non obſervatur, multa in primis viis colliguntur *tanquam* in vaſe inerti; hinc illa *colluvies*, quæ dato vomitorio ejicitur tunc temporis, caloris & ſaporis varii pro ratione aſſumptorum.

10) Præſervatio a morbis putridis conſiſtit in diæta *ſtricta*, *antiſeptica*, & *roborante*; *Kramer* id pulchre obſervavit in ſua medicina caſtrenſi. Ideo græcos reſcimus eſſe vegetos, longævos, quia ſimplici & adſtricta diæta utuntur, item frequentibus balneis frigidis. Idem etiam obſervavit, omnis generis homines ſive vino, ſive aqua utentes his morbis corripi ſolere in Hungaria.

11) Patet, quam male *plerumque* vena, præcipue ſi crebius fiat, in morbis putridis ſecetur, quam male plerumque præmiſſis ſolventibus emetocatartica omittantur, ſed etiam quam male dentur plerumque valde calida, & ſtimulantiora. Quam bene præmiſſis emeto-catharticis cortex peruvianus,

alia-

aliaque antiſeptica, & absque nimio ſtimulo roborantia præſcibantur.

12) Patet denuo, rariſſime ſufficere roborantia antiſeptica absque emeto-catharſi.

13) Debilitas illa ſubitanea eſt *fictitia*, non a nimio ſanguine, ejusque præpedito motu orta, qualis quidem *debilitas fictitia* etiam datur ſubinde, ſed ab alia *fictitia*, quæ in *tono vaſorum relaxato*, *ſanguine diſſoluto*, *colluvie pravorum humorum* vim vitæ ſuffocantis provenit. Ibi venæ ſectio, hic emeto-catharſis, quæque roborant, ſecretoriaque organa invigorata officii blande admonent &c.

14) Attamen licet ægri de acidiſſimo ſapore conquerantur ſæpiſſime, dum colluviem bilioſam egerunt vomitu, tamen ad *morbos putridos* pertinebant *febres hæ bilioſæ*. Bilis enim copioſe collecta & putrida in primis viis hærens tonum viſcerum relaxat. Superingeſta acida & farinacea fermentant cum *ſaburra putrida*, *& pinqui*, *ſive bilioſa*, eamque hac ratione immutant. Quodſi ſtrictior diæta accedit, ſaburraque non ſit nimium copioſa, contingit, ut bilis hæc acidis immutata ſenſim ſubigatur, egeratur viis ordinariis, atque ſic ſola natura ſibi relicta morbum curet. At vero, ſi co-

pio-

pioſam ſaburram, utut per acida immutatam, ventriculus ſubigere non poſſit, morbus bilioſus erumpit, cholera ſcilicet, aut febris intermittens, aut remittens, aut continua, aut dyſenteria &c. &c. &c., varius ſcilicet pro varia diſpoſitione corporis; ex eodem tunc origine natus, & eadem tractandus methodo.

15) Patet, morbos hos ſolventibus acidis, dein emetocatharſi, demum roborantibus debellari debere.

Die 16 *Junii.*

Dominus S*** ſemper alias ſanus fuit. Cœlebs eſt, & per aliquot annos ſpanum agit. Per ſex annos os ſemper amarum habuit, ceterum bene valuit, pinguiculo corpore & appetitu vegeto ſemper fuit. Circa 15 Maji 1774 ingenti dolore capitis affligebatur, ſumpto purgante quinquies vomuit, & ſæpius dejecit, inde omnis capitis dolor evanuit. Facta dein venæ ſectio eſt, dataque per ſeptimanam medicamenta ſunt, quibus purgabatur quotidie ita, ut intra unam ſeptimanam circiter centies dejecerit. Languebat appetitus, viresque. Die 16 vocatus ægrum deprehendi appetitu proſtrato,

pal-

pallidum, modiceque flavum. Pulſus valde celer, attamen mollis. Continuo decumbit, etſi nullos dolores queratur, viribusque gaudeat ad leviores commotiones ſufficientibus. Triſtem, puſillanimemque inveni. Sæpe bene dormit noctu, at nonnunquam integras noctes inſomnes agit, quin de aliquo tamen dolore, aut incommodo conqueri poſſit. Homo anxius, cogitabundus. Hypochondria non dolent, nec tument.

Aegrotantem ſpe ſanitatis certæ recuperandæ conſolatus dedi ſequentia:

℞. Gummi ammoniac. ℥ß.
Extract. fumariae.
— — abſynth. āā. ʒij.
Terræ fol. tartari.
Myrrh. elect. āā. ʒj.
Elix. propriet. q. ſ.

M. f. pilul. gr. iv. ſumat ter de die pilulas quatuor cum vaſculo ſequentis

℞. Rad. cichor. ℥iij.
Herb. fumar. m. iij.
— — chamædr. m. j.

C. C. D. in part. iij. Singulam coque cum ℔. iij. ſeri lactis. Colaturam fortiter exprime.

No.

Nota 1) Morbus hypochondriacus varios morbos mentitur, cum, tamen unus, idemque ſit.

2) Diverſitas hæc adparens a diverſitate cauſſarum, prædispoſitionum, effectuum ab ipſo morbo productorum &c. &c. ſexu provenit.

3) Si *auctam nervorum, muſculorumque vim irritabilitatis*, nimiamque ſimul maſſæ humorum *rareſcibilitatem* cogitem, plenam habeo ideam morbi hypochondriaci.

4) Malum hyſtericum fœminarum idem omnino morbus, eademque ipſius cauſſæ ſunt.

5) Circulatio in vaſis abdominalibus præpedita non ingreditur ideam mali hypochondriaci, licet hi morbi, *malum* ſcilicet *hypochondriacum* & *circulus impeditus in abdomine* ſæpe ejusdem matris diverſæ filiæ ſunt, quatenus uterqae morbus a vita ſedentaria originem trahit.

6) Hæmorrhoides pariter ad malum hypochondriacum non pertinent, licet non raro jungatur ſimul uterque morbus.

7) Tumores hypochondriorum, indurationes bilioſæ in ſyſtemate bilioſo etiam non pertinent ad morbum hypochondriacum. Vidi enim plurimos poſt intermitten-

tes diuturnas & pertinaces male affecto bilis ſyſtemate, indurationibus hepatis lienis laborantes absque malo hypochondriaco.

8) Diſpoſitio phlogiſtica in plurimis, præcipue ruſticis, laborioſisque hominibus absque morbo hypochondriaco.

9) Cura ſæpe diverſa eſt ob adjunctas diverſas prædiſpoſitiones.

10) Cura principalis conſiſtit in *minuenda irritabilitate* & *maſſa humorum firmanda, compingendaque.*

11) *Irritabilitas nervorum* augetur continuo eorundem exercitio: *ſtudia, affectiones animi crebræ, vehementes, otium, menſa lauta, aromatica* &c. &c. nervos reddunt *nimium irritabiles.*

Eædem res humores faciunt minus compactos, maſſulas ſanguinis minus ſolidas, & præprimis *rareſcibiles nimium*, diæta carnea, vinoſa, humores reddit *acres;* etſi *hæc acrimonia* ſæpe adſit, non tamen ad ideam morbi pertinet.

Firmant nervos, eosque nimia privant irritabilitate, *omiſſo eorundem nimio exercitio*, vita dura, laborioſa & exercitatione corporis; eadem valent etiam ad minuendos, compingendosque humores. Quem in finem diæta lactea, farinacea, ex farinaceis, præ-

præcipue fermentatis, aquofa. Hordeum, avena, oryza cibos & *faciles* & *mites*, ac *plasticos* præbent.

12) Patet male dari *nervina* fic dicta ex familia ftimulantium.

13) Male itidem præfcribuntur *per fe* faponacea, folventia, cichoracea, refinofo-gummofa &c., nifi junctæ fimul fint *obftructiones certæ.* Sed inepte fane in quavis fere hypochondtiaca affectione *latentes obftructiones* quæruntur.

14) Male dantur *per fe* fucci herbarum *antifcorbuticarum*, acrium, fcilicet incidentium.

15) Male exhibetur *per fe ferum lactis.*

16) Dari tamen fæpe hæc, aliaque præmitti, aut conjungi cum aliis debent, ob adjunctas affectiones, quibus prius non fublatis omnis reliqua medicatio inanis eft.

17) In corpore pleno, fucculento, quale habet Dominus de M**, de Bet. & Schm., item Parochus in K., corpus una alterave moderata venæ fectione deplendum, tenuiori diæta corpus ad moderatum habitum eft redigendum; demum corporis exercitio, exiguis, fed diu continuatis corticis peruviani dofibus, diæta ex lacte, fa-

rinaceis & vegetabilibus composita &c. ipsa morbi idea eradicanda.

Si sit dispositio sicca, biliosumque temperamentum, quale habet Parochus in S***, incipiendum ab *humectantibus*, *hydrogala*, ipsum demum lac, farinacea, fermentata præprimis, cum vegetabilibus recentibus & exercitatione corporis omnem sæpe paginam absolvunt. Hi corticem minus ferunt ob strictum corporis habitum.

18) Priores balneis frigidis insigniter juvantur præmissis præmittendis. Posteriores vero eadem minus bene ferunt.

19) Nil frequentius reperitur apud utriusque classis hypochondriacos, quam usus venæ sectionis nimius, qui certe nocet, cum massam humorum brevi post reddat auctiorem, rarescibiliorem; nervos autem magis irritabiles & imbecilles.

20) Si morbus hypochondriacus oriatur a nimiis sanguinis evacuationibus, morboque acuto gravi prægresso, sicut mihi contigit; *nutrientia*, *juscula*, *lac*, *cortex ferrum*, *motusque corporis* omnem absolvunt curationem.

21) Patet *primo*: quare in morbo hysterico lac & cortex, item ferrum prosit.

Se-

Secundo: Quare morbus idem in fœminis rarius venæ ſectionem admittat. Subinde tamen eadem fuerit neceſſaria.

Tertio: Quare urbanæ ruſticis magis huic morbo obnoxiæ ſint, & delicatæ magis, quam laborioſam & duram vitam ducentes.

Quarto: Quare viri *litterati*, item in officiis conſtituti ſedentariis, artibus ſedentariis addicti, præcipue hoc morbo afficiantur. Quare nunquam in ruſticis, in quibus ſæpe *lentor inflammatorius*, morbos producit inflammatorios.

22) Vidi officiales militares, qui in officio ſuo conſtituti bene per omnia valuerunt; at impetrata penſione, aut ex comparatis divitiis laute viventes, facti ſunt morbidi & hypochondriaci.

23) Hypochondriacorum inconſtantia curationem multum impedit. Omnes audiunt, omnia adhibent. Vidi, qui auxilium unicum in ſæpius repetitis purgantibus quæſiverunt, ob ſpasmum & colicam, qua frequenter vexabuntur. Alias vidi complures, qui frequentiſſimas venæ ſectiones adhibuerunt, peſſime utique, cum ſanguis *copioſior*, & *laxior* magis magisque evaſerit. Multum me-

medicus profecit, ſi lucratus eſt eorum conſtantem confidentiam.

24) Vidi multos continua diſpoſitione phlogiſtica ſanguinis laborantes, qui de nervorum varia affectione quærebantur, attamen in eo non convenere cum hypochondriacis, quod hi ultimi ſæpe non opinantes paroxyſmo hypochondriaco invadantur, rariſſime bene ſe valere afferant, meticuloſi, querulique ſint, apoplexiam præprimis metuant, *raro, aut fere nunquam* morbis vere inflammatoriis invadantur; cum priores ſæpe pancreatice valeant, temporibus illis, quibus morbi inflammatorii regnant, morbis vere inflammatoriis, pleuritide, peripneumonia &c. aut corripiantur, aut horum ſaltem morborum brevi futurorum ſigna habeant indubitata. Venæ ſectio, diæta excarnis, hos ſtatim reſtituit. Plethoræ continua ſigna adſunt indubitata. Vitam laborioſam, excercitatam, diætam vinoſam, carnoſamque habent. Cum incipiunt pingueſcere, brevi futurum morbum præſciunt.

Inflammatoriam diſpoſitionem habet M***, F***, Parochus.

25) Curatio diverſiſſima in diſpoſitione inflammatoria, quam in hypochondriaca. Lac his ultimis prodeſt, cum ſanguinem

red-

reddat magis *compactum*, & *irritabilitatem* minuat. Constat, alpicolas in Helvetia lacte viventes robustissimo valere corpore, imprimisque ventriculo, ita, ut etiam a 24 granis tartari emetici mediocriter tantum vomant. Idem verum est, de Graecis versus Wallachiam & Poloniam habitantibus, qui & pulcherrimo & robustissimo corpore gaudent.

26) Vidi in Parocho S*** sequentia: colica vix non omni mane affligitur, spirituosis exacerbatur, assumpto jentaculo melius se habet. Post applicationem hirudinum aut silet aliquo tempore, aut mitior est. Appetitus vegetus, comedit multum, & nihil inde gravatur. Alvus stricta, quae, si magis reddatur lubrica, colicam facile ad aliquot dies sedat. Sero lactis multum juvatur, praecipue si tres, quatuorve sedes inde habeat, id quod fere semper ei accidit, quoties serum lactis assumit. A purgationibus fortioribus male se habet. Subinde adsunt tubercula haemorrhoidalia.

Descriptio haemorrhoidum anomalarum a *Cel. Alberti* data optime & adcurate convenit cum historia symptomatum in hoc parocho, si excipias duo, scilicet: quod parochus nullo modo gravetur a pastu, secundo:

 quod

quod cum magno appetitu & multum comedat, imo quod vacuo ventriculo pejus se habeat.

Eadem omnia symptomata, ventriculum præcipue, ejus compressiones, contorsiones, ructus, flatus &c. deprehendi in Franciscano hypochondriaco, qui mane jejunus præprimis, item vesperi his incommodis infestabatur. At assumpto *largo* & *solido* jentaculo, item cœna solida symptomata hæc omnia silent. Etiam hoc hac in parte non convenit cum descriptione *Cl. Alberti*, sed quæ ratio phœnomeni?

Descriptionem dictam a *Cl. Alberti* factam vide in epistola ad Zimmermannum a Tissoto data, editione Balding. fol. 36. & 34.

27) Morbus hypochondriacus nervosus proprie *nervos* afficit, tam qui ad *sensus externos*, quam qui ad *internos*, etiam qui ad *motum* faciunt; illa dispositio, quæ obtinet in homine tristitia affecto, in fibris cerebri facilitatur, ut hæ cerebri fibrillæ eam facillime induant, conserventque.

Ille motus nervorum, qui obtinet in homine, quem terror repente invasit, in hypochondriaco oritur a caussa alias insueta, & quasi forte. Cum in aliis hominibus ner-

nervos ſatis indifferentes deprehendamus ad quamcunque pro quaque cauſſa aptam diſpoſitionem recipiendam, in melancholico tolletur hæc nervorum indifferentia, iique fere ſemper ita afficiuntur ſua quaſi ſponte, uti ſolent affici, ſi cauſſa adeſſet, timorem, metum, puſillanimitatem creare nata.

28) Morbus hic proprie afficit illam corporis partem, quæ cum anima noſtra proxime connexa eſt, quave anima utitur ad operationes ſuas peragendas, & quæ pars ſedem animæ aſſicit, quæve nervorum omnium origo eſt. Apte *Sydenhamus* hic hominem internum & quaſi ſpiritualem conſiderat.

Vir 25 annorum ſemper ſanus fuit, robuſtusque. Ante duos annos duxit uxorem. Modo queritur de dolore in puncto quodam fixo dorſi ad initium oſſis ſacri, præcipue ſi diu ſedeat. Dolor punctum exiguum occupat, & eſt ſcindens. Dolent muſculi exteriores femoris; genua fracta, vertigo continua, palpitatio cordis; pulſus naturali celerior; ſubinde tuſſicula, & mane ardor in pectore. Flatus, borborygmi; alvus inconſtans, modo laxa, modo nimium adſtricta. Macies & pallor ex flavo vireſcens faciei. Noctu ſudat, bene dormit, appetit.

Hæc jam ab anno. Suasi, ut lacte caprino utatur, aqua item ferrea, motu corporis moderato & balneis frigidis. Abstineat a venere per aliquod tempus, cujus nimius primo matrimonii sui anno usus *tabem dorsalem, saltem ejus initium* caussavit. Si hac ratione non proficiat, corticem adhibere debebit una cum prioribus.

Nota. Vino & spirituosis non utitur, ter quaterque per diem fumum tabacæ sugit. Uxor viri paulo ante descripti sexto graviditatis mense venam secuit, post tres autem septimanas a venæ sectione abortum est passa. Post tres ab abortu septimanas denuo gravida facta est, & feliciter peperit. Ultra annum queritur de dolore capitis, & vertigine, de dolore in regione hepatis, ventriculi. Tempore doloris simul ad costas spurias dextras versus ventriculum usque tumor durus adparet, qui disparente dolore ibi loci pariter disparet. Palpitatio cordis. Hæc ultra annum modo eadem gravius & frequentius invadunt, cum dolore intra scapulas. Pallida est, appetit, dormit. Malum a lactatione (a medio enim anno prolem suam lactat) item a nimia venere ortum, petit ablactationem, & roborantia nervina. Decoctum specierum altheæ

fer-

fernel. ad ℔ij cum æquali quantitate lactis recentis bibat. Paroxysmos ſopiat pilulis ſequentibus:

℞. Maſſæ pilul. de ſtyrac.
Caſtorei āā ℥β.
Eſſent. caſtorei q. ſ.

F. pil. gr. iij. Tres ſumat pro doſi. Cura radicalis corticem petit.

Quædam peculiariter notanda, minus tamen, quam opportet, a medicis obſervata in praxi.

Animadverſiones varii argumenti.

1) Diſcrimen inter *veram* & *fictitiam* debilitatem non ſemper obſervatur, hinc in praxi frequenter contingit, ut medicus venam non ſecat, ubi eſſet ſecanda, & male ad veſicatoria recurrat. Male petitur excuſatio, negligitur venæ ſectio ob debilitatem. Signa utriusque debilitatis diagnoſtica, quæ ſint?

2) Abſurdus jusculorum uſus in reconvaleſcentibus eſt, debilitatem veram fovet. Dominam M*** curare penitus a virium debilitate non potui, donec interdixerim uſum jusculorum. Habuit febrem tertianam autumnalem, tarde ob dictam cauſſam reconvaluit, etſi a febre libera dudum fuerit.

3)

3) Nimis parum ad anni tempora mutationesque inde oriri ſolitas attenditur, hinc noſtri medici æque liberales ſunt in venæ ſectionibus æſtate & autumno, quam hyeme & vere. Rariores phlogoſes æſtate & autumno, e contrario vero morbi putridi frequentiores.

4) Nimius menſium fluxus ſæpiſſime, aut fere ſemper a corporis laxitate provenit. Male ergo de plethora concludunt medici, & male venæ ſectiones celebrant.

5) Via ſternitur ad immedicabiles morbos chronicos, ſi in morbis febrilibus fere omnibus venæ ſectio toties repetatur. In pleuritide, itemque in apoplexia hunc errorem frequenter committi obſervavi. Male inſuper in pleuritide inflammatoria ſtibium diaphoreticum non ablutum, kermesque datur. Cum hæc remedia potius in peripneumonia *notha* valeant, in eo etiam caſu prodeſſe poſſunt, ubi fractis viribus, tum ob nimias evacuationes langueant, ſputaque ob vim vitæ fractam reſtitent.

6) Quinam ſudores colliquativi, quænam diarrhæa colliquativa equitatione curatur, quænam exaſperatur. Quomodo intelligi *Sydenhamus* debet.

7)

7) Vidi homines poſt graves morbos acutos diu debiles, pulſuque *celeri*; falſo putabatur adeſſe febriles reliquias, per errorem ſecta vena eſt denuo ad proſcindendam, ut ajunt, recidivam. Omnis kenangeia pulſum debilem, *ſimulque celerem* facit. Celerior humorum circuitus eorundem quantitatem imminutam ſupplet. Requiruntur nutrientia, roborantia.

8) Male præſcribunt noſtri ſuis reconvaleſcentibus, aliisque debilibus, juscula ex pedibus vitulinis, cancris, teſtudinibus parata, item gelatinas.

9) Peculiari ſermone utuntur nonnunquam ſcriptores medici ad *Boerhaavii* usque tempora. Noſcenda prædominans philoſophia ſingulorum ſæculorum, ut eorum libri intelligantur. Aliud antiquis fuit *bilis*, quam nobis. *Febris eryſipelatoſa* aliud pariter iis, quam nobis. Aliud ſæpe *febris inflammatoria*; a ſenſu frigoris & caloris, harumque qualitatum alternatione ac periodo *febrilium morborum* nomina deſumſerunt, etſi morborum ſub eodem nomine comprehenſorum diverſiſſima ſæpe indoles fuerit, cauſſa, aut curandi methodus. Afferre exempla poſſum ex *meis excerptis*.

10) Idea acrimoniæ plerumque indeterminatum & vagum quid continet.

11) Ulcera tibiarum, omnesque abſceſſus caute curari debent, ſi ii diu duraverint, ſcilicet per fonticulos, purgantia per epicraſin danda, diuretica. Hydrops pectoris inde frequens, aut alia prava depoſitio. Dom. chirurgus R. apoſtema ad abdomen habuit, apertum eſt, fluxit copioſum pus. Conſanatum eſt. Paulo poſt vertigo, dolor capitis, apoplexia. In cerebro pus copioſum inventum. Scilicet natura perſeveravit pus facere, quod evacuari nequiens ad caput depoſitum eſt.

12) Abuſus oleoſorum in infantibus acido laborantibus. Oleum cum acido peſſimam acrimoniæ ſpeciem componit, ventriculum ejicit. Datur ſolummodo cum aqua laxativum viennenſe, adhibito ſimul clysmate, ubi convulſio ab acido oritur.

13) Scirrhus proprie ſolummodo is tumor vocari meretur, qui in glandula reperitur, poſt inflammationem non reſolut m durus & indolens eſt. *Scrophulæ & cancer ſcrophuloſus* probe a vero ſcirrho diſtingui debent. *Scrophulas & cancrum ſcrophuloſum* cicuta ſæpe curat, dubito, an ſcirrhum. Neglectum hoc inter *ſcirrhum* & *ſcrophulum*

lum discrimen, interque *verum cancrum* & *scrophulam,* in utramque partem de cicuta fuit disputatum.

14) Abusus emulsorum in morbis malignis. Abusus olei & oleosorum in omnibus febribus acutis.

15) Pleræque febres exanthematicæ a saburra & crudo humorum apparatu non satis tempestive educto proficiscuntur. Male metuitur lene emeticum ab Haenianis, male tamen promiscue præscribitur ab *Haenii* adversariis. Inflammotoriis nunquam emeticum valet. In biliosis semper, sed præmisso solvente. In malignis sæpissime. *Notandum tamen probe*

16) Regulæ graves hæ sunt:

Primo in inflammatoriis febribus diæta sit excarnis, tenuissima, aquosa.

Secundo in morbis putridis biliosis post excussam saburram minus tenuis, leniter restaurans.

Tertio in *malignis* sit roborans, restaurans, antiseptica, & universim minus tenuis.

Quarto in mesentericis, lentis nervosis, miliari, scarlatina, purgatis primis viis sit morbo conveniens, roborans, minus

nus tenuis. Univerſim *victus ſequatur indolem medicamentorum.*

Alia regula æque gravis eſt hæc, ſcilicet *victus ægrotantis quam proxime accedat ad diætam illam*, qua in ſanitate uſus eſt. Nam inſueta victus ratio æque offendit, ac ipſe morbus.

17) Sanguis venæ ſectione eductus parum docet. Cruſta phlogiſtica indicationem ſubminiſtrat. Attamen diſſolutio minor, aut etiam major ejusdem cohæſio in patella, inſecuram præbet indicationem.

18) Adſtringentia in ſanguinis ſputo præſcribi ſolita certo damnanda ſunt, vide ſcripta mea pathologica *de phthiſi*, item *additamenta* de pthiſi. Nocet cortex, balſamica. De curanda pthiſi vide *multos & paſſim committi ſolitos errores* in ſcriptis meis pathologicis refutatos. Quando cortex dandus in ſuppurratione interna.

19) Idioma ægrotantium morbos ſuos enarrantium diverſum eſt longe ab idiomate medico. Hinc opus, ut juvenis medicus perceptam theoriam diſcat *ægrotantibus adplicare*, eorumque idiomati ſtudeat.

20) Catalogus morborum *frequentiſſime*, *frequentius*, *frequenterque* occurrentium, medicum ſcire opportet.

21)

21) Anatomiam & Phyſiologiam idem doceat. Theoriam pathologiæ, itemque *praxin clinicam* cum materia medica denuo idem doceat.

22) Medicus ſcire debet non tantum *veras indicationes* elicere & *indicata* invenire, ſed etiam indicatorum *vim poteſtatemque*, doſin requiſitam, ut debita *quantitate*, debito *tempore modoque* remedia adplicentur. Vidi doſes *nimis exiguas*, inefficacesque frequentiſſime dari.

23) Morbi dum in ſui exordio adhuc ſunt, atque primum formari incipiunt, antequam ſuis ſeſe ſignis ſufficienter notata ſint, difficillime dignoſcuntur, etſi hæc *morborum fientium* cognitio ſumme ſit neceſſaria. Sedula attentio ad leviora quædam incommoda, eorumque eventum faciet, ut medicus habitum contrahat ex primis, leviſſimisque motibus morbum minantem, latentemque prænoscendi, eique obviam eundi. Sic vidi plures fœminas ſedentarias menſe Decembris anni 1775, quæ conqueſtæ ſunt de vertigine, capite dolente, obtuſo, ſubinde ſolummodo de ſtupore quodam capitis. Omnes autem querebantur, ſæpius & ſubito

aſcendentes ad caput dolores, cum repentino ſimul faciei rubore, & erumpentibus ſudoribus Nox omnibus inquieta. Quibusdam horripilationes vagæ. Os ſiccum, absque ſiti, ſubinde glutinoſum, lingua albescens. Quibusdam dolor lumborum, cardiæ, abdominis, artuum quaſi rhumaticus. Alvus tarda, difficilis, flatus copioſi. fœtidiſſimi ſurſum deorſumque erumpentes. Appetitus exiguus. Laſſitudo. Pulſus celerior, plenusque, ſed non durus. Secta vena ſanguis aut bonus, aut cum leviſſimo cruſtæ phlogiſticæ initio. Poſt venæ ſectionem rarius aſcendebant uno alterove die calores, meliusque habere ſe viæ ſunt. At paulo poſt eadem ſymptomata perſtitere. Profuit optimo frequens clysma emolliens prime datum, dein leniter ſtimulans, itemque pulpa tamarindorum, roob ſambuci, cum ſale polychreſto: & cremore tartari.

Nota. Eſt infarctus meſenterii crudusque inteſtimorum apparatus. Hoc in morbo ὀρθοστάδην ægri laborabant. Eſt initium febrium meſentericarum, lentarum, nervoſarum, miliarium. Obſervavi in omnibus præter pulſum celerem plenumque *noctes inquietas*, *pa-*

pavoresque inter dormiendum, interdiu vero meticulosum quid, animumque dejectum.

24) In morbo, præcipue epidemico, convenit statim abdomini providere, & mesenterium a saburra ibi sæpe existente, præcipue in morbis epidemicis, morbumque aut *producente*, aut *periculosum efficiente*, liberare. Id optime & tutissime clysmatibus frequentibus obtinetur, quæ, cujuscunque naturæ morbus sit, tuto adhiberi possunt. Purgantia autem lenia & eccoprotica subjungi debent *per plures dies*, nisi inflammatoria febris id prohibeat. Clysmata autem prædicta etiam in febribus inflammatoriis tuto adplicantur prædicto scopo. Hæc primis viis & præcipue intestinis providendi cautela, quasi loco arcani est, in curandis febribus quibuscunque, præcipue malignis, & quam maxime variolis.

25) *Monita*, quæ autor ex diligentia in se ipso partim, partim etiam aliis facta attentione collegit, scilicet.

Primo. Medicus sese proprio temperamento, statu valetudinis robustæ, aut adversæ, idiosyncrasia sua, aut iis, quæ sibi

 pecu-

peculiariter prodesse, aut obesse animadverterit, aut in quæ peculiari suo gustu fertur, nunquam decipi patiatur. Vidi, qui ipsimet robustissimi, ægros fere omnes nonnisi vi aggressi sunt, potiori utique, quam quæ a plerisque minus valentibus sustineri poterat. Venæ sectio magna, frequens. Vesicantia lata, copiosa, iteratis applicata vicibus, purgantia valida, ab hisce amantur. Vidi inquietos, tumultuantesque, qui omni medicamentorum validorum apparatu, eoque alio semper alioque ægrum sollicitarunt, nescientes, uti in suis aliis negotiis, prudenter quiescere, animo sedato ad virtutem medicamenti attendere, & occasiones circumspecte captare, obliti illius, sat cito, si sat bene; & . . . imitatores-potius, quam Fabii cunctatoris, qui pavide cunctando romanam restituit rem, importuna . . . præcipitique agendi ratione perditam. Alii ipsimet debiles, delicati, irritabiles quodvis paulo valentius remedium, etsi quam maxime indicatum reformidant, aliorumque vires ex suis male metiuntur.

Secundo. Qui *peculiare medicamentum sibi adamatum præ reliquis* habet, præcipue, si de eodem plura experimenta captare,

ejus-

ejusque usum vulgare satagerit, ne is sæpius ipse sibi imponet. Dum adplicandi remedii occasiones ubique videre sibi videbitur, fortunatos forte eventus, quos medicatrici naturæ & aliorum auxiliorum virtuti in acceptis referas, adamato remedio adscribet, sinistros vero in quidvis aliud obcoecatus detorquebit. Hæc fœcundissima est *specificorum, polychrestorum, panacæarum &c.* scaturigo; medicamenta hujusmodi in multiplices inventa usus eo citius pervulgabuntur, eoque avidius arripiuntur, quo pulchrius multorum socordiæ, ignorantiæ opitulantur. Quæso enim, quam difficilis, quam & plena tædio illa caussarum morbos producentium disquisitio est: quam recondita illarum natura! quam adcuratam anamnesin instituere, quam omnes rimari angulos persæpe oportet, donec aptam de morbo ideam inveneris. Belle igitur sibi multi consultum autumant, quod polychresto quodem, specifico, oppositis etiam usibus malo protheiformi, in partes, utrasque versatili medicamento instructi, molestissimo illo in pervestigando morbo labori supersedere possint. Quod si id quoque accesserit, ut hujusmodi remedium celebris viri nomine glorietur, omnes mundi partes celerrime pervadit: miseri mortales experi-

mentis objiciuntur Medicamenti inventorisque encomia ubique locorum ſonant Donec ſuneſtis eventibus territi, diſcuſſo ſenſim œſtro reſipiscere incipiant, remediique celebrati vis intra arctos, quos ipſi natura circumſcripſit, cancellos denuo fuerit retropreſſa (reducta) ſed heu nimium plerumque ſero, poſtquam ſcilicet *ιφθιμασ ψυχασ αϊδι πϱϊαψεν* (multos tales homines præmature ad orcum præcipitavit. (*Homer*) Pauci execurrunt anni, qui novi cujusdam remedii male probati epidemia non funeſtatur. Satyram illi ſcribere videbor, qui ſyſtematum remediorumque hisce annis aut inventorum aut recoctorum hiſtoriam ignoraverit, qui nec audiverit, quanto cum ſtudio ſyſtemata quorundam ex toto pulſu hariolantium paucis abhinc annis hiſce in terris præprimis exceptum fuerit, quanto ardore, ſed quanto ſimul cum detrimento veræ ſemciotices, ægrorumque periculo in noſocomia introductum, ex cathedris laudatum, in collegiis etiam privatis cum inſigni & temporis & veræ ſcientiæ & pecuniarum jactura edoctum, licet experimenta quotidiana in noſocomio practico Cl. Hænii ſyſtematis novi vanitatem abunde demonſtrarint, atque ut alia taceam nobis tanquam ſpecifica vel invitis obtruſa remedia, quibus

bus orbi illusum aliquamdiu est. Quid vanius quæso, illis multorum, atque inter his eorum etiam, quos limatiori judicio esse oportebat, de vi magnetis in morborum plurimorum curatione mirifica clamoribus? laudanda equidem est illorum industria, qui in medicamentorum virtutes diligentius inquirunt, ut veram eorum vim, sub quibusque danda conditionibus sint, adcurate determinant. Verum quid emolumenti pro re medica nascitur, si remedium aliquod in lucem protrahatur, cujus necdum probatæ satis vires sunt, & si sint, ejusmodi tamen sunt, ut pares ubique quin & superiores habeantur. Id nempe fit, ut materies medica in molem excrescat imanem, indigestamque, quæ medicum, ni sagacissimus sit, atque splendidis commendationibus factorum horumce diffidere noverit, enormiter confundat oportet, non instruat. Inventores ni, quos antiquæ crambis recoctores potius fas est, apellare, quid tandem magni sibi videntur præstare, si plantulam aliquam aromaticam in morbis a motu humorum lento, torpidoque fibrarum statu oriundis & multiplici exempla prodesse docuerint, aut demonstrarint, spissos humores acri hujus illiusve plantulæ succo variam in formam redigendo at-

 tenua-

tenuari in motumque dari? Num novum quid dixere, & si tamen novum, num antiquis illis, quorum immensæ copiæ nos jam dudum pertæduit, utilius quid, efficacius, tutiusve? Inventorum horum examini supersedeo. Id solum ajo, Hercule potius opus esse, qui Augiæ stabulum repurget, qui farraginem hanc propemodum infinitam, & circumforaneorum ejusmodi intempestive sedulis conatibus auctam hucusque & in posterum, ni artis genius caverit, augendam immane quantum diminuat, in ordinem redigat, non nisi numero pauca, sed multiplici usu comprobata, sed simplicissima seligat.

3) Medicum fallit sæpe medicamenti cujusdam prædilectio, quam forte inde habet, quod egregiam hujus medicamenti vim expertus pluries sit. Hinc fit, ut prædilectione hac seductus ubique & sæpe loco non suo idem adhibeat. Talem abusum vidimus in cortice peruviano.

4) Studium illud peculiare, cui medicus præprimis sese consecravit, illum non semel seducit. Hinc vides illum non nisi *chemica* sibi adamata habere; alium vero mere *ve-*

ge-

getabilia, prout vel chemiam, vel botanicam magis amat.

5) Eſt quædam quorundam conſuetudo, omnia ſcilicet in morbis obvenientia ex *legibus mechanicis* hucusque cognitis explicandi. Verum fallitur perſæpe medicus, cum nondum omnes mechanicæ leges nobis pateant, & in corpore animali plus ſit, quam merus mechanismus; nimius fors fuit *Boerhaavius* in hac re.

6) Utiliſſima utique eſt cadaverum ſectio, & in cauſſas morborum disquiſitio; at huic imprimis addictus medicus, dum omnia per anatomen explicare vult, ſæpe fallitur. Tædioſum nempe eſt illud *a poſteriori* deſumptum ratiocinium, illudque ex innumeris caſibus obſervatis, ſeduloque deſcriptis abſtractum judicium & canon. Præterea mens cauſſarum cognoſcendarum percupida, raro contenta eſt hoc a poſteriori deſumpto judicio; hinc cauſſis veris, ſed ignoratis, fictitias aut ex mechanica, aut ex anatome deſumptas ſubſtituit.

Medicum fallit ipſa epidemia præſens. Nam ad ægrotum vocatus morbo *intercur-*

rente laborantem, ſeſe facile decipere poteſt, dum morbi epidemici frequentia deceptus hunc pariter *epidemicum* eſſe putet.

8) Si medicus morbos quosdam *frequentius* curandos habeat, aut fors domi ſuæ de certo quodam morbo recte nunc legat, legeritque, fieri facile poteſt, ut imperfecta quædam analogia ipſum decipiat, morbumque oblatum male dijudicet.

SE-

SECTIO III.

ADVERSARIA

VARII ARGUMENTI.

ADVERSARIA

VARII ARGUMENTI.

Facilis partus.

Facilis partus.

Domina ſenior de M* narravit, ſibi plus quam per integrum diem humorem copioſum valde de pudendis ſtillaſſe, ita, ut de inſtante partu ſibi multo timeret, etſi nec veſtigium doloris, aut alterius incommodi adeſſet. Exacto aujem die partum ſecutum fuiſſe, omnium, quos paſſa alias eſt, longe feliciſſimum.

Domina junior de M* poſt copioſiorem humoris ante partum fluxum, faciliorem ſibi partum accidiſſe teſtabatur.

Patet ratio obſervationis; quia ſcilicet partes hoc humore emollitæ diſtentioni majori aptiores redduntur. Patet etiam, quomodo in robuſtis, annoſis, primiparis ſæpe facilitari portus poſſet, ſi ſcilicet inſiderent vapori aquæ calidæ.

Ery-

Eryſipelas.

Eryſipelas.

In eryſipelate gangrænam *plerumque* producunt humida, calida; & aquoſa, ediſi ex floribus ſambuci parata. Sicca externa, & purgans antiphlogiſticum proprie conveniunt; vel humida calida, additis ſpirituoſis, e. g. aqua ſambuci, cum aceto lytargirii, & ſpiritu vini camphorato. Vidi ex humidis aquoſis bullulas gangrænoſas oriri, ſanatas dein iterum, ſiccis, & purgantibus antiphlogiſticis.

Methodus ruſticorum curandi febres intermittentes.

Methodus ruſticorum curandi f. intermittentes.

Solent quidam ruſtici in Hungaria hauſtu ſpiritus vini cum pipere ſibi febrim abigere. Multi ſumunt magnam vini tokaini portionem, & ſudores dein in lecto ſeſe ſtragulis multis contegendo proliciunt.

Sunt, qui contuſos ovorum cortices, oſſa animalium calcinata cum vino, aut ſpiritu vini, aut etiam in aqua ſumant.

Vidi Viennæ matronam, quæ opium crudum ſumpſit, & pulveriſatum in vaſe ferreo torrebat, affundendo per vices ſpiritum vini, & continuo agitando, idque per

ſemi-

ſemialteram , & per duas horas continuo ſuper carbones, aut leni igne. Sub hac toſtione erumpit copioſus, denſusque fumus, odore gravi. Manet maſſa pulveriſanda, quæ colore & ſapore pulveriſatos carbones æmulatur. Parvum cochlear hujus pulveris pro abigenda febre intermittente dare illa ſolet. Addit præterea hæc Domina, quibusdam moveri urinam, quibusdam vero ſudores, dato hoc pulvere.

Habent in his partibus balſamum, oleis æthereis, balſamo peruviano, & eſſentiis, atque ſpiritibus compoſitum. Dant in lanquore quocunque, ad initium morbi acuti; præcipue vero infantibus, ſi intermittente laborent, aliquot guttas cum ſacharo, peſſimo quidem ſæpe, ut alibi deſcribam, cum effectu.

Sunt, qui pulverem caryophillorum aromaticorum, nucis moſchatæ, ſalis marini anatica portione ſumunt. Sunt, qui pelliculam ex ovo recenti apicibus digitorum manus imponant, quæ ſiccata pruritum excitat, & febrim tollit. Dant item aliqui pulverem lapidum cancrorum cum ſucco citri pro abigenda febre.

Con-

Consuetum inter plebem & nobiles pro evocando lotio in dysuria, est pellicula ovi recentis, glandi penis applicata.

Secundinæ retentæ.

Secundinæ retentæ.

In secundinis retentis varia exhibent. Domina de M** retentas per bihoriam secundinas habuit, sævissimosque lumborum, ventrisque dolores passa est inde. Muria brassica cum fimo equino coquebatur, ponebaturque in sella perforata, ut vapor ascenderet; inde statim secundinæ sequebantur, evanuitque dolor omnis.

Cutis hecticorum.

Cutis hecticorum.

Cutis hecticorum non est flaccida, pendens, mollis, uti tamen esse solet in atrophicis; in quibus præterea musculi omnes quasi evanescere videntur: sed phthisicorum cutis arcte adhæret ossibus, sicca, crassaque est, cum emaciatione corporis, sudore ad frontem, jugulum, & scrobiculum cordis. Hæc observata sunt in chirurgo nostro comitatensi.

Dolores spurii gravidarum.

Solent fœminæ in hoc comitatu in doloribus spuriis, & motu nimio fœtus, abdomen & genitalia fumo croci lustrare.

Dolores spurii gravidarum.

Læsus oculorum motus.

Die 11. 7. Octobris 1772 narravit mihi spectabilis Dominus Consiliarius F**, duas proles oculorum vitium a primis annis contraxisse, ita, ut oculi bulbi celerrime moverentur, micarentque, unde lectio difficilis, & ad candelam fere impossibilis. Non est istud vitium, quod nictitationem vocamus; nam ipsi oculorum bulbi, non autem palpebræ moventur, micantque. Rogavi, an vermibus, scabie, efflorescentiis cutaneis, intropressis forte, acido &c. laborarint. Responsum est, perfecte sanos fuisse pueros, sed nutricem eodem vitio laborasse. Additum etiam illud est, quod hoc oculorum vitium magis magisque per ætatem emendetur.

Læsus oculorum motus.

Rotulæ anthelminticæ.

Hoc ipso die vidi hanc formulam anthelminticam profuisse.

Rotulæ anthelminticæ.

 ℞. Mer-

℞. Mercur. dulcis. drachm. ij.
Diagryd. ſulphur. gr. xxiv.
C. C. philoſoph. ſcrup. j.
Cinnamom. gr. x.
Sachar. alb. unc. β.

M. fiant cum ſ. q. mucilag. gum. tragac. aqua roſarum extracti rotulæ N. XXX.

Puero unius anni una detur; duorum, trium, quatuor annorum, duæ; quatuor, quinque, ſex, ſeptem annorum, tres.

Methodi curandi febres intermittentes.

Cura febrium intermittentium

Eodem hoc die audivi, hocce remedio ſibi quosdam febrim fugare. Scilicet: ſumunt herbam, quam vocant *Gutya Rápon*, puto eſſe chamomillam ſylveſtrem. Herbam contuſam ligant ad flexuram cubiti internam, aliqui ad carpum; permittunt per 24 horas, removentque; dein poſt duos, tresve dies veſica oritur, quæ perſcinditur. Simul ſumunt guttas tres olei cumini cum ſacharo, & aliquot guttas ſpinæ dorſi curant fricando inungi.

In N* audivi ſequentia a ſpectabili Domino de K**. ruſticos ſolere incuſſo terrore ſibi, ſuisque curare febres. Solent in hoc pago ruſtici proles ſuas febri intermittente labo-

laborantes ſub frigore paroxysmi in frigidam præterfluentis *Granii* fluvii aquam aliquoties immergere; territæque ſummopere ſanantur. Quidam coquus febricitans ſub paroxysmo ſeſe in eundem fluvium præcipitavit, ut ſibi ipſi terrorem incuteret, ſicque febrim ſanet; at miſer, eluctari non valens, ſubmergebatur.

Eodem die narravit Parochus ex ** caſum ſequentem, quem etiam ab aliis pluribus confirmari audivi. Integro anno variis febribus intermittentibus conflictabatur; multis incaſſum adhibitis, a medico præſcriptis. Contigit, ut domum redeuns aurigam haberet ebrium, qui ad fluvium *Granium* properans, navem, quæ transferret, non exſpectavit, ſed equos in fluvium impulit. Parochus ſummopere territus curru exiliit; equi ſubmergebantur. Febris emanſit; & jam ab anno integro a febri liber eſt.

Loquela deperdita ex diſſimulata ira.

Audivi a Franciſcano annos circiter 60 nato, ſequentia: Ante annos 14 ex diſſimulata ira, poſt ingentem ex illata contumelia confuſionem, uſum loquelæ omnem perdidit; cætera omnia illæſa erant, optimoque

Loquela deperdita.

valuit appetitu. Sumptis aliquot pulveribus antiſpasmoticis Hallenſibus loquela rediit, uſu decocti ex radic. gram. taraxac. lapath. acut. & batdan. cum ſalibus mediis, & alvo ter omni mane hisce remediis mota, convaluit penitus. Oppreſſum pectus ſibi eſſe a multis annis, & glutinoſum; alvo ſæpe difficili laborare; ſubinde tamen in medio discurſu verbum aliquod exprimere non poſſe, lingua ipſius voluntati non obediente; dolore lumborum, ttactione ad nucham laborat.

Dolores a ſecundinis.

Dolores a ſecundinis.

Si cum ſecundinis retentis ſpasmus uteri coincidat, ſive is cauſa, ſive effectus ſit retentarum ſecundinarum, ſæviſſimi dolores, febrisque excitabitur. Si vero ſecundinæ absque ſpasmo retineantur, nil mali inde ſequetur. Quare autem in ſecundinis retentis ſubinde ſpasmus adſit, ſubinde non adſit, difficilior forte quæſtio eſt, quam ut poſſit expediri.

Patet, in dolore a ſecundinis retentis non deberi vim adhiberi, neque extrahendas eſſe per vim ſecundinas, ſed oleum epotum, cataplasmata abdomini, pubi, lumbis adpoſita;

ſita; balneum vaporum admiſſum ad genitalia, opium, optima eſſe remedia; præcipue vero ſumpto opio, clysma emolliens ex oleo.

In ſpasmis, qui dolores illos *poſteros* dictos, & febrim acutam, lochiorum ſuppreſſionem cauſſant, eadem omnino remedia valent.

Dolores *ſpurii* ſpasmi ſunt partium quarumdam generationi famulantium, aliarumque in conſenſum tractarum. Valent eadem remedia.

Dolor pungens ad hypochondrium ſputo ſanguinis ſolutus.

Sputum ſanguinis.

Dominus S** mihi narravit, ſe per aliquot annos habuiſſe dolorem pungentem ad hypochondriam ſiniſtrum, & ſimul eodem tempore acceſſiſſe dolorem pariter pungentem ad latus dextrum. Cæpit deinde ſanguinem ſpuere, idque ſæpius. Ab illo autem tempore nullos amplius dolores pungentes ſenſit unquam. Eſt autem homo ſtaturæ longæ, ſcapulis alatis, collo longo, pectore compreſſo, barba nigra, colore fuſco. Verificatur ſic aliquis textus *Hippocratis* de

dolore ad hypochondrium, ſputum ſanguinis præeunte.

Fœtus diu non reſpirans excitatus.

Infantis aſphyxia.

Puella Anna Maria Dominæ de M* junioris, ut in lucem edita eſt, erat major, pinguiorve, quam aliæ proles ejusdem matris; partus difficilis. Proles diu non reſpiravit, eratque facie livida, fuſca. Titillatione per ſetas plantis pedum adhibita, maſticato allio in nares prolis inſufflato ejusdem halitu, non tamen excitabatur. Sed dum lingua leniter vellicaretur, ilico clamando reſpirare incepit. Sale ad linguam adpoſito id fors obtineretur.

Remedia euporiſta in affectione hyſterica.

De morbo hyſterico.

Solent ſalem communem intra duplicatum linteum exceptnm, & calefactum, in vomitu pertinaci ad ventriculum adponere. Videtur ſal partim calore, partim ſtimulo ſuo in nervos agere, & excitato alicubi nervorum motu, eundem alibi exiſtentem ſopire. Patet hinc, quod forte in vomitu hyſterico irritationes ad plantas pedum per ſetas, item fumus tabaci in anum immiſſus,

cly-

clysma opiatum, vellicationes, inuncta acria, ſcarificationes, cucurbitæ ſiccæ ad ventriculum, ad abdomen; fumus item tabaci per fiſtulas attractus in pulmones, tam in vomitu hyſterico, quam in ſtrangulatione illa hyſterica, item tabaca fors per nares attracta, excitataque ſic ſternutatione &c. conſuli poſſint.

Aqua hydropicorum crurum educta.

Hydrops.

Vidi in fœmina hydropica aquas ex cruribus educi thermis. Poſt thermas circa crura folia ſambuci, item cortex ſambuci medianus ponebantur. Involvebantur crura ocreis ex lana (Filz) confectis. Sic ſudore pedum prolicito, eorundem tumor abiit.

Oculorum morbi ex variolis.

Morbi variolarum poſthumi.

Maculæ in oculis fiunt *durantibus* variolis, quando ſcilicet lympha copioſius ſecreta oculum ob tumidas modo palpebras clauſum, alluit diutius ſua acrimonia, quam ſtagnando contrahit, eundem inflammat. Inde reliqui inflammationis exitus ſequuntur. Patet utilitas apertionis oculorum, item ablutionis lacte, aut aqua roſarum, item pe-

diluviorum. Cum epiſpaſtica tam potenter revellant, an non optime etiam hæc adhiberentur?

Sed etiam poſt variolas vidi ſæpius oculos male affici; ſcilicet: ſicut puriformis materia in ſanguine oberrans ſuperficiem corporis externam petit, & per modum furunculorum exit, ita ad oculos ſæpe deponitur, & hypopion efficit.

Angina oëdematoſa.

Angina.

In angina oëdematoſa optime convenit cochlear coffeanum ſæpius ex eſſentia pimpinellæ deglutire. Hæc angina pro ſua ſede plerumque uvulam, rarius vicinas partes occupat; tempeſtate humida frequens.

Paralyſis.

Paralyſis.

In membro paralytico eſt ſubinde *relaxatio* fibrarum, tunc autem fumi aromatici & ſiccæ frictiones conveniunt. Subinde vero eſt fibrarum *adſtrictio* & *exſiccatio*; tunc vapor aquæ & unguenta emollientia cum leni ſtimulo proſunt. Subinde eſt *adſtrictio* in flexoribus, *relaxatio* in extenſori-

ri-

ribus, tunc autem duplex remedium, cuilibet malo proprium eſt adhibendum.

An, & quando thermæ concedendæ hydropicis.

Thermarum uſus in hydrope.

Cum videam in his terris fœminis hydropicis, & ſaltem laxi habitus, thermas non tantum concedi, ſed etiam ſuaderi, quæritur, utrum hoc tuto fieri poſſit? Reſpondeo: quamdiu corpus aquis refertum eſt, ſana ratio dictat, peſſimos effectus ſequi a thermis, quales in fœmina etiam vidi, fluore albo & acri diu laborante. At ſi aquæ eductæ ſint ex toto fere corpore, & ſolum in cruribus reſtitent, tunc multiplex adhiberi methodus poteſt. Vel enim datis *roborantibus* reſidua in cruribus aqua reſorbetur, vel pergendum adhuc eſt in *evacuantibus*, vel ſi aquae hæ ita ſint extra communem curriculum poſitæ, ut ſub eundem revocari nulla amplius ratione poſſint, qui caſus fuiſſe videtur illius fœminæ, de qua paulo ante dixi, cui aquæ per thermas & corticem ſambuci eductæ ſunt, tunc thermæ convenient cum cortice ſambuci; attamen hanc ego cautelam adhiberem, ut corpus reliquum medicamentis robotantibus & exercitio fir-

maretur interim, & pedes fasciis ligarentur, quum ligatura sudorem, qui in hoc casu requiritur, non prohibeat, prohibeat autem nimiam fibrarum laxitatem. Quod si ne sic quidem educerentur aquæ, curarem ego illas educi per scarificationes.

Ratio, quare vomitoria febres intermittentes sanent.

Usus vomitoriorum in febribus intermittentibus.

Sunt, qui omnem fere febrem intermittentem, imo omnes fere morbos periodicos ex affectione primarum viarum, & potissimum ventriculi deducant, etsi sæpe consueta illius signa non adsint, quæ harum viarum affectionem indicent. Rationes multiplices afferunt, hanc autem primariam putant, quod hi morbi, præcipue febres inter mittentes persæpe emetico exhibito sanentur; item quod copia ingens materiæ mucosæ per emeticum eliciatur. At nescire videntur hi, quod emeticum solum eatenus hos morbos sæpe tollat, quatenus aliam in nervos diathesin inducit actione sua valida, non autem quatenus evacuat; nisi manifesta causæ excitantis signa in primis viis hærentis deprehendantur, ubi duplici tunc modo emeticum prodest.

Mu-

Mucosa materies per vomitum rejecta primum ab irritante medicamento prolicita pro morbi caussa haberi non debet.

Laudant exhibitionem emetici paulo ante paroxysmum, unde magis adhuc elucescit, quare hac ratione febres intermittentes sanentur persæpe.

Remedium in acido infantum.

Rosensteinius in acido infantum sequentia præscribit:

Acidum infantum.

℞. Magnesiæ albæ unc. j.
Pulv. flaved. cort. aurant.
Fœniculi dulc.
Sachari albi āā. dr. ij.
M.
Sumat nutrix quater, aut quinquies per diem cochlear coffeanum in aqua.

Pro ipso autem infante:

℞. Aquæ fl. til. unc. iij.
Olei amygd. rec. & frigide pressi unc. j.
Salis tartar. scrup. j.
Ovi recent. vitel. dr. iij.
Mucilag. gum. arab. dr. j.
M.

De-

Detur infanti omni hora, aut etiam omni dimidia hora cochlear caffeanum.

Nutrix poteſt etiam ſequenti potu uti:

℞. Aquæ fontan. menſur. j.
Salis tartar. unc. ß.
M. D. u.

Sumat interdiu cochlear ordinarium aliquoties per diem, præcipue ſi advertat, infantem colicam ab acido pati.

Quare tam multi in Hungaria hæmorrhoidarii?

Hæmorrhoides.

Alvum ſiccam, difficilemque hæmorrhoides producere notum eſt. In Hungaria paucos reperies, qui utroque non laborent. Cum enim ob fumum tabaci ſalivæ excretio copioſa ſit, itemque ob uſum ſpirituoſorum, vinoſorum aliæ excretiones, perſpirationis, urinæ, pariter ſint copioſiores, patet, cur ſubductis humoribus fœces ſicciores, & difficilior earum excretio fiat, indeque hæmorrhoides naſcantur; patet etiam remedium, quo alvus facilior fieri poſſit.

Re-

Remedia domestica Hungarorum.

Medicina domestica Hungarorum.

Si sumatur cochlear ordinarium succi ex radice arboris sambuci expressi, sequitur vehemens admodum purgatio ἄνω καὶ κάτω, fere enim vigesies dejiciunt.

Decoctum Hyoscyami factum in vase terreo bene clauso, & dein mediante infundibulo admissus vapor, tollit dolores dentis cariosi repente, sæpeque educit vermiculos, & ingentem copiam muci prolicit. Hinc etiam juvaret in dolore dentium a *defluxione*, cum materiam depositam proliciat.

Gemmæ ramulorum sambuci cum oleo & aceto comestæ, leniter purgant.

Mercurius etiam juvat in scirrho non venereo.

Usus mercurii in scirrho non venereo.

Vidi incipientem scirrhum non venereum, emplastro de ranis cum mercurio quadruplici bene sanatum a chirurgo nostro comitatensi. Sunt, qui mercurium tantum iu scirrho venereo utilem censent; at falluntur. Hoc emplastrum multum aquæ extrahit, debetque sæpius removeri, & aqua abstergi, idemque rursus apponi.

Fe-

Febris intermittens attentione curata.

Febris intermittens.

Narravit mihi Dominus H**, ſibi quondam febrim intermittentem hac ratione curatam. Habuit ad menſam hominem jucundum valde, cujus jocis cum omni mentis adplicatione attenderet, horæ conſueti paroxysmi oblitus eſt; hora interim abiit, & paroxysmus emanſit.

De ſcabie.

Scabies.

In curanda ſcabie, ſi adhibeatur unguentum ex floribus ſulphuris, tunc ſemper alia evacuatio tentanda eſt; ſcilicet vel purgantia, vel, quod optimum mihi videtur, ſudorifera. Si medicamenta interna ſudorifera non adhibeantur, ſufficient balnea calida.

Senior Domina de M*** ſequens unguentum contra ſcabiem adhibet: Sumit duas radices recentes, quas Hungari lingua ſua *Lososka* & *Örwéngyökér* vocant; has lotas, conſciſſasque contundunt, & ſuper contuſas radices lac emulgent, reponunt per 12 horas, & tunc cremorem enatum auferunt, quem pro unguento aſſervant. Curant autem ſcabiem hac ratione: ſcilicet primo & ſecundo die loca ſcabioſa hoc unguen-

guento unguntur, & tertio die balneum calidum adhibent, quod ſubinde iterari debet, ita, ut duo, aut tria balnea, ſcilicet tertio, quarto, aut quinto die debeant adhiberi. Aſſeverant, certam eſſe curationem. Poſſet emendari hæc methodus, ſi ſcilicet uno die ungeretur homo, altero autem die adhiberetur balneum, & ſic alternaretur; aut loco balneorum ſudoriferum propinaretur, aut ſudoriferum cum balneo conjungeretur, aut alia tentaretur evacuatio.

Pollutionis nocturnæ curatio.

Pollutiones nocturnæ.

Galenus præſcribit iis (C. VI. de ſanitate tuenda), qui ex copia, vel caliditate, vel acrimonia ſeminis frequenter pollutiones nocturnas patiuntur, balnea aquæ dulcis, victum tenuem, refrigerantem, e. g. ex ſempervivi, ſolari, umbilici veneris ſuccis refrigerantibus; veneris imagines, lamina plumbea renibus adpoſita coercet; unctiones ex mandragora, item papaverinas minus tutas eſſe aſſerit, Vidi etiam nitrum dari, cum adſtringentibus ſuccis acaciæ &c.

At alia ſæpe ſubeſt cauſa pollutionis, quam ſeminis copia, aut ut Galenica phraſi utar, ſeminis caliditas. Viri, qui ſyſtemate ner-

nervorum nimis irritabili præditi ſunt, quive melancolia, ſine materie, dicta laborant; item univerſim viri corpore debili, laxove frequentiſſime pollutionibus nocturnis vexantur. His cura *Galeni* male cederet. Præterea, licet remedia roborantia indicentur, tamen cum ea tardius operentur, & interim corpus frequenti hac ſeminis deperditione peſſumdaretur, patet aliud quid excogitandum eſſe, quod effluxum ſeminis certo impediat, quin morbo principi augmentum accedat. Inveni remedium ſimpliciſſimum, & multiplici experientia confirmatum; ſcilicet: ut homo decumbens penem flaccidum filo ita liget, ut eundem ligatum eſſe non ſentiat, & filum penem probe complectatur, quin eum ſtringat, moleſtetque; cum jam ſeminis effluxus absque penis erectione vix, aut nunquam fiet, errigi autem ille non poſſit, quin vehementer doleat ob filum, quo modo conſtringitur, ſic aut evigilabit, aut ſomnium venereum in aliud repente mutabitur, & pollutio certe impedietur.

Sunt alia, quæ deperditionem ſeminis, licet minus certo, impediunt, & quæ ex textu *Hippocratis* (Libro de principiis, carnibus, ac genitura) deſumi poſſunt; ubi *Hippocrates* ait: humidum ſpumeſcere faciunt

ciunt labores, tegumenta, objecti cupiditas, alimenta, ac medicamenta nonnulla. Certo conſtat, vectionem in carpento multam per ſtrata viarum, lectum mollem, ſtragula multa, partium præcipue infernarum, vinum veſperi hauſtum, cænam ſolummodo ſolito largiorem, mentemque rebus venereis aſſuetam, plurimum pollutiones nocturnas promovere.

Varia remedia in varia phthiſeos ſpecie.

Remedia antiphthiſica.

Sunt qui promiſcue in phthiſi modo lac, modo aquam ſelteranam cum lacte, modo juscula viperarum, teſtudinum, ranarum præſcribant; at opinor, minus recte. Lac in corpore emaciato, & atrophico, vel ex morbis prægreſſis, vel ex propria corporis diatheſi, item ex tabe purulenta egregie convenit. At ſi ſit phthiſis a materia ſcabioſa, muriatica, juscula viperina, teſtudinum, ranarum egregie conveniunt. Balſama damnantur in tabe purulenta a *Morgagni*; fors ob vim roborantem in illa phthiſi, quæ a ſola partium relaxatione provenit, magis conveniret; quamvis etiam tunc non ſemper, & admodum caute.

 Fa-

Facilior curatu eſt illa phthiſis, quæ a retropreſſa quacunque materie acri, ſcabioſa, herpetica, oritur. Difficillime curatur tabes purulenta.

Cortex in prima illa phthiſeos ſpecie, ſcilicet orta ex ſola partium relaxatione, egregius eſt; præcipue ſi nutritio frequens, ſed parca ſemper, & equitatio accedat. Eſtque hæc ſola phthiſeos ſpecies, ubi adeo laudata a *Sydenhamo* equitatio prōdeſt; in omni alia phthiſi mortem accelerat; in tabe purulenta id vidit *Morgagni*. *Sydenhamus* autem ſpeciem morbi non determinavit aperte, at ex exemplo Antiſtitis ſui patet abunde, ubinam locorum equitatio proſit. Cortex conuenit una cum lacte, aliisque in tabe purulenta, roborat, antiſepticum eſt, & tamen non ſtimulat. Medici plerumque nimis parce propinant corticem.

Fluor albus.

Fluor albus.

Olim rariſſimus in Hungaria fluor albus erat, uti conſtat ex univerſali ſeniorum matronarum narratione. At ob potus matutinos calidos, delicatioremque & magis otioſam vivendi rationem, fluor hic modo frequentior eſt.

De

De cortice peruviano.

De cortice peruviano.

Cortex peruvianus ſubinde febrim intermittentem omnino non tollit, quacunque forma, aut doſi datus. Subinde eam quidem tollit, ſed id cum malis ægri rebus fit. Obſervavit Illuſtris *B. de Stœrk* intermittentes, quarum paroxysmi nullo ſudore terminabantur; erant hæ dato quacunque doſi, aut forma corticis incurabiles; hac methodo curavit ergo: ad primum initium paroxysmi totam dorſi ſpinam & os ſacrum pannis laneis fumo aromatico & camphora imbutis fricari, pannos camphora imprægnatos his partibus adplicuit. Præterea corpus potu calido theato implevit, ſecutus ſudor eſt, & ſola hac ratione, nullis adhibitis aliis, cortice antea fruſtra tentato, febris emanſit, absque ullo ſui ſigno in poſterum.

Febris a materia ſcorbutica, ſcabioſa, venerea &c. concitata, corticis vires eludit. Item febris a pure reſorpto orta, cortice quidem compeſcitur, ſed tarde, & non niſi diuturno ejus uſu, quatenus ſcilicet cortex eſt antiſepticus, roborans, & ipſam morbi ſcaturiginem attingit.

Audivi ex ægrota quadam in noſocomio civico Vindobonenſi, ſibi febrim quartanam

nullo alio medicamento curabilem, unica tandem venæ ſectione fuiſſe curatam.

Contigit mihi, ut vocarer ad Dominum Th. O**, cujus hiſtoriam alibi retuli, qui jam per annum quartanam habuit, corticis quidem uſu, at nimis pauco, & non diu ſatis protracto, ſubinde parumper ſilentem. Incidit is in morbum acutum. Facta mane venæ ſectione veſperi exſpectatus paroxyſmos emanſit, qui tamen antea, præſente licet febre acuta, ſatis vehemens adhuc fuit. Fuit autem ægrotus homo juvenis, robuſtus, & comeſſationum amator.

Illuſtris B. de *Stœrk* febres etiam contra corticem ipſum rebelles, in hominibus bono pulmone præditis, fugavit ſequenti hauſtu, quem dimidia ante inſultum febrilem hora propinavit; eſt autem ſequens.

℞. Syrup. diacod. unc. β.
Aquæ fl. rhæad. unc. ij.
Spiritus ſulph. per camp. dr. j.
M.

De Somno a paſtu.

Somnus meridianus.

Quæritur, an ſomnus utilis ſit poſt paſtum? Sunt ſcriptores, qui apoplexiam, aliaque multa mala timent a ſomno poſt paſtum capto. At videmus pleraque animalia

poſt

poſt paſtum decumbere. Reſpondendum autem eſt, ut ille, qui adſuetus eſt ſomno, pergat ſuo more vivere; qui non eſt adſuetus, ſe non adſuefaciat. Meridiatio, id eſt parvus in meridie ſomnus aſſueto utilis eſt.

Corpora, quæ poſt nimium exercitium cibantur, læduntur. Exercitium antimeridianum omnino egregium eſt, modo non fiat ſtatim ante prandium, ſed potius mane.

Nimius ſomnus torporem & laſſitudinem facit: ſæpe Magnates queruntur de laſſitudine matutina, ſed pauciori ſumno curantur facile. Sunt tamen qui longiori ſomno indigeant.

Pollutionis nocturnæ effectus.

Pollutiones nocturnæ.

Vidi pertinaces, & graves vertigines in juvene a frequenti pollutione nocturna; item in alio juvene easdem a manuſtrupatione *Grypalopex Epidem* L. VI. ex frequenti pollutione nocturna tabidus factus, & mortuus eſt.

Signa futurarum variolarum.

Variolarum prodromi.

In primo variolarum ſtadio obſervavi aliquoties dolores lumborum cum ſomnolen-

tia, junctisque subinde durante somno convulsionibus, & paroxysmo vere epileptico, cum spuma oris scilicet &c. At puer Ladislaus K** loco doloris lunborum questus est dolores colicos, insigniter somnolentus fuit, & septies passus est durante somno insultum epilepticum; at erumpentibus variolis puer sanorum more se habuit. Quodsi suffocatio metuatur a tali paroxysmo epileptico, proderit dare spiritum cornu cervi, & diacodiata, aut levissima opiata.

Debilitas vera & fictitia.

Debilitas vera & fictitia.

Duplex debilitas datur in acutis: *vera* una, altera *fictitia*: pulcherrime illam, & vere Hippocratice descriptam utramque videmus in *Hippocrate de victus ratione in acutis.* Si ergo homo sit, qui antea non manifesta vasorum inanitione laboravit, & in febrim acutam incidit cum ingenti virium prostratione, erit *fictitia debilitas.* Quorsum enim devenisse dicatur prior humorum copia tam subito! Erit ergo major eorundem moles, quum quæ commode per corpus circumduci possit. Videmus ergo male metui in hoc casu evacuationem sanguinis, male dicta sic cardiaca dari; optimum cardiacum esse

esse venæ sectionem. Videmus hanc fictitiam debilitatem in plethoricis; vidit eandem Sydenhamus in juvene suo, cui facta venæ sectione exorta est ingens febris. Signum nos bene de fictitia hac debilitate judicasse, est, si post venæ sectionem pulsus *liberior* sit, *molliorque*. Venæ sectio eo usque facienda, quousque manet, aut redit hæc debilitas.

Curatio febrium acutarum.

Cura febrium acutarum.

Vide L. III. de morbis in *florilegio* p. 168, accuratam methodum curandi acutas febres; ubi id observandum est, quam sollicitus *Hippocrate* fuerit de omnibus viis, per quas natura plerumque materiam coctam efferre solet, aperiendis, parandisque.

Intermittens febris hyemalis narium hæmorhagia soluta.

Febris intermittens.

Puella annorum circiter septem per unam septimanam quartana laboravit, quæ absque intervallo in quotidianam abiit, cujus paroxysmi nulla certa diei hora rediere. Puella emaciata, cum appetitu vegeto, hypochondrio sinistro tumido, tumidoque simul toto

abdomine. At oborta ſponte larga narium hæmorrhagia, & febris, & tumor hypochondrii, ac abdominis ceſſavit. Puella hæc omni veſpera ſumpſit lapides cancrorum, at ſemper absque effectu. Patet, male corticem ceſſurum fuiſſe in hoc febre, ſolventibus locum fuiſſe. Emanſit autem febris circa initium Januarii.

Anginæ variæ.

Angina.

Angina phthiſicorum partim a tuſſi, partim partium exſiccatione, extenuatione, & ulcusculis, fors a pulmonibus ſurſum aſcendentibus. Vidi tamen hanc anginæ ſpeciem in binis ægris, quarum una phthyſi renali, altera pulmonali mortua eſt, ubi ægrotæ ante mortem ſenſum oris ex toto exulcerati, & impoſſibilem ad ultimum deglutitionem querebantur, & tamen nihil apparuit in ore exculcerati. Sed tota caro oris albidior erat, quam pro ſtatu naturali, referebatque carnem ranarum ſanguine jam eloto. Angina alia a tuſſi mucum naturalem abſtergente.

Angina a materia catarrhali ex interiorum narium foraminibus ad fauces defluente, partesque ſenſiles irritante. Hinc patet uſus

linc-

linctuum materiam acrem involventium, mucum abrasum restituentium. Patet etiam linctus debere ex mucilaginosis parari. Valent linctus in quacunque tussi, quia concutiendo mucus abraditur, quo ablato tussis pertinacior evadit.

Si ex membrana Schneideriana nares & os investiente materia acris defluat, fauces irritet, concitet tussim, & sese furtim per asperam arteriam in pulmones insinuet, est *catarrhus*, sive *defluxio* in sensu proprio. Cum catarrhum semper præcedat gravitas capitis, sensuum hebetudo, facta autem materiæ catarrhalis depositione ad aliquam partem caput melius habet; hinc nata opinio *Veterum* de catarrhis a cerebro defluentibus. Vide etiam explicationem *Morgagni.*

Apoplexiæ cum febre.

Apoplexia

Si materia rheumatica in febre rheumatica cerebrum petat, erit apoplexia, aut paralysis cum febre; item ex cerebri, membranarumque ejus inflammatione oritur sæpe appoplexia cum febre. Sed & multæ aliæ dantur *sine febre.*

Decocta quando calide, quando frigide sumenda.

Calidorum & frigidorum usus.

Multum intereſt, an decocta *calide*, an *frigide* ſumantur. In obſtructione viſcerum poſt intermittentes, cetero habitu leucophlegmatico, pituitoſo, uno verbo, ubicunque aperientibus, ſolventibus, amaricantibus opus eſt, ibi decocta non debent propinari *calide*; cum vires ventriculi jam alias debilitatæ plerumque in hiſce caſibus potu *calido* magis dejiciantur. Obſervatio eſt magni momenti, cum idem decoctum in eodem ejusdem ægri ſtatu diverſos toties effectus præſtiterit, prout calide, aut frigide aſſumebatur.

Locus epiſpaſticorum.

De veſicantibus.

Epiſpaſtica ad plantas pedum adplicata tam in aliis, quam in me ipſo minns efficacia inveni. At ſi etiam ſuperior pedis pars epiſpaſticis tegatur, quod ipſus mihi adplicari in morbo acuto juſſi, brevi dolor, & rubor, & levis Inflammatio pedis, cum manifeſta, & cita capitis emendatione. Mirabar ego, vehementiſſimum, quem patiebar, dolorem capitis, ſenſuumque hebetudinem

dinem poſt quadrantem horæ evanuiſſe eo gradu, quo dolor & irritatio ab epiſpaſticis facta increverat. Poſt primam venæ ſectionem ſtatim debent adplicari.

Idem valet de veſicantibus. Debent veſicantia per totum morbum aperta teneri unguentis leniter rodentibus, & dolorem excitantibus. Id fit per unguentum ex una parte unguenti digeſtivi communis, & 5 aut 6 partibus olei ovorum, lini, olivarum, butyri inſulſi. Malo ea ad ſuras, & femora, quam ad ſuperiores corporis partes adplicare, ſaltem ad initium, cum hic quæratur *revulſio*. Ro dentia, dolorem facientia non adplicentur ad noctem, ne ſomnus turbetur. Hinc juvabit, ad veſperam adplicare veſicantia, ut mane digeſtivum adplicari poſſit, & nocte proxima ſomnus ſequatur. Veſicantia tali modo & tempore adplicata erunt optimum *paregoricum*.

Venæ ſectio in intermittentibus.

Venæ ſectio in intermittentibus.

Quartanam aliquoties venæ ſectione curatam audivi. Quando autem venæ ſectio in intermittentibus facienda eſt? Reſpondeo: Sunt quædam febres continuæ remittentes, quæ ſui indicium extra paroxysmi tem-

tempora vix, & non nisi oculatissimo medico exhibent. Hinc venæ sectio facienda ex ea ratione, ex qua in continuis remittentibus solet fieri. 2do Nota est affinitas inter quartanam præprimis, & epilepsiam, aliosque systematis nervosi morbos. Sicut ergo una ex infinitis epilepsiæ caussis etiam plethora est, sic eadem plethora quartanam excitare potest. Quare autem potius quartanam, quam epilepsiam producat, & vice versa, omni humana indagine altius esse puto.

Alvum emollientia euporista.

Eccoprotica.

Sunt, qui de alvo difficili, dura, dolorifica querantur, & quibus illa mollior reddi debet, non tam ob rei incommoditatem, quam quod ob hæmorrhoides alias inde nascituras, id omnino necessarium sit. Vitrum aquæ frigidæ aut vesperi ante somnum, aut mane jejuno adhuc stomacho; item fumus nicotianæ jejuno stomacho per fistulam attractus; cochlear unum alterumve mellis vel mane, vel pro mensa secunda assumptum; caseus præcipue ovillus mane, aut a prandio copiosius comestus; pruna ad noctem cum melle aut sacharo præparata, alvum in-

insigniter emolliunt. Chocoladam aliqui putant movere alvum, cum tamen id aquæ frigidæ, quæ superbibi solet, potius adscribi debeat.

Paroxysmi hysterici.

In exhibendis antihystericis ea cautela adhiberi debet, ut ne sint nimis acria. Imo sunt, quæ essentias, tincturas qualescunque antihystericas ferre nequeant, ob spiritum vini præsentem. Optimum tunc erit, solo uti laudano, aut pauxillo vini, quod ore assumi debet.

Morbus hystericus.

Unde usus sudoriferorum in acutis.

Multæ sunt rationes, quare sola sudorifera fere in usu sint in acutis apud Hungaros. Una est ratio, quia re vera vident quosdam acutos morbos sudore judicari. Alia autem est, quia ob occasiones in Hungaria frequentiores suppressæ transpirationis sæpissime alterantur. Sumpto potu sudorifero restituitur transpiratio, si in primordio hæc medela adhibeatur, eaque restituta, ut clarum est, bene se habent. Sed male dein argu-

Sudorifera in morbis acutis.

menta

menta ad vere acutos, eosque omnes transferunt.

Hæmorrhoidarii & melancolici.

Hæmorrhoides.

Homines cœlibes, litterati, otiose, & simul laute viventes ad annum 26 & 30 hæmorrhoidibus laborare incipiunt. Dolor lumborum adesse tunc solet dorsi, nuchæ, syncipitis, animus tristis, anxius, subiti terrores, ascendentes subito calores cum sudore subsequente universali; vertigo, caligo oculorum, subita respirationis difficultas & oppressio pectoris, subito & improviso orta cordis palpitatio, dolores varii, vagique; colica, præcipue jejuno stomacho, sumpto dein cibo sedari solita. Sedes plerumque dura, difficilis; quamvis etiam viderim, qui laxam habuerint. Hi autem ultimi tubercula hæmorrhoidaria raro aut nunquam experiuntur, licet omnibus hucusque descriptis symptomatibus vivant obnoxii. Somnus interruptus, aut cum insomniis, appetitus vegetus. Juvat vita exercitata, parcior victus, abstinentia a spirituosis; venæ sectio in pede frequentior, item talia, quæ alvum reddunt lubricam; si purgandi sint, tunc semper præmisso pridie olei amygdalarum

hau-

hauſtu ſumant ſequenti mane aquam laxativam viennenſem; nam qui ſæpe ſedis difficultate laborant, a purgantibus formæ ſolidæ vomitum cum terribili dolore colico, absque dejectionibus pati ſolent. Hinc iis *oleoſa*, & dein purgantia liquida conveniunt. Factis debitis evacuationibus ſubinde ad ſopiendos nervornm motus nervina, præprimis vero laudanum purum conveniunt.

De opio.

De opio.

Quomodo opium dolorem tollit? Reſpondeo: ſpasmum fibrarum ſolvendo. Sunt quidam, qui aſſerunt, dato opio ſolam mentem captivari, manente interim doloris cauſa, id eſt, fibrarum ſpasmo. Probatur hæc prior ſententia ex ileo, & vomitu, & colica per opium ſopito; ubi ceſſante motu & ſpasmo inteſtinorum, dolor, ſpasmi effectus ceſſat. Hinc cauſam qnidem materialem doloris raro tollit, at fibram reddit torpidiorem.

Sunt, qui in propinando per epicraſin opio doſes nimis cito repetunt, exiſtimantes, nullo ex dato prius opio effectum ſequi; at cum multi ſunt, qui vires opii primum poſt horam, poſt $\frac{3}{4}$ horam ſentiant, appa-

apparet non adeo cito feſtinandum eſſe in repetendis opii doſibus. Ex mea, tum in me ipſo, quam aliis experientia conſtat, poſt ſemihoram a propinato opio diaphoreſin, imo & ſudorem animadverti, & dein poſt aliam ſemihoram blandus ſubinde ſopor, aut ſolutio ſpasmorum ſequitur.

Tumor hypochondriorum.

Tumor hypochondriorum.

Vidi puerum, qui olim ex quartana diuturna tumorem hypochondrii ſiniſtri accepit, qui poſtmodum toties augebatur, quoties ob quaſcunque cauſas purgaretur κατω.

Tumores hypochondriorum a febribus ſunt plerumque in ipſa ſubſtantia lienis, aut hepatis; ſæpius tamen in liene, quem ſæpiſſime ita increviſſe vidi, ut totum latus abdominis ſiniſtrum expleverit, manſeritque tale toto vitæ tempore abſque læſione notabili ſanitatis Solus ſubinde dolor in motu corporis, curru, equove moleſtus fuit, quem tamen lata faſcia abdomen inferius comprimens, & lienem pondere ſuo deorſum tendentem, nexusve ſuos diſtrahere conantem, in ſuo ſuſtentans ſitu facile tollit. Datur & alius tumor, uti abdominis,

ita

ita & hypochondriorum, in corporibus laxis, inteſtinis dilatatis, vaſculis glanduliſque eorum obſtructis. Pueri pallidi, tenſo diſtentoque abdomine, diæta cruda viſcidaque utentes, ad hanc ſpeciem pertinent. Curantur optime ſapone veneto & rheo. Si autem adſit diarrhæa, flatus, borborygmi, cum diſtento magis magisque abdomine, idem morbus erit, qui prior, niſi in majori gradu; nam obſtructis fere omnibus glandulis, vaſisque reſorbentibus infarctis, exhalantibus vero dilatatis, illuc ruent humores, elabenturque, & facient diarrhæam aquoſam, qua repente ſuppreſſa abdomen enormiter tumeſcit, anxiique redduntur, & male habent. Conveniunt tunc roborantia cum pauxillo rhei, omiſſo interim ſapone veneto, qui diarrhæa ſenſim ſublata, demum cum rheo, & amaricantibus dari debet.

Tumor hypochondriorum a diſtento flexu coli in ſedentariis, litteratis &c. non debet confundi cum tumore eorundem ab ipſo lienis hepatisque infarctu. Signa prioris tumoris facile habentur ex eo, quod tumor talis loco moveatur, major minorque fiat ſæpe ſubito, flatu, ructibus emiſſis impuatur, aut evaneſcat. Poſterioris tumoris, præcipue ſi is in hepate ſit, ſunt dolor in

motu corporis, curru, equove. Color icte-ricius, qui ſubinde leviſſimus quidem eſt; attamen fere continuus, tumore vix, aut non mobili, difficultate in ſanum latus cubandi.

Vidi in fœminis olim puerperis tumores tales epigaſtrii, aut hypochondriorum dolentes, mobiles pro diverſo corporis ſitu majores, minoresque; puto eſſe inteſtinum ibi locorum in ſaccum extenſum, aut potius dari ibi quemdam in inteſtini pariete dilatato receſſum, fors ob preſſionem ab utero gravido factam. Curavi eos ſapone veneto, cum amaricantibus & rheo, gummi ammoniaco aliquoties.

De nicotiana.

De nicotiana.

Nicotianæ, ſive fumi, ſive pulveris, datur neceſſitas apud aſſuetos, ſicut opii apud Turcas, vini apud potatores, eſtque eadem ubique ratio. Absque tabaco languent, ſtupidi, torpidique ſunt. Novi hominem fumi potatorem, qui nil egregii, inſignis alias juriſta, ſcribet, niſi uſus fumo nicotianæ prius fuerit. Habeo amicum pulvere nicotianæ delectari ſolitum, ſed ſine ejus uſu languidum, & ad ſeveriora ſtudia ineptum.

De-

Decoctum nicotianæ (quod in libero aëre fieri debet, cum adſtantes inde temulenti fiant) pediculos pecorum, & ſcabiem ovium, ſi laventur, certo pellit. Frequens in Hungaria remedium.

Fumus nicotianæ jejuno ſtomacho, aut poſt potum caffé multos leniter purgat. Pruna cocta, etiam ſicca aliquot mane comeſta, præcipue illa acida, alvum aperiunt.

Camphora mercurio addita.

Addita mercurio camphora non facit ſalivationem: quare? reſpondeo; quia mercurium ad corporis ſuperficiem determinat camphora ſudorem movens.

Opium in febribus.

Opium purgantium vim caſtrat, quatenus fibras reddit torpidiores, & vim illam irritabilitatis minuit. Hac ſublata idem fere fit, ac ſi ſtimulus non adeſſet, licet is revera maneat. Magni momenti hæc obſervatio eſt, cum plerique putent, ſpasmum, irritationem, natumque inde humorum affluxum, & febrim dato etiam opio manere, ſolamque captivari mentem, indeque opium omittunt.

De opii uſu in febribus.

tunt. Interim, factis opio induciis de eliminanda, vel mutanda causa cogitari debet.

De variolis.

In variolis semicupia fere continua debent adhiberi, ut oculis & reliquæ faciei prospiciatur. Item ut cute emollita dolor pedum & manuum alias magnus evadat mitior, præcipue autem, ut pustulæ in planta pedum alias dolentissimæ facilius prodeant. Quodsi rubedo oculorum nec sic quidem cesset, adhibenda erit camphora, venæ sectio, vel, si hæc fieri non possit, hirudines circa oculum.

Vidi in tribus pueris variolantibus plures variolas in sinistra faciei parte: forte ideo, quia dextræ faciei parti incumbunt dormientes. Victus in variolis optimus est ex prunis & pomis.

Vidi duas puellas trium annorum, obesas, plethoricas, & pro ratione ætatis robustas, quæ facillimis & paucissimis variolis ægrotabant, ubi debiliores aliæ plures & sæpe difficiles cum magna febre variolas habuerunt, etsi benignas. Fors eadem est observatio circa variolarum facilitatem, vel difficultatem, sicut in dentitione. Proles vale-

letudinariæ, debilesque difficillime & difficilius dentiunt, quam ſanæ, vegetæque. At, inquis, variolæ ad morbos acutos pertinent, qui ſemper graviores ſunt in robuſtis, plethoricisque, hinc variolæ in robuſtioribus non poſſunt eſſe faciliores. Sed reſpondeo: nonne & in dentitione adeſt gingivarum inflammatio, & ſæpe febris? & tamen eſt certa obſervatio, faciliorem eam eſſe in prolibus vegetis, robuſtisque, Rationem dare non poſſumus; ſed obſervatio interim eſt certa.

Convulſio a vermibus.

Convulſio a vermibus.

Vidi hodie (15 Febr. 1773.) puellam ruſticanam duorum annorum, quæ ultimo menſe Septembri convulſa eſt, inde totum latus ſiniſtrum ſemiparalyticum, muſculi minus carnoſi, motus partim aboliti, partim tardi. Ante & poſt convulſionem lumbricos excrevit multos. Sæpe colica & diarrhæa laborat; delectatur braſſica fermentata; at ſemine papaveris cum butyro comeſto, dolores queritur, (ſolent Hungari ſemen raparum cum butyro, ſubinde etiam cum melle comedere).

Pestis sine febre.

Pestis sine febre.

Λοιμος ανευ πυρετȣ, obſervante *Hippocrate*, forte aliud non fuit, quam acutiſſimus morbus & maligniſſimus, ubi pulſus primis momentis ſupprimebatur, & motum febrilem rarefactione ſubita exorta, ſuffocatum habebat.

Vomitus chronicus.

Vomitus chronicus.

Vidi ruſticum, qui ante duos annos ex levato nimio onere in ventre dolorem percepit. Inde vomere cepit ingeſta. Vomitus, ad initium rarior, ſemper evaſit frequentior. Alvus rara per ſeptimanam ſemel, compactaque, ſicut ſtercora caprina. Si liquida aſſumat, & pauca quantitate, tunc retinet; at ſi paulo plus aſſumat, tunc intra aliquot minuta evomit. In latere dextro, penes & paulo ſupra umbilicum durities digitorum trium transverſorum in omnem dimenſionem, ibique dolor. Appetit valde. Emaciatiſſimus.

De

De petechiis.

Petechiæ venæ ſectione, & potu largo aut præpediuntur, aut præſentes curantur. Dantur plerumque in robuſtiſſimis.

De petechiis.

Sunt primo ſimplex febris acuta, ſeu ob ejus vehementiam fiunt petechiæ, id eſt, maculæ quaſi ex ſugillatione, ruptis ſcilicet, vi circuli ſanguinei, vaſculis.

In hoc caſu nondum adeſt dicta illa malignitas, cum ſola methodus antiphlogiſtica ſufficiat.

Patet ex ſola notione petechiarum, venæ ſectionem iisdem exſtantibus, non tantum *poſſe*, ſed & *debere* fieri.

Patet pariter, male dari camphoram, eique ſimilia.

Petechiæ fiunt morbus malignus ex duplici capite. *Primo*: ſi febris inflammatoria ob ſolam inflammationis vehementiam transeat in gangrænam; in ſubjecto antea bene valente & robuſto. *Secundo*: in ſubjectis præter ætatem & vires corporis acute laborantibus, fiunt malignæ, quia tunc præexiſtens acrimonia humorum ſolis antiphlogiſticis non cedat, transeatque facile in gangrænam.

Occidit duplici modo, vel in ſtatu vehementiſſimæ inflammationis, vel ſuffocatum circulum ſanguinis, vel ob gangrænam.

Introceſſio petechiarum bona, aut mala poteſt eſſe. Si ea ſit virium vitæ ſufflaminatorum affectus, tunc plerumque ſubito recedunt, cum aliis adhuc ſignis malis, tuncque retroceſſio mala eſt; ſi vero ea ſit effectus reſolutæ inflammationis, id quod facile deſumi poteſt ex variis aliis ſignis concomitantibus, ex adhibita, vel neglecta morbi medela &c. tunc ſenſim & pedetentim reſolvitur.

Camphora.

De camphora.

Vis camphoræ eſt ſtimulans, antiſeptica; convenit ergo in ſola vera debilitate. Item in eo caſu, ubi medicus inceptam per ſudores criſin juvare vult. Sæpius a ſenibus practicis audivi commemorari vim camphoræ refrigerantem. Item egregius vir *Roſenſteinius* mixturam ſimplicem refrigerantem eſſe ait. At qua ratione, & quando? graviſſime errant, qui hoc ſcopo camphoram, aut mixturam ſimplicem præſcribunt, uti & legi, & vidi hanc ultimam in pleuritide, illam in acutis fere omnibus, præcipue

pue malignis, intensissimo sæpe calore stipatis, sæpissime præscribi. Certa est vis ipsorum stimulans, calefaciens; at si perfrigeratio facta sit, aëre humido, frigidoque suppressa sc. transspirabilis materia, si dolor rheumaticus pleuritidem mentiens latus occupet, sumptis hisce humores vehementius agitari, materiem transspirabilem ad musculos rejectam in motum duci, eliminarique; hucusque calores erunt majores assumptis hisce medicamentis, sed eliminata materia alterationes cessabant cum caloribus, atque hoc sensu medicamenta hæc possunt refrigerare. Idem fiet, si tempore caloris in paroxysmo intermittentis febris sumatur; criticus enim prodibit sudor paroxysmum, & calores terminans. Ad juvandam crisin per sudores inceptam valere possent, si diluta dentur.

Acidum in phthisicis.

Acidum in phthisicis.

Acidum in phthisicis vomitum facere, vidi in juvene F**; diarrhæam idem facere certum est. Hinc est, cur serum lactis acidum phthisicis sæpe non conveniat; hinc etiam ante sumptionem lactis, vel in eodem, sa-

po venetus cum lapidibus cancrorum ſumatur.

De morbo hyſterico & hypochondriaco.

De morbo hyſterico.

Morbus hyſtericus & hypochondriacus eſt idem. Conſiſtit in nimia irritabilitate.

Diverſa ſunt hujus morbi ſymptomata. *Diverſæ* cauſæ excitantes. *Diverſi* effectus.

Hæc eſt ratio, cur *multiplex* ſit curatio; *diverſus* morbi exitus.

Refellitur ſententia ſtatuens, hunc morbum conſiſtere in *debilitate primarum viarum*; item illa, quæ ſtatuit, eum conſiſtere in ſanguine atrabilario.

Sanguis ſpiſſus atrabilarius, debilitas primarum viarum, acrimonia vel acida, vel alcalina &c. ſunt effectus, non autem ipſa morbi natura.

Medela vel cauſas excitantes, v. g. potum ſpirituoſorum, natamque inde ſanguinis rarefactionem, & plethoram, vel ſequelas morbi, v. g. ſpiſſum & atrabilarium ſanguinem, vel humorum quamcunque acrimoniam reſpicere debet.

Sæpe ſequelæ morbi graviores ſunt, quam ipſe morbus per ſe, & peculiarem, imo principem curam requirunt.

In

In ſanguine ſpiſſo attenuantia, in debilitate primarum viarum roborantia, in acrimonia quacunque ignota herbæ vernales recentes. Plethora tollenda, ſpirituoſa evitanda.

Sublata cauſa excitante, ſequelis cutatis, mars, & cortex nimiam irritabilitatem tollunt.

De Helleboro.

De helleboro.

Qua ratione veteres atram bilem curarunt? Reſpondeo: datur quædam materiæ ſpecies, quæ draſticis validisque purgantibus curatur. Quoties ergo antiqui atram bilem ſe curaſſe putabant, curarunt hanc materiæ ſpeciem. Atra bilis antiquorum id ergo non fuit, quod eſt apud nos. Atra bilis enim in ſenſu *Boerhaavii* accepta ſolventibus, attenuantibus, ſaponaceis præcipue, & dein primum lenibus purgantibus curatur. At helleborus draſticus eſt, & certo nocet in noſtra atra bile. Falſa autem eſt eorundem ſententia, qui helleborum ita attemperatum ab antiquis fuiſſe ſcribunt, ut draſtica ipſius vis in eccoproticam, mitem, ſolventemque fuerit mutata; nam ipſe *Hippocrates* ſæpius convulſionum ab helleboro ortarum mentionem facit.

Va-

Variolæ & dentitio.

De variolis & dentitione.

Variolæ & dentitio in corporibus ſanis & robuſtis plerumque faciliores. Vidi hoc ſæpius, quamvis utrobique adſit febris inflammatoria major, minorve. At ſi etiam ſubinde gravius ægrotet hiſce morbis, tamen ſi ſani, robuſtique ceteroquin ſint, facilis medela eſt in ſola ſanguinis detractione, & potu refrigerante. Et univerſim febres acutæ in corpore cæterum ſano vegetoque facillime potu refrigerante & venæ ſectione curantur. At iidem morbi in corpore alias debili, valetudinario ſæpiſſime letales ſunt, cum in ejusmodi hominibus ſint contra rationem temperamenti, & validam, & extraordinariam cauſam ſupponant.

De febribus intermittentibus.

De f. intermittentibus

Pueri ſæpe difficulter liberantur a febribus intermittentibus, quia ſudorem non promovent, ſed inhibent potius extra lectum exiſtendo. Curantur dato diebus liberis rhei infuſo.

Qui prima vice intermittente laborant, præcipue circa autumnum, raro absque cortice curantur.

Qua-

Quare tot intermittentes in Hungaria? 1) habitationes depressæ, adeoque humidæ. 2) cubandi sub dio consuetudo, aut somnus corpore male tecto captus. 3) perfrigeratio frequentior. 4) repletio.

Pessimæ sunt illæ intermittentes, quarum paroxysmi subsequentes graviores evadunt, & in remittentes abeunt, ut tempore autumnali sæpe fit.

Venæ sectio in intermittentibus: 1) in homine plethorico, paroxysmo existente valido. 2) Si acutum ad initium mentiatur. 3) Si dolorem simul queratur vel lateris, vel pectoris, vel abdominis &c.

Febris intermittens benignæ indolis, etsi ad initium inordinata sit, tamen subsequentes paroxysmos habebit continuo magis ordinatos magisque, & leniores.

Inter omnia purgantia celerrime operatur sal amarum.

Intermittens febris sæpe jungitur acutæ febri, febri catarrhali, pleuritidi.

Classes febrifugorum sunt variæ.

Refrigerantia in calore febrili; sudorifera in calore sicco; purgantia & vomitoria tempore intermedio; incidentia, gluten solventia tempore pariter libero; roborantia & adstringentia tempore pariter bono. Calida,

lida, ſudorem, urinam moventia, item opiata paulo ante paroxyſmum dari debent, ubi homo lecto ſeſe bene involvit, ut ante invaſionem caleat, ſudet, aut dormiat æger.

Quando intermittentes diu hominem vexarunt, debilitaruntque; item quando die libero ſanus vegetusque appetitus, & coctio adeſt, morbus non debet *tenui* diæta ali; nam ſicut venæ ſectio, & purgantia repetita tunc nocent, ſic etiam nocet diæta tenuis. Scio quartanam cortice & diæta tenuiſſima fruſtra per annum tractatam, quæ tamen roborato victu analeptico, ægrotante valde debili, cortici ſatis cito obaudivit.

Hæmorrhoides.

Hæmorrhoides.

Hæmorrhoides cœcæ faciunt in plethoricis, aut alvo difficili laborantibus tubercula livida, & præcipue in depoſitione alvi dolentia. Vexantur iis etiam puerperæ. Sunt extra anum, ſed ſæpe in inteſtino recto latent, & dolore ac ardore ſe produnt. Subinde periodice ſanguinem rupta fundunt, aut mucum, qui teneſmum facit. Ante fluxum dolor lumborum, oſſis ſacri, dorſi, colli, ſyncipitis, colica &c.

Dy-

Dyſenteria facile diſtinguitur ab hæmorrhoidibus fluentibus per hoc, quod dyſenteriam comitetur magnus dolor colicus. 2do. quod dyſenteria eodem loco plures plerumque infeſtet. 3tio. Sanguis dyſentericus cum fœcibus ſæpe intime mixtus eſt.

Fluxus hæmorrhoidum in ictero chronico, hydrope, aliis diuturnis inteſtinorum morbis ſignum malum eſt.

Hæmorrhoides cæcæ, tumentes & dolentes curantur: 1) ſedem facilitantibus, leviſſimis purgantibus, epithemate emolliente ad tubercula, 3) his non juvantibus fieri venæ ſectio debet, darique refrigerantia, 4) hirudines circa locum dolentem.

In hæmorrhoidibus mucoſis ſemel aut bis de die ſumantur rhei grana X.

Si fluentes quis habere cum *levamine* ſoleat, quæ modo tamen ultra tempus conſuetum non fluunt, facile earum fluxus obtinetur aloëticis, venæ ſectione in pede, pediluviis, & admiſſo ad anum vapore aquæ calidæ. His non juvantibus proſunt hirudines.

De puerperis.

De puerperis.

Tranſpiratio paulo major in puerperis laudatur, præcipue ſi non lactent.

Vidi

Vidi fœminam hyftericotaten alias nil mali prorfus paffam a lactatione propriæ prolis, imo ita bene fe habuit, ut nunquam melius, licet proles ob nocturnam inquietudinem fæpius moleftas matri noctes fecerit.

Quæ absque fingulari incommodo prolem geftare in utero poteft, quare illa non poffit eandem lactare? Hæc fit regula, utrum ob fic dictam debilitatem lactare mater poffit, an vero non.

Vomitus cruentus.

Vomitus cruentus.

Vomitus cruentus plerumque a vermibus, vel a retentis menftruis eft. Vidi pueros diarrhæa, fubinde & dyfenteria cruenta laborantes a folis vermibus. In hoc ftatu lac coctum, lacticinia, & cortex peruvianus prodeft. Lac enim vermes allicit, ne rodant inteftina. Cortex anthelminticum eft, & adftringit.

Curatio pleuritidis.

Laudant multi, *Darelius* præcipue & *Rofenfteinius* fudorifera, camphorata, fpiritus volatiles, mixturam fimplicem in pleuritide. Equidem curatio hæc convenit in illa

pleu-

pleuritidis ſpecie, quæ a materia rheumatica ad latus depoſita, cum nulla, vel exigua febri, provenit. At in inflammatoria pleuritide, quomodo præmiſſa, & quidem prudenter, larga venæ ſectione, iterataque eadem laudari camphorata, ſpiritus volatiles poſſunt? certe pleuritis frequentiſſime eſt inflammatoria. Hoc oſtendit eventus pleuritidis male curatæ, ſcilicet empyema & phthiſis. Oſtendunt idem autores, qui largas venæ ſectiones ſuadent.

Dentitio.

Dentitio.

Signa dentitionis ſunt 1) infans digitos frequenter ori immitit, 2) papillas mordet nutricis, 3) ſalivam copioſiorem ore effundit; 4) dolent, tumentque gingivæ, 5) amygdalæ, oculi, maxillæ rubent, tument.

Lues pecorum.

Lues pecorum.

In lue pecorum hæc obſervantur 1) graſſatur æſtate ſquallida, ſicca, in autumnum vergente, hyeme rigidiore facta minuitur, & demum ceſſat. Ab aquis putridis luem etiam contrahunt dicto tempore. Incipiunt ægrotare oculis lachrimantibus, triſtibus,

lingua ſicca, reſpiratio gravis, ſuſpirioſa, accedente dein tuſſi. Adulto jam morbo diarrhæa accedens letalis eſt. Frater Dom. de F** ſolet pecoribus lue correptis venam ſecare, cum ſumma, & manifeſta utilitate.

Dominus B** in S** narravit, ſe tempore luis pecoribus ſuis dare ſequens medicamentum: ſumit unum cochlear pulveris piperis longi, & novem cochlearia ſalis communis, hæc invicem miſta pecori dantur pro doſi mediante pane. Inde vehementer purgari ſolent, exitque materia fætidiſſima. Vaccæ gravidæ ab hoc medicamento ſæpe abortum patiuntur; hoc remedium, tam in pecoribus jam infectis, quam in non infectis, loco præſervativi & curativi ſibi fuiſſe, cum omnem circum viciniam vaſtaret lues.

Oves in hyeme ſcabie ſæpe laborant; decoquunt tunc opiliones nicotianam cum urina, & oves lavant; inde ſanantur brevi, ſed lanam in vere ſubſequentis anni non acquirunt.

Lues potiſſimum inter oves graſſatur tempore verno, ſi tempore humido, locis paludoſis paſcantur.

Agnelli menſe martii ob frigus ſæpe pereunt.

Mos

Mos tractandi puerperas in Hungaria.

1) Statim a partu pinguedine ungunt mammas, & faſciis ligant. 2) Abdomini chartam cæruleam pinguedine, & pulvere nucis moſchatæ imbutam applicant, & faſciis ligant. 3) Ad abigendas remorantes ſubinde ſecundinas, caulium (braſſicæ fermentatæ) juſculum cum fimo equino coquunt; hujus fumo inſident, ſimul ore crocum aſſumunt.

De puerperis.

Domina ſenior de M** mihi narravit, ſe ſemel primo poſt partum die ungi curaſſe; inde magnos dolores infimi ventris eſſe paſſam. Hinc inunctionem hanc primum 9no poſt partum die poſtmodum fieri curaſſe.

Item ipſa ſemper lactavit proles ſuas; repletis nimium mammis horrorem, & ſubſequentem calorem ſenſiſſe. Patet ergo, qua ratione præveniri & curari febris lactea puerperarum poſſit. Repletas nimium mammas a pueris conductis curavit exſugi. Naturalior modus curandi febrim lactariam non datur, quam quem lactans proles præſtat.

Petechiæ.

In nupera visitatione nosocomii militaris, pagorumque quorundam, quam circa medium Aprilem institueram, vidi *Lietavæ*, ubi ægroti milites per domos rusticanas distributi sunt, in plerisque his domibus rusticos cum ægrotantibus militibus eodem cubiculo conclusos, illos fere omnes petechiis laborantes, hos in eodem licet cum petechizantibus loco conclusos a petechiis immunes, & simplicibus tantum morbis acutis laborantes. Ratio in prompto est. Rustici ad unum omnes venæ sectionem aversabantur, quæ tamen in militibus copiose administrabatur. Sequelæ inde manifestæ sunt. Ergo 1) petechiæ non sunt criticæ, sed affectus vehementissimæ inflammationis 2) ergo in petechiis actu exstantibus venæ sectio & fieri potest, & debet; 3) ergo camphora inflammans non valet.

Tussis infantum.

Tussis infantum.

Domina de F** narravit mihi, tres sibi proles, pinques, cum auribus sæpe fluentibus, catarrho sat cito interemptos, unam purgante servatam.

Dedi

Dedi ego puerulo ſex annorum tuſſi difficili, reſpiratione & ſtrepente admodum omnis generis pectoralia; at absque levamine; puer mortuus eſt. Audivi poſtmodum a parentibus, a datis pectoralibus, oxymelle & ſtibio diaphoretico non abluto duas, tresve ſubinde ſedes, ſed raro tantum habuiſſe, & tunc illo die ſemper melius habuiſſe. Hinc præplacet mihi methodus illa *Sydenhamiana* in tuſſi infantum a colluvie ſeroſa, mucoſaque, quæ primo venæ ſectione maſſam humorum minuit, dein, ubi ſcilicet ob prægreſſam venæ ſectionem humores tutius moveri poſſunt, leni & repetita catharſi revellit, attenuat, evacuatque. Expectorantia illa moventia certo nocent, materiam altius infigendo. Optimum purgans in hoc caſu præ rheo eſſet manna.

Lues pecorum & ovium.

Lues pecorum.

Hyeme humida, & vere humido tuſſis occupat oves, & pereunt. Patet cauſa hinc, & de remedio conſtat. Facerem primo venæ ſectionem, daremque repetitum purgans poſt venæ ſectionem.

In lue pecorum ſæpe tuſſis adeſt valida, accedente diarrhæa moriuntur. Pejor lues ardente ſyrio. D. de ** cum ſumma & manifeſta utilitate pecori ſic ægrotanti venam ſecat. Ergo non proſunt conſueta calida.

Obſervatio in fœmina proles mortuas ſemper pariente.

De fœmina proles mortuas pariente.

Vidi in Th* fœminam robuſtam, quæ ultimo graviditatis ſuæ menſe defectum motus, frigora continua, nauſeam, vomitum, colorem faciei luridum, ſudores nocturnos fœtidos, dolores colicos habet. Quatuor proles emortuas tali modo peperit. Tres habuerunt circa umbilicum maculam nigram. Nunquam fecit venæ ſectionem in graviditate, niſi in hac; eſt autem in ſexto menſe. Faciat adhuc venæ ſectionem. Eſt fœmina ευςαρκος, rubra, ſanguine plena. Fors fœtus morbo acuto, quin præterea mater, aut ea tantum leviter adficeretur, perierunt, & ſanguine matris nimio ſuffocabantur. Suaſi præterea nitroſa.

Pro-

Prolapſus vaginæ.

Prolapſus vaginæ.

In prolapſu vaginæ uteri peſſum, & caligas ſuadeo, quibus partim frigus, quod non ſemel partes has ſphacelo afficit, arcetur; partim vero peſſus in prolapſu paulo ampliori, difficulter alias retinendus, ſuo loco firmatur.

Vomitoria.

De vomitoriis.

Vomituritio in initio febrium acutarum, præcipue inflammatoriarum æque male vomitorio curatur, ac diarrhæa purgante in acutorum primordiis. Quodſi materia non turgeat, vomitus & vomituritio venæ ſectione, eaque repetita tollitur. Sicut diarrhæa ſymptomatica in acutorum initio, ſi primæ viæ non laborent ſaburra quadam, optime pariter per venæ ſectionem curatur. Ratio eſt, quia juxta phraſin *Sydenhamianam* radii inflammatorii ad inteſtina, dicerem ego, etiam ad ventriculum introvertuntur. Patet etiam, quare venæ ſectio in diarrhæis & dyſenteriis ſæpe eximiam opem præſtet, rheo, aliisque id genus fruſtra adhibitis; ſi ſcilicet diarrhæa illa, aut dyſenteria nil aliud ſit, quam febris acuta inflammatoria.

In febribus intermittentibus infantum.

Febris intermittens infantum.

Cataplasma ex abſynth. vino rubro Tokaino factum, ventriculo & abdomini applicatum eadem ſæpe felicitate, ac cataplasma ex cortice peruviano paratum aufert infantibus febrim intermittentem.

Lues pecorum.

Lues pecorum.

Quare lues pecorum in uno loco ſæpe eſt, in proxime diſtante non item? Quare tractus aliquis terrarum infectus ſæpe eſt ſecundum longitudinem, non autem ſecundum latitudinem, & vice verſa? Ratio non eſt ſita in aëre, alias malum per ventum difflaretur, & ſeparatio, & communicatio ſublata inter loca infecta & non infecta non eſſet adeo certum præpediendæ luis remedium. Ergo in locis ſubterraneis mutationes minerarum &c. diverſis in locis diverſæ & diverſis annis diverſimode fieri debent, quæ huic morbo favent.

Pecora octavo & nono potiſſimum die moriebantur. Decubuere fere perpetuo; reſpiratio gravis, ſuſpirioſa, ad ultimum vero furere inceperunt, & in medio furibundo curſu mortua conciderunt.

In-

Instituta in multis venæ sectio est, sed ultimis primum morbi diebus, & absque effectu.

An plures tauri, vel castrati, vel vaccæ perierunt? an robustiora præ debilioribus? an vituli etiam crepuerunt? cujus potissimum ætatis erant, quæ inficiebantur? Vide cuncta hæc in tabella apud Jesuitas Sághienses, item in tabellis hac de re confectis in notariatu asservatis. Vide simul, quo mense plures ægrotarunt, quo item plures mortui? quæ proportio inter ægrotantes & mortuos, & convalescentes? An idem obtinet in lue pecorum, sicut in morbis hominum epidemicis, ut primo pauciores, sed vehementius & letalius invadat; dein vero plures, sed mitius, & minori cum letalitate?

Constitutio epidemica.

Constitutio epidemica.

In constitutione variolis favente, eæ etiam per hyemem regnant.

Quando tempore non suo morbus aliquis frequentius infestat, erit ea constitutio ei morbo peculiariter favens.

Maculæ cutaneæ.

Exanthemata.

Maculæ latæ, flavæ, prurientes, quæque in furfures fatiſcunt, deprehenduntur ſæpius in pectore, ſæpe in collo, ſubinde in facie, præcipue vero in fronte; in hominibus ſanis, juvenibus robuſtis, ſero lactis cum naſturtio, aut cherophyllo curari poſſe videntur, dato ſimul omni ſexto die purgante. *Sydenham* aliam methodum, ſcilicet ſudoriferam adhibuit, & obſervavit ex receſſu harum macularum affectionem pectoris, quod ego hucusque obſervare non potui.

De paroxysmo hyſterico.

Morbus hyſtericus.

Vidi fœminam hyſtericotaten, quæ ab omnibus ſpirituoſis, caſtoreo &c. male habet, & ne quidem odorem avenæ toſtæ per modum ſacculi adplicatæ ferre poteſt. In animi deliquiis, paroxysmo hyſterico, vomitu, diarrhæa, frigiditate totius lateris ſiniſtri, borborygmis &c. peſſime habet a ſpiritu C. C. & aliis ſpirituoſis; ſed acetum & aqua ſolummodo juvant.

Si-

Signum vermium a me obſervatum.

Signa vermium.

Obſervari frequenter a verminoſis tumorem ſubito ortum in abdomine, qui ſæpe brevi concidebat, aut ſerpebat, aut alibi oriebatur, aut in plures dividebatur; Vidi tales tumores in fœmina verminoſa oriri, quotiescunque dolores colicos habuit; motum, reptatumque vermium exacte repræſentant. In hac fœmina tumores erant magnitudine pugni, etiam majoris, hemiſphærici. In pueris verminoſis recrudeſcente dolore colico, in loco doloris vidi tumores farciminoſos, reptantes. *Roſenſteinius* obſervavit ſæpe tunc lumbricum. Utilem hanc obſervationem cenſeo, quia in apoplexia infantili, aut convulſione a vermibus orta, in loco tumoris, ſive doloris, ubi ſcilicet vermes rodunt, fœtida, penetrantia, &c. adhiberi poſſunt, ut a rodendo deſiſtant. In illa fœmina vidi palpebras rubras, quaſi inflammatas, & copioſum ſalivæ affluxum, & ſenſum reptatus per pectus & guttur (ſcilicet œſophagum); erat emaciatiſſima, ſæpius aſſumpta vomit. Mortua eſt. Salivæ confluxus frequens.

Con-

Conſtitutio vernalis anni 1773.

Conſtitutio vernalis anni 1773.

Menſe Martio & Aprili peripneumoniæ & pleuritides, anginæ; finiente Aprili menſe & Majo tertianæ. Hac tempeſtate verna ſequentem feci obſervationem circa intermittentes febres:

Vidi 1) intermittentes tertianas cum exiguo frigore, calore magno & diuturno, absque dolore locali.

2) Tertianæ paroxysmum cum ſolo dolore majore, aut minore capitis, calore magno, diuturno, dolore lumborum, appetitu proſtrato, lingua alba, etiam extra paroxysmum tali perſiſtente, & humida. Calor hic in paroxysmo eſt cum intercurrentibus leviuſculis horroribus toto paroxysmi tempore. Plenaria in utroque caſu apyrexia, præter aliquam ſubinde laſſitudinem. Subinde manet appetitus proſtratus.

3) Tertianæ, cum vel absque frigore, cum caloribus magnis, diuturnis, & dolore pleuritico, vel oppreſſione pectoris, & vera peripneumonia.

4) Tertianæ quoad frigus, calorem, ſudorem & apyrexiam *apparenter* ordinariæ; his aut ſponte, aut arte recedentibus, poſt paucos dies febres inflammatorias ortae.

5) Ter-

5) Tertianæ ordinariæ methodo ſolvente, diluente, ſalibus, amaricantibus curandæ.

Priores ſpecies vidi in hominibus juvenibus, robuſtis, potui, & nimio motui deditis, inflammatoria diſpoſitione laborantibus. Febris talis aliquoties per ſe ceſſavit, at ſucceſſit verus morbus inflammatorius, pleuritis, peripneumonia. Subinde prægreſſis paucis paroxysmis, die ſubinde libero, ſubinde die paroxysmi, orta febris inflammatoria eſt. Quando poſt febrim, ſive ſua ſponte, ſive arte ceſſantem, interjectis paucis diebus, morbus inflammatorius ortus eſt, tunc factis licet venæ ſectionibus tamen non rediit febris intermittens, etſi alias venæ ſectio poſt febrim intermittentem recidivam facere ſoleat. Hinc ſequentia deduxi:

1) Intermittentes facillime cum morbis acutis, aut diſpoſitione inflammatoria conjungi poſſe. Inflammationem aut producit, aut comitatur, aut ab inflammatoria diſpoſitione oritur, ita, ut non obſtante, quæ adeſſe videbatur, apyrexia, morbus non fuerit febris *intermittens*, ſed ſolum *remittens*, & inflammatoria.

2) In

2) In hoc caſu licet, imo debet venæ ſectio fieri, quamvis omnes clament adſtantes, venam in intermittentibus non eſſe ſecandam.

3) Si nulla actualis inflammatio venæ ſectionem poſtulet, dantur tamen varia ſigna, unde cognoſces neceſſitatem venæ ſectionis in tali intermittente vernali; ſunt autem ſequentia:

a) Venæ ſectio jam prægreſſa, in qua ſanguis cum cruſta inflammatoria adparuit.

b) Conſuetudo ſpirituoſa, vinum copioſum bibendi.

c) Ætas morbis acutis obnoxia; homo acutis alias frequentius infeſtatus.

d) Signa plethoræ jam morbum præcedentia. Calores ſæpe ſubito aſcendentes, ſomnus turbatus, inſomnis, vigiliæ, aut nimia ſomnolentia, gravitas & laſſitudo corporis alias robuſti, ſtridor dentium & convulſiones leves in ſomno, ſubinde excitationes.

e) Morbi inflammatorii tunc temporis regnantes, uti plerumque tempore verno regnare ſolent.

f) Prægreſſus exceſſus, qui alias febres acutas, inflammatorias excitare ſolet in aliis.

g) Si paroxysmus non incipiat a frigore, calore, & dein lege ordinaria, ſudore

ter-

terminetur; ſed ſi toto paroxyſmi tempore calores cum frigore alternent, totoque tempore ſudore terminentur.

4) Legi quidem ſæpius medicorum regulam in venæ ſectione facienda in intermittentibus; ſed ita timide illam ſtatuunt, ut excepta actuali inflammatione, poſtulent hominem ſumme plethoricum, & maximos, ac maxime diuturnos calores. Hanc regulam adhuc timidius medici exequuntur; forte ſat male. Nam ſicut venæ ſectio in homine vere debili adminiſtrata nocet, etiam extra febrim intermittentem, illam vero præſentem altius infigat; ſic in homine apparenter tantum debili, latente diatheſi phlogiſtica, venæ ſectio inſigniter prodeſt, & febris aut mitior fit, aut ſaltem ſecurior, aut (inducta ſcilicet per venæ ſectionem inſigni mutatione) omnino diſparet, non amplius redeuns.

5) In primis quatuor ſpeciebus, cortex ante venæ ſectionem exhibitus, nocet, ob vim adſtringentem.

6) Præmiſſa larga venæ ſectione longe tutius cortex exhibetur, imo ſubinde requiritur, ne paroxyſmus rediens de novo, commoto ſanguine, in morbum acutum tranſeat. Quamvis ego nunquam corticem de-

derim

derim post venæ sectionem, sed solum, uti in acutis, methodo antiphlogistica usus fuerim, paroxysmo aut non, aut saltim leniter redeunte.

Mater felicius prolem suam lactat.

Lactatio infantum.

Vidi infantem dimidii anni masculum, qui fere toto tempore vitæ habuit fœces virides, sæpe diarrhæam, & vomitum lactis caseosi, attamen nec ulla ab acido hoc incommoda animadvertebantur. Puer semper integras noctes dormivit absque clamore ullo, pinguis, robustus pro illa ætate, & hilaris. Sed mater propria ipsum lactavit.

Vomitus verminosorum a pastu.

Vomitus verminosorum.

Vidi in fœmina verminosa aliquot a pastu horis dolorem abdominis in certo loco tantum, vomitumque & quasi repletum per œsophagum.

Convulsiones ante eruptionem variolarum.

Convulsiones ante variolarum eruptionem.

Vidi puerum quatuor annorum, qui paroxysmum convulsivum ante eruptionem variolarum passus est, unde bonæ quidem variolæ,

riolæ, licet copiosissimæ, at corpus totum semiparalyticum, loquela penitus abolita. Hinc non adeo gaudendum post convulsiones ante variolas; etsi enim variolæ sæpe benignæ sint, attamen mala ob convulsiones remanent.

Variolæ in lingua citius desquammatæ.

Vidi in puero benignas, sed copiosas variolas etiam in lingua, quæ etiam ibi non *retrocesserunt*, sed *desquammabantur*, & quidem longe *citius*, quam in omnibus aliis locis.

Tempus pro inoculatione.

Inoculationis tempus.

Tempus pro inoculatione instituenda eligi debet illud, quo benigni maxime & paucissimi acuti morbi regnant.

Natura petechiarum.

De petechiis.

Petechias esse solummodo *vehementiorem inflammationem* patet ex eo

1) quia tempore verno cum morbis inflammatoriis peripneumonia & pleuritide regnant promiscue.

2) Quia his morbis non, aut methodo calida tractatis *ſuperveniunt* petechiæ, utpote cauſſarum fortius inflammantium effectus correſpondens.

3) Quia in methodo refrigerante ad initium adhibita nunquam adparent.

Tertianæ vernales.

Tertianæ vernales,

Vidi tertianas vernales cum paroxysmo ſat longo poſt quartum paroxysmum ſponte abeuntes. Item tertianas poſt ſeptimum paroxysmum puſtulis oris totius, linguæ &c. judicatas.

Pleuroperipneumonia per modum tertianæ invadens.

Pleuroperipneumonia.

Vidi hoc verno tempore pleuroperipneumoniam omni tertio die absque prægreſſo frigore adorientem cum dolore capitis, lumborum, ſiti, tuſſi &c. primis diebus erat perfecta apyrexia, poſterioribus non item. Factæ ſunt binæ venæ ſectiones; ultima facta erat die ſexto. Die ſeptimo veſiculæ oris & labiorum ſero flavo plenæ morbum judicarunt.

Ob-

Observatio facta in dissectione puellæ recens natæ.

Sectio anatomica infantis.

Fœmina rustica, juvenis & robusta sexta modo vice peperit debito tempore puellam mortuam. Omnes sex proles mortuas peperit. Suasi ei in hac gravidate, ut venæ sectionem instituat, quam bis fecit. Nihilominus puellam enixa est mortuam. Cadaver erat bene constitutum, nisi quod abdomen solito majus esset, & cuticula in utroque brachio inciperet abscedere. Funiculus umbilicalis nodosus ubique fuit, nodis ex carne solida consistentibus. Abdomine discisso facile semialtera seri sanguinolenti libra excepta fuit. In utroque thoracis cavo, & ni fallor, etiam in pericardio fere libram æquavit serum pariter sanguinolentum. Cetera omnia naturaliter se habeant.

Nota. Fœminam post puerperium denuo interrogabo de sanitate ante conceptionem, num ea integra sit, de qua ab aliquibus dubitari audivi. Item an motus violentos tempore graviditatis faciat, aliaque huc pertinentia.

Vomitus chronicus.

Vomitus chronicus.

Die 27. Junii anni 1773 convenit me rusticus sequentia narrans: Se semper integra usum valetudine fuisse. Binis solum vicibus febres habuisse faciles admodum, nec diuturnas, sponte ne, an adhibito aliquo remedio abierint, per oblivionem non interrogavi. Ante tres annos pauxillum carnis suillæ fumatæ cum cremato sumsisse, crematum brevi post, non autem carnem comestam vomitu rejecisse. Inde frequenter vomitum rediisse, sed solum a pastu, comestaque solum reddidisse. Vomitum sequi mox a comestione, imo sub ipsa sæpe comestione. Vomitum primis duobus annis minus fuisse frequentem, hoc autem anno quotidianum. Jejuno stomacho nullum vomitum, eructiones nullas, incommodum nullum adesse. Appetere se quidem cibos vehementer. Præter corporis lassitudinem nil aliud adesse. Noctu utprimum decumbit, tussis ipsum infestat adeo, ut dormire non possit. Mirabar hominem & inedia & somni defectu tentatum hucusque satis tamen esse corpulentum, & pro rerum statu etiam robustum. Ajebat, se dolorem, sive potius ardorem sentire, ad scrobiculum sterni, ut primum ali-

quid

quid deglutit. Dixit se omnia & exigua dosi assumpta rejicere, attamen cum hominem integro die nocteque retinerem, daremque alimenta, animadverti, eum liquida, & solida, hæc & illa, majori paullo quantitate assumpta evomere, prandium paulo largius sumptum mox evomuit, cœnam diutius, ni fallor post horam semialteram aut etiam duas retinuit. Tandem evomuit. Totum abdominis sinistri latus durum valde est, doletque per attactum, & notabiliter exstat supra latus dextrum abdominis. Durities ad scrobiculum nulla, & in ventriculi regione superiori aut nulla, aut exigua, attamen dolor ibidem est, si manu parumper premas.

Formari modo queunt plures quæstiones, unde vomitus? fors a *mole* lienis prætumidi intestina & ventriculum comprimentis. Fors a *pondere* ejusdem lienis ventriculum deorsum trahentis, vellicantisque, sed quare tunc solum repleto ventriculo vomitus? Quare lien prætumidum sæpius observatur absque vomitu. Fors & aliæ partes vicinæ tumeant, & ventriculum premunt. Fors vitium etiam in ipso ventriculo, sicut nuper in cadavere rustici vidi, qui fere per annum a pastu vomuit. Vomuit is primo rarius, frequentius postmodum. Molliora

aut liquida non vomuit. Poſtmodum vero & liquida & parce aſſumpta vomuit ex aequo. Senſit pondus ad epigaſtrium continuo. Caluit ſæpius, vomitu quadrantem circiter ab aſſumptis cibis. Per duos menſes nullam prorſus ſedem habuit. Emaciatiſſimus ad ultimum ſolummodo pauxillum vini retinuit, pedes tumebant. Per tres ante mortem dies ſedem habuit liberam. Ultimis diebus dixit ſe ſenſiſſe *dolorem* in loco illo ubi alias pondus adparuit. Inveni in cadavere ventriculum ſcirrhoſum in pluribus locis, & pylorum proximamque ventriculi partem ad quatuor tranverſos digitos cartilaginea. Patuit ſtylo tranſitus per pylorum. Erat autem iſte, cujus cadaver ſecui, emaciatiſſimus, cum prior vires haberet adhuc ſat robuſtas, licet, ut ait, multum prioribus minores, corpus non emaciatum, facies, genæ & hypopia praecipue tumebant inſigniter, quod a vomitu frequenti ſibi provenire ait. Color faciei ſanus. Cadaver ruſtici in quo partem ventriculi cartilagineam inveni, incidi 18 Maij 1773, ſed etiam tertium vidi ruſticum vomitu chronico laborantem, quem deſcripſi in prioribus pagellis; circa initium Julii anni 1773 in F** mortuus

tuus eſt, quem utut voluiſſem, negotiis diſtractus incidere non potui.

Dolor capitis ab inſolatione.

Dolor capitis ab inſolatione ceſſat, ſi ſyncipiti, fronti & temporibus oxycratinum, aut acetum ſimplex aut roſaceum &c. adplicetur, & æger ſe in locum frigidiusculum ſe conferat. *Riverius.* Caveat tamen, ne ab æſtu corporis in locum frigidum ſe conferat.

Inſolatio.

Febris hectica.

Febris hectica calorem facit in hypochondriis primo tactu mitem, poſtea acrem mordacem, & aridum. In urina hecticorum oleoſa ſupernatant, & ſedimenta farinacea deponuntur. *Galenus* phthiſicos ad Fabios montes, Veſuvium dictum, mittebat, ubi aër erat ſiccior. Motus corporis in febre hectica, notante *Riverio,* non convenit.

F. hectica.

Purgatio in febribus putridis continuis, aliaque de acutis.

Purgantium usus in febribus putridis.

Inclinante febre, ſignis concoctionis apparentibus, purgatio leniſſima inſtitui debet ex manna, tamarindis. At nota, vitari debere dies criticos. An vero non turbatur natura exhibito purgante? Reſp. (criſin alias per ſudores & per urinam faciendam non turbari, cum hæc criſes plerumque ex parte prægreſſæ jam ſunt. Sed cum criſes hæ partiales plerumque ſint, & totam morbi materiam unica criſi natura non eliminet, bonum erit hanc materiam poſt has criſes diebus non criticis, jam paratam alvo educere, præcipue cum & materia ſndoris & urina alvus educi poſſit, non autem vice verſa.

Quod ſi autem febris protrahatur, purgatio erit identidem repetenda, interjectis præparantibus & concoquentibus. Alioquin periculum erit recidivæ, ſi ante integram febris ſolutionem medicus a purgatione ceſſet, ob reſtitantis materiæ reliquias. At reſtrictio facienda, ſi enim poſt repetitas purgationes febris permanſerit & lenta evaſerit id non a reliquiis materiæ ſed a debilitatis viſceribus ortum trahit, tuncque nocent

eva-

evacuationes, ſola victus ratio reſtaurare poterit vires. (Huc pertinet, dignoſcere pulſum *vere febrilem* a pulſu *ſolum debili*, qui poſt acutos graves & criſi jam facta ob *ſuam frequentiam* pulſum febrilem mentitur. Vide ea quæ de pulſu *febrili* & *debili* dignoſcendo dixi).

Febris lenta puerorum ab obſtructionibus orta.

Febris lenta pueror.

Si ſit febris lenta ab obſtructionibus orta, qualis ſæpe in pueris datur, frequens purgatio, per epicraſin data ex ſolventibus, incidentibus, roborantibus concinnata inſigniter prodeſt. Vide *Montanum* Conſ, 10. de febribus, qui drachmam rhei linteo involutam infudit in aquæ endiviæ libr. 1. facta poſtmodum expreſſione exhibuit pueri ſingulis diebus circa auroram unicas quatuor. Dedit *Riverius* pro potu communi bochetum rhabarbari pueris febri lenta ex obſtructione laborantibus, eſt autem ſequens: ℞. Rhei dr. β. vel dr. j. prout odorem pueri facilius, aut difficilius ferunt, nodulo incluſum in aquæ frigidæ libr. j — ij &c. frigide per diem. Utatur per menſem & diutius. Si febris ſit valde remiſſa, & corpus

pituitosum, aliquid vini potest addi ad ingratum rhei saporem corrigendum.

Si crisis in acutis per hæmorrhagiam, aut sudorem fiat, semper post talem crisin purgatio danda, ad expellendas videlicet reliquias, cum *sola* crisis per alvum secura sit, Sic recidivæ aut alterius cujusdam morbi occasio præscinditur.

Alvi fluxus *criticus* si sit, non tollendus, neque *symtomaticus*, si is ad initium contingat, & vires non dejiciat.

Febris intermittentes.

Febres intermitens.

Febres acutissimas & perniciosas rarissime fieri absque visceris alicujus interna affectione, & plerumque inflammatione, ait *Riverius* prax. med. L. XVII. c. II.

Tertianas perfecte intermittentes tamen perniciosas subinde esse & pestilentes, ait *Riverius* l. c. judicari labiorum, narium, oris pustulis, item concocta jam materia soluta alvo, quæ crisis tunc perfecta est. Phlebotomia intermittentibus olim frequens satis fuit. Vide *River.* l. c. cap. III. si factis purgationibus redeat febris, danda solventia sunt.

Ter-

Tertiana pertinax.

Qui ſicco & ſquallido corporis habitu ſunt præditi, & omnino bilioſi, citra tenſionem viſcerum, & citra humorum copiam, calidiori præſertim anni tempore per tres aut quatuor menſes tertiana laborant; his valida purgantia, aperientia, & calefacientia nocent, humectantia vero, refrigerantia, balnea citra ſudoris profuſionem inſigniter proſunt. Antifebrilia multa antiquorum vide *River*. l. c. cap. III.

Quotidiana.

Quotidianam *Riverius* adeo raram eſſe dicit, ut inter ſexcentos ægros, qui quotidie paroxysmum habent, vix unus quotidiana laboret vera. Quotidianam *Hippocrates* 3 epid. Sect. 5. text. 64 dividit in diurnam & nocturnam. Primam ait eſſe periculoſior, habet enim longiores acceſſiones, & cibum ægro interdiu afferre prohibet.

Quartana.

Dolor, qui tempore rigoris in paroxysmo quartanæ percipitur, eſt οςεοκοπος ſci-

ſcilicet oſſa quaſi diffringi videntur. Si ſit triplex quartana, raro talis evadit, niſi prius fuerit ſimplex; etiam ex hoc dignoſci poterit quartana triplicata a quotidiana. Senes, qui ultra ſexageſimum annum ſunt, quartana affecti, plerumque moriuntur. Quartanæ in continuam mutata plerumque lethalis eſt. A nimio calidorum uſu quartana duplicatur, triplicatur & demum in continuam abit.

Dyſenteria quartanæ ſuperveniens, ſi diuturna non ſit, ſalutaris eſt! Aphor. 48. S. 6.

Quartana epilepſiam ſolvit.

Quartana ſuperveniens epilepſiam ſolvit. Aphor. 79. ſect. 5.

De neceſſitate venam non raro in quartana ſecandi vide *Lazar Riverii* prax. med. L. XVII. Cap. V. Venæ ſectio paulo ante paroxysmum ſubinde febrim curavit; vide loc. cit.

Qnartanam curat hæmorrhoidum fluxus aut ſponte proveniens, aut prorritandus affixis hirudinibus, ſi ani pruritus, aut gutta una alterave ſanguinis per anum naturæ niſum oſtendat.

Fœminis ſuppreſſione menſium laborantibus, ſi ſimul quartanam habeant, malleoli vena ſecta febrim tollit.

In-

Inclinante luna duabus horis ante acceſſionem ſecta vena, idque per tres vices, tribus conſequenter acceſſionibus, febrim quartanam ſuſtulit theriacæ dr. j. cum vino exhibita; materia febrilis; necdum cocta, quartanam ſæpe duplicavit, triplicavit.

Tepidum balneum ſiccis in quartana die intermiſſionis ſæpe profuit.

Tertiana intermittens cum quotidiana continua *hæmitritæum* facit; hæcque frequentior eſt, & proprie *hemitritacus* vocatur. Eſt & alia *hemitritæi* ſpecies, ex quotidiana intermittente & tertiana continua. Rarior hæc eſt, de prima ſpecie vide Hippocratem & Galenum in I. epid.

De febre peſtilentiali & maligna &c.

Malignam febrim illam appellant, quæ vulgo *purpurata* id eſt *petechialis* audit. *Maligna* etiam illa eſt, quæ licet epidemica ſit & contagioſa, plures tamen illa affecti ſervantur quam pereant.

Febris maligna.

Quomodo febris peſtilentialis ex effectu dignoſci queat.

At ſi plures pereant, quam ſerventur, jam non maligna, ſed *febris peſtilentialis*, aut

aut, quod idem eſt, *ipſa peſtis* nominatur. Maligna febris, notante *Riverio*, gradu ſolum ab ipſa peſte differt. Hinc habetur etiam methodus curandi peſtem, quæ ſcilicet eadem eſt cum methodo curandi febres malignas. Dicit *Riverius*, febrim peſtilentem ab ipſa peſte differre ſolummodo, ut differt ſpecies a genere.

Febris peſtilentialis nomine comprehendit *Riverius* omnes *febres perniciosas*, *ſcilicet omnes illas*,

1) *in quibus plures pereunt, quam ſanantur*, &

2) *quæ epidemicæ & contagioſæ ſunt*. Uti ſunt ſubinde quædam *ſynochi: tertianæ*, *quartanæ*, *quotidianæ*, vel *continuæ*, vel *intermittentes*.

Dicit *Riverius* l. c. cap. 1. de febre peſtilenti: ſingulis fere annis in ægro Monſpelienſi eſſe febres intermittentes tertianas, quæ ſummæ malignitatis ſunt participes, ita ut tertia, vel quarta acceſſione letales evadant.

Species alia febris malignæ, vel peſtilentis peti debet a *ſævitia ſymptomatum*, & iterum *alia* ſpecies eſt, in qua ſymptomata *apparenter mitia* ſunt pleraque, attamen nihilominus æger ad mortem ducitur.

Om-

Omnia ſymptomata aliis febribus benignioribus ſunt communia, licet minus intenſa tunc ſint, attamen unicum, ait *Riverius* l. c., eſſe ſymptoma febri peſtilenti proprium, quod nunquam apparet, niſi febris vere peſtilens ſit, etſi ex abſentia hujus ſymptomatis non poſſit concludi, febrim idcirco non eſſe peſtilentialem, ſcilicet *petechiæ.*

Differunt *exanthemata* ab *Hippocrate* notata in epidem. a petechiis, etſi & illa febrim peſtilentem non raro comitentur. Nam juxta *Hippocr.* exanthemata eminentiam habent, & ſunt de genere tumorum, qui quandoque ad ſuppurationem, vel exulcerationem deveniunt. Petechiæ *Antiquis* incognitæ fuerunt, poſterioribus tantum ſeculis a recentioribus deſcriptæ.

Febri peſtilentiali junguntur alii exitiales morbi, ſcilicet phrenitides, anginæ, pleuritides, peripneumoniæ, hepatitides, dyſenteriæ &c., præprimis vero *carbunculus* & *bubo.*

Apparet venæ ſectionis neceſſitas ex eo in febre peſtilentiali:

1) Quia gradu tantum differt a malignis, malignæ a ſimplicioibus acutis febribus & be-

& benignis, ubi tamen venæ ſectio fieri debet.

2) Quia perniicioſiſſimæ inflammationes, ut ſupra dictum, febri peſtilentiali junguntur, hinc vena ſecari debet, ut talis inflammatio aut præpediatur, ſi abſit, aut, ſi jam adſit, tollatur.

Conſtitutio auſtrina apud *Hippocratem* in epidemiis fuit cauſa omnium febrium peſtilentialium, quæ ibi deſcribuntur.

Conſtitutione ſubinde minime epidemica, nullo morbo populariter graſſante, ſunt, qui ob pravam hnmorum conditionem in febrim incidunt, quæ multis febrium malignarum [& peſtilentialium ſymptomatibus imo & petechiis ſtipatæ ſunt.

Hippocrates 2 epid. ſect. 1. ait, *morbum & tempus ſibi invicem correſpondere, niſi quid in ſuperiori natura innovetur.* Illud in ſuperiori natura innovatum eſt illud *divinum in morbis*, quod agnovit *Hippocrates*, quod a cauſſis nos latentibus præter anni, ejusque apparentium conditionum rationem producitur.

Ad febrim peſtilentem diſponunt, prava victus ratio, & inde nata *cacochymia*. Hinc in annonæ caritate, hinc etiam & ob hanc, & ob aliam cauſſam in caſtris, in urbibus ob-

obſeſſis hæc febris graſſatur. Patet etiam, fruſtraneam eſſe fore omnem medelam in febre populariter ita graſſante, niſi omnibus modis annonæ caritati provideatur.

2) *Plethora*, & hac præſente diætæ peccata ex repletione.

3) Animi pathemata, venus immodica.

De variolis.

De variolis.

Anno 1772 in æſtate variolæ multæ in *Egek*, *Horwath*, *Sagh*. Pauci in ipſis variolis mortui ſunt, erant potiſſimum boni moris. At poſt variolas emaciabantur, tuſſitabant, & tabe perierunt plurimi. Ruſtici ipſi mirabantur, tot proles catarrho, ut ajebant, poſt variolas invadente, perire. Aliqui ſtatim a variolis ſat belle ſe habuerunt, & primum poſt aliquot ſeptimanas tuſſi corripiebantur, alii ſtatim a variolis hoc morbo affligebantur. A decubitu puris reſidui in pulmones facto id accediſſe dubium non eſt. Cur vero hoc imprimis anno pulmones præcipue afficerentur, utrum huic puris ad pulmones derivationi tempeſtas (quæ qualis tunc fuerit, non amplius recordor) præ ceteris faverit, dicere non poſſum. Vidi emaciationem, ſudores nocturnos, tumorem ge-

næ dextræ ſæpius recurrentem ex neglecta purgatione poſt variolas.

Plures vidi proles oculis utroque, aut alterutro captas, de quibus conſtitit examinanti, id *poſt variolas* aliquo jam elapſo ab iis tempore accidiſſe. Patet inde neceſſitas purgationis poſt variolas.

Dentes primi poſt annum.

Dentitio.

Vidi nobilem fœminam, cujus omnes proles & a priori, & a ſecundo marito ſuſceptæ primos dentes, primum exacto integro ætatis anno adquirunt, cum tamen prima dentitio ſeptimo plerumque menſe fiat.

Abortus indicia.

Abortus indicia.

Tertio graviditatis menſe frigora ſentiunt cum caloribus alternantia, adſunt reliqua *plethoræ* & *inflammatoriæ diſpoſitionis* indicia. Laſſitudo præprimis & lumborum dolor. Toto hoc tempore in delicatioris habitus fœminis ſtillat ex utero ſanguis. In robuſtioribus fœminis ſtillicidium hoc prævium raro reperitur. Accedente, quacunque ex occaſione, majori corporis motu, præcipue repentino, geſtatione, elevatione pon-

ponderis &c., ortoque repente majori frigore & calore fit abortus. Ante abortum, ſtillante jam ex utero ſanguine, venæ ſectio in brachio & quies in aliqua domina juvit. Facto abortu quies ſumma & cura puerperarum adhibenda eſt.

De venæ ſectione in gravidis.

Venæ ſectio in gravidis.

Scimus *Hippocratis*, aliorumque quorundam ſententiam circa venæ ſectionem in gravidis. Non dubito de horum aſſerto, quin imo videmus, ruſticas Hungaras rariſſime venæ ſectionem celebrare in graviditate, rariſſimeque abortiri. At vero fœminæ nobiles deſidiæ & diætæ lautæ ſe dedicant, plusque ſanguinis, quam quo indigent, conficiunt, indeque neceſſitas venæ ſectionis & periculum abortus hac neglecta. In ruſtica fœmina inter copiam humorum, quæ ob cibos pauciores & minus nutrientes, minus etiam ſanguinis conficit, inter corporis exercitium, quo multum pariter, humorum diſſlatur, juſta proportio intercedit. Tempore *Hippocratis* vita hæc noſtra delicata rarior fuit longe.

De inoculatione variolarum.

Inoculatio variolarum.

Certum videtur, eas proles, quæ ex inoculatis variolis pereunt, perituras etiam fuiſſe ex variolis naturalibus. Pauciores autem ex illis, quam ex his morituras, cum & anni tempus, & benigna conſtitutio, & corporis præparatio in arbitrio medici ſit poſita. Quasdam autem mori, licet ſaniſſimas antea, culpa nec in anni conſtitutionem, nec in aliud quid conjicienda, niſi in humores corporis licet ſanos, facilius tamen, neſcio, qua ex diatheſi, in deleteriam indolem ex ſuſcepto variolarum veneno mutabiles, certum videtur. Nec aliam aſſignare cauſſam poſſum in puella aliqua.

Variæ animadverſiones.

Variæ animadverſiones.

Franciſcanus quidam mihi narravit, Ordinis ſui homines Temeswarinum rigida hyeme mitti, ſicque facilius ferre factam loci mutationem, alia autem tempore miſſos morbis acutis periclitari, vel diuturnis intermittentibus, vel dyſenteria vexari; locus autem ſummopere paludoſus eſt.

Nar-

Narravit mihi quidam dominus, ſe magnam pulmentorum & panis quantitatem devoraſſe tempore paroysmi in quartana, qua per 3/4 anni conflictabatur. Etiam ab aliis audivi, ſe inſolitam famen in quartanæ paroxysmo habuiſſe.

Poſt morbum meum acutum nimiis per venæ ſectionem evacuationibus curatum, ſequentia ſymptomata paſſus ſum:

Vigiliæ erant continuæ, ita ut ægre per horam, atque id interruptim dormiverit. Doloris omnis abſentia ſtatim poſt morbum.

Aſſumpto potu frigidiuſculo urina mox excernebatur limpida, aquoſa penitus, frequens, copioſa, cum antecedente ſenſu quaſi globorum ab abdominis ſuperiori parte deorſum verſus renes decurrentium.

Inſignis animi dejectio, deque recuperanda ſanitate deſperatio. Mens mobiliſſima ad indignationem & iram ob leviſſimam cauſſam, ita, ut memet ipſe ſæpe miratus fuerim. Terrores ſubiti, caloresque ſubito aſcendentes, cum ſudore per totum corpus erumpente, ac ſi quis me aqua calida ſubito perfudiſſet & inopinato, ita terror, calores

 & ſu-

& ſudores in momento quaſi ſe ſubſequebatur, ſæpiſſime per diem: idque tunc potiſſimum, quando cogitatio quædam de ſanitate recuperanda inopinatum animum perculit, quod ſæpiſſime per diem contigit. Pulſus etiam in quiete valde celer, in motu corporis etiam levi celerrimus, cum palpitatione cordis. Decumbens noctu, pulſum in thorace cordis auribus facile percepi, ſudores nocturni copioſiſſimi, appetitus vegetus. Sumpto cortice peruviano per longum tempus quotidie ad unc. β. ſudores ceſſarunt. Aliquoties me ſanum exiſtimans corticem intermiſi, at tertio, quartove poſt intermiſſum corticem die ſudores nocturni redierunt. Poſt duos fere a morbo acuto menſes dolorem habui in capitis parte capillata, ut contra capillorum ordinem manu caput fricare ob dolorem non potuerim, dolor ſubinde hypochondrii ſiniſtri ad attactum major. Dolor muſculorum intercoſtalium ſubinde ad attactum major. Demum incepi acido laborare. Omnium tamen minime pinguia, cremorem præcipue lactis ferre potui. Vidi ſtudioſum medicinæ, qui acuto morbo tentatus nimias venæ ſectiones ſibi fecit, dejecto animo ſummopere poſtmo-

dum

dum laborantem, & urinas limpidiſſimas & copioſas excernentem.

Notæ.

1) Pulſus celer, calores ſubiti ſæpius debilitatem & defectum ſanguinis, quam ejus copiam, aut orgasmum arguunt. Ergo peſſime quivis pulſus celer venæ ſectione tentatur. Debiles, chloroticæ hoc vitio laborant.

2) Morbi indoles probe diſtingui debet, utrum venæ ſectionem poſtulet, & quousque iterandam. Majorem & frequentiorem poſtulant morbi *inflammatorii.* Febres acutæ reliquæ, putridæ, bilioſæ aut *nullam*, aut ſaltem *minorem* ſanguinis detractionem admittunt.

3) Morbi nervorum nimis mobilium cum defectu ſanguinis conjuncti ſunt ſæpe. Curantur nutrientibus, roborantibus. Attamen vidi fœminas *mobiles admodum*, otio & pleniore paſtu certe *plethoricas.* Hinc in nervorum morbis ſedulo inquirendum, an *defectus*, an vero *copia* humorum peccet. Cum utraque enim conjungi morbi nervorum ſolent.

4) Frequentior uſus venæ ſectionis in vere, quam autumno, quia in illo pariter morbi inflammatorii frequentiores, quam in hoc.

De hæmoptiſi.

Hæmoptiſis.

In hæmoptiſi ſedulo inquirendum, an adſit diſpoſitio phlogiſtica ſanguinis. Novi ego duos hæmoptoicos tali corporis figura præditos, qualem huic morbo imprimis favore auctores ſcribunt. Unus horum potui, vehementioribus commotionibus admodum deditus fuit, alter vero moderate vixit. Hic ultimus præſenſit futurum ſanguinis ſputum ex ardore pectoris, punctorio dolore inter ſcapulas, & quodam quaſi regurgitantis a lienis regione ad pectus ſanguinis ſenſu. Hæmorrhoidibus etiam laboravit ſæpe fluentibus, aut quas appoſitis hirudinibus evacuavit. Facta venæ ſectione prævertere ſputum potuit. Sanguis tunc cum cruſta inflammatoria.

Sputum ſanguinis quaſi *levior quædam pleuritis*, *aut peripneumonia*, *aut pleuro-peripneumonia* præcedere ſolebat, & ab alia peripneumonia ſolum in eo differt:

1) Quod

1) Quod levior ſit & admodum mitis inflammatio pulmonis.

2) Sanguinis vero ſputum ad initium copioſius, quam alias eſſe ſoleat in peripneumonia, ubi ſæpe nullum, ſæpe exiguum ſputum ſanguinis deprehenditur.

In ejusmodi ergo hominibus

1) conſideranda eſt facilis & fere perpetua diſpoſitio ſanguinis *phlogiſtica*.

2) Pulmo debilior, qui aggeſtum ſanguinem retinere non valet. Adeoque quoad methodum curandi ſequentia erunt obſervanda:

1) In ipſo actuali ſanguinis ſputo adſtringentia non valent, uti ſunt pulveres ex ſanguine draconis, ſucco catechu &c., nec valet cortex, nec lac, nec balſama adſtringentia. Sed cura omni modo antiphlogiſtica, & cautela ab omnibus iis, quæ ſanguinis ebullitionem, rarefactionem, & ad pulmones aggeſtionem efficere poſſunt, uti ſunt potus valde calidi, balnea calida, aër calidus &c.

Extra ſputum ſanguinis, id eſt, curata hac leviori peripneumonia nocent ſemper balſama, adſtringentia, cortex aut nocet, ſi ſolus detur, aut certe non prodeſt. Lac nocet, aut non prodeſt. Nocent univerſim

omnia, quæ diſpoſitioni ſanguinis inflammatoriæ favent. Proſunt contraria, uti ſerum lactis, victus acescens, vegetabilis, ex farinaceis fermentatis potius, quam carnibus. His diu prius adhibitis fors cortex proderit. Attamen adhucdum incerta res eſt, quia etſi roboret, tamen adſtringendo totum corpus, diſpoſitioni inflammatoriæ non reſiſtit, ſed favet potius. Suaderem potius fumos medicatos, roborantes pulmonibus exceptos, qui caute & ſenſim admitti poſſent, agerent enim immediate in pulnones, & vaſculorum extremitates magis firmarent. Solent quidem juvenes robuſti, plethorici ſanguinis fluxui per nares certis temporibus obnoxii eſſe item fœminæ juvenes plethoricæ ſunt ſæpe circa quartum menſem abortui obnoxiæ, præcedunt comitanturque ſigna morbi *cujusdam inflammatorii levioris*: adeſt diſpoſitio phlogiſtica ſanguinis, & topica forte vasculorum in utero aut in naribus debilitas. Intra & extra fluxum ſanguinis eadem curatio quæ in hæmopticis.

At datur ſputum ſanguinis ex ſpasmis vaſcula pulmonis comprimentibus, meatum ſanguinis prohibentibus, eundemque in tracheam exprimentibus oriri ſolitum. Tale fuit illud in puella quadam ortum, tale in

fœmi-

ſœminis debilibus & hyſtericis obſervatur, talis itidem ſanguinis excretio per uterum potiſſimum, gravidum aut etiam non gravidum, poſt partum ſubinde ab irritatione dolorifica retentarum ſecundinarum. Hic ſanguinis fluxus antiſpasmodicis ſiſtitur; cortice vero & chalybe aliisque roborantibus præcavetur. Nocet plerumque venæ ſectio in corporibus videlicet potiſſimum debilibus.

Uſus aluminis antiſepticus & antidyſentericus.

De aluminis uſu in dyſenteri.

De vi antiſeptica aluminis vide *Caſſim. medicus* l. III. p. 228 in diarrhœa aut potius dyſenteria ruſtici Hungari paſſim alumen *adhibent.*

Dari febres nulla corticis doſi domandas, *Sydenhamus* aliisque dudum annotarunt. Vidi virum Jeſuitam qui autumno anni 1772 usque ad tempus vernum ſequentis anni quartana laboravit. Magna corticis quantitas aut inefficax plane fuit, aut ad exiguum tempus paroxysmum mitigavit potius, quam extinxit. Color faciei pallide nigricans & flavescens, hypochondria dura. In hoc caſu datis antea ſolventibus cortex ſuam operam præſtitiſſet. Laudant in febri adeo rebelli ſulphur

phur auratum antimonii tertiæ præcipitationis, ſed cum modo vomitum, modo diarrhœam, modo ſudorem excitet, patet, eundem medicaminis digerentis, ſolventis, alterantis & evacuantium vicem ſubire, atque præ aliis digeſtivis peculiare nil habere, niſi quod minori copia vices ſuas exſerat. *Caſim. Medicus* ita præſcripſit.

℞. Sulphur antimonii aurat
3tiæ præcipitat.
Extracti centaur āā gr. vj.
M. f. pilul. no. III. Sumat unam hora ante paroxysmum, alteram ad initium paroxysmi, tertiam ad initium caloris.

Idem fiat in proximo paroxysmo; ſubinde febris adeo rebellis emanet, ſæpius vero paroxysmi ita mitigantur, ut exiguas corticis doſis deinde ſufficiat. Sed etiam hoc remedium ſæpe ſpem medicantis fallit. Sal amoniacum in tali pertinaci febri optimum habitum ſemper eſt. *Caſimir Medicus* dedit mane & ad meridiem dr. j. ſalis ammoniaci & veſperi dr. j. corticis.

Alii præmiſſo vomitorio dant ſalem amoniac. in aqua tepida, præprimis vero ante paroxysmum, ut non tantum digerant, ſed & confundant paroxysmum.

Pul-

Pulveres digeſtivi optimi fiunt ex ſale ammoniaco & tartaro vitriolato.

Febres bilioſæ cum exanthematibus.

Febres bilioſæ.

Tiſſotus in epidemia Lauſanenſi tres obſervavit caſus, ubi materia bilioſa ad cutem delata vehementiſſimam induxit febrem, & ſpeciem eryſipelatoſæ eruptionis, pectus, collum, brachia, femora cum ſumno pruritu irno & fauces cum levi angina occupantis & demum exulcerantis; nil profuit niſi alvi ductio repetita, & acida medela.

Amiſſio ſubitanea lactis.

Lactis amiſſio.

Sæpe audivi querimonias fœminarum de ſubita amiſſione lactis. Cauſſam exiſtimo hanc, quod ex quacunque cauſa humores ad uterum ruant, ibique lac cum ſanguine efferatur, uti ſubinde in puerperis contingit. Fundatur hœc opinio in eo, quod nimia menſtrua adpoſita ad mammas cucubitula cohibeantur Hippocr. Sect. V. Aph. 52 item S. v. 53 ubi aborturientibus mammæ ſubito flacceſcunt, humoribus ſcilicet ad uterum ruentibus. Hinc in hoc caſu pariter proderit cucurbitulas ad mammas adponere. Item Sect. V. Aph. 57.

De

De morbis gastricis.

Morbi gastrici.

Hippocr. Sect. 1 Aph. 18 ait; æstate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere. Hinc, uti ex multiplici observatione constat, morbi systematis gastrici æstate & autumno frequentissimi sunt, ut febris intermittens cum vomitu, cholera &c. morbi biliosi omnis generis. Febres putridæ, malignæ &c. hinc frequentius *vomitorio* opus in morbis æstatis & autumni, quam venæ sectio; in vere autem sæpius venæ sectio quam vomitorium.

Repletio stomachi æstate & autumno semper mala, at illa ex cibis facile putrescentibus etiam periculosa est. Vinum meracum in autumno & æstatis fine difficillime tuli &c.

Sydenhamus febres autumnales alterius speciei videtur descripsisse. Frequentius ille usus est cortice, quam in hisce autumnalibus (1773) ego uti potuerim. Quartanæ ab ipso descriptæ, eadem tamen cum nostris fuisse apparet, & ubique locorum ejusdem indolis videntur esse, pertinacis videlicet; & ad omnia alia remedia, præterquam corticem, rebelles.

Reci-

Recidivæ reconvalescentium.

De recidiv.

Quæ caussa recividarum? Resp.

1) Remanens materia febrilis

2) Continuatio caussarum morbi, sive perstans epidemia.

Reconvalescentium incommoda sunt

1) Frequentiores insultus morbi quasi redituri.

2) Status valedutinarius diuturnus, qui sola anni mutatione & epidemiæ cessat.

3) Pollutiones nocturnæ, unde valde debilitantur.

4) Sudor nocturnus odoris accerrimi vexat eos, qui ex morbo bilioso reconvalescunt, qui quidem bonus, & materiam morbi profligat.

Caffee.

Caffee usus noxius.

Caffee nocet biliosis, ex morbo bilioso reconvalescentibus, vini potatoribus, calidis, diathesi phlogistica laborantibus.

Vinum.

Vini usus.

Vinum antiquum rubrum, subadstringens optimum est cardiacum pro debilibus, laxis, in æstate & epidemia putrida.

Præ-

Præservativa a morbo putrido.

Præservativa a morbo putrido.

Diæta fere excarnis, succus limonum, jejunium frequens cum pane bene cocto & vino rubro, mane sumptus panis tostus cum pauxillo vini rubri, pomum citri comestum mane, aut cucumis acidulatus. Aut spiritus vitrioli in aqua frigida mane, aut liquor anodynus min. Hoff. Item panis tostus cum vini rubri pauxillo, & saccharo & cinnamomo.

Præparatio ad variolas.

Præparatio ad variolas

Præparatio ad variolas male absolvitur per mercurialia; vel autem fit *antiphlogisticis*, vel *antisepticis* id est acidis, austeris, subadstringentibus.